

SKADOR I ARBETET

Statistik och
annan information

Betänkande av
yrkesskadestatistikutredningen

Ur KB:s samlingar

Digitaliserad år 2013

National Library
of Sweden

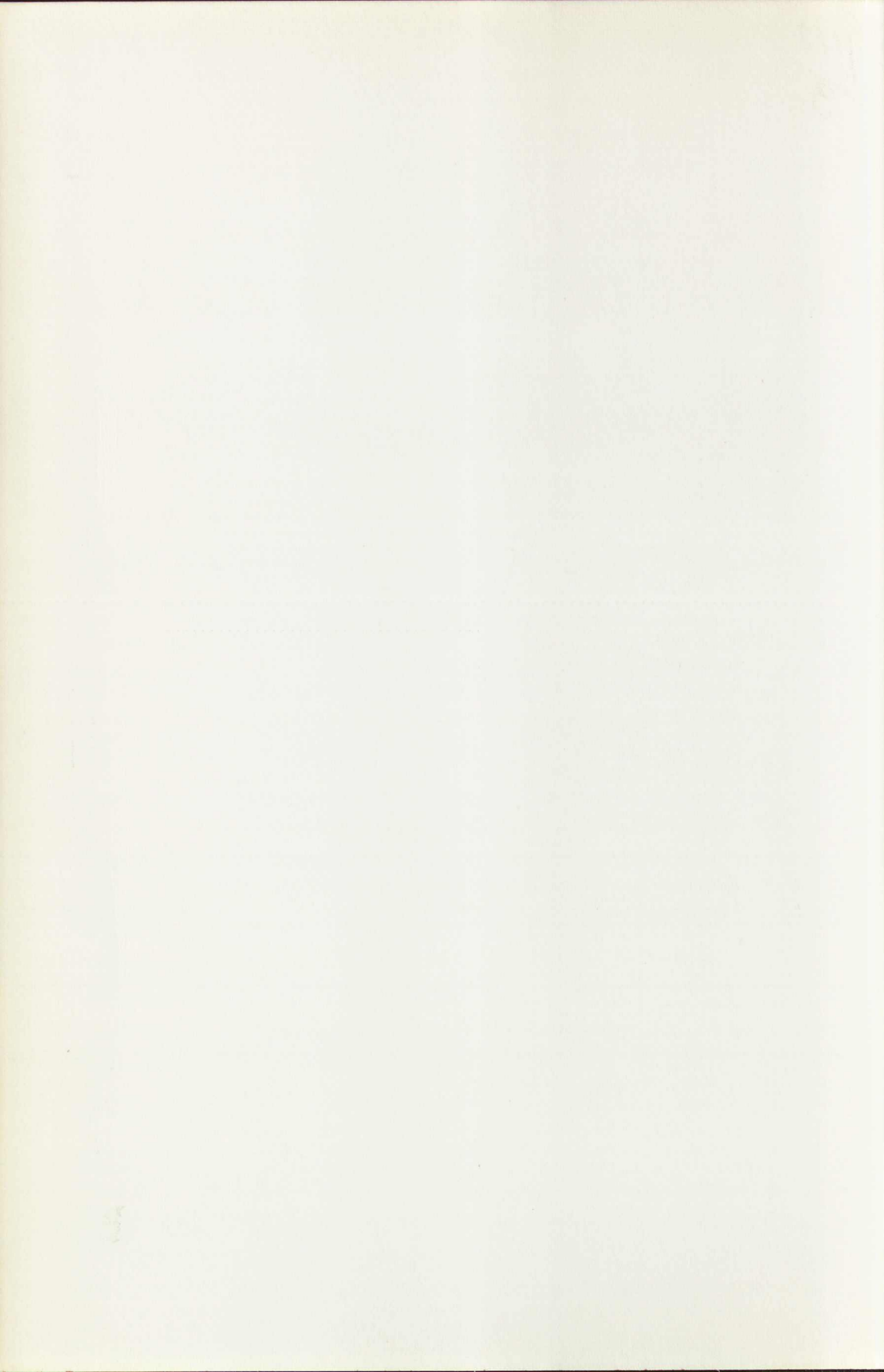
SOU 1976:17

SKADOR I ARBETET

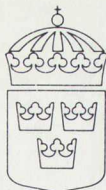
Statistik och
annan information

Betänkande av
yrkesskadestatistikutredningen

SOU 1976:17

142
33

Statens offentliga utredningar
1976:17
Arbetsmarknadsdepartementet

Skador i arbetet

Statistik och annan information

Betänkande av yrkesskadestatistikutredningen
Stockholm 1976

Omslag Vidar Forsberg
ISBN 91-38-02733-X
ISSN 0375-250X
Göteborgs Offsettryckeri AB
Stockholm 1976

Till statsrådet och chefen för arbetsmarknads- departementet

Genom beslut den 28 december 1972 bemyndigades chefen för socialdepartementet att tillkalla en särskild utredningsman för att utreda yrkesskadestatistikens utformning m. m. Som utredningsman tillkallades överdirektören Olle Gunnarsson. Utredningen antog namnet yrkesskadestatistikutredningen.

Som experter till utredningen tillkallades den 19 januari 1973 byråchefen Tor Eriksen, professorn Gideon Gerhardsson, ombudsmannen Leif Kjellstrand, avdelningschefen Klas Wallberg, överingenjören Bertil Ulfward (fr. o. m. 1974-05-07), byråchefen Åke Sjöström (fr. o. m. 1975-01-15), utredningssekreteraren Anders Bäckström (fr. o. m. 1974-12-17 t. o. m. 1975-05-21), läkaren Jan Thorsson (fr. o. m. 1975-04-10 t. o. m. 1976-01-15) samt byrådirektören Lars Modig (fr. o. m. 1975-06-05).

Departementssekreteraren Gunnar Wikman (t. o. m. 1975-05-31) och forskningsassistenten Elisabeth Lagerlöf har tjänstgjort som sekreterare och forskningsassistenten Inga-Lill Båsk, kanslisekreteraren Lennart Ohlsson (fr. o. m. 1975-06-05) och förste aktuarien Berit Olsson (fr. o. m. 1975-01-01) som biträdande sekreterare. För utskrifter och andra kontorsgöromål inom sekretariatet har kansliskrivaren Sonja Arzt svarat.

Utredningen får härmed överlämna sitt betänkande "Skador i arbetet. Statistik och annan information".

Experterna har anslutit sig till utredningsmannens förslag.

Samtidigt med betänkandet överlämnas en departementsstencil (Ds A 1976:3) Informationskällor om arbetsmiljöbetingad ohälsa m. m. Den innehåller tre rapporter som på utredningens uppdrag utarbetats av läkaren Jan Thorsson, läkaren Anders Englund och bitr. överläkaren Olav Axelsson.

Stockholm i februari 1976.

Olle Gunnarsson

Tor Eriksen

Åke Sjöström

Gideon Gerhardsson

Bertil Ulfward

Leif Kjellstrand

Klas Wallberg

Lars Modig

/Elisabeth Lagerlöf

Inga-Lill Båsk

Lennart Ohlsson

Berit Olsson

Innehåll

<i>Sammanfattning</i>	11
<i>Summary</i>	17
<u>Del I Utredningsuppdraget och utredningsarbetets uppläggning . .</u>	<u>25</u>
1 <i>Utredningsuppdraget</i>	25
2 <i>Utredningsarbetets uppläggning</i>	29
<u>Del II Nuvarande yrkesskadestatistik . . . . .</u>	<u>31</u>
3 <i>Historik</i>	31
3.1 <i>Tiden före år 1955</i>	31
3.2 <i>1955 års utredning</i>	31
3.3 <i>Tiden 1956–1970</i>	33
3.4 <i>Utredning angående yrkesskadeförsäkringens finansiering m.m.</i>	34
4 <i>Officiell yrkesskadestatistik</i>	37
4.1 <i>Yrkesskadeförsäkringen m. m.</i>	37
4.1.1 <i>Obligatorisk yrkesskadeförsäkring</i>	37
4.1.2 <i>Yrkesskadeförsäkringen närstående ersättningssystem</i>	41
4.2 <i>Yrkesskadestatistikens framställning m. m.</i>	42
4.2.1 <i>Yrkesskadeanmälan</i>	42
4.2.2 <i>Handläggning hos försäkringskassorna</i>	43
4.2.3 <i>Handläggning hos riks försäkringsverket</i>	44
4.2.4 <i>Näringsgrensindelning</i>	45
4.2.5 <i>Yrkesindelning</i>	47
4.2.6 <i>Orsaksindelning m. m.</i>	48
4.3 <i>1972 års statistikpublikation</i>	50
5 <i>Arbetsmarknadens yrkesskadestatistik</i>	53
6 <i>Arbetskyddsverket och dess yrkesskadestatistik</i>	57
6.1 <i>Arbetskyddsstyrelsen</i>	57
6.1.1 <i>Administrativa avdelningen</i>	57

6.1.2	Tillsynsavdelningen	58
6.1.3	Arbetsmedicinska avdelningen	58
6.2	Yrkesinspektionen	59
6.3	Register inom arbetarskyddsverket	59
6.4	Yrkesskadestatistik inom arbetarskyddsverket	60
7	<i>Övrig yrkesskadestatistik</i>	67
7.1	Yrkesskadestatistik vid industriverket och sjöfartsverket	67
7.2	Trygghetsförsäkringen	68
7.2.1	Personkrets och ersättningsregler	69
7.2.2	Statistik över skadefall	69
7.3	Statens personskadeförsäkring	70
7.3.1	Personkrets och ersättningsregler	70
8	<i>Internationella åtaganden om yrkesskadestatistik m. m.</i>	73
8.1	Instrument antagna av internationella arbetsorganisationen (ILO).	73
8.2	Rekommendationer från internationella socialstatistikerkonferenser	74
9	<i>Yrkesskadestatistik i Danmark, Norge och Finland</i>	81
9.1	Danmark	81
9.1.1	Lagstiftning angående arbetsolycksfall m. m.	81
9.1.2	Anmälningsförfarande	82
9.1.3	Statistikprodukten	82
9.1.4	System för specialundersökningar	84
9.2	Norge	85
9.2.1	Yrkesskadeförsäkringens huvudregler	85
9.2.2	Yrkesskadeanmälan	85
9.2.3	Statistikprodukten	86
9.3	Finland	88
9.3.1	Yrkesskadeförsäkringens huvudregler	88
9.3.2	Statistikansvarig	89
9.3.3	Statistikprodukten	89
9.3.4	Det nya systemet för olycksfallsstatistik	90
10	<i>1971 års promemoria om yrkesskadestatistik m. m.</i>	93
10.1	Innehåll	93
10.2	Remissyttrandena	95
<u>Del III Allmänna överväganden och förslag . . . . .</u>		101
11	<i>Information om yrkesskador – behov och önskemål</i>	101
11.1	Utredningens enkät om yrkesskadestatistik	102
11.1.1	Genomförande	102
11.1.2	Användning av yrkesskadestatistik	103
11.1.3	Önskemål om avgränsningar	104
11.1.4	Önskemål om indelningar	105
11.1.5	Önskemål om uppgifter om yrkesskadan	106

11.1.6	Önskemål om riskmått	108
11.1.7	Önskemål om tabeller och publiceringstid	108
11.2	Arbetskyddsstyrelsens behov av information om yrkesskador	109
11.2.1	Administrativa avdelningen	110
11.2.2	Tillsynsavdelningen	110
11.2.3	Arbetsmedicinska avdelningen	114
11.3	Yrkesinspektionens behov av information om yrkesskador	115
11.4	Företagens behov av information om yrkesskador	116
12	<i>Allmänna överväganden</i>	119
12.1	Utgångspunkter för utredningens förslag	119
12.2	Informationssystemets innehåll	121
12.3	Primäruppgifter till informationssystemet	122
12.4	Klassificering av vissa uppgifter i yrkesskaderegistret	123
12.5	Möjligheter till uttag ur informationssystemet	126
12.5.1	Uttag av enskilda skaderapporter	126
12.5.2	Statistik	126
12.5.3	Övriga uttag	127
12.6	Rutiner för informationssystemet	127
12.7	Sekretessfrågor	129
12.7.1	Gällande lagstiftning	129
12.7.2	Konsekvenser för informationssystemet	129
13	<i>Personkretsen</i>	131
13.1	Yrkesskadeförsäkringskommitténs förslag	131
13.2	Arbetsmiljöutredningens förslag	132
13.3	Utredningens överväganden	135
14	<i>Yrkesskadebegreppet</i>	141
14.1	Att kunna mäta störningar i arbetsmiljön	141
14.2	Tidigare föreslagna förändringar i nuvarande yrkesskadebegrepp	143
14.2.1	1971 års promemoria om yrkesskadestatistiken	143
14.2.2	Yrkesskadeförsäkringskommitténs förslag	143
14.3	Utredningens överväganden	145
14.3.1	Avgränsning av yrkesskadebegreppet	145
14.3.2	Olycksfallsbegreppets avgränsning	148
14.3.3	Färdolycksfallsbegreppet	150
15	<i>Förslag till informationssystemets innehåll</i>	153
15.1	Bakgrund	153
15.2	Uppgifter om företag och arbetsställe	155
15.2.1	Definition av arbetsställe	156
15.2.2	Arbetsställebegreppet inom informationssystemet	159
15.2.3	Uppgifter som bör inhämtas om företag och arbetsställe	160
15.3	Uppgifter kring yrkesskadan	161
15.4	Uppgifter om den skadade	164
15.4.1	Personskadan	164
15.4.2	Den skadades arbetssituation	165

15.4.3	Identifieringsuppgifter	168
15.5	Uppgifter om vidtagna åtgärder	169
15.6	Uppgift om yrkesskadan godkännts enligt yrkesskadeförsäkringslagen	169
15.7	Yrkesskadeanmälan	169
15.7.1	Utformning m. m.	169
15.7.2	Förslag till innehåll	170
16	<i>Indelningar i yrkesskaderegistret</i>	175
16.1	Näringsgrensindelning	175
16.1.1	Svensk näringsgrensindelning	175
16.1.2	Exempel på näringsgrensklassificering av arbetsställe	176
16.1.3	Tillämpningen av svensk näringsgrensindelning	179
16.2	Yrkesindelning	182
16.3	Diagnos	183
16.4	Indelningar anpassade för arbetarskyddets behov	183
16.4.1	Skadad kroppsdel och skadans art eller beskaffenhet	184
16.4.2	Verksamhet- och sysselsättningsindelning	184
16.4.3	Yttre faktorer	184
16.4.4	Övrigt	185
17	<i>Relativ yrkesskadefrekvens, svårhetstal m. m.</i>	187
17.1	Mått inom yrkesskadestatistiken	187
17.1.1	Internationella rekommendationer	187
17.1.2	Utredningens överväganden	188
17.2	Beräkningsunderlag	190
17.2.1	Uppgift om arbetad tid	190
17.2.2	Uppgift om arbetskraftens fördelning efter yrke	195
17.2.3	Övriga uppgifter	196
18	<i>Statistiska sammanställningar m. m.</i>	197
18.1	Kvartals- och årsstatistik	197
18.1.1	Kvartalsstatistik	197
18.1.2	Årsstatistik	198
18.2	Riktad statistik	199
18.3	Bevakningsrutiner	200
18.4	Uttag av enskilda skadefall	201
18.5	Övriga uttag	201
19	<i>Informationssystemets huvudman</i>	203
19.1	Utredningens överväganden	203
19.1.1	Riksförsäkringsverket	203
19.1.2	Statistiska centralbyrån	205
19.1.3	Arbetarskyddsstyrelsen	205
19.2	Utredningens förslag	206
19.2.1	Statistikenhet vid arbetarskyddsstyrelsen	207
19.2.2	Statistikproduktionen	208
19.2.3	Produktionsteknisk ledningsgrupp	208
19.2.4	Samrådsgrupp för informationssystemet	209

20	<i>Statistikens handläggningsordning</i>	211
20.1	Förfarandet på arbetsplatserna	211
20.1.1	Utredning om yrkesskada	211
20.1.2	Arbetsgivarens anmälningsskyldighet	212
20.1.3	Formulär för yrkesskadeanmälan	212
20.1.4	Tidsgräns för anmälan av yrkesskada	212
20.1.5	Anmälningsförfarande m. m.	213
20.2	Rutiner hos försäkringskassan	214
20.3	Rutiner hos yrkesinspektionen	216
20.4	Rutiner hos arbetarskyddsstyrelsen	217
20.5	Rutiner hos statistiska centralbyrån	218
21	<i>Utvecklingsarbete och genomförande</i>	221
21.1	Utvecklingsarbete	221
21.1.1	Försöksverksamhet för utprovning av yrkesskadeanmälan	221
21.1.2	Utveckling av standarder för indelningar	222
21.2	Genomförande	222
22	<i>Kostnader</i>	225
22.1	Engångskostnader	225
22.1.1	Fortsatt utvecklingsarbete	225
22.1.2	Försöksverksamhet	225
22.1.3	Utbildning av kodare	225
22.1.4	Upplägningskostnader	226
22.2	Driftkostnader	226
22.2.1	Statistikenheten hos arbetarskyddsstyrelsen	226
22.2.2	Kodarna	226
22.2.3	Statistikproducenten (SCB)	226
22.2.4	Databearbetning m. m.	227
22.2.5	Publicering m. m.	227
22.3	Sammanställning av kostnaderna	227
<u>Del IV Övrig information om arbetsmiljöbetingad ohälsa . . . . .</u>		229
23	<i>Arbetsmiljö och ohälsa</i>	229
23.1	Tilläggsdirektiven	229
23.2	Utredningsarbetets uppläggning	229
23.3	Behov av information om sambanden arbetsmiljö och ohälsa	230
23.4	Begreppen hälsa och sjukdom	231
23.5	Exponering	233
23.6	Metodproblem	234
23.7	Olika sätt att belysa samband arbetsmiljö och ohälsa	235
23.8	Registrens formella tillgänglighet	238
24	<i>Informationskällor om ohälsa och exponering</i>	241
24.1	Informationskällor om ohälsa	241
24.1.1	Dödlighet och dödsorsaker	241
24.1.2	Sjuklighet	242

24.1.3	Subjektivt upplevda symtom	245
24.1.4	Övriga informationskällor	245
24.2	Informationskällor om exponering	246
24.3	Informationskällor om totalbefolkningen	247
24.4	Utnyttjande av befintliga register	247
25	<i>Fortsatt utredningsarbete . . . . .</i>	251
Bilaga A	<i>Nuvarande yrkesskadeanmälan . . . . .</i>	253
Bilaga B	<i>Arbetsmarknadens yrkesskadestatistik . . . . .</i>	257
Bilaga C	<i>Register och yrkesskadestatistik vid arbetarskyddsverket . . . . .</i>	269
Bilaga D	<i>Centrala företagsregistret . . . . .</i>	281
Bilaga E	<i>Folk- och bostadsräkningar . . . . .</i>	289

Sammanfattning

Yrkesskadestatistikutredningen lägger i detta betänkande fram ett förslag till ett informationssystem om yrkesskador. Målet för utredningsarbetet har varit att göra en arbetarskyddsanpassad yrkesskadestatistik eftersom uppgifter om förhållanden kring inträffade yrkesskador utgör en viktig del av det underlag arbetarskyddet har för sitt förebyggande arbete.

Utredningen har i tilläggsdirektiv fått i uppdrag att undersöka i vilken utsträckning det är möjligt att förutom uppgifter om yrkesskador använda annan tillgänglig information, som kan belysa samband mellan sjukdom eller ohälsa och arbetet, för att förbättra underlaget för åtgärder på arbetsmiljöns område. Utredningen har av tidsskäl stannat för att redogöra för olika befintliga register, som innehåller uppgifter om individers hälsotillstånd samt register om exponering för att sedan rent principiellt beröra möjligheterna att utnyttja dessa register. Ett fortsatt utredningsarbete bör därför enligt utredningens mening komma till stånd för att i lämpliga former belysa detta stora problemområde.

Idag utgör de uppgifter om yrkesskador som insamlas via försäkringen det enda samlade materialet om skador som inträffat i arbetsmiljön. Dessa uppgifter bör därför registreras och behandlas på ett sådant sätt att de i så stor omfattning som möjligt kan användas i det förebyggande arbetarskyddet. Detta innebär bl. a. att man måste skapa möjligheter för specialbearbetningar av hela eller delar av materialet omfattande exempelvis komplettering med ytterligare uppgifter eller omkodning av befintliga uppgifter. Utredningen anser därför att man måste skapa ett system som – förutom att möjliggöra statistiska bearbetningar – även medger framtagning av enskilda skadeanmälningar eller skadeanmälningar för grupper av skadefall som kan vara av intresse för ytterligare analyser.

Detta system, som utredningen i fortsättningen kallar "informationssystemet om yrkesskador", föreslås omfatta dels ett centralt ADB-baserat register som främst skall användas för yrkesskadestatistik och som i koncentrerad form skall innehålla de uppgifter som inhämtats i yrkesskadeanmälan, dels ett register innehållande skadeanmälningarna. I båda registren skall användas samma identifikationsbegrepp för skadefallen.

Målet för informationssystemet för yrkesskador är att skapa underlag för arbetarskyddets förebyggande arbete. Med hänsyn till informationssystemets mål, behovet av kunskap på det område informationssystemet avser och

informationssystemets anknäytning till arbetarskyddsstyrelsens verksamhet, föreslår utredningen att arbetarskyddsstyrelsen blir huvudman för informationssystemet om yrkesskador. Arbetarskyddsstyrelsen skall som huvudman ansvara för yrkesskaderegistret samt ange de innehållsmässiga förutsättningarna för statistiken. Detta förutsätter att en statistisk enhet inrättas på arbetarskyddsstyrelsen. Enhetens uppgift blir dessutom att kunna tolka och analysera statistiken och "slå larm" vid eventuella förändringar i skadebilden. Enheten skall också samordna övriga enheters behov av information om statistik liksom bistå med råd och anvisningar till andra konsumenter.

Utredningen föreslår att statistikproduktionen förläggas till statistiska centralbyrån (SCB). En ämnesinriktad funktion behöver därför inrättas på SCB. Som statistikproducent skall SCB, utifrån de angivna innehållsmässiga förutsättningarna, medverka vid planering och genomförande av statistiken. För att underlätta det löpande samarbetet mellan arbetarskyddsstyrelsen och SCB föreslår utredningen att en produktionsteknisk ledningsgrupp tillställs.

För att tillgodose de olika avnämarnas behov av information om yrkesskador föreslår utredningen att en samrådsgrupp tillsätts med uppgift att biträda huvudmannen med synpunkter på informationssystemets innehåll och utveckling. Denna samrådsgrupp skall bestå av representanter för arbetsmarknadens parter samt för de myndigheter som är berörda av statistiken antingen som användare av eller producent för statistiken.

Informationssystemet för yrkesskador föreslås träda i kraft den 1 januari 1978. Dessförinnan måste den statistiska enheten på arbetarskyddsstyrelsen ha inrättats samt arbetet med planering och uppläggning av informationssystemet påbörjats (senast den 1 juli 1977).

Informationssystemets omfattning

I utredningens direktiv anges den begränsningen att statistiken i huvudsak bör omfatta samma personkrets och yrkesskadebegrepp som yrkesskadeförsäkringen. En viss modifiering sker dock i tilläggsdirektiv där det sägs att yrkesskadestatistikutredningen efter samråd med arbetsmiljöutredningen skall bedöma möjligheten att låta statistiken omfatta samma personkrets som väntas bli omfattad av en ny lag om arbetsmiljön.

Samtidigt med denna utredning har arbetet inom yrkesskadeförsäkringskommittén pågått. Under förutsättning att deras förslag realiserar kommer yrkesskadebegreppet att vidgas så att med begreppet yrkesskada avses varje skada som uppkommit till följd av skadlig inverkan i arbetet. För informationssystemets del kommer detta att innebära att antalet skador som klassas som yrkessjukdomar kommer att öka och man får möjlighet att på ett helt annat sätt belysa yrkessjukdomarna och därmed sammanhängande exponering. Någon förändring av olycksfallsbegreppet föreslås ej av yrkesskadeförsäkringskommittén. Yrkesskadestatistikutredningen har emellertid övervägt möjligheten att i informationssystemet också inhämta uppgifter om bagatellskador¹ och tillbud för att få ett förbättrat underlag för arbetarskyddets del. Utredningen nödgas dock konstatera att det för närvarande inte är praktiskt genomförbart att på ett statistiskt tillfredsstäl-

¹ Med bagatellskador menas skador som enbart föranlett omläggning eller läkarvård, alltså ej sjukskrivning.

lande sätt fånga in alla dessa slag av uppgifter inom ramen för en allmän riksomfattande statistik. Utredningen vill dock framhålla vikten av att det inom olika företag eller branscher byggs upp rutiner, som kan fånga upp information om risker via uppgifter om bagatellskador och tillbud.

Utredningen anser att informationssystemet om yrkesskador skall omfatta alla skador som drabbat personer i arbetslivet. Därför instämmer utredningen i yrkesskadeförsäkringskommitténs förslag om en vidgning av personkretsen till att i princip omfatta alla arbetstagare. Arbetsmiljöutredningens förslag om arbetsmiljölagens tillämpningsområde är enligt utredningens mening vidare än det av utredningen ovan angivna målet för personkretsen. Utredningen ansluter sig till arbetsmiljöutredningens förslag rörande ensamföretagare och värnpliktig personal inom försvaret. För ensamföretagare föreslås därför en anmälningsskyldighet om inträffade yrkesskador. Denna föreslås gälla allt arbete som utförs av ensamföretagare och begränsas inte, som i arbetsmiljöutredningens förslag, till skador vid tekniska anordningar, ämnen, som kan föranleda ohälsa eller olycksfall och gemensamma arbetsställen. Inordnandet av skador bland värnpliktig personal m. m. i informationssystemet föreslås behandlas i särskild ordning.

Informationssystemets innehåll

De behov och önskemål, som olika användare har av statistiken, har belysts genom en enkät samt en rad intervjuer. Att tillfredsställa alla de framkomna önskemålen inom ramen för det föreslagna informationssystemet är inte möjligt. Utredningen har i sina ställningstaganden utgått från att de uppgifter som inhämtas åtminstone skall ge underlag för att tillgodose branschspecifika behov av information om yrkesskador.

Utredningen föreslår att såsom nu samma blankett för yrkesskadeanmälan används såväl för försäkringens del som för informationssystemet om yrkesskador. Utredningen har emellertid erfarit att det föreligger stora brister i de rutiner företagen har för att fånga upp, utreda och rapportera inträffade yrkesskador. Om utredningens syfte med det föreslagna informationssystemet skall kunna uppnås bör man inom företagen och inom ramen för partsamarbetet se över dessa rutiner. Utredningen föreslår dessutom vissa förändringar i anmälningsförfarandet. En tidsgräns för anmälnans avgivande föreslås sättas vid 14 dagar från det skadan inträffat. Skyddsombudet och/eller den skadade bör delta i utredningen och signera anmälan för att visa att de deltagit i utredningen.

Utredningen ger ett förslag till innehåll i yrkesskadeanmälan. Denna bör emellertid utprovas i praktiskt bruk innan det slutgiltiga formuläret fastställs. Utredningen föreslår att arbetarskyddsverket ges resurser för att i samarbete med riksförsäkringsverket och statistiska centralbyrån genomföra denna försöksverksamhet.

Förslaget till innehåll i yrkesskadeanmälan har utarbetats med utgångspunkt från användarnas behov och önskemål. Ett starkt krav från deras sida är att man överger den grova näringsgrensindelningen i dagens yrkesskadestatistik vilken i huvudsak sker på företagsnivå. I stället bör varje verksamhet inom företag och organisationer åsättas en näringsgrenskod. En alltför detaljerad indelning ger emellertid avgränsningsproblem. Ut-

redningen har därför valt att som minsta enhet vid näringsgrensklassificeringen använda arbetsställe enligt den av SCB fastställda definitionen.

En övergång till standard för svensk näringsgrensindelning (SNI) föreslås. Därigenom ges förutsättningar för jämförelser med annan officiell statistik. Uppgifter om näringsgren på arbetsställevnivå inom olika företag kan erhållas från centrala företagsregistret, som finns hos SCB. Vidare kan uppgift erhållas om arbetad tid, vilket gör det möjligt att erhålla underlag för relationstal på arbetsställevnivå.

SNI är emellertid uppbyggd för att klassificera ekonomiska produktionsenheter och blir därför ibland för grov för arbetarskyddsändamål. Detta medför att uppgifter också behöver inhämtas för att kunna göra en indelning efter typ av verksamhet. Utgångspunkten för en sådan indelning föreslås vara den specifika sysselsättning den skadade hade vid skadetillfället oberoende av branschtillhörighet.

Ett annat behov från arbetarskyddssynpunkt är att kunna skilja på normal drift och produktion å ena sidan och reparationer, service, montering etc. å andra sidan. De uppgifter man inhämtar bör göra det möjligt att förutom sysselsättningen också kunna redovisa arbetets art och för vissa arbeten också arbetsmoment. Dessa uppgifter bör ses som en komplettering till yrkesuppgiften, som också skall inhämtas.

Den för arbetarskyddet viktigaste funktionen med det föreslagna informationssystemet är att kunna belysa yrkesskadornas antal och orsaker. Därför behövs också en beskrivning av yrkesskadans uppkomst, händelseförlopp och följder. Utredningen föreslår att dessa uppgifter inhämtas med hjälp av dels en s. k. fri beskrivning, dels med frågor med bundna svarsalternativ. Frågorna gäller var den skadade befann sig, hans sysselsättning, vilka maskiner, verktyg, kemiska ämnen etc. som inverkade vid händelseförloppet m. m.

En säker arbetsmiljö är också beroende av hur produktionen och arbetsuppläggningsen påverkar individen. Många yrkesskador uppkommer därför att produktionen och arbetsuppläggningsen styr individen på ett sådant sätt att felhandlingar uppkommer eller att han exponeras för exempelvis farliga ämnen. Det är därför väsentligt att kunna inhämta sådana uppgifter, som kan ge upplysningar om arbetet i sig har inbyggda risker av ovannämnda slag. Uppgifter om den skadades typ av arbete, löneform, arbetstider och arbetstidsförläggning samt vid vilken tidpunkt skadan inträffade föreslås därför inhämtas. Även uppgifter om den skadades erfarenhet är av intresse, nämligen dels den erfarenhet den skadade har av verksamheten i stort och dels den utbildning för och erfarenhet av det arbete vid vilket skadan skedde. Uppgift om att den skadade erhållit instruktion och information för det aktuella arbetet föreslås också inhämtas.

Uppgifter om miljöfaktorer, såsom ljusförhållanden, buller, klimat, förekomst av kemiska ämnen och vibrationer har också önskats av avnämarna. Användbara uppgifter om sådana förhållanden kräver emellertid direkta mätningar, vilket skulle ställa alltför höga krav på resurser i form av mätteknisk personal och tillgång till apparatur på arbetsplatserna. Möjligheten finns dock att på sikt kunna erhålla sådana uppgifter per arbetsställe genom det arbetsställeregister som byggs upp inom projektet Miljövårdens informationssystem.

Huvuddelen av de uppgifter som föreslås inhämtas kommer att överföras i koncentrerad form till ADB-registret. Utredningen har till sig knutit en arbetsgrupp inom arbetarskyddsverket med uppgift att utarbeta principer för indelningar anpassade efter arbetarskyddets behov. Huvuddragen i gruppens förslag presenteras i betänkandet.

Statistik m. m.

Ett mycket starkt krav från avnämarna har varit att den officiella statistiken skulle publiceras snabbare än vad som nu är fallet.

I och med att utredningen föreslår en övergång till svensk näringsgrensindelning med klassificering på arbetsställevivå, vilket sker med hjälp av centrala företagsregistret, kan arbetstidsuppgifter erhållas därifrån. Detta betyder att produktionstiden kan förkortas avsevärt. En fullständig årsstatistik med analyser och kommentarer beräknas kunna publiceras 15 till 18 månader efter skadeårets utgång. Råtabeller kan finnas tillgängliga ca 12 månader efter skadeårets utgång.

Trots en sådan förkortning finns behov av en snabbstatistik, som föreslås omfatta ett kvartal. En kvartalsstatistik minskar dock i värde om inte samtidigt antal arbetade timmar under kvartalet kan redovisas. En sådan redovisning är ej möjlig att få. Däremot kan förändring i arbetad tid från ett kvartal till ett annat redovisas. Kvartalsstatistiken beräknas kunna publiceras ca 3 månader efter kvartalets utgång.

Huvudtanken i utredningens förslag är att den officiella statistikproduktionen skall bestå av tabeller av mer översiktlig karaktär, som ger information om skadesituationen i stort. Därutöver skall möjligheten finnas för de olika intressenterna att erhålla särskilda uttag ur yrkesskaderegistret utifrån deras behov av information.

På detta sätt kan statistiken anpassas till den enskilde konsumentens behov. Konsumenter som främst har behov av sådan statistik är arbetarskyddsstyrelsen, yrkesinspektionen, arbetsmarknadens parter, partsorgan, socialstyrelsen och forskare.

Utredningen föreslår att medel för arbetarskyddsstyrelsens och yrkesinspektionens statistik av detta slag upptas på arbetarskyddsverkets budget. Eftersom arbetarskyddsstyrelsen behöver mycket detaljerad statistik torde den statistik som tas fram av styrelsen till större delen kunna tillgodose de behov som finns hos andra konsumenter. I den mån så inte är fallet bör varje konsument själv bekosta önskade uttag. Arbetarskyddsstyrelsens resurser bör även medge att den kan bistå konsumenter med information och råd angående sådan statistik.

Inom arbetarskyddsstyrelsen och yrkesinspektionen finns också behov av att få tillgång till enskilda yrkesskadeanmälningar. I många fall räcker det med att få en lista över efterfrågade skadefall med de uppgifter som finns registrerade om respektive yrkesskada. I andra fall är det nödvändigt att göra manuella bearbetningar av uppgifterna i skadeanmälan eller studera anmälan för att avgöra om ytterligare information om yrkesskadorna behöver hämtas in. Utredningen föreslår därför att det skall finnas möjlighet att ur ADB-registret erhålla identifierade uppgifter om enskilda eller grupper av skadefall. Med hjälp av dessa uppgifter kan sedan de enskilda anmäl-

ningarna tas fram ur ett manuellt register. Utredningen vill också framhålla att det utöver vad som angivits finns möjlighet att utföra olika slag av bearbetningar och analyser av uppgifter i det föreslagna ADB-registret.

Övrig information om arbetsmiljöbetingad ohälsa

Utredningsarbetet har inriktats på en kartläggning av befintliga register inom sjukvården och angränsande områden, vilka kan innehålla uppgifter om individers hälsotillstånd. Även register om arbetsmiljösituationen/expo-neringen/belastningen har inventerats. Med hänsyn till de många och ur kva- litetssynpunkt goda register som finns i Sverige torde det föreligga bättre förutsättningar än i de flesta andra länder att få fram underlag på vilka beslut om fortsatta miljöförbättrande åtgärder kan bygga. Utredningen har emellertid inte på den relativt korta tid, som utredningen förfogat över sedan tilläggsdirektiven erhållits, kunnat utarbeta ett konkret förslag. För att på ett tillfredsställande sätt behandla detta stora problemområde bör därför enligt utredningens mening ett fortsatt utredningsarbete komma till stånd i lämpliga former.

För att kunna erhålla information som underlag för en bedömning av riskerna i arbetslivet bör i det fortsatta utrednings- och utvecklingsarbetet en granskning ske av och rekommendationer ges om komplettering och anpassning av befintliga register hos olika myndigheter. Även uppbyggnaden av nya register bör utredas – speciellt register om exponering och exponerade individer, där man idag får nöja sig med mindre exakta exponeringsuppgifter såsom yrke eller sysselsättning. Utredningen anser också att det bör utredas vilka resurser som krävs för olika myndigheter vad gäller registrens utnyttjande och uppbyggnaden av nya register. Även utbildningsbehovet bör belysas.

Summary

The Committee on Occupational Injuries Statistics was appointed in December 1972. The Deputy Director General of the National Board of Occupational Safety and Health was the government expert appointed to investigate. Advisors representing the labour market parties and other interest groups were brought into the investigation. The Committee now presents its report entitled "Injuries at work – statistics and other information". After it has been circulated to the relevant organizations and authorities for comment, the report is intended to form the basis building up a new information system covering occupational injuries.

In this report the Committee puts forward a proposal for a system of information about occupational injuries. The goal set for the investigation was to prepare a body of occupational statistics that is adapted to safety at work, since data on the circumstances in which accidents have occurred form an important part of the information base available to occupational safety for its preventive work.

Under the terms of supplementary directives the Committee was asked to investigate the extent to which it is feasible to use, apart from data on occupational injuries, other available information which can shed light on connections between illness or ill health and work, so as to improve the inputs for measures taken in the working environment field. Owing to time pressures the Committee decided to confine itself to accounting for various existing registers which contain data on individual states of health, as well as registers on exposure, and proceed from there to discuss the possibilities of using these registers on basic fundamental grounds. In the Committee's opinion, therefore suitable arrangements should be made to pursue the investigation with the aim of shedding light on this major problem area.

Today, the data on occupational injuries which are collected by way of the national insurance scheme constitute the only assembled material dealing with accidents that have occurred in the working environment. These data should therefore be registered and processed in such a way as to lend themselves to maximum use in the preventive safety work. Among other things, this means that facilities must be created to permit special tabulations of the material in whole or in part encompassing, for instance, the inclusion of new data or the recoding of existing data. The Committee therefore

deems it necessary to create a system which – in addition to making statistical tabulations possible – permits the retrieval of individual claim forms or claim forms for groups of injury cases which may be of interest to further analyses.

This system, which the Committee will refer to hereafter as the *information system on occupational injuries*, is proposed to encompass (1) a central EDP-based register to be chiefly used for occupational injuries statistics and to contain in concentrated form those data which have been taken from notices of claims filed for such injuries; and (2) a register containing the claim forms. The same identification concepts for the injury cases shall be used in both registers.

The goal of the information system on occupational injuries is to create a data base or input medium for the preventive safety work. With that goal in mind, together with the need for knowledge of the subject field to which the information system bears reference and the system's linkage to the functions of the National Board of Occupational Safety and Health, the Committee suggests that the Board be designated the authority responsible for the information system on occupational injuries. In this capacity the Board shall be held responsible for keeping the occupational injuries register and for laying down the conditions to govern the statistical content. This presupposes setting up a statistics unit on the Board's premises. Additionally, this unit would be called upon to interpret and analyze the statistics and "sound the alarm" in case of any changes in the injury picture. The unit would also coordinate the needs of other units for statistical information, as well as furnish advice and recommendations to other consumers. The Committee proposes to have the production of statistics sited on the premises of the National Central Bureau of Statistics (SCB). A subject-oriented function would accordingly have to be set up at SCB. As producer of statistics SCB, acting on the basis of the conditions stated for the statistical content, will be asked to assist in planning and implementing the statistics here proposed. To facilitate the day-to-day transaction of business between the National Board of Occupational Safety and Health and SCB, the Committee proposes that a production-engineering management group be appointed.

To meet the needs of the various users for information about occupational injuries, the Committee proposes the appointment of a consultation group to assist the responsible authority with viewpoints on the information system's content and development. This consultation group is to consist of persons representing the labour market parties and those government agencies that will be affected by the statistics either as a user or producer of the statistics.

It is proposed to have the information system on occupational injuries come into force on January 1, 1978. Before then the statistical unit at the National Board of Occupational Safety and Health must have been established and work have commenced on planning and structuring the information system (not later than July 1, 1977).

Scope of the information system

According to a constraint given in the original terms of reference for the Committee, the statistics should chiefly encompass the same population and nomenclature as the occupational injuries insurance scheme. However, some modification is made in the supplementary directives, which state that the Committee shall, after consulting with the commission on the work environment, assess the feasibility of letting the statistics cover the same population that is expected to be covered by a new law on the working environment.

The work of our Committee has proceeded in parallel with that of another official investigating body, the industrial injuries insurance committee. On the assumption that their proposals will be realized, the purview of the term, "occupational injury", will be extended to take in every injury which has arisen in consequence of some adverse effect on the job. As far as the information system is concerned the result will be to increase the number of injuries which are classified as occupational diseases, making it possible to shed quite another light on these diseases and the related exposure to them. The occupational injuries insurance committee does not propose any change in the accident concept. However, the Committee on Occupational Injuries Statistics has considered the added possibility of making the information system also bring in data on "bagatelle" injuries and near-accidents ("close calls") so as to give the safety function an improved input medium. Unfortunately, however, the Committee is compelled to observe that it is not practically feasible at present to capture, in a statistically satisfactory manner, all these kinds of data within the ambit of a general body of statistics with nationwide coverage. Even so, the Committee would like to point up the importance of having different firms or industries build up routines that can capture information about hazards by way of data on bagatelle injuries and near-accidents.

The Committee is of the opinion that the information system on occupational injuries shall encompass all injuries which have befallen persons in the job world. For this reason the Committee agrees with the proposal of the occupational injuries insurance committee to enlarge the covered population to include, in principle, all workers or employees, whether they be manual or non-manual. In the Committee's view, the working environment committee's proposal on the operative purview of the working environment law is broader than that of our Committee as regards the goal set for the population to be covered. The Committee endorses the proposal of the commission on the work environment concerning self-employed persons (oneman businesses) and conscripted personnel within the armed forces. A reporting obligation is therefore proposed for self-employed persons. This is meant to apply to all work that is performed by self-employed persons and not be restricted, as in the proposal of the commission on the work environment, to injuries connected with machines or other technical devices, substances which may cause ill health or accident, and work done in joint plants or establishments. A separate arrangement is proposed for purposes of fitting injuries sustained by conscripted personnel and similar categories into the information system.

Content of the information system

The needs and wishes that different users have of statistics have been elucidated on the strength of a postal survey and a number of interviews. It is impossible to satisfy all the wishes that have emerged within the ambit of the proposed information system. In taking its positions the Committee has assumed that the data to be collected will at least provide a basis for catering to industry-specific needs of information about occupational injuries.

The Committee proposes that the same form be used as at present to file occupational injury claim both for the insurance scheme and for the information system on occupational injuries. However, the Committee has discovered major shortcomings in those routines which the firms employ to capture, investigate and report befallen occupational injuries. If the Committee's aim with the proposed information system is to be achievable, these routines should be overhauled within the firms and within the industrial relations framework. Further, the Committee proposes certain changes in the claims-filing procedure. It is proposed to set a time limit for submission of claim at 14 days from the occurrence of injury. The safety delegate and/or the injured person should take part in the investigation and sign the claim to prove they have done so.

The Committee puts forward a proposal for the content of an occupational injury claim. However, this should be tried out in practice before the definitive blank form is adopted. The Committee proposes that the National Board of Occupational Safety and Health be given resources to team up with the National Social Insurance Board and SCB to carry out this experiment.

The proposal on the content of claim forms has been drafted with reference to the needs and wishes of the users. A strong demand on their part calls for abandoning the rough economic-branch classification in today's occupational injuries statistics, which is mainly done at firm or company level. Instead, an economic-branch code should be affixed to every activity that goes on inside business and other organizations. However, an overly detailed classification gives rise to boundary-line problems. The Committee has therefore chosen to use the term, "establishment" (*arbetsställe*), in accordance with the definition adopted by SCB, to represent the smallest unit for purposes of economic-branch classification.

A changeover to the Swedish Industrial Classification (SNI)¹ is proposed, which would provide capabilities for drawing comparisons with other official statistics. Data on economic branch or industry division at establishment level within different firms can be obtained from the central business register on file with SCB. Further, information can be obtained about time worked, which makes it possible to devise an input medium for working out ratios at "establishment" level.

But since SNI is built up to classify economic production units, it sometimes becomes too coarse for occupational safety purposes. As a result data also need to be collected to permit making a classification by type of activity. The starting point for such a grouping should be the specific employment the injured person had at the time of injury irrespective of

¹ SNI is based on the International Standard Industrial Classification of All Economic Activities, revised version of the year 1968.

classification by industry or line of business.

Another need from the occupational safety aspect is to be able to distinguish normal operation and production on the one hand from repairs, servicing, fitting etc. on the other hand. The data collected should make it feasible to account not only for employment levels but also for the kind of work and for the specific operations that go into certain jobs. These data should be seen as an adjunct to the occupational datum, an item of information that must also be obtained.

The most important safety function envisioned with the proposed information system is to shed light on the number of occupational injuries and their causes. Hence a description of the occupational injury for its origin, course and sequelae will also be needed. The Committee proposes to collect these data by means of an "open-end" descriptive technique and also by asking questions which provide for "closed-end" response alternatives. The questions will be concerned to find out about such things as where the injured person was at the time of accident, his employment, which machines, tools, chemical substances and other factors influenced the course of events, etc.

A safe working environment also depends on how the production and the work layout affect the individual. Many occupational injuries arise because the production and work layout control the individual in a way such as to induce errors on his part or to expose him to hazardous substances. It is therefore important to be able to collect data of the kind which can reveal whether the work per se has built-in risks of the kind mentioned above. The Committee therefore proposes obtaining data on the injured person's type of work, method of wage payment, hours of work and work-hour scheduling, as well as the point in time when the injury occurred. Even data on the injured person's experience is of interest, namely (1) his experience of the activity generally; and (2) his training for and experience of the work at which the accident occurred. It is also proposed to find out about whether or not instructions and information have been issued for the particular job.

Data on environmental factors such as lighting conditions, noise, climate, the presence of chemical substances and vibrations have also appeared on the users' shopping list. However, useful information about such factors requires direct measurements, which would lay too heavy a claim on resources in the form of metrological personnel and access to instrumentation apparatus at the workplaces. Seen longer-term, on the other hand, there are good prospects for obtaining such data on an establishment basis through the medium of the establishment register which is proposed being built up as part of the project called "The environmental protection's information system".

The greater part of the data to be collected is meant to be transferred in concentrated form to the EDP register. The Committee has co-opted a working party within the National Board of Occupational Safety and Health to draft a set of guiding principles for classifications adapted to the needs of occupational safety. Basic elements of the working party's proposals are presented in the Committee's report.

Statistics etc.

The users have strongly expressed another demand, which is to publish the official statistics more speedily than is now the case.

In proposing a changeover to SNI with its classification at "establishment" level, which is done with the aid of the central business register, the Committee submits that data on working hours can be obtained from this source. This means that the production time can be shortened considerably. A complete volume of annual statistics with analyses and comments should be publishable within 15 to 18 months after the injury year expires. Raw tables can be made available about 12 months after the injury year expires.

Provision for such shortening to the contrary, there is still need for a body of rapid statistics covering, say, a quarter. However, the value of quarterly statistics will diminish unless the number of hours worked during the quarter can be documented at the same time. It is impossible to obtain such documentation at present. On the other hand a change in time worked from one quarter to the next can be documented. The quarterly statistics should be publishable about 3 months after the quarter expires.

The leading idea behind the Committee's proposals is to have the official statistics output consist of tables of a more conspectus character, in other words synopses which afford a general overall view of the accident situation. In addition, the different parties at interest should be enabled to obtain special extracts from the occupational injuries register based on their needs for information.

In that way the statistics can be adapted to the needs of the individual consumer. The consumers who mainly need such information are the National Board of Occupational Safety and Health, the Labour Inspectorate, the labour market parties, other industrial relations parties, the National Board of Health and Welfare and the research community.

The Committee proposes that funds to finance statistics of this kind for the National Board of Occupational Safety and Health and the Labour Inspectorate be earmarked in the Board's budget. Since the former agency needs a great deal of detailed statistics, the statistics it brings out should largely be able to satisfy the needs of other consumers. Insofar as this is not the case every consumer himself should pay for the extracts desired. The resources of the Board should also be deployed towards furnishing consumers with information and advice concerning such statistics.

Moreover the National Board of Occupational Safety and Health and the Labour Inspectorate need to have access to individual notices of occupational injury claims. In many cases it will suffice to obtain a list of requested injury cases supplemented with the data which are registered on each occupational injury. In other cases it will be necessary to do manual tabulations of data contained in the claim forms or to study the claims to decide whether further information about the occupational injuries needs to be brought in. The Committee therefore proposes devising a facility whereby identified data on individual or groups of accident cases can be obtained from the EDP register. With the aid of these data the individual claim notices can then be retrieved from a manual register. The Committee would also like to point out that an additional facility will be needed to permit

performing different kinds of tabulations and analyses of data in the proposed EDP register.

Other information about ill health due to the working environment

The investigative work has focused on taking an inventory of existing registers in the medical services and adjacent sectors which may contain data on individual states of health. Registers on the working environment situation/exposure/workload have also been inventoried. Considering the many high-quality registers which are to be found in Sweden, it would appear that our country is better placed than most others to bring out factual evidence on which to rest future decisions to take measures to improve the environment. But in view of the relatively short time at the Committee's disposal since being furnished with the supplementary directives, it has been unable to prepare a concrete proposal. So if this vast problem area is to admit of satisfactory treatment, the Committee feels that suitable provision be arranged to go ahead with the investigations.

In order to permit obtaining information on which to base an assessment of the hazards in the job world, the subsequent investigations should accommodate an examination of the merits of supplementing and adapting existing registers on the premises of various government agencies, with recommendations to be issued for these purposes as required. The build-up of new registers should also be investigated – especially registers on exposure and exposed individuals, where one now has to make do with imprecise exposure data such as occupation or employment. Moreover, the Committee thinks it necessary to find out what resources different government agencies will require when it comes to using existing registers and building up new registers. Light should also be shed on the need for education and training.

I Utredningsuppdraget och utredningsarbetets uppläggning

---

1 Utredningsuppdraget

Genom beslut den 28 december 1972 bemyndigade Kungl. Maj:t chefen för socialdepartementet att tillkalla en utredningsman med uppdrag att utreda frågan om yrkesskadestatistikens utformning m. m. Till ledning för utredningsarbetet anförde departementschefen till statsrådsprotokollet följande:

Den officiella yrkesskadestatistiken utarbetas f. n. av riks försäkringsverket. Statistiken bygger på material från yrkesskadeförsäkringen. Här märks i första hand yrkesskadeanmälningarna men också de hos riks försäkringsverkets skaderegleringsbyråer upplagda skadeakterna med däri befintliga övriga handlingar av olika slag såsom läkarintyg, beslut om skadeersättningar m. m. Vidare används de s. k. arbetsgivaruppgifter som arbetsgivarna är skyldiga att lämna varje år angående föregående års förhållanden till ledning för beräkning av avgiftsunderlag för allmän försäkring och yrkesskadeförsäkring m. m. Arbetsgivaruppgifterna används i yrkesskadestatistiken för beräkning av frekvenstal, skaderisker, svårhetstal m. m.

Yrkesskadestatistiken har hittills huvudsakligen haft två funktioner, nämligen dels att tjäna som grund för den differentierade premiesättning som före år 1972 tillämpades inom yrkesskadeförsäkringen, dels att utgöra ett betydelsefullt hjälpmedel på arbetarskyddsområdet. Vid sidan härav har en del av det material varpå statistiken grundats utnyttjats för att förse det centrala företagsregistret med uppgifter samt för beräkning av byggnadsforskningsavgiften.

Sedan ett enhetligt premiesystem införts inom yrkesskadeförsäkringen (prop. 1971:22, SfU 1971:17, rskr 1971:108) har behovet av den nuvarande detaljrika yrkesskadestatistiken som grund för premiesättningen inom försäkringen förlorat i betydelse. Utredningen angående yrkesskadeförsäkringens finansiering m. m. har med anledning härav prövat hur yrkesskadestatistiken i fortsättningen bör utformas och vilken myndighet som bör svara för statistikproduktionen. Med hänsyn till att genomgripande förändringar planeras beträffande yrkesskadeförsäkringens administration, avgiftsdebitering och avgiftsuppbörd, har utredningen i sitt betänkande (Ds S 1971:5) ang. yrkesskadestatistikens utformning och handhavande begränsat sig till att lämna vissa rekommendationer, avsedda att närmare övervägas av en särskild statistikdelegation.

Utredningens betänkande har remissbehandlats. Från olika håll har därvid framhållits att vissa frågor kräver ytterligare analys. Jag förordar därför att en särskild utredningsman tillkallas för att närmare utreda sådana frågor.

Sedan yrkesskadestatistikens direkta anknytning till premiesättningen inom yrkes-

skadeförsäkringen i huvudsak upphört, har frågan om utformningen av denna statistik kommit i ett nytt läge. Behovet av statistisk redovisning avseende olycksfall i arbete och andra yrkesskador anknyter numera i första hand till arbetarskyddsverksamhetens krav. I detta hänseende måste man försöka tillgodose angelägna önskemål om sådana förbättringar av yrkesskadestatistiken att den blir väl ägnad som ett underlag för bedömningar och ställningstaganden när det gäller insatserna för en tillfredsställande arbetsmiljö. För yrkesskadeförsäkringens del har samtidigt betydelsen av en dylik statistik minskat.

Utredningsmannen bör söka formulera målsättningen för en modern yrkesskadestatistik. För detta ändamål bör han i första hand göra en analys av de krav som kan ställas på statistiken och allsidigt belysa avnärmarbehoven på området, såväl avseende arbetarskyddsverksamheten som yrkesskadeförsäkringen. De förhållanden som hänger samman med statistikens användning i samband med det centrala företagsregistret och för uttag av byggnadsforskningsavgiften bör även beaktas.

En utgångspunkt för utredningsarbetet bör vara, att statistiken t. v. bör ha i huvudsak oförändrad omfattning i fråga om personkrets och yrkesskadebegrepp. Utredningsmannen bör pröva om grundmaterialet för statistiken även i fortsättningen kan utgöras av de skadeanmälningar m. m. som arbetsgivarna har att avge vid inträffad yrkesskada. Utredningsmannen bör därvid också pröva vilken utformning sådana anmälningar bör ha mot bakgrund av att försäkringens behov av detaljinformation för premiesättningsändamål till stor del bortfallit.

Mot bakgrund av vad utredningen kan komma fram till med avseende på statistikens användningsområde och grundmaterialet för statistiken bör utredningsmannen utforma konkreta förslag till hur yrkesskadestatistikens administration skall utformas. Därvid bör uppmärksammas i vilken mån befintliga register och annan statistikproduktion kan bidra till att tillgodose vissa av de uppgifter som behövs för yrkesskadestatistiken. En samordning med annan angränsande statistik bör eftersträvas så långt möjligt i fråga om såväl utformningen som den direkta produktionen. Samtidigt bör angelägenheten av en snabb redovisning av uppgifter om inträffade yrkesskador särskilt beaktas. Utredningsmannen bör härvid undersöka om någon form av preliminär snabbstatistik kan vara en lämplig väg.

Utredningsmannens förslag bör utformas med beaktande av föreliggande internationella åtaganden på yrkesskadestatistikens område.

Vid uppdragets fullgörande bör utredningsmannen samråda med arbetsmiljöutredningen.

Genom beslut den 29 november 1974 gav Kungl. Maj:t utredningen följande tilläggsdirektiv efter föredragning av chefen för arbetsmarknadsdepartementet.

Enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 28 december 1972 har en särskild utredningsman tillkallats för att närmare utreda yrkesskadestatistikens framtida utformning m. m. Utredningsarbetets huvudsakliga syfte är att, sedan betydelsen av yrkesskadestatistiken för yrkesskadeförsäkringens del minskat, tillgodose angelägna önskemål om sådana förbättringar av statistiken att den blir väl ägnad som underlag för bedömningar och ställningstaganden när det gäller insatserna för en tillfredsställande arbetsmiljö. I samband härmed skall även vissa andra frågor såsom yrkesskadestatistikens administration, angelägenheten av en snabb redovisning av uppgifter om inträffade yrkesskadefall, m. m. utredas.

Enligt direktiven bör en utgångspunkt för utredningsarbetet vara, att statistiken t. v. bör ha i huvudsak oförändrad omfattning i fråga om personkrets och yrkesskadebegrepp. Inom yrkesskadestatistiken används samma yrkesskadebegrepp som inom yrkesskadeförsäkringen. Statistiken grundas på de skadeanmälningar som arbetsgivarna har att avge vid inträffad yrkesskada, dvs. sådana olycksfall och yrkes-

sjukdomar som medfört rätt till sjukpenning eller ersättning enligt lagen om yrkesskadeförsäkring. Yrkesskadestatistiken omfattar således förutom olycksfall endast sjukdomar som kan konstateras ha ett direkt samband med särskilt avgränsade förhållanden i arbetsmiljön.

Denna begränsning i den statistiska informationen om olika former av ohälsa som kan ha ett samband med arbetsmiljön har under senare tid kommit att framstå som otillfredsställande. Man har för sjukdomar över huvud taget alltmera kommit till den uppfattningen att vid uppkomsten av sjukdom flera faktorer inverkar mer eller mindre samtidigt och kan ge effekter efter kortare eller längre tid. Vid uppkomsten av åtskilliga sjukdomar har det visat sig att arbetsförhållanden eller arbetsmiljö är en bidragande faktor till sjukdomens uppkomst. Mot denna bakgrund finner jag det angeläget att bredda informationen om sådana former av ohälsa som kan ha sin orsak i förhållandena i arbetsmiljön. En komplettering av yrkesskadestatistiken med andra informationskällor blir därvid nödvändig.

Som exempel på kompletterande informationskällor kan nämnas olika slag av medicinalstatistik och socialförsäkringsstatistik. Jag vill också erinra om den anmälningskyldighet för läkare som skrevs in i arbetarskyddslagen i samband med 1973 års reform på arbetsmiljöområdet. Innebörden är att läkare som i sin verksamhet får kännedom om sjukdom som kan ha samband med arbete skall göra anmälan härom till arbetarskyddsmyndigheterna. Bestämmelsen syftar till att förbättra arbetarskyddsmyndigheternas bedömningsunderlag beträffande arbetslivets hälsorisker.

Av betydelse i detta sammanhang – i varje fall på något längre sikt – är vidare det arbete som pågår för utveckling av ett informationssystem på miljövårdsområdet.

Mot denna bakgrund är det enligt min mening angeläget att direktiven för yrkesskadestatistikutredningen vidgas. Jag förordar att utredningen får i uppdrag att också undersöka i vilken utsträckning det är möjligt att genom olika former av tillgänglig statistik eller annan redovisning av sjukdom eller ohälsa, som kan ha samband med arbetet men som inte är yrkessjukdom i yrkesskadeförsäkringens mening, förbättra underlaget för åtgärder på arbetsmiljöns område.

Utredningen bör i denna fråga samråda med arbetarskyddsstyrelsen, riks-försäkringsverket och socialstyrelsen.

En särskild fråga som jag anser bör beröras i sammanhanget gäller yrkesskadestatistikens begränsningar beträffande personkretsen. Det är angeläget att yrkesskadestatistikutredningen efter samråd med arbetsmiljöutredningen tar upp och bedömer möjligheterna att ge den statistiska redovisningen sådan inriktning att den förmedlar information beträffande i princip samma personkrets som väntas bli omfattad av en ny lag om arbetsmiljön. Jag förordar att uppdraget för yrkesskadestatistikutredningen vidgas även i detta hänseende.

The first part of the report deals with the general situation of the country and the progress of the war. It is followed by a detailed account of the military operations in the various theatres of war. The author then discusses the political and economic conditions of the country and the impact of the war on the population. The report concludes with a summary of the main findings and a list of recommendations.

The second part of the report contains a series of tables and charts showing the progress of the war and the economic situation of the country. These tables and charts are arranged in a logical order and are accompanied by explanatory text. The tables show the number of troops, the amount of supplies, and the progress of the war in different theatres. The charts show the economic situation of the country, including the production of goods and services, the price level, and the balance of payments.

The third part of the report contains a series of appendices and a list of references. The appendices contain detailed information on the military operations, the political and economic conditions, and the impact of the war on the population. The list of references contains a list of books, articles, and other sources used in the report.

The fourth part of the report contains a series of conclusions and recommendations. The conclusions are based on the findings of the report and the recommendations are based on the author's analysis of the situation. The author recommends that the government should take certain measures to improve the economic situation of the country and to support the war effort.

The fifth part of the report contains a list of names and titles of the authors and editors of the report. The names are listed in alphabetical order and the titles are listed in the order in which they appear in the report.

2 Utredningsarbetets uppläggning

Utredningsarbetet har inriktats på att så skyndsamt som möjligt utarbeta förslag till ett nytt system för information om yrkesskador. Grundläggande har därvid varit frågor om bl. a. målet för ett informationssystem om yrkesskador, informationssystemets innehåll och principen för dess utnyttjande. För vissa frågor har utredningen anlitat särskilda experter.

I en enkät har från olika myndigheter, företag och organisationer upplysningar inhämtats om deras behov av och önskemål om information om yrkesskador. Kontakter har också tagits med utredningar på angränsande områden såsom yrkesskadeförsäkringskommittén, arbetsmiljöutredningen, det inom miljödatanämnden pågående projektet om information om arbetsmiljön (MI-08) samt petroindustriutredningen. Samråd har skett med datainspektionen angående informationssystemets innehåll och utformning.

Utredningen har vid besök i Danmark i november 1974 och oktober 1975 sammanträffat och fört diskussioner med Arbejdstilsynets Ulyckesstatistik och Danmarks Statistik. Utredningen har vidare besökt Arbetarskyddsstyrelsen i Tammerfors och Institutet för Arbetshygien i Helsingfors. Utredningen har också besökt ett antal företag, nämligen Billeruds AB, Gruvön (pappersmasseframställning), AB Bofors i Karlskoga, Volvo AB (Umeåverken och Torslandaverken), Umeå bilkompani, AB Ålömaskiner i Brännland, Boliden AB (Rönnskärsverken i Skelleftehamn), Götaverken i Göteborg samt SKF i Göteborg. Utredningens sekreterare har deltagit i inspektionsresor inom olika yrkesinspektionsdistrikt. Besök har också gjorts vid yrkesmedicinska klinikerna i Stockholm och Örebro.

Utredningen har också haft en rad s. k. hearings. Dessa har hållits med riksförsäkringsverket för att belysa handläggningen av dagens yrkesskadestatistik samt verkets behov av information om yrkesskador, med statistiska centralbyrån om deras arbete som statistikmyndighet samt om viss statistik av intresse för utredningens arbete. Likaså har behov av och önskemål om information om yrkesskador belysts vid hearings med arbetarskyddsstyrelsen och yrkesinspektionen samt med arbetsmarknadens parter. Dessa hearings har följts upp med omfattande intervjuer med befattningshavare på de nämnda verken och organisationerna.

Utredningen har också till sig knutit en särskild arbetsgrupp inom arbetarskyddsverket med uppgift att utarbeta förslag till standarder för indelningar anpassade till arbetarskyddets behov.

Utredningen har avgett remissyttrande över yrkesskadeförsäkringskommitténs betänkande (SOU 1975:84) Ersättning vid arbetsskada.

II Nuvarande yrkesskadestatistik

---

3 Historik

3.1 Tiden före år 1955

En fortlöpande officiell statistik över olycksfall i arbetet har utarbetats i vårt land sedan år 1906. Kommerskollegium hade hand om statistiken fram till år 1910 och socialstyrelsen under åren 1910–1918. Resultaten redovisades årligen i publikationen Olycksfall i arbete. Statistiken var under denna tid långt ifrån fullständig på grund av att försäkringen för olycksfall i arbete inte var obligatorisk och att anmälningskyldigheten vid olycksfallen fullgjordes bristfälligt.

I samband med att försäkringen blev obligatorisk genom lagen (1916:235) om försäkring för olycksfall i arbete, uppdrog Kungl. Maj:t åt riks-försäkringsanstalten att utarbeta den årliga berättelsen Olycksfall i arbete som ingick i Sveriges officiella statistik. Fr. o. m. år 1936 omfattade publikationen även en redovisning av de yrkessjukdomar som gav upphov till rätt till ersättning enligt lagen (1929:131) om försäkring för vissa yrkessjukdomar.

Olycksfallsstatistikens syfte var att tjäna som underlag dels för att beräkna differentierade försäkringsavgifter som svarade mot olycksfallsrisken inom olika näringsgrenar, dels för åtgärder för att minska olycksfallsrisken.

Den officiella yrkesskadestatistiken behöll denna målsättning oförändrad fram till år 1955. Arbetarskyddssyftet fick emellertid större tyngd, sedan riks-försäkringsanstalten den 1 januari 1938 fått överta socialstyrelsens dit-tillsvarande uppgift att vara chefsmyndighet för yrkesinspektionen. Fr. o. m. år 1949 överfördes denna uppgift till den då nybildade arbetarskyddsstyrelsen. Riks-försäkringsanstalten svarade dock fortfarande för statistikproduktionen. Vid sammanslagningen av pensionsstyrelsen och riks-försäkringsanstalten år 1961 övertogs arbetet med yrkesskadestatistiken av det nybildade riks-försäkringsverket.

3.2 1955 års utredning

Den 1 januari 1955 ersattes 1916 och 1929 års lagstiftning av yrkesskadeförsäkringslagen. Yrkesskadeförsäkringen samordnades därvid med den

allmänna sjukförsäkringen, vilket väckte frågan om vad statistiken skulle omfatta och hur den skulle ordnas.

En utredning tillsattes och avgav den 2 augusti 1955 ett förslag till omläggning och utbyggnad av sjuk- och yrkesskadeförsäkringsstatistiken. Betänkandet är redovisat i 1956 års statsverksproposition (prop. 1956:1, bil. 7, sid. 253 ff).

I betänkandet framhölls att olycksfallsstatistiken dittills i främsta rummet tillgodosett de försäkringstekniska behoven. För arbetarskyddet hade den varit av mycket begränsat värde, då den i regel inte utkom förrän inemot tre år efter skadeåret.

I och med samordningen av sjuk- och yrkesskadeförsäkringarna fr. o. m. år 1955 tillkom som en ny uppgift för yrkesskadestatistiken att tillgodose tillsynsmyndighetens och sjukförsäkringskassornas behov av material för kontroll av verksamheten i sjukförsäkringskassorna.

Utredningen föreslog, att en uppskattning av svårhetsgraden för kvarstående oreglerade skadefall skulle företas tolv månader efter skadeårets utgång. Årsstatistiken skulle då kunna färdigställas ungefär 1 1/2 år efter skadeårets utgång. Vidare föreslog utredningen, att riksförsäkringsanstalten på samma sätt som tidigare varje månad i tidskriften Arbetarskyddet skulle lämna en översikt över antalet inkomna skadeanmälningar. Därigenom skulle det bli möjligt att på relativt kort sikt åtminstone följa förändringarna i totalantalet skadeanmälningar. Det påpekades att sådana månadssiffror dock hade ett begränsat värde för skyddsverksamheten, då yrkesskadorna inte alls uppdelades på yrkesgrupper eller efter orsaker.

Utredningen ansåg att det skulle vara av värde för arbetarskyddet att förutom enkla månadssiffror kvartalsvis få mer differentierade uppgifter om yrkesskadorna. Utredningen föreslog därför, att riksförsäkringsanstalten kvartalsvis skulle göra en sammanställning över antalet yrkesskador inom olika yrkesgrupper. Denna uppdelning skulle dock kunna begränsas till ett 30-tal yrkesgrupper. Utredningen ansåg vidare, att statistiken borde kunna vara färdig fem månader efter kvartalets utgång.

När det gällde yrkesskadestatistik för försäkringstekniska behov ansåg utredningen att större krav på exakthet måste ställas, och att därför i stort sett samtliga invaliditets- och dödsfall borde bli föremål för livräntebeslut innan denna färdigställs. Denna statistik borde därför upprättas fristående från statistiken för arbetarskyddets behov. Utredningen bedömde att denna statistik borde kunna vara klar högst 2 1/2 år efter skadeårets utgång.

Utredningen framhöll, att det skulle vara mycket betydelsefullt för skyddsverksamheten att få en mer uttömmande belysning av orsakerna kring olycksfallen än vad som dithills varit möjligt. Utredningen fann dock att det var svårt att erhålla uppgifter, som var tillräckligt entydiga och begränsade för att kunna användas i en årlig statistik.

Uppgifter om skadad kroppsdel och skadans beskaffenhet ansågs ha intresse huvudsakligen ur arbetarskyddssynpunkt. Sådana uppgifter borde därför redovisas för samtliga olycksfall i olika yrkesgrupper.

I olycksfallsstatistiken hade som mått på olycksfallsfrekvensen använts antalet olycksfall per 100 årsarbetare. Utredningen föreslog att frekvenstalen för yrkesskadorna som i utländsk statistik borde beräknas per 1 milj. ar-

betstimmar. Vid sidan av frekvenstalen användes i svensk yrkesskadestatistik såsom riskmått antalet förlorade arbetsdagar per årsarbetare. Detta s. k. svårhetstal borde enligt utredningen också beräknas enligt de antagna internationella riktlinjerna och anges med antalet förlorade arbetsdagar per 1 000 arbetstimmar.

Utredningen föreslog vidare, att olycksfall på arbetsplatserna och färdolycksfall skulle särredovisas i de årliga publikationerna, så att det skulle bli möjligt att följa utvecklingen av båda olyckskategorierna. En sådan särredovisning skulle även underlätta internationella jämförelser.

Yrkessjukdomarna hade dittills redovisats i ett särskilt avsnitt av den årliga publikationen Olycksfall i arbete och fördelats på sjukdomsgrupper. Utredningen ansåg, att en sådan redovisning av yrkessjukdomarna borde lämnas även i fortsättningen. Fördelningen på sjukdomsgrupper borde dock ges en betydligt mindre omfattning än tidigare bl. a. med hänsyn till svårigheterna att skilja yrkessjukdomarna från andra sjukdomar.

3.3 Tiden 1956–1970

I remissyttranden över 1955 års utredning var meningarna delade om införandet av kvartalsstatistik för arbetarskyddets behov. Förslaget avstyrktes av riks försäkringsanstalten, statens organisationsnämnd, statens institut för folkhälсан, kommittén för översyn av hälso- och sjukvården i riket samt Socialförsäkringsbolagets förening. Stor tveksamhet i fråga om lämpligheten av förslaget uttalades av domänstyrelsen, statskontoret, kommerskollegium och Svenska stadsförbundet.

Arbetarskyddsstyrelsen framhöll i sitt yttrande bl. a., att den föreslagna kvartalsstatistiken, som inte skulle innefatta några relativa frekvens- eller svårhetstal, torde ha ett begränsat värde för yrkesinspektionens arbete. Då den ändå skulle komma att belysa utvecklingstendensen inom huvudyrkesgrupperna, tillstyrkte styrelsen att en sådan statistik upprättades.

LO anförde att det från fackligt håll tidigare framförda önskemålet om större snabbhet vid redovisningen av inträffade skador föreföll bli tillgodosett genom förslaget, och att årsstatistiken borde lämna sådana detaljerade uppgifter, att en noggrannare analys av utvecklingen på detta område skulle bli möjlig. LO underströk vidare vikten av att även sådana skador, som faller inom samordningstiden blev statistiskt belysta.

I samband med frågan om kvartalsstatistiken erinrade vidare riks försäkringsanstalten och kommittén för översyn av hälso- och sjukvården i riket om de möjligheter i statistiskt hänseende, som kunde följa av arbetsgivares skadeanmälan som regel tillställdes vederbörande yrkesinspektör. Arbetarskyddsstyrelsen uttalade emellertid, att såväl yrkesinspektörerna som styrelsen själv saknade personal och utrustning för en fortlöpande statistisk bearbetning av hela detta primärmaterial.

Departementschefen anförde, att han, med hänsyn till vad som anförts i remissutlåtandena, inte var beredd att ta ställning till förslagen om yrkesskadestatistik, om vilken möjligheterna till ytterligare förenklingar borde undersökas. Tills vidare borde dock årsstatistik för arbetarskyddets och försäkringsinrättningarnas behov upprättas. Den föreslagna kvartalsstatistiken

borde däremot inte komma till stånd. I övrigt borde det ankomma på riks-försäkringsanstalten att med ledning av utredningens förslag och de avgivna utlåtandena däröver ytterligare överväga hithörande frågor.

Frågan om vilken myndighet som skall svara för yrkesskadestatistikproduktionen har under åren prövats vid olika tillfällen.

En utredning om organisatoriska riktlinjer för svensk statistik företogs av 1956 års statistikkommitté (SOU 1959:33). Denna kommitté – vars huvudsakliga uppgift var att undersöka möjligheterna att samordna och centralisera den svenska officiella statistiken – övervägde bl. a. frågan att överföra yrkesskadestatistiken från riks-försäkringsanstalten till statistiska centralbyrån (SCB). Kommittén tvekade emellertid inför en sådan åtgärd med hänsyn till den anknytning som statistiken hade till riks-försäkringsanstaltens administrativa verksamhet. Denna synpunkt underströk riks-försäkringsanstalten i sitt yttrande över kommitténs betänkande.

I prop. 1960:104 uttalades att riks-försäkringsanstalten tills vidare alltjämt skulle utarbeta yrkesskadestatistiken. Departementschefen gjorde ett allmänt uttalande i riktningen, att det skulle finnas ett påtagligt samband mellan den statistik, som produceras av en myndighet och denna myndighets administrativa verksamhet, för att statistikproduktionen skulle få förläggas utanför centralbyrån.

I sitt remissyttrande över yrkesskadeutredningens betänkande med förslag till yrkesskadeförsäkringslag m. m. (SOU 1966:4) anförde *riks-försäkringsverket* bl. a. att om utredningens förslag, som innebar att det ekonomiska yrkesskadeskyddet inlemmades i den allmänna försäkringen, genomfördes och om verket även i fortsättningen skulle ha hand om yrkesskadestatistiken, så skulle erforderligt uppgiftsunderlag inte vara direkt tillgängligt inom verket, varför det måste tillhandahållas verket av försäkringskassorna. Då det emellertid inom riks-försäkringsverkets arbetsområde inte förelåg något direkt behov av sådan statistik, ifrågasatte verket, om inte arbetarskyddsstyrelsen framdeles borde ha huvudansvaret för denna.

Arbetarskyddsstyrelsen anförde i sitt motsvarande remissyttrande, att denna tanke i och för sig kunde verka bestickande, men att problemet påverkades av åtskilliga faktorer, inte bara kännedom om arbetarskyddets behov av uppgifter i olika avseenden, utan även tillgången på erfaren personal, datamaskiner och primärmaterial.

3.4 Utredning angående yrkesskadeförsäkringens finansiering m. m.

Med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande tillkallade chefen för socialdepartementet den 30 juni 1967 en sakkunnig för att utreda frågan om yrkesskadeförsäkringens finansiering m. m. Utredningen, som antog benämningen Utredningen angående yrkesskadeförsäkringens finansiering m. m. överlämnade i september 1970 ett betänkande (SOU 1970:49) med förslag till ändrad finansieringsform för den obligatoriska yrkesskadeförsäkringen samt förslag till hur finansieringen av kostnaderna för ökade åtgärder, ägnade att förebygga yrkesskador och annan ohälsa inom arbetsmiljön, borde kunna ske genom bidrag från arbetsgivarna.

På grundval av utredningens förslag i betänkandet lade Kungl. Maj:t i propositionen 1971:22 fram förslag om ändring i yrkesskadeförsäkringslagen m. m., som antogs av 1971 års riksdag. Detta innebar att nya regler infördes om yrkesskadeförsäkringens finansiering och att arbetarskyddet tillfördes ökade resurser genom en särskild arbetarskyddsavgift, som skulle tas ut av arbetsgivarna i anslutning till yrkesskadeförsäkringsavgiften.

De nya grunderna för yrkesskadeförsäkringens finansiering innebar att den obligatoriska yrkesskadeförsäkringen skulle finansieras enligt en fördelningsmetod. Avgifterna för ett visst år skulle i princip täcka de löpande utgifterna för försäkringen för samma år. Den tidigare riskgraderingen av premierna ersattes av en för alla arbetsgivare enhetlig procentsats. Försäkringsavgiften skulle bli omprövad i regel vart femte år.

Den särskilda arbetarskyddsavgiften hade till syfte att bidra till vidgade insatser för en förbättrad arbetsmiljö. Samtidigt skapades en arbetarskyddsfond för nya insatser i fråga om forskning, utbildning och upplysning på arbetsmiljöområdet.

Mot bakgrund av sitt tidigare avgivna förslag om ändrad finansiering av yrkesskadeförsäkringen fortsatte utredningen sitt arbete med frågan hur den framtida yrkesskadestatistiken borde utformas och vilken myndighet som borde svara för statistikproduktionen.

Vid övervägandet av dessa frågor konstaterade utredningen att genomgripande förändringar planerades avseende yrkesskadeförsäkringen, särskilt dess administration, och att arbetet härmed väntades ge resultat mot mitten av 1970-talet. Enligt utredningens uppfattning var en bedömning av hur statistikfrågan borde lösas beroende av resultatet av detta arbete.

Utredningen konstaterade vidare, att frågan om yrkesskadestatistikens framtida innehåll hade kommit i ett sådant läge, att utredningen inte funnit det lämpligt att företa en ingående analys av dessa problem och framlägga detaljförslag. Utredningen begränsade sig därför till att ge rekommendationer och att i övrigt redovisa vissa frågor som borde utredas vidare. Denna redovisning gjordes i promemorian (stencil 1971:5 S) angående yrkesskadestatistikens utformning och handhavande.

Promemorians innehåll samt remissyttrandena över denna redovisas i avsnitt 10.

The first part of the report deals with the general situation of the country and the progress of the war. It is followed by a detailed account of the military operations in the West, the East, and the Balkans. The author then discusses the political and economic conditions in the various countries of the world, and finally offers his conclusions and recommendations for the future.

The report is written in a clear and concise style, and is well organized and easy to read. It is a valuable source of information for anyone interested in the progress of the war and the state of the world.

The author's conclusions are based on a thorough study of the facts, and are well supported by the evidence. His recommendations are practical and feasible, and are based on a sound understanding of the situation.

The report is a masterpiece of military and political analysis, and is a must-read for anyone who wants to understand the world as it is today.

Continued

The second part of the report deals with the military operations in the West, the East, and the Balkans. It is followed by a detailed account of the political and economic conditions in the various countries of the world, and finally offers his conclusions and recommendations for the future.

4 Officiell yrkesskadestatistik

4.1 Yrkesskadeförsäkringen m. m.

4.1.1 *Obligatorisk yrkesskadeförsäkring*

Reglerna om yrkesskadeförsäkringen återfinns i lagen (1954:243) om yrkesskadeförsäkring och med stöd av denna lag utgivna författningar.

Personkrets

Varje arbetstagare i allmän eller enskild tjänst är enligt lagen om yrkesskadeförsäkring försäkrad för yrkesskada. Undantagen från försäkringen är arbetstagare, som är gift med arbetsgivaren. Detsamma gäller den som är i rätt upp- eller nedstigande släktskap eller svågerlag med arbetsgivaren eller dennes make, och som varaktigt lever i hushållsgemenskap med arbetsgivaren, dock endast såvida arbetstagarens inkomst av förvärvsarbete för år räknat inte uppgår till 1 800 kr. Om arbetet utförs för två eller flera arbetsgivares gemensamma räkning skall emellertid undantagsreglerna inte äga tillämpning om inte förutsättningarna därför är uppfyllda i förhållande till var och en av arbetsgivarna.

I likhet med många övriga lagar på sociallagstiftningens område innehåller inte lagen om yrkesskadeförsäkring någon precisering av begreppet arbetstagare. Arbetstagarbegreppet har under årens lopp diskuterats i olika sammanhang. I samband med tillkomsten av skilda lagar har från statsmakternas sida gjorts uttalanden rörande begreppets tolkning. Inom den allmänna försäkringen och yrkesskadeförsäkringen tillämpas numera samma arbetstagarbegrepp. Arbetstagarbegreppet har inom socialförsäkringen, särskilt genom försäkringsdomstolens avgöranden, fått en vidsträckt innebörd.

Oavlönade lärlingar och praktikanter betraktas inom yrkesskadeförsäkringen som arbetstagare och åtnjuter därigenom det skydd som lagen om yrkesskadeförsäkring ger. Beträffande övriga personer som är under yrkesutbildning, ger lagen om yrkesskadeförsäkring inget automatiskt skydd vid yrkesskada. Regeringen kan förordna, att den som åtnjuter undervisning vid anstalt för yrkesutbildning eller som eljest undergår yrkesutbildning eller föreberedande sådan eller deltar i praktisk yrkesorientering, skall anses som arbetstagare vid tillämpning av lagen. Med stöd av detta medgivande

utfärdades en kungörelse (1954:715) angående tillämpning av lagen om yrkesskedeförsäkring på vissa elever m. fl., vilken upptar en förteckning över sådana anstalter för yrkesutbildning, vilkas elever skall anses som arbetstagare.

Lagen om yrkesskedeförsäkring ställer inte upp några krav beträffande medborgarskap eller bosättning. Undantagna är dock enligt praxis sådana utländska arbetstagare som vid tillfällig verksamhet i Sverige för utländsk arbetsgivares räkning är skyddade av utländsk yrkesskedeförsäkring. Likaså omfattas inte anställda vid utländska diplomatiska eller konsulära representationer här i landet av yrkesskadeskyddet.

Vad beträffar skyddet för personer som sysselsätts utom riket av svensk arbetsgivare, innehåller lagen om yrkesskedeförsäkring inte heller något stadgande. Om ett företag i Sverige sänder ut en i landet hemmahörande arbetstagare för arbete utomlands, omfattas denne enligt rättstillämpningen av lagen under de första tolv månaderna. Under denna tid anses vederbörande utföra ett arbete av övergående slag. Skulle arbetstagaren däremot vara verksam i utlandet vid självständig organisation kan han komma att anses tillhöra denna organisation redan från utlandsvistelsens början. Under sådana förhållanden anses han inte omfattad av lagen om yrkesskedeförsäkring under någon tid utomlands.

Skadebegrepp

Begreppet yrkesskada definieras i 6 § lagen om yrkesskedeförsäkring på följande sätt:

”Med yrkesskada förstås

- a) skada till följd av olycksfall i arbetet;
- b) skada som eljest orsakats av arbetet och framkallats genom inverkan av ämne eller strålände energi; samt
- c) i den mån regeringen så föreskriver skada, som annorledes än genom olycksfall orsakats av arbetet och framkallats genom inverkan av ensidiga, ovanliga eller ovanligt ansträngande rörelser, av fortgående, upprepat eller ovanligt tryck, av skakningar eller vibrationer från maskiner eller verktyg eller av buller eller smitta.

Med skada avses kroppsskada ävensom skada å konstgjord lem eller därmed jämförlig anordning som är i bruk för sitt ändamål.

Solsting, värmeslag, förfrysning, inflammation i arbetsvalk ävensom skada genom mekanisk inverkan under högst några få dagar anses städse hava uppkommit genom olycksfall.

Till olycksfall i arbetet hänföres jämväl olycksfall vid färd till eller från arbetsstället, såframt färden föranledes av och står i nära samband med arbetsanställningen.

Skada som orsakats av krigsåtgärd under krig vari riket befinner sig, anses ej såsom yrkesskada.”

Med stöd av 6 § 1 st. c) lagen om yrkesskedeförsäkring har Kungl. Maj:t utfärdat kungörelsen (1954:644), enligt vilken till skada som avses i nämnda lagrum hänförs

- ”1. genom inverkan av ensidiga, ovanliga eller ovanligt ansträngande rörelser framkallad

- a) sjukdom i sena eller senas omgivning;
- b) sjukdom i vävnaderna kring överarmens epikondyler (epikondylit); och
- c) kramp eller darrning i armens eller handens muskler eller annan rubbning i dessa musklers samverkan (koordinationsrubbning) vid skrivning för hand eller med maskin eller vid telegrafering, piano- eller fiolspelning, spinning, mjölkning eller annan därmed jämförlig verksamhet.
2. genom inverkan av fortgående, upprepat eller ovanligt tryck framkallad
  - a) sjukdom i slemsäck eller underhudsvävnad; och
  - b) perifer nervförlamning (s. k. sliparsjuka, betförlamning och dylikt);
3. genom inverkan av skakningar eller vibrationer från maskiner eller verktyg framkallad sjukdom i benstomme, leder eller muskler eller genom sådan inverkan framkallad sjukdom i blodkärlen i armar eller händer;
4. genom inverkan av buller eller av skakningar eller vibrationer från maskiner eller verktyg framkallad dövhet eller hörselnedsättning;
5. genom smitta framkallad
  - a) sjukdom, som ådragits i sysselsättning vid laboratorium, där arbete med smittämnet bedrivs;
  - b) sjukdom, som avses i 2 § epidemilagen den 19 juni 1919 (nr 443) eller varom förordnande utfärdats enligt 24 § samma lag, tuberkulos, epidemisk hepatit och inokulationshepatit, jämväl i annat fall än som avses under a), dock endast såframt sjukdomen ådragits vid medicinsk undersökning eller forskning å institution eller laboratorium eller i sysselsättning vid sjukvårdsinrättning eller eljest under yrkesmässigt utövande av sjukvård eller allmän hälsovård, sjuktransporttjänst, barnmorskevård eller vård å anstalt för barn eller åldringar eller under tjänstgöring såsom hemvårdarinna i den sociala hemhjälpverksamheten; och
  - c) bovin tuberkulos, erysipeloid, kokoppor, mjältbrand, mul- och klövsjuka, rots, trichofyti, tularemi, undulatfeber samt Weils sjukdom, jämväl i andra fall än som avses under a) och b).

Epidemilagen har från den 1 januari 1969 ersatts av Smittskyddslag den 26 april 1968 (nr 231). Förekommer i lag eller annan förordning hänvisning till bestämmelse, som ersatts genom bestämmelse i denna lag, skall den nya bestämmelsen tillämpas."

Såsom framgår av bestämmelserna skiljer lagstiftningen på två typer av yrkesskada, olycksfall i arbetet och sjukdomar och andra åkommor som utan att vara att anse som olycksfall ådragits i arbetet (yrkessjukdomar).

Lagen om yrkesskadeförsäkring har ingen definition av begreppet olycksfall. Det har överlåtit åt rättstillämpningen att bestämma begreppets innebörd. För att en händelse skall anses som olycksfall i egentlig mening fordras enligt rättspraxis, att händelsen i viss mån inneburit något ovanligt eller oförutsett. Påpekas skall dock att olycksfallsbegreppet efterhand fått ett ganska bestämt innehåll. Det räcker emellertid inte med att den aktuella händelsen är att rubricera som ett olycksfall för att den skall räknas som ett arbetsolycksfall. Olycksfallet måste också ha ett nära orsakssamband med den verksamhet i vilken den skadade var anställd, dvs. ha sin grund i arbetet eller de förhållanden under vilka arbetet bedrivs.

Beträffande yrkessjukdomarna bör påpekas att det ofta är mycket svårt att klagöra sambandsfrågan och huruvida rätt till ersättning föreligger enligt lagen om yrkesskadeförsäkring.

Varje arbetstagare ingår i försäkringen utan förbehåll för eventuella sjukdomar, sjukdomsanlag eller lyten. Det kan därför ibland vara svårt att avgöra om eller i vilken grad en skada eller ett sjukdomstillstånd beror på en sådan åkomma, eller på grund av den händelse för vilken ersättning söks. Ytterst

ankommer det på den medicinska sakkunskapen att besvara sådana frågor. Bedömningen underlättas av den gällande bevisregeln i 7 § lagen om yrkesskadeförsäkring, som har följande lydelse:

”Har arbetstagare, som ådragit sig skada, varit utsatt för olycksfall i arbetet, skall orsakssamband anses föreligga mellan olycksfallet och skadan, såvida icke betydligt starkare skäl tala däremot.

Vad som nu sagts skall äga motsvarande tillämpning, om arbetstagaren i arbetet varit utsatt för inverkan, som avses i 6 § första stycket b) eller c).”

Denna bevisregel kom till år 1967 genom en lagändring och innebar en betydande uppmjukning av vad som gällt tidigare.

Förmåner

Enligt lagen om yrkesskadeförsäkring utgår vid yrkesskada ersättning dels i form av sjukersättning (sjukpenning och ersättning för sjukvårdskostnad) vid sjukdom, dels i form av livränta vid invaliditet och dels i form av livräntor till efterlevande samt begravningshjälp vid dödsfall.

Den som omfattas av sjukförsäkringen enligt lagen om allmän försäkring och som drabbas av yrkesskada har rätt att, till och med nittionde dagen efter den då skadan inträffade, dock längst till den dag skadan medför rätt till livränta eller till och med den dag rätten till sjukpenning upphör från allmän försäkringskassa erhålla sjukvårdersättning och sjukpenning enligt samma grunder som vid annan sjukdom. Om yrkesskadad under den s. k. samordningstiden inte omfattas av sjukförsäkringen, får han redan under denna tid ersättning enligt lagen om yrkesskadeförsäkring. I övrigt utgår sjukpenning enligt lagen om allmän försäkring. Yrkesskadad har redan under samordningstiden rätt till ersättning enligt lagen om yrkesskadeförsäkring för behövliga kostnader för tandvård, sjukvård utom riket och särskilda hjälpmedel till lindrande av menliga följder av skadan, allt i den mån ersättning inte utgår enligt lagen om allmän försäkring. För tiden efter samordningstidens utgång regleras yrkesskadeersättningen helt enligt lagen om yrkesskadeförsäkring.

Då en yrkesskadad person under längre tid är ur stånd att reda sig själv kan, enligt lagen om yrkesskadeförsäkring, ett vårdbidrag läggas till sjukpenningen eller till livräntan. Någon motsvarande möjlighet finns inte enligt lagen om allmän försäkring.

Om en yrkesskada efter det sjukdomstillståndet upphört, medfört förlust av arbetsförmågan eller nedsättning av denna med minst en tiondel, utges livränta till den skadade. Livräntans storlek beräknas i förhållande till arbetsförmågans nedsättning och den årliga arbetsförtjänsten.

Om en livränteberättigande yrkesskada medför förnyad sjukdom som medför rätt till sjukpenning, erhåller den skadade inte livränta under sjukdomstiden, utan då utgår i stället sjukpenning.

4.1.2 Yrkesskadeförsäkring närlående ersättningsystem

Frivillig yrkesskadeförsäkring

Frivillig försäkring enligt lagen om yrkesskadeförsäkring kan meddelas:

- 1 åt arbetsgivare, som bedriver verksamhet i riket, för arbetstagare hos honom;
- 2 åt utbildningsanstalt i riket för elever vid anstalten;
- 3 åt svensk yrkes- eller fackorganisation för medlemmar i organisationen; samt
- 4 åt varje svensk medborgare, som är bosatt i riket, ävensom åt den, som utan att vara svensk medborgare är bosatt och mantalsskriven i riket, för egen del.

Den frivilliga försäkringen skall, i den mån dess omfattning inte begränsats i försäkringsavtalet, avse alla i eller utom arbete ådragna skador, som orsakats av olycksfall eller inverkan som avses i 6 § lagen om yrkesskadeförsäkring och som inte omfattas av den obligatoriska försäkringen. Den frivilliga försäkringen får dock inte avse skador som regleras av gällande föreskrifter om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring eller tjänstgöring i civilt försvar och inte heller skador, orsakade av krigsåtgärd under krig vari riket befinner sig.

I fråga om ersättning skall gälla samma regler som inom den obligatoriska försäkringen. Sjukersättning som utgår för den del av sjukdomstiden som infaller efter samordningstiden reduceras med det belopp som för motsvarande ändamål utgår från den allmänna sjukförsäkringen.

Avgiften för den frivilliga försäkringen bestäms på försäkringsmässiga grunder och varierar alltefter vilken riskklass som anses föreligga. Avgiften tas ut i den särskilda ordning som riks-försäkringsverket bestämt.

Militärskador

Ersättning med statsmedel utgår med anledning av kroppsskada som ådragits under militärtjänstgöring eller av myndighet kontrollerad frivillig utbildning till gagn för totalförsvar. Ersättningsreglerna återfinns huvudsakligen i 1950 års militärsättningsförordning.

Berättigade till ersättning enligt förordningen är värnpliktiga, hemvärnspersonal och personal i åtskilliga andra frivilliga försvarsorganisationer, som under militärtjänstgöring ådrar sig sjukdom eller drabbas av skada på grund av olycksfall.

Någon samordning mellan militärsättningsförordningen och lagen om allmän försäkring, förekommer inte. Antalet anmälda militärskador brukar uppgå till 3 000–4 000 per år. Kostnaderna för ersättning enligt militärsättningsförordningen bestrids över fjärde huvudtiteln.

Övriga författningar

Kring lagen om yrkesskadeförsäkring grupperar sig ett flertal författningar enligt vilka ersättning i princip utges enligt lagen om yrkesskadeförsäkring. Ersättningsärenden på grund av dessa författningar avgörs av riks-försäkringsverket.

I det föregående har nämnts militärsättningsförordningen, som reglerar förhållandena vid kroppsskada som ådragits under militärtjänstgöring. Dess-

utom finns särskilda författningar med vissa bestämmelser om vapenfria tjänstepliktiga, tjänstgöring i civilförsvaret, verksamhet för brandsläckning m. m., medverkan i skyddsarbete vid olyckor i atomanläggningar m. m., skada ådragen under vistelse å anstalt m. m., krigsförsäkring för sjömän m. fl., olycksfall, som till följd av krigsåtgärd drabbar sjömän m. fl., samt olycksfall, som till följd av krigsåtgärd drabbar fiskare. Bortsett från militärsättningsförordningen kan antalet skadeärenden enligt här avsedda författningar beräknas till 100–200 per år.

4.2 Yrkesskadestatistikens framställning m. m.

Yrkesskadestatistiken utarbetas utifrån uppgifter i yrkesskadeanmälningarna och riksförsäkringsverkets skadeakter samt uppgifter från försäkringskassorna om utgiven ersättning. Vidare används material och uppgifter från arbetet med debitering av arbetsgivaravgifter. Vissa år används även uppgifter från folk- och bostadsräkningen avseende yrkestillhörighet.

4.2.1 *Yrkesskadeanmälan*

De grundläggande reglerna kring avgivande av yrkesskadeanmälan återfinns i 31 och 32 §§ lagen om yrkesskadeförsäkring. Närmare föreskrifter om yrkesskadeanmälan ges i kungörelsen (1968:595), (1973:184) och (1973:854) ang. anmälan om yrkesskada.

Underrättelse om inträffad yrkesskada skall enligt 31 § lagen om yrkesskadeförsäkring ofördröjligen lämnas till den arbetsgivare, hos vilken den skadade var anställd vid tiden för skadans inträffande. I fråga om skada som avses i 6 § första stycket b) eller c) eller tredje stycket lagen om yrkesskadeförsäkring och som yppats först efter det den skadade upphört att vara utsatt för inverkan av den art som orsakat skadan, skall underrättelsen dock lämnas till den arbetsgivare, hos vilken den skadade senast var utsatt för sådan inverkan. Finnes någon, som förestår arbetet på arbetsgivarens vägnar, kan underrättelsen i stället lämnas till denne.

Drabbas någon av skada, för vilken han är obligatoriskt försäkrad enligt lagen om yrkesskadeförsäkring, åligger det arbetsgivaren eller arbetsföreståndaren att, enligt kungörelsen angående anmälan om yrkesskada, ofördröjligen efter det han fått kännedom om skadan göra anmälan härom hos allmän försäkringskassa. Anmälan skall dock endast göras om skadan medfört eller skäligen kan antas medföra rätt till sjukpenning enligt lagen om allmän försäkring eller ersättning enligt lagen om yrkesskadeförsäkring.

Anmälan skall göras på blankett enligt formulär som riksförsäkringsverket fastställer efter samråd med arbetarskyddsstyrelsen (se bilaga A) eller, såvitt angår skeppstjänst, sjöfartsverket.

Anmälningshandling inges i två exemplar. Vid färdolycksfall, utom skogs- och flottningsarbete, inges dock anmälan i endast ett exemplar. Ett exemplar av anmälningshandlingen skall genom arbetsgivarens försorg också sändas till skyddsombudet, om sådant ombud är utsett. Underlåter arbetsgivare att fullgöra sin anmälningsskyldighet kan han dömas till böter enligt 57 § lagen om yrkesskadeförsäkring.

Inträffar yrkesskada, som skäligen kan antas endast medföra rätt till ersättning enligt 2 kap. 2-6 §§ lagen om allmän försäkring, åligger det arbetsgivaren att underrätta skyddsombudet om tiden för skadans inträffande samt dess uppkomst och förlopp.

4.2.2 Handläggning hos försäkringskassorna

Arbetsuppgifterna vid försäkringskassornas lokalkontor, avseende yrkesskadeförsäkringen, omfattar i huvudsak infordrande och behandling av yrkesskadeanmälan, utbetalning och bokföring. Försäkringskassan kan, utom genom att motta yrkesskadeanmälan, få kännedom om yrkesskada genom att den försäkrade vid undertecknandet av försäkringen för erhållande av sjukpenning, noterar att sjukdomen beror på yrkesskada. Vidare har riksförsäkringsverket i särskilda anvisningar till försäkringskassorna, föreskrivit att kontakt skall tas med den försäkrade, om kassan misstänker att sjukskrivningen är föranledd av yrkesskada.

Vid misstanke om yrkesskada skall yrkesskadeanmälan infordras från arbetsgivaren. När anmälan kommer in till lokalkontoret kontrolleras att anmälan gjorts på fastställt formulär och i föreskrivet antal exemplar. Dessutom kontrolleras att arbetsgivarens organisationsnummer angivits. För fysisk person är organisationsnummer detsamma som personnummer. För juridisk person används ett särskilt av riksskatteverket fastställt organisationsnummer.

I de fall det föreskrivits att anmälan skall inges i två exemplar översänds det ena omgående till endera:

- yrkesinspektionen
- specialinspektioner
- sjöfartsverket (vid skeppstjänst).

Anmälan skall sändas till yrkesinspektionen för den ort där yrkesskadan inträffat, eller, i förekommande fall till specialinspektionen. Lämnar arbetsgivaren trots påminnelse ej yrkesskadeanmälan, övertar centralkontoret ärendet. Avser yrkesskadeanmälan yrkessjukdom, skall lokalkontoret om kontoret har uppgifterna på anmälan ange diagnos enligt läkarintyg samt behandlande läkares namn och adress.

Om den skadades rätt till sjukpenning efter samordningstiden eller annan ersättning enligt lagen om yrkesskadeförsäkring skall prövas, översänds ärendet till försäkringskassans centralkontor. Ärenden rörande yrkessjukdomar, s. k. statsskador och dödsfall skall dock sändas till riksförsäkringsverket.

Vid kassans centralkontor läggs i varje yrkesskadeärende upp en yrkesskadeakt som innehåller yrkesskadeanmälan, jämte kompletterande handlingar. Centralkontoret beslutar om yrkesskada föreligger och vilken ersättning som i så fall skall utgå enligt lagen om yrkesskadeförsäkring. Den försäkrade underrättas skriftligen om kassans beslut. Samtidigt underrättas lokalkontoret om beslutet.

Har yrkesskada förorsakat bestående men, översänds ärendet till riksförsäkringsverket för beslut i livränte frågan.

4.2.3 *Handläggning hos riks försäkringsverket*

Samordningsfall

Anmälningarna rörande de yrkesskadefall som kunnat slutregleras av försäkringskassorna under samordningstiden, sänds till riks försäkringsverket senast den 8:e i månaden efter den då samordningstiden utgått. Anmälningarna kompletteras hos riks försäkringsverket, om så är erforderligt, med arbetsgivarens registreringsnummer. Kodningen sker direkt på anmälan. Den viktigaste kodningen avser skadeorsaken. En närmare redogörelse för denna lämnas i avsnitt 4.2.6. I samband med kodningen plockas sådana fall bort, som arbetsgivaren inte varit skyldig att anmäla, dvs. skador, som kunnat slutregleras av försäkringskassan utan att kassan behövt utge sjukpenning enligt lagen om allmän försäkring.

Vidare undantas sådana fall från bearbetning, som såvitt kan bedömas inte är yrkesskador enligt lagen om yrkesskadeförsäkring.

Av försäkringskassorna enligt lagen om yrkesskadeförsäkring reglerade fall

Den sista i varje månad sänds från försäkringskassornas centralkontor till riks försäkringsverket uppgift om alla under samma månad avslutade yrkesskadefall, som föranlett ersättning enligt lagen om yrkesskadeförsäkring. Följande handlingar bifogas:

- a) för godkända fall: kopia av yrkesskadeanmälan jämte stansningsunderlag innehållande bl. a. uppgifter om antal dagar med sjukpenning.
- b) för ej godkända fall: kopia av yrkesskadeanmälan och avslagsbeslut.

Av riks försäkringsverket reglerade fall

Som framgår av föregående avsnitt skall yrkesskadehandlingarna i vissa ärenden, bl. a. rörande yrkessjukdomar och invaliditetsfall, översändas till riks försäkringsverket för handläggning.

De för statistiken behövliga uppgifterna hämtas direkt ur skadeakterna sedan ersättningsfrågan prövats. Uppgifterna förs in i kodad form på särskilda stansningsunderlag.

Om sjukpenning fortfarande utgår 15–16 månader efter skadeårets utgång bedömer riks försäkringsverket om skadan kan beräknas komma att leda till invaliditet. En uppskattad invaliditetsgrad bestäms därvid för statistikändamål.

Tidsförlopp

Tidigast i april året efter skadeåret har yrkesskadeanmälningarna för de yrkesskador som inträffat vid skadeårets slut kommit in till riks försäkringsverket. Stansningen av yrkesskadeanmälningarna påbörjas i regel i oktober eller november och avslutas omkring 18 månader efter skadeårets utgång.

Debiteringsmaterial

Uppgifter om antal arbetstimmar med fördelning på olika näringsgrenar och näringsgrenskod för enskilda arbetsgivare hämtas från ett magnetband innehållande data från de arbetsgivaruppgifter, som skall avlämnas i slutet av januari året efter skadeåret, till ledning för beräkning av bl. a. slutliga försäkringsavgifter för skadeåret (avgiftshuvudregistret).

Den från debiteringen hämtade sammanställningen av antalet arbetstimmar med fördelning på näringsgren, kompletteras med antalet arbetstimmar för statligt anställd personal med hjälp av bl. a. SCB:s statistik över tjänstemän inom statlig och statsunderstödd verksamhet. Kommunerna redovisar i arbetsgivaruppgifter till riksförsäkringsverket antalet arbetstimmar utan uppdelning på näringsgrenar. För yrkesskadestatistikens uppdelning på olika näringsgrenar har fr. o. m. år 1969 använts SCB:s statistik över primärkommunalt anställd personal.

ADB-bearbetning

Sedan uppgifterna för samtliga yrkesskador under ett skadeår stansats, förs dessa över till magnetband. Varje enskilt skadefall i detta s. k. skadeband kompletteras med arbetsgivarens näringsgrenskod och storleksklass (mätt i tusental arbetstimmar) med hjälp av avgiftshuvudregistret. Arbetsgivarens organisationsnummer används härvid som identitetsbegrepp. Om arbetsgivaren har mer än en näringsgrenskod, sätts aktuell kod ut på anmälan resp. stansningsunderlaget. Uppgifter om vilka arbetsgivare som har mer än en näringsgrenskod finns i ett särskilt s. k. näringsgrensregister.

Eftersom organisationsnumren till stor del hämtas från debiteringslistor avseende åren före skadeåret samt i en del fall bygger på uppgifter från register av annat slag (försäkringskassor, lokala skattemyndigheter, patent- & registreringsverket), finns för åtskilliga (6 000 à 7 000) skadefall inte något motsvarande organisationsnummer i debiteringsbandet. För dessa skadefall måste uppgifter om näringsgrenskod inhämtas manuellt. Kompletteringen har hittills – tillsammans med rättelser av annat slag – tagit upp till två månader i anspråk.

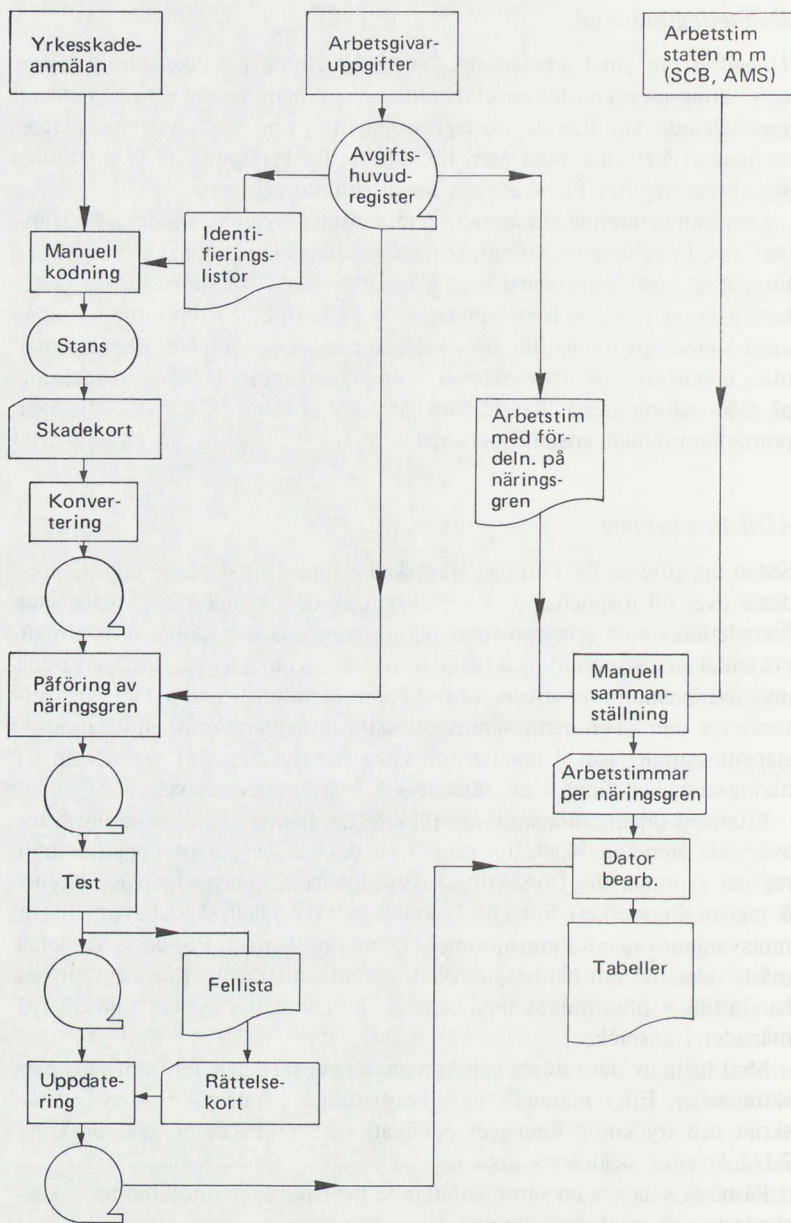
Med hjälp av det rättade och kompletterade skadebandet framställs maskintabeller. Efter manuella tabellbearbetningar, framställning av manuskript och tryckning föreligger publikationen Yrkesskador först omkring 2 1/2 år efter skadeårets utgång.

På nästa sida ges en sammanfattande översikt över rutinerna för yrkesskadestatistikens framställning.

4.2.4 Näringsgrensindelning

I yrkesskadestatistiken är indelningen efter näringsgren baserad på International Standard of Industrial Classification of All Economic Activities, ISIC, i dess år 1958 reviderade version. Den kod riksförsäkringsverket tillämpar har tre hierarkiskt uppbyggda indelningsnivåer (tre siffror). I koden görs en uppdelning på sju olika näringsgrenar samt en ospecificerad verksamhet:

Riksförsäkringsverkets rutiner för yrkesskadestatistikens framställning

- 0 Jordbruk, skogsbruk, jakt och fiske
- 1 Gruv- och stenbrytningsindustri m. m.
- 2-3 Förädlingsindustri
- 4 Byggnadsindustri
- 5 El-, gas-, värme- och renhållningsverk
- 6 Handel
- 7 Förvaltning och tjänster
- 90 Ospecificerad verksamhet

Antalet indelningar på tvåsiffernivån är 44 och på tresiffernivån 130. Som exempel på den lägsta detaljnivån kan ges kod 341 Järn- och stålverk. (Näringsgren: 2-3 Förädlingsindustri; näringsområdet: 34 Järn-, stål- och metallverk.)

I samband med en omläggning år 1960 av debiteringssystemet inom socialförsäkringen övergick riks-försäkringsverket vid debitering av yrkeskadeförsäkringsavgifterna till att i större utsträckning än tidigare betrakta en arbetsgivares hela verksamhet som en enhet och hänföra den till en enda näringsgren med den huvudsakliga inriktningen av verksamheten såsom utslagsgivande. Härav blev följden att t. ex. inom näringsgruppen pappersbruk kunde ingå förutom papperstillverkning – alltså den dominerande verksamheten – jordbruk, flottning, skogsbruk, byggnadsverksamhet, sliperi och pappersvarutillverkning samt kontors- och försäljningsverksamhet.

För ett antal stora arbetsgivare har riks-försäkringsverket emellertid tillämpat en uppdelning på de flertal näringsgrenar. Sålunda har för ca 425 företag en uppdelning gjorts på mer än en näringsgren, och av dessa har ungefär 25 företag uppdelats på mer än två näringsgrenar.

På hemställen från SCB kodar riks-försäkringsverket i sitt arbetsgivarregister arbetsgivarens verksamhet även enligt svensk näringsgrensindelning (SNI) på femsiffernivå.

SNI-koden och den kod som riks-försäkringsverket tillämpar överensstämmer i stort sett vad gäller indelning i olika näringsgrenar. SNI-koden är dock mera differentierad än den kod riks-försäkringsverket tillämpar. Skillnader mellan koderna framgår av tabell i avsnitt 16.

4.2.5 Yrkesindelning

För de år då folk- och bostadsräkning sker redovisar riks-försäkringsverket en indelning av skadefallen efter den skadades yrke med samma standard för indelning som används vid folk- och bostadsräkningarna.

Denna yrkesindelning är uppbyggd i tre hierarkiska nivåer. Den första nivån – 1-siffernivån – anger yrkesområde, den andra yrkesgrupp och den tredje yrkesfamilj. Koden innehåller 8 yrkesområden, 60 yrkesgrupper och 295 yrkesfamiljer.

Benämningarna på yrkesområden anger funktioner som sammanförts till visst område (t. ex. transport- och kommunikationsarbete). Yrkesgruppernas benämningar anger kortfattat arbetets art inom resp. yrkesgrupp (t. ex. tekniskt arbete). För yrkesfamiljer används vanligen sammanfattande yrkesbenämningar eller benämningar på huvudyrken (t. ex. gjuteriarbetare).

Klassificeringssystemet följer i princip den av Internationella arbetsbyrån (ILO) år 1958 utgivna International Standard Classification of Occupations (ISCO). I fråga om yrkesområden föreligger stor samstämmighet medan vissa avvikelser föreligger beträffande yrkesgrupper. Dessutom har i den speciella folk- och bostadsräkningskoden gjorts en längre gående uppdelning på yrkesfamiljer än i ISCO.

4.2.6 Orsaksindelning m. m.

Indelningen av olycksfallen efter orsak syftar till att schematiskt belysa bl. a. i vilken utsträckning olycksfallen inträffat i samband med användandet av olika tekniska anordningar – maskiner, fordon, verktyg m. m. – eller till vilka typer av händelseförlopp – explosion, fall (av person), ras m. m. – olycksfallen kunnat hänföras.

Indelningen sker i 16 orsaksklasser, som redovisas nedan. I vissa av dessa klasser specificeras orsakerna med hänsyn till medverkan av olika slag av maskiner, fordon etc. eller närmare omständighet vid olycksfallet. För varje olycksfall anges en s. k. huvudsaklig olycksfallsorsak. Dessutom har i vissa fall ytterligare någon omständighet ansetts så betydelsefull att den angetts som bidragande orsak.

Uppgifter om orsaken till yrkesskadan lämnas i yrkesskadeanmälningsblanketten på två sätt; *dels* skall arbetsgivaren på blanketten lämna en utförlig beskrivning av hur skadan uppkommit, varvid även färdväg och färdens ändamål skall anges vid färdolycksfall, *dels* skall arbetsgivaren medels markering för ett av 17 fasta svarsalternativ ange huvudsaklig olycksfallsorsak eller att det är fråga om en yrkessjukdom.

De huvudsakliga olycksfallsorsaker som kan markeras är följande:

Motor, generator, transmission (ej på och i maskin)	00
Arbetsmaskin samt splitter e. d. därifrån	01
Hiss, kran, annan lyftanordning samt transportrör	02
Fordon, fartyg (ej skeppstjänst), flygplan	03
Handverktyg (även maskindrivet), redskap samt splitter e. d. därifrån	04
Hett eller kallt ämne (fast, flytande eller gasformigt)	05
Elektrisk ström	06
Explosion, söndersprängning, eld e. d.	07
Giftigt eller frätande ämne (vid inverkan högst en dag; eljest ruta 16)	08
Fall (av person) till lägre nivå	09
Fall (av person) på befintlig nivå	10
Fallande föremål, som den skadade ej hanterat, ras	11
Trampning på, stöt av eller mot föremål, som den skadade ej hanterat	12
Lyftning, bärning eller liknande hantering, utförd av den skadade	13
Djur	14
Annan olycksfallsorsak	15
Yrkessjukdom (ej olycksfall)	16

Utgångspunkt för klassificeringen är således dels en fri beskrivning av hur skadan uppkommit, dels markering av huvudsaklig olycksfallsorsak.

I fråga om yrkessjukdomar förekommer ingen motsvarande klassificering

efter orsak. Däremot företas inom riks försäkringsverket i samband med övrigt kodningsarbete en uppdelning på 47 olika grupper av yrkessjukdom på grundval av tillgängliga diagnosuppgifter i yrkesskadeanmälan och läkarintyg. I de s. k. samordningsfallen bygger klassificeringen på den diagnosuppgift, som finns införd i yrkesskadeanmälan och som i regel är hämtad från det läkarintyg om arbetsoförmåga, som försäkringskassan kräver för att betala ut sjukpenning. Dessa diagnosuppgifter är i regel helt summariska, vilket försvårar arbetet med yrkessjukdomsgruppering av samordningsfallen.

Följande gruppering av yrkessjukdomar används i yrkesskadestatistiken.

Sjukdomar framkallade genom inverkan av:

- 01 Arsenik eller förening därav
- 02 Bly eller legering eller förening därav
- 03 Kvicksilver eller amalgam eller förening därav
- 04 Fosfor eller förening därav
- 05 Bensol eller någon av dess homologer (såsom toluol eller xylo) eller något av deras
- 06 nitroderivat (såsom nitrobensol eller trinitrotoloul) eller
- 07 aminoderivat (såsom anilin eller parafenyldiamin)
- 08 Klorderivat av fenol eller naftol eller deras salter
- 09 Halogenderivat av kolväten av den alifatiska serien (såsom kloroform eller trikoretylen)
- 10 Koloxid
- 11 Cyan eller förening därav
- 12 Kolsvavla
- 13 Svavelväte
- 14 Klor, hypoklorit eller klorkalk
- 15 Kloramin
- 16 Nitrosa gaser
- 17 Kromsyra eller förening därav
- 18 Terpentin
- 19 Mineraloljor
- 20 Plaster
- 21 Antibiotika (t. ex. penicillin eller streptomycin)
- 22 Halogenkolväten, ej hänförliga till grupp 09 (t. ex. klorbensol eller DDT)
- 23 Mangan
- 24 Kadmium
- 25 Tropiskt träslag; formalin vid arbete med konsthartslim (hudsjukdom)
- Ämne, ej närmare angivet eller ej entydigt hänförligt till någon av grupperna 01–25:
- 26 Tvätt- och rengöringsmedel
- 27 Växtskydds- och insektsbekämpningsmedel
- 28 Hårbehandlingsmedel
- 29 Mjöl (förorsakande s. k. mjöleksem)
- 30 Ämne av annat slag
- Dammlunga, framkallad genom inverkan av
- 32 Stendamm (silikos)
- 33 Asbestdamm (asbestos)
- 34 Damm av annat oorganiskt ämne
- Sjukdom framkallad genom inverkan av
- 36 Strålning värme eller ljus

- 37 Röntgenstrålar
- 38 Radioaktiv strålning
- Genom inverkan av ensidiga, ovanliga eller ovanligt ansträngande rörelser framkallad
- 40 sjukdom i sena eller senas omgivning
- 41 sjukdom i vävnaderna kring överarmens epikondyler (epikondylit)
- 42 kramp eller darrning i armens eller handens muskler eller annan rubbning i dessa musklers samverkan (koordinationsrubbning) vid skrivning för hand eller med maskin eller vid telegrafering, piano- eller fiolspelning, spinning, mjölkning eller annan därmed jämförlig verksamhet
- Genom inverkan av fortgående, upprepat eller ovanligt tryck framkallad
- 43 sjukdom i slemhälsa eller underhudsvävnad (bursit o. dyl.)
- 44 perifer nervförlamning (s. k. slipersjuka, betförlamning o. dyl.)
- Genom inverkan av skakningar eller vibrationer från maskiner eller verktyg framkallad
- 45 sjukdom i benstomme, leder eller muskler eller genom sådan inverkan framkallad sjukdom i blodkärlen i armar eller händer
- Genom inverkan av buller eller av skakningar eller vibrationer från maskiner eller verktyg framkallad
- 46 dövhet eller hörselnedsättning
- Genom smitta framkallad
- 50 gulsot
- 51 tuberkulos
- 52 annan sjukdom

4.3 1972 års statistikpublikation

Den av riks försäkringsverket utarbetade officiella yrkesskadestatistiken publiceras i serien Sveriges officiella statistik, där den sedan år 1955 har titeln Yrkesskador. Den omfattar samtliga under ett kalenderår inträffade skador för vilka anmälningsskyldighet föreligger och som anmälts i vederbörlig ordning.

Statistikpublikationen är uppdelad i en textdel och en tabelldel. Textdelen inleds med ett avsnitt, där yrkesskadeförsäkringens regler och vissa uppgifter om statistikens primärmaterial och indelningsgrunder m. m. kortfattat redovisas. Därefter följer en översikt över yrkesskadeutvecklingen under perioden 1955–1972 i absoluta och relativa tal. Huvuddelen av textdelen upptas av översikten över yrkesskador 1972 omfattande av obligatorisk försäkring. Avslutningsvis redovisas summariskt vissa uppgifter avseende den frivilliga försäkringen.

Statistiken redovisas i 24 tabeller efter olika indelningsgrunder och skiljer på arbetsolycksfall, färdolycksfall och yrkessjukdomar. Skadorna fördelas efter företagens näringsgren och storleksklass, efter orsak, händelseförlopp och svårhetsgrad.

I yrkesskadestatistiken för åren 1960, 1961, 1965 och 1970 genomfördes en indelning av skadorna efter den skadades yrkestillhörighet. Klassificeringen gjordes på grundval av uppgifter i yrkesskadeanmälan efter samma kodsystém som används vid folk- och bostadsräkningarna åren 1960, 1965 resp. 1970.

Olycksfallen indelas vidare efter det antal timmar som vid olyckstillfället förflutit från arbetsdagens (skiftets, vaktens) början.

Samtliga olycksfall grupperas summariskt efter skadans lokalisation och huvudsakliga beskaffenhet. Invaliditetsfall och dödsfall fördelas efter diagnos enligt läkarintyg. Härvid används fr. o. m. 1971 socialstyrelsens "Klassifikation av sjukdomar 1968". Yrkessjukdomsfallen indelas i sjukdomsgrupper enligt ett särskilt schema.

Yrkesskadorna är med avseende på svårhetsgraden indelade i tre klasser; övergående fall, invaliditetsfall och dödsfall. Sjuktidens längd anges med hjälp av antalet sjukersättningsdagar, dvs. det antal dagar för vilka sjukpenning utgått. Dagar med halv sjukpenning medräknas med halva antalet. Alla fall med invalidlivränta räknas som invaliditetsfall, oavsett om livräntan är livsvarig eller inte, och åsätts invaliditetsgraden vid livräntans början. Fall med s. k. anpassningsförhöjning medräknas med den normala invaliditetsgraden, dvs. utan hänsyn till förhöjningen. S. k. omskolningslivräntor behandlas på motsvarande sätt. För dödsfall redovisas antalet efterlevande av olika kategorier. Om en yrkesskada först medför invaliditet och senare lett till dödlig utgång, behandlas den i statistiken som invaliditetsfall men inte som dödsfall.

Vissa skadefall har inte slutreglerats vid tiden för statistikens upprättande. Antalet sjukersättningsdagar samt invaliditetsgraden uppskattas i dessa fall.

De uppgifter om yrkessjukdomar, som lämnas i publikationen, avser som regel sådana fall som yppats under år 1972 och som ersatts enligt lagen om yrkesskadeförsäkring eller lagen om allmän försäkring, oavsett om ersättning börjat utgå under året eller senare. Undantag från denna regel är silikos (stendammlunga). Uppgifterna avser här fall, där ersättning börjat utgå under år 1972 oavsett om sjukdomen yppats under året eller tidigare. Detta motiveras med att silikosen ofta inte förrän långt efter yppandet medför så stor nedsättning av arbetsförmågan, att rätt till ersättning uppkommer.

Relationstal m. m.

De centrala relationstalen i yrkesskadestatistiken är antal yrkesskador per en miljon arbetstimmar och svårhetstalet. Svårhetstalet uttrycker antal p. g. a. skador förlorade arbetsdagar per 1 000 utförda arbetstimmar. I enlighet med internationella rekommendationer förutsätts vid bestämmande av antal förlorade arbetsdagar en sjuktid av 365 dagar innebära en förlust av 300 arbetsdagar och ett dödsfall eller ett fall av total invaliditet motsvarar en förlust av i genomsnitt 7 500 arbetsdagar.

I slutet av statistikpublikationen återfinns förteckningar som redovisar använda indelningar i fråga om näringsgrenar, olycksfallsorsaker och yrkessjukdomar samt sakregister.

Förordet till 1972 års statistikpublikation är dagtecknat juli 1975. Skriften utkom från trycket den 2 september 1975.

För skadeåren 1970, 1972 och 1973 har riksförsäkringsverket, så snart uppgifter funnits tillgängliga, sammanställt vissa av dessa i en off-settryckt statistisk rapport. Den senaste sammanställningen, som avser skadeår 1973, utgavs i november 1975. Den innehåller en sammanfattande redogörelse för yrkesskadornas fördelning på skilda åldersgrupper, näringsgrenar, olycksfallsorsaker och sjukdomsgrupper m. m.

5 Arbetsmarknadens yrkesskadestatistik

Förutom den officiella yrkesskadestatistiken görs en mängd interna statistiska sammanställningar inom statliga verk, branschorganisationer och företag.

För företagsintern yrkesskadestatistik finns ett standardiserat system, som utarbetats av arbetarskyddsnämnden. En sammanställningsblankett och en blankett "Rapport om yrkesskada eller tillbud" finns för detta ändamål. Dessa blanketter kan rekvireras via SAF och kallas därför "SAF-blanketterna".

I sammanställningsblanketten skall uppgifter för varje avdelning eller annan enhet inom företaget om bl. a. antal yrkesskador för arbetare och tjänstemän och om möjligt även tillbud till sådana skador särredovisas. Skadorna fördelas dels efter de 17 orsaksgupper, som ingår i RFV-blanketten för yrkesskadeanmälan, dels efter ca 20 andra orsaker, som ger större anknytning till den skadades arbetssituation. Färdolycksfall skall särredovisas. Invaliditets- och dödsfall markeras skilt. Uppgift om antal sjukdagar och antal utförda arbetstimmar skall anges och relationstal uträknas. Till grund för dessa sammanställningar ligger den utförligare blanketten "Rapport om yrkesskada eller tillbud". På denna blankett finns möjlighet att för varje skada eller tillbud markera flera samverkande orsaksmoment.

Fram till år 1969 har arbetarskyddsnämnden sammanställt branschstatistik med hjälp av uppgifter som skickats till nämnden på sammanställningsblanketten. Rapporteringen till nämnden var frivillig, vilket ledde till stort bortfall. Framför allt saknades material från mindre företag. Nämnden beslöt därför att upphöra med statistiken från år 1969. Blanketterna används dock fortfarande av företagen för internstatistik.

Även andra system för yrkesskadestatistik används på arbetsmarknaden. Så har t. ex. Verkstadsföreningen, Svenska gruvföreningen m. fl. egna blanketter för yrkesskadestatistik.

På sid. 55 finns en sammanställning över yrkesskadestatistik på arbetsmarknaden. Fem huvudgrupper redovisas, nämligen statliga verk, LO, SAF, bransch- och partsammansatta organ samt vissa företag.

De statliga verk som redovisat att de har en egen yrkesskadestatistik är följande: arbetsmarknadsverket, domänverket, luftfartsverket, postverket, statens vattenfallsverk, statens vägverk, televerket och statens järnvägar.

Inom LO- och SAF-området gör följande förbund egen statistik: inom

LO Svenska målareförbundet och Svenska pappersindustriarbetareförbundet samt inom SAF Elektriska arbetsgivareförbundet, Motorbranschens arbetsgivareförbund, Järnbruksförbundet, Smidesverkstädernas arbetsgivareförbund, Sveriges stuvareförbund och Verkstadsföreningen.

Bransch- och partsammansatta organ med egen statistik är: Bygghälsan, Svenska gruvföreningen och Svenska kommunförbundet.

De företag som redovisas är följande: Billerud-Gruvöns bruk, Svenska Fläktfabriken, Svenska Tobaks AB, Uddeholms Aktiebolag och Volvo i Göteborg. Dessa företag utgör givetvis endast exempel bland många som har egen statistik över yrkesskador.

I tabellen visas för de olika grupperna dels om någon form av yrkesskadefrekvens eller svårhetstal används, dels om indelning görs efter skadeorsak. Vidare redovisas hur snabbt efter skadeåret statistiken publiceras. Beteckningen "Enl. RFV" betyder att måtten är de samma som i den officiella statistiken och vad beträffar skadeorsak att indelningen motsvarar de 16 grupperna i den officiella blanketten (se bilaga A). "Bidragande enl. SAF" innebär att indelning görs enligt den indelning som återfinns i SAF-blanketten under rubriken "Yrkesskadans orsak torde också kunna hänföras till".

Sammanställning av förekommande intern yrkesskadestatistik inom statliga verk, förbund inom LO- och SAF-området, bransch- och partssammansatta organ samt vissa företag

	Yrkesskade- frekvens		Svårhetstal		Skadeorsak			Statistiken utkommer		
	Enl. RFV	Annan	Enl. RFV	Annat	Enl. RFV	Bidra- gande enl. SAF	Annan	1:a halv- året efter skadeåret	2:a halv- året efter skadeåret	Mera än 1 år ef- ter ska- deåret
<i>Statliga verk</i>										
Arbetsmark- nadsverket	x		x		x			x		
Domänverket	x		x					x		
Luftfarts- verket		x		x	x	x			x	
Postverket								x		
Vattenfall	x		x	x	x	x		x		
Vägverket	x		x	x	x		x			x
Televerket	x			x	x				x	
SJ							x	x	x	
<i>LO</i>										
Målareför- bundet				x			x		x	
Pappers							x		x	
<i>SAF</i>										
Elektriska arb. g.					x			x		
Motorbran- schens arb. g.		x		x			x		x	
Järnbruks- förbundet	x		x				x	x		
Smidesverk- städernas arb. g.	x		x				x	x		
Stuvareför- bundet		x					x	x		
Verkstads- föreningen	x	x	x		x				x	
<i>Bransch- och partssamman- satta organ</i>										
Bygghälsan	x			x	x	x			x	
Gruvför- eningen		x	x	x			x		x	
Kommunför- bundet	x	x		x	x	x			x	
<i>Vissa företag</i>										
Billerud	x	x		x			x	x		
Svenska Fläkt	x	x		x			x	x		
Svenska Tobaks AB	x			x			x	x		
Uddeholm	x		x		x	x		x		
Volvo, Göteborg	x			x				x		

De statliga verkens yrkesskadestatistik omfattar samtliga anställda. Oftast bygger verkens statistik på RFV-blanketten eller på SAF-blanketten. Indelningar görs utifrån de verksamheter som bedrivs inom verken samt den skadades sysselsättning vid skadetillfället. I vissa fall görs dessutom speciella orsaksindelningar.

Statistiken inom SAF- och LO-området samt inom de bransch- och partsammansatta organen har bortfall av varierande storlek. Ofta beror detta på att statistiken inte bygger direkt på grundmaterialet utan olika typer av mellanblanketter förekommer. Vidare sker materialinsamlingen på frivillig basis, vilket medför bortfall. I annan statistik finns också vissa avgränsningar i det material statistiken bygger på. Så omfattar t. ex. Verksföreningens statistik endast företag med minst 50 arbetare, medan Målareförbundets bygger dels på frivillig ansökan om ersättning, dels på skadefall med minst fem dagars sjukskrivning. Bygghälsans statistik omfattar ca 60 % av det totala antalet arbetade timmar inom branschen.

Den interna företagsstatistiken varierar mycket i detaljering rörande orsaker, indelning av arbetskraften osv. Behovet av mera detaljerad statistik bestäms för det mesta av de krav som ställs på kunskap om yrkesskador inom det lokala skyddsarbetet. Inom företag med väl utbyggd skyddsverksamhet används statistiken främst till att följa upp och utvärdera effekten av det skadeförebyggande arbetet.

Genomgående för arbetsmarknadens yrkesskadestatistik är att den utkommer relativt snabbt efter skadeårets utgång (mellan 1/2-1 år).

I bilaga B redovisas här beskrivna statistiksammansättningar utförligare.

6 Arbetarskyddsverket och dess yrkesskade-statistik

Arbetarskyddsverket omfattar arbetarskyddsstyrelsen och yrkesinspektionen.

Arbetarskyddsstyrelsen är central myndighet för frågor rörande arbetarskydd. Styrelsen har bl. a. till uppgift att leda, samordna och övervaka verksamheten på arbetarskyddets område, ha den centrala tillsynen över arbetarskydds- och arbetstidslagstiftningens efterlevnad, meddela föreskrifter, råd och anvisningar om tillämpning av arbetarskydds- och arbetstidslagstiftningen, bedriva information och utbildningsverksamhet på arbetarskyddets område samt handlägga arbetsmedicinska frågor. Inom sitt verksamhetsområde har styrelsen den centrala tillsynen över efterlevnaden av lagen om hälso- och miljöfarliga varor.

Styrelsens experter medverkar vid utarbetandet av vissa normer och standarder. Andra arbetsuppgifter är att ge råd och upplysning till yrkesinspektionen, arbetsgivare och arbetstagare samt till sammanslutningar, tillverkare och andra. I styrelsens arbetsuppgifter ingår även typgranskning av maskiner och tekniska anordningar. Forskning, utvecklingsarbete och undervisning liksom olika informationsaktiviteter bedrivs inom styrelsen.

Yrkesinspektionen har att på arbetsplatserna utöva tillsynen över efterlevnaden av arbetarskydds- och arbetstidslagstiftningen. I arbetsuppgifterna ingår även förhandsgranskning av arbetslokaler och personalutrymmen. Tillsyn sker även enligt lagen för hälso- och miljöfarliga varor.

6.1 Arbetarskyddsstyrelsen

Arbetarskyddsstyrelsen är indelad i tre avdelningar, nämligen administrativa avdelningen, tillsynsavdelningen och arbetsmedicinska avdelningen.

6.1.1 Administrativa avdelningen

I den administrativa avdelningen ingår lagbyrån, arbetstidsbyrån, kansli- byrån, planeringsenheten samt utbildnings- och informationssektionerna.

Till administrativa avdelningens verksamhetsområde hör juridiska frågor om tillämpningen av arbetarskydds- och arbetstidslagstiftningen, interna-

tionella frågor, administration av styrelsens utbildningsverksamhet, informationsfrågor, central administration samt planeringsfrågor.

6.1.2 *Tillsynsavdelningen*

Inom tillsynsavdelningen finns fyra byråer och en enhet, och dessa är i sin tur uppdelade i 19 sektioner.

Inom allmänna byrån arbetar man bl. a. med buller, vibrations-, belysnings-, lokal- och klimatfrågor. Dessutom handläggs frågor inom stuveri- och trafikområdena. Maskinbyrån handhar frågor om arbete, maskinell utrustning och tekniska anordningar inom järn- och metallindustri, cellulosa- och pappersindustri, grafisk industri, träindustri och textilindustri etc. samt skogs- och jordbruksnäringarna. Inom byggnadsbyrån handhas frågor om arbete, maskiner och tekniska anordningar inom byggnads- och anläggningsområdet, vid gruvor och stenbrott samt frågor om lyft- och transportanordningar. Kemibyrån handhar frågor om kemiska ämnen och material, arbete och tekniska anordningar inom processindustrin samt om tryckkärl.

Enheten för medicinska och sociala frågor handhar yrkesmedicinska, yrkeshygieniska och sociala frågor, som berör arbetsmiljön och individens hälsoförhållanden.

Inom tillsynsavdelningen finns för varje bransch en sektion som skall svara för bevakningen av arbetsmiljön inom branschen. De branschensvariga skall följa utvecklingen inom branschen av arbetsmiljön i stort och hålla sig orienterade om strukturförändringar, organisatoriska förhållanden, utbildningsfrågor och yrkesskadestatistik.

Tillsynsavdelningens arbete består till stor del av utarbetande av anvisningar, konsultation och rådgivning samt utveckling av metoder för att förbättra arbetsmiljön. Avdelningen har också en ledande och samverkande funktion gentemot yrkesinspektionen i uppföljningen av anvisningarna.

Avdelningens anvisningsarbete kan grovt delas upp i

- uppspårandet av olycksrisker eller hälsorisker i arbetslivet
- utarbetande av anvisningar
- uppföljning av effekten av anvisningarna.

Konsultationsverksamheten inrymmer kontakt med bl. a. skyddsombud, arbetsgivare, anställda och leverantörer i frågor inom resp. byrås ansvarsområde.

Det är givetvis viktigt att man redan vid framtagandet av nya arbetsmetoder och arbetsmaskiner söker bevaka säkerhetsaspekterna. Projekt för att bevaka frågor av denna typ finns redan och en ytterligare utvidgning av denna del av tillsynsavdelningens verksamhet planeras.

6.1.3 *Arbetsmedicinska avdelningen*

Den arbetsmedicinska avdelningen är uppdelad i fem olika enheter, nämligen den medicinska, kemiska, tekniska, arbetsfysiologiska och arbetspsykologiska enheten. Fr. o. m. år 1974 har den arbetsmedicinska filialen i Umeå börjat sin verksamhet. Den kommer att omfatta en medicinsk, teknisk, kemisk och arbetsfysiologisk enhet.

Arbetsmedicinska avdelningen har tre huvuduppgifter, nämligen forskning, utbildning och uppdragsverksamhet.

Forskningsprogrammet omfattar ett stort antal projekt, riktade mot olika kemiska, fysikaliska, fysiologiska och psykologiska arbetsfaktorer. Syftet är att påvisa och analysera härmed sammanhängande risker och olägenheter, att ta fram underlag för arbetsplatsens normering med hjälp av hygieniska gränsvärden m. m. och att ange medicinska och teknisk-organisatoriska riktlinjer för förebyggande av skador, sjukdom och besvär i arbetet.

Arbetsmedicinska avdelningen har en struktur avsedd att främja tvärvetenskapligt arbete, innebärande en samverkan mellan läkare, fysiologer, psykologer, kemister, fysiker och tekniker. Av större tvärvetenskapliga projekt kan nämnas dels ett projekt rörande organiska lösningsmedel och dels ett rörande svetsningens hälsorisker.

Utöver en extern uppdragsverksamhet utförs service åt styrelsens tillsynsavdelning och yrkesinspektionen. Denna verksamhet omfattar provtagning och analys av främst kemiska ämnen, utredningar rörande hälsorisker samt medverkan i anvisningsarbetet.

Huvudparten av forskningsinsatsen vid avdelningen har under de senaste åren ägnats åt kemiska risker, vilket är naturligt med tanke på den betydelse dessa tillmätts.

6.2 Yrkesinspektionen

Yrkesinspektionen utövar tillsyn på arbetsplatserna över efterlevnaden av arbetarskydds- och arbetstidslagstiftningen samt inom sitt ansvarsområde även av lagstiftningen om hälso- och miljöfarliga varor.

Genom ändringar i bl. a. arbetarskyddslagen den 1 januari 1974 har uppgifterna för yrkesinspektionen ökat i omfattning vad avser stöd till den lokala skyddsverksamheten, granskning av byggnadsritningar och förhållanden på s. k. gemensamma arbetsställen. Även arbetsformerna har delvis ändrats genom införandet av beslutande nämnder inom distrikten och möjligheten att genom vitesföreläggande genomdriva angelägna åtgärder på arbetsställena.

Arbetsområdet har vuxit genom att vissa branscher flyttats över från specialinspektioner till allmänna yrkesinspektionen. Det gäller gruvsdrift, järnvägs- och busstrafik samt luftfart, vilka lades under allmänna inspektionen fr. o. m. årsskiftet 1973/74 samt skogsarbete som tillfördes inspektionen den 1 juli 1974.

Fr. o. m. budgetåret 1974/75 har de tidigare elva distrikten utökats till 19 distrikt. Distriktsgränserna följer numera länsgränserna, varvid dock fem distrikt omfattar mer än ett län.

6.3 Register inom arbetarskyddsverket

Inom arbetarskyddsverket finns en rad olika register till hjälp i arbetet. Vid arbetarskyddsstyrelsen finns ett detaljerat klassifikationssystem för styrelsens ärenden och yrkesinspektionens A-akter, det s. k. allmänna aktre-

gistrer. Registret är ett sakregister enligt decimalsystem och är avsett att täcka såväl styrelsens som yrkesinspektionens arbetsområde. Registret innehåller tio huvudavdelningar med ca 1 500 sökord som är sakområdesorienterade.

Hos yrkesinspektionen finns arbetsställeregister som används som underlag vid det direkta tillsynsarbetet. Registren är manuella och i en mapp för arbetsstället finns samlade de handlingar, som berör detta. Inom projektet Miljövårdens informationssystem, delprojekt MI-08, Information om arbetsmiljön, har det föreslagits att arbetsställeregistret skulle överföras till ADB.

Inom styrelsen finns register som främst belyser ohälsoproblemen. Sådana är t. ex. pneumokoniosregistret och det register om anmälningar enligt 52 § arbetskyddslagen som är under uppbyggnad (se del IV). Också produktregister finns såsom det om kemisk-tekniska produkter i yrkesmässig hantering och registret över hudskadande produkter och substanser. För uppgifter om dessa register se bilaga C.

Främst på arbetsmedicinska avdelningen finns register med referenser till facklitteratur m. m. Det finns ett CIS-kartotek (Centre International de Sécurité, Genève) omfattande 27 000 kort med referenser till internationell litteratur rörande arbetsmiljöområdet. Vid kemiska enheten finns ett referensregister rörande metallanalyser. På den yrkestoxikologiska sektionen finns ett cancerreferensregister som nu (februari år 1975) omfattar ca 6 000 referenser. På samma sektion förs också ett allmänt toxikologiskt register som f. n. omfattar ca 15 000 referenser.

Vid sektionen för fysikalisk yrkeshygien finns ett register som omfattar referenser till litteratur inom ett antal ämnesområden med anknytning till sektionens arbetsområden. Slutligen finns på den yrkesmedicinska enheten ett litteraturregister över olika ämnen. Registret omfattar 20 000 till 30 000 referenser.

6.4 Yrkesskadestatistik inom arbetskyddsverket

Den statistik arbetskyddsstyrelsen framställer har huvudsakligen tillkommit som underlag för det förebyggande arbetet, såsom vid utarbetande av anvisningar och meddelanden liksom för uppföljningen av anvisningsarbetet. Statistiken används också i planeringen av det direkta tillsynsarbetet ute på inspektionerna och som underlag för upplysnings- och informationsverksamhet och vid behandlingen av vissa ärenden.

Materialet för statistiken utgörs huvudsakligen av yrkesskadeanmälningar. Detta innebär att materialet är något mer omfattande än underlaget för den officiella statistiken vilken enbart omfattar godkända yrkesskador. Med verkets nuvarande rutin för att få tillgång till skadeanmälningarna uppstår emellertid ett visst bortfall. Rutinen ser ut på följande vis.

Enligt kungörelsen (1968:595) angående anmälan om yrkesskada skall anmälan inges i två exemplar till försäkringskassan eller i vissa fall till riks-försäkringsverket.

I fråga om färdolycksfall inges anmälan dock endast i ett exemplar, såvida den skadade ej var sysselsatt i skogs- och flottningsarbete. Har anmälan ingetts i två exemplar skall det ena exemplaret – efter erforderlig kom-

plettering – vidarebefordras till vederbörande yrkesinspektör inom yrkesinspektionen. Riksförsäkringsverket har utfärdat direktiv till försäkringskassorna om hur yrkesskadeanmälningarna skall vidarebefordras till yrkesinspektionen.

På yrkesinspektionen sorteras de inkomna anmälningarna efter arbetsställe (arbetsgivare) och lämnas till den tjänsteman som har tillsynen över arbetsstället i fråga. Denne sorterar ut svåra yrkesskador och sådana skador, som kan anses vara av särskilt intresse på grund av de erfarenheter de kan ge i fråga om skadeorsaker och lämpliga skyddsåtgärder. De sålunda utsorterade anmälningarna eller med ledning av dessa ifyllda blanketter tas med vid nästa inspektionsbesök för att tjäna som hjälpmedel vid tillsynen.

Anmälningarna, som förvaras på yrkesinspektionen, förstörs under andra året efter skadeåret.

Yrkesinspektionen har också till uppgift att undersöka och upprätta en rapport om de fall som rapporteras till dem enligt § 5 arbetarskyddskungörelsen. Denna rapport över skadans förlopp och orsaker sänds till arbetarskyddsstyrelsen, där den förvaras i aktregistret.

Inom de före 1 juli 1974 förekommande specialinspektionerna såsom skogsyrkesinspektionen och inspektionen för landtrafikens tillsynsavdelning hade man utifrån blanketterna framställt en statistik för resp. inspektion. Denna statistik har i stor utsträckning styrt inspektionernas inspektionsarbete. Statistiken har också använts inom berörda enheter inom tillsynsavdelningen såsom underlag för anvisningsarbetet. I samband med överflyttningen av specialinspektionerna till den allmänna yrkesinspektionen har uppgiften att framställa statistik övertagits av berörda enheter på tillsynsavdelningen.

För att tillfredsställa olika enheters behov av information om yrkesskador skall enligt direktiv från arbetarskyddsstyrelsen vissa slag av skadeanmälningar kopieras och vidarebefordras från yrkesinspektionen till tillsynsavdelningen på styrelsen.

Yrkesskadeanmälningar som skickas från yrkesinspektionen är skador vid stuveriarbete, järnvägsdrift, trafikolycka med motorfordon, flygande personals tjänstgöring i planen, arbete vid pressar, arbete med träarbetningsmaskiner, jordbruksmaskiner, vid jordbruksarbete och skogsbruksarbete samt vid arbete i gruva, stenbrott, bergbygge eller annat bergbrytningsutrymme.

Verksamheten inom arbetarskyddsstyrelsens tillsynsavdelning är i princip organiserad enligt två olika huvudlinjer. Man arbetar antingen branschspecifikt (t. ex. skogssektionen) eller är specialinriktad på olika slag av maskiner, anordningar etc. (t. ex. sektionen för lyft- och transportanordningar). Specialistansvaret omfattar maskiner och anordningar av ifrågavarande typ oavsett i vilken bransch de används.

Statistik för de branschspecifika behoven framställs oftast genom specialbearbetningar av de till yrkesinspektionen insända yrkesskadeanmälningarna. Statistiken sammanställs årligen och utkommer inom ett halvt till ett år efter skadeårets slut. Den har oftast sammanställts för en lång följd av år, vilket gör det möjligt för de olika branschsektionerna att avläsa förändringar i utvecklingen.

De specialinriktade enheternas statistik bygger oftast på uppgifter insam-

lade på särskilda blanketter som sänts till arbetsgivaren, när man genom yrkesskadeanmälningar fått vetskap om att en yrkesskada inträffat. På detta vis får man en mycket detaljerad information om den inträffade yrkesskadan. Möjligheten att göra årsvisa sammanställningar är dock ganska liten, då detta skulle kräva ett alltför omfattande arbete. Oftast gör man en engångssammanställning, som man ämnar följa upp med vissa längre tidsintervall. Statistik för de mer specialinriktade enheterna har huvudsakligen tillkommit under de senaste fyra à fem åren och det finns ett stort behov av ökade insatser på detta område.

Den statistik, som framställs inom verket, presenteras kortfattat i det följande. För en beskrivning i detalj se bilaga C.

Branschriktad statistik

Till hjälp för arbetet vid jordbrukssektionen framställs en statistik "Kända olycksfall inom jordbruk och trädgårdsodling". Statistiken bygger huvudsakligen på till yrkesinspektionen inkomna anmälningar. Då emellertid endast en liten del (ca 10 %) av dem som arbetar inom jordbruket omfattas av yrkesskadeförsäkringen, kompletteras anmälningarna med uppgifter från Lantbrukarnas riksförbunds försäkringsavdelning samt tidningsurklipp. De personer statistiken omfattar är således arbetstagare samt lantbrukare (ägare) och familjemedlemmar i den mån man kan erhålla uppgifter om inträffade olycksfall. Bearbetning av materialet sker manuellt med hjälp av nålkort. Statistiken framställs en gång per år och utkommer 8-9 månader efter skadårets utgång.

Statistiken publiceras i stencil och är mycket omfattande. Den innehåller 37 tabeller som redovisar olycksfallen fördelade på jordbruks- och trädgårdsarbete. Olycksfallen indelas efter arbetsområde, den skadades ålder, maskinslag, tidpunkt och skadad kroppsdel. Specialtabeller redovisas för maskinolycksfall, traktorolycksfall samt olycksfall vid nötkreaturskötsel. Hitintills har endast absoluta tal kunnat ges, men från och med 1974 års statistik kan antal skador per en miljon arbetstimmar anges.

Inom trafiksektionen framställs en statistik "Yrkesskador inom landtrafiken". Statistiken omfattar till yrkesinspektionen inkomna anmälningar samt yrkesinspektionens specialundersökningar av yrkesskador bland personal inom järnväg, spårväg, bil och bussföretag liksom postverkets, Pressbyråns och AB Trafikrestaurangers personal vid tjänstgöring på tåg. Bearbetningen sker manuellt och statistiken har sammanställts en gång per år fram till år 1973. Nu pågår en omläggning av arbetet, då trafiksektionen har övertagit ansvaret för statistiken från dåvarande specialinspektion. Statistiken redovisar antalet yrkesskador totalt och i procent fördelade på ovan nämnda grupper. Specialtabell finns för yrkesskador vid järnvägstjänst fördelade efter den skadades verksamhet.

Inom skogssektionen och tidigare skogsyrkesinspektionen har under en lång rad av år framställts en statistik "Yrkesskador vid skogs- och flottningsarbete". Statistiken omfattar alla till yrkesinspektionen anmälda yrkesskador vid skogs- och flottningsarbete oberoende av arbetsgivarens huvudsakliga verksamhet. Bearbetning av materialet sker manuellt och för vissa typer av olycksfall (vid fällning, kvistning, kapning och traktorkörning)

med hjälp av nålkort. Statistiken publiceras ca tio månader efter skadeårets utgång mycket detaljerat i en stencil samt ca ett år efter skadeårets utgång i en något förkortad form och med analyser i Föreningen Skogsbrukets Arbetarskydds rapportblad "Säkerhet". Statistiken redovisar yrkesskador absolut och i procent fördelade på arbetsgivare, den skadades ålder, arbetsmoment, skadans art och beskaffenhet samt efter olyckshändelsens "karakteristika". Presentationen är mycket omfattande.

Vid stuverisektionen sammanställs statistik över "Olycksfall vid lossning och lastning av fartyg". Statistiken omfattar till yrkesinspektionen under ett år inkomna yrkesskadeanmälningar vid lastning och lossning av fartyg. Bearbetning sker manuellt och statistiken publiceras i stencil ca ett år efter skadeårets slut. Statistiken innehåller fem tabeller som redovisar olycksfallen totalt och per 100 000 arbetstimmar fördelade på huvudsaklig skadad kroppsdel, skadans art och enligt en för denna statistik utformad orsaksindelning. En analys av tabellerna finns samt en redogörelse för inträffade dödsfall.

Vid Stockholms yrkesinspektionsdistrikt framställs två gånger per år till av distriktet anordnade byggkonferenser en statistik "Yrkesskador vid byggen och anläggningar inom Stockholms distrikt". Olycksfallen redovisas totalt och i procent efter en för denna statistik utformad orsaksindelning.

Samtliga hittills nämnda slag av statistik har framställts årligen. En engångssammanställning har också gjorts av inträffade yrkesskador bland sjukhuspersonal. Statistiken är baserad på yrkesskadeanmälningar under år 1964 gällande sjukhuspersonal. Sammanställningen presenterades i en rapport "Yrkesskador bland sjukhuspersonal". Redovisning av antalet inträffade yrkesskador sker i absoluta tal och per 1 000 av populationen fördelade på ålder, sysselsättning, yrke, orsak, skadans art och skadad kroppsdel. Specialtabeller finns för fallolyckor och sjukskrivningstidens längd.

Statistik för specialsektioner på arbetarskyddsstyrelsen

Inom de olika specialsektionerna på arbetarskyddsstyrelsen har man ett stort behov av att belysa olyckor vid olika slag av maskiner, anordningar etc. Tillvägagångssättet för att samla in och utnyttja denna statistik varierar från sektion till sektion.

Inom maskinbyrån sammanställs statistik över olycksfall vid pressar. I samband med att en anvisning för excenterpressar togs fram, utarbetades en blankett för att följa anvisningens effekt. I den inhämtas uppgifter om maskintyp, maskindata, skyddsanordning, arbetets art, manöversätt och driftförhållande. Vidare inhämtar man uppgifter om skadeorsak och uppgifter om verktygsuppsättning och kontrolltillsyn. Blanketten tillsänds företaget när man via yrkesskadeanmälningsblanketten fått uppgift om att ett olycksfall inträffat.

Materialet bearbetas manuellt med hjälp av nålkort. Denna statistik som skall sammanställas årsvis är under uppbyggnad och hittills har endast en kortare sammanställning gjorts.

Inom samma byrå förs också en statistik "Olycksfall vid snickerimaskiner". Den bygger på yrkesskadeanmälningarna från yrkesinspektionen och sammanställs en gång per år i stencil. Den omfattar olycksfall redovisade efter olika typer av snickerimaskiner och orsaker.

Maskinbyrån har vidare gjort engångssammanställningar av yrkesskador inom pappersbruk, pappersindustri, grafisk industri och vid pappersbearbetnings- och grafiska maskiner. För varje slag av yrkesskador har specialklassificeringar av orsakerna med hjälp av den fria beskrivningen i anmälan skett. Man redovisar också olyckornas fördelning efter olika bakgrundsfaktorer såsom ålder, skadans art och beskaffenhet osv. För några av dessa sammanställningar planeras en uppföljning ske om fem år.

Inom byggnadsbyråns lyftsektion har man sedan år 1971 arbetat med att framställa statistik för sektionens arbete. Via den officiella statistiken följer man olycksfallsutvecklingen för vissa anordningar (från år 1960 och framåt). Om man finner en ökning för någon av dessa, t. ex. truckar, går man igenom och analyserar alla anmälningar för ett visst år. Från detta underlag utformas en specialblankett i de fall man anser sig behöva ytterligare underlag för anvisningsarbetet. Denna sänds till arbetsgivare, som för ett bestämt år rapporterat truckolycksfall. Det inkomna materialet analyseras sedan noggrant för att användas som underlag för anvisningar. Effekten av anvisningarna följs via den officiella statistiken. Man ämnar emellertid göra en grundlig uppföljning ca 5-6 år efter det år specialundersökningen omfattar och på så vis i detalj kunna analysera anvisningens effekt.

Genom specialblanketter har hittills uppgifter inhämtats om olycksfall vid truckar samt lyftanordningar såsom kranar, traverser, telfrar och byggnadskranar.

Rapporten "Yrkesskador vid truckar" har publicerats (se arbetskyddsstyrelsens rapportserie T 1/74). Rapporten omfattar yrkesskador vid truckar år 1972 och innehåller en detaljerad analys av dessa (38 tabeller). "Yrkesskador vid lyftanordningar" omfattar skador under år 1973 och kommer att publiceras i rapportform.

Dessutom har vid lyftsektionen gjorts engångssammanställningar i stencil av till riksförsäkringsverket inrapporterade yrkesskador år 1968 vad gäller transportörer, personhissar, byggnadshissar och övriga lyftanordningar. I dessa sammanställningar har indelningar efter orsaker skett med den verbala beskrivningen i yrkesskadeanmälan som underlag.

Man följer också inom byggnadsbyrån elektriska olycksfall vid byggnadsarbetsplatser genom en trendanalys, som hittills omfattar åtta år. Materialet består av en sammanställning av uppgifter och redogörelser från kommerskollegium om inträffade elektriska olycksfall.

Ett annat slag av statistik för det förebyggande arbetet vad gäller anordningar har sammanställts inom lyftsektionen. Det gäller sprickbildningar i stålkonstruktioner för byggnadskranar. Vid 1972 års revisionsbesiktningar av dessa kranar har besiktningsmännen gjort en särskilt noggrann kontroll av stålkonstruktionen och rapporterat förekomsten av sprickor till lyftsektionen. Undersökningen kommer sannolikt att upprepas för byggnadskranar och även utföras på andra kranar.

Sammanfattningsvis finner man att den statistik som framställs inom arbetskyddsverket huvudsakligen används som underlag för anvisningsarbete. Statistiken är antingen branschspecifik eller inriktad på olika slag av tekniska anordningar oberoende av bransch. Den senare statistiken är mer omfattande och detaljerad.

Verkets statistik skiljer sig sålunda i väsentliga avseenden från den offi-

ciella statistiken. Den har exempelvis andra indelningsgrunder och är mer detaljerad. Den innehåller vidare mer sällan uppgift om relativa yrkesskadefrekvenser och yrkesskadornas svårhet och kan därför publiceras snabbare än den officiella statistiken.

Vad gäller indelningsgrunder skiljer den sig främst från den officiella genom att den branschspecifika statistiken inte följer den näringsgrensindelning som finns i den officiella statistiken. Så omfattar t. ex. yrkesskador vid skogs- och flottningsarbete alla yrkesskador som inträffat vid skogsarbete oberoende av arbetsgivarens huvudsakliga verksamhet. Detta innebär att ca 1/3 fler yrkesskador kan redovisas inom skogsbruket varje år än vad som redovisas i den officiella statistiken. Man får på detta sätt en bättre bild av yrkesskaderisken inom denna bransch.

Detaljeringsgraden är som tidigare nämnts större i den specialinriktade än i den branschinriktade statistiken. Den senare bygger på samma blankett som den officiella, men ytterligare analys av de inträffade skadorna har gjorts, särskilt vad gäller orsakerna. Detta har varit möjligt tack vare den fackkunskap man besitter inom de olika sektionerna, men i många fall har uppgifterna på blanketten dessutom kompletterats via telefonsamtal.

Den specialinriktade statistiken har huvudsakligen inhämtats via särskilda blanketter, som har inriktats på det maskinslag eller den anordning som statistiken skall omfatta. Att inhämta så detaljerad information genom de yrkesskadeanmälningar som den löpande officiella statistiken bygger på anses i de flesta fall inte möjligt.

7 Övrig yrkesskadestatistik

7.1 Yrkesskadestatistik vid industriverket och sjöfartsverket

Som framgår av avsnitt 4.2.2 skall försäkringskassan vidarebefordra ett exemplar av yrkesskadeanmälan till endera yrkesinspektionen, specialinspektioner eller sjöfartsverket (vid skeppstjänst).

De anmälningar som tillsänds yrkesinspektionen ligger till grund för arbetarskyddsverkets olika statistiksammanställningar, vilket framgår av föregående avsnitt.

De två specialinspektionerna, elinspektionen och sprängämnesinspektionen, sammanställer statistik över yrkesskador inom resp. arbetsområde. Statistiken används främst inom tillsynsarbetet men också som underlag för anvisningsarbetet inom industriverket, under vilket specialinspektionerna sorterar och arbetarskyddsverket.

Elinspektionen sammanställer årligen en statistik över elolycksfall. Uppgifter för statistiken lämnas på en specialblankett "Olycksfall genom elektrisk ström", som skickas till arbetsgivare, kraftleverantörer osv. när man fått veta att ett olycksfall inträffat. Kännedom om inträffade skador fås genom pressen, polisen, yrkesskadeanmälningar osv. Statistiken omfattar således ej enbart arbetsolycksfall utan också övriga kända olycksfall.

Materialet bearbetas manuellt. Statistiken publiceras en gång per år ca 1 1/2 år efter skadeårets slut.

Statistiken är indelad i yrkesverksammas resp. ej yrkesverksammas befattningsgrupper med elanläggning. För dessa grupper redovisas antal fall, dödsfall och ljusbågefall. Likaså sker en uppdelning av skadorna på årets månader, efter yrke eller dylikt samt efter huvudorsak, som t ex anläggningens beskaffenhet, tillfälligt fel, otillräckliga skyddsåtgärder, den skadades vållande och ren olyckshändelse.

Sprängämnesinspektionens statistik söker fånga in alla sprängämnesolyckor och redovisar olyckor som har inträffat dels vid arbete, dels – i den mån man får kännedom om dem – under fritid. Statistiken omfattar ej enbart olycksfall som lett till personskada utan också händelser som enbart lett till materialskador. Statistiken bearbetas manuellt och presenteras i stencil ca ett år efter skadeårets slut. Sprängämnesinspektionen sänder också ut informationsmeddelanden, där uppgifter om yrkesskador av intresse snabbt skickas till olika intressenter.

I statistiken beskrivs olyckorna under sammanfattande rubriker såsom

- tillverkning och bearbetning av explosiva varor
- handhavande, lagring och transport av explosiva varor
- tillverkning och bearbetning av brandfarliga vätskor
- lagring, transport eller användning av brandfarliga vätskor
- brandfarliga gaser
- andra orsaker än ovan nämnda.

Under varje rubrik är olyckshändelserna fördelade på olyckans art, plats, datum, död eller skadad (antal). Olyckans art beskrivs verbalt.

Sjöfartsverket sammanställer årligen en redogörelse för yrkesskadefall inom sjömansyrket. Statistiken används som underlag för föreskrifter som verket utfärdar, för prioritering av sjöfartsinspektionens arbete samt för information och undervisning.

Redogörelsen bygger på yrkesskadeanmälningar till riksförsäkringsverket och allmänna försäkringskassor samt på rapporter om sjöolyckor och protokoll från sjöförklaringar. Anmälningarna görs på en blankett för skeppstjänst. Vidare har man en specialblankett "Statistikuppgifter avsedda endast för sjöfartsverket" som ifylls på fartyget eller hos rederiet. Redogörelsen omfattar yrkesskadefall, som drabbat anställda på svenska handelsfartyg av en viss storlek (20 registerton och däröver). Uppgifterna gäller anställda oberoende av nationalitet. Statistiken publiceras i "Sjöfartsverkets meddelanden, serie C" samt i ett populärt utformat häfte "Hur är arbetarskyddet på din båt".

Man skiljer på arbetsolycksfall, färdolycksfall och yrkessjukdomar. Denna indelning gäller dock inte för gruppen "ombordanställda" för vilka speciella regler finns. I statistiken, som bearbetas maskinellt, redovisas en yrkesskadefrekvens, som beräknas per 200 000 arbetstimmar.

Yrkesskadefallen fördelas efter olika fartygsslag, den skadades nationalitet, ålder, kön, fartområden, huvudsaklig olycksfallsorsak (36 olika orsaksklasser), platsen för olycksfallet, den skadades sysselsättning (inbegripet färdolycksfall och fritidssysselsättning). Uppgifter redovisas också om den skadades beteende, skadans art eller huvudsakliga beskaftenhet samt den skadades tjänstgöringstid inom yrkesgrenen.

Ovannämnda statistik för specialinspektioner och sjöfartsverket omfattar ej endast yrkesskador utan redovisar också andra skador. Statistiken är indelad enligt de särskilda behov som resp. statistikframställare har. Bl. a. är orsaksanalysen tämligen detaljerad.

7.2 Trygghetsförsäkringen

Sedan den 1 september 1974 gäller kollektivavtal mellan arbetsmarknadsparterna på den enskilda, den kommunala och den landstingskommunala sektorn om trygghetsförsäkring vid yrkesskada (TFY). På det statliga området finns sedan tidigare en motsvarighet i form av statens personskadeförsäkring (se nästa avsnitt).

De förbund, som tillhör SAF, LO och Privattjänstemannakartellen (PTK)

har slutit kollektivavtal om TFY. Även vissa andra förbund och lokalavdelningar som har arbetsgivare utanför SAF-området, har slutit avtal om TFY. Försäkringen tecknas i arbetsmarknadsförsäkringar (AMF) och betalas av arbetsgivaren.

7.2.1 Personkrets och ersättningsregler

Försäkringsavtalet avser samtliga anställda hos arbetsgivaren. Tidigare har den som kunnat bevisa att någon varit vållande till en skada kunnat få skadestånd. TFY ger ersättning vid alla yrkesskador oavsett om någon vållat skadan. Försäkringen avser personskada på grund av yrkesskada och gäller vid olycksfall i arbetet och färdolycksfall samt för yrkessjukdom som varar längre tid än 90 dagar.

TFY skall ersätta nettoförlusten, dvs den inkomstförlust och de kostnader som kvarstår när ersättningarna från försäkringskassan, sjuklönen osv. räknas bort. Dessutom kan man få ersättning för t. ex. sveda och värk samt lyte och men.

Följande ersättning lämnas:

1. *Ersättning för förlorad arbetsinkomst* lämnas vid arbetsförmåga som varat 8 dagar eller mera. De första 30 dagarna lämnas ersättning enligt fastställt belopp. Från och med 31:a dagen lämnas ersättning för vad den skadade förlorat i inkomst av arbete.

2. *Ersättning för sveda och värk* lämnas enligt huvudregeln vid arbetsförmåga, som varat mer än 30 dagar.

3. *Ersättning för kostnader* lämnas för t. ex. läkar- och sjukvårdskostnader, skadade kläder, glasögon m. m. Även vid arbetsförmåga i högst 7 dagar lämnas ersättning för skadade glasögon, hörapparater, proteser m. m. samt för läkar- och sjukvårdskostnader, som överstiger 100 kr.

4. *Ersättning för bestående lyte och men* lämnas utifrån medicinsk invaliditetsgrad och den skadades ålder. Vidare lämnas ersättning för t. ex. vanprydande ärr, amputationsdefekt.

5. *Ersättning vid invaliditet* lämnas. Man skiljer mellan skadad som ej kan återgå i arbete och skadad som kan återgå. Livräntan fastställs sedan med hänsyn till den bestående nedsättningen av arbetsförmågan.

6. *Ersättning för rehabilitering* lämnas till skadad som inte kan återgå till sitt tidigare förvärvsarbete.

7. *Ersättning vid dödsfall* lämnas till de efterlevande.

För anmälan till TFY finns en blankett utarbetad. Blanketten fylls normalt i av den skadade vad gäller personuppgifter, uppgifter om skadans art, uppgift om när anmälan gjorts till försäkringskassan samt tiden då skadan inträffade. En fri beskrivning av händelseförloppet ingår också.

Arbetsgivaren fyller sedan i en särskild del av blanketten, som innehåller uppgifter om företaget, om sjuklön, avdrag och fackförbund eller kollektivavtal. Anmälan undertecknas av den skadade, skyddsombudet eller fackförbundsrepresentanten och av arbetsgivaren.

7.2.2 Statistik över skadefall

AMF-trygghetsförsäkring gör en statistik över skador inom TFY. Denna statistik, som är avsedd för internt bruk, har sammanställts från dess för-

säkringen trädde i kraft.

Statistiken, som redovisas per månad, innehåller uppgifter om antal registrerade skador fördelat på de olika grupper som omfattas av TFY. Vidare visas fördelningen av arbetsolycksfall, färdolycksfall och yrkessjukdomar, antal avböjda skadeanmälningar samt orsak till avböjandet. Skadorna redovisas också på inträffande- och registreringstidpunkt för de olika grupperna inom TFY.

I en särskild tabell visas beräknade skadekostnader för registrerade skador fördelade efter grupper av skada från övergående skada med högst 30 dagars sjukskrivning fram till 100 % invaliditet samt dödsfall.

Slutligen redovisas utbetalt belopp fördelat på ersättningstyper, såsom förlorad arbetsinkomst, lyte och men, begravningskostnader m. m.

I AMF:s årsredovisning år 1974 över TFY beskrivs översiktligt utfallet av försäkringen under året.

I 57 § i försäkringsvillkoren sägs bl. a. att AMF-trygghetsförsäkring har att lämna hjälp och stöd i arbetarskyddsverksamhet, dels genom generell informationsverksamhet, dels genom råd avseende enskilt företag. För att förverkliga syftet i ovan nämnda paragraf avser AMF att göra statistik över bl. a. skadeorsaker.

7.3 Statens personskadeförsäkring

Ett trygghetsavtal har träffats mellan statens avtalsverk och statstjänstemännens tre huvudorganisationer – SF, SACO/SR och TCO-S. I detta avtal finns bl. a. regler om ansvarighetsförsäkring för personskada. Personskadeförsäkringen, som gäller fr. o. m. 1 januari 1973, ger möjlighet att komplettera de ersättningar som utgår enligt avlöningsavtal eller enligt lag.

Eftersom det är en ansvarighetsförsäkring kan ersättning medges och utbetalas utan att man först fastställt vem som bär skulden till olycksfallet.

7.3.1 Personkrets och ersättningsregler

Personskadeförsäkringen gäller för flertalet statstjänstemän och vissa tjänstemän inom statsunderstödd verksamhet, som t. ex. lärare.

Vid uppenbart olycksfall under arbete i anställningen eller vid skada på grund av misshandel under tjänsteutövning kan ersättning utgå för förlorad arbetsinkomst, sveda och värk samt lyte och men m. m. under förutsättning att skadefallet inträffat efter 31 december 1972.

Försäkringen gäller inte under resa till och från arbetet (s. k. färdolycksfall).

Om olycksfallslön utgår enligt avlöningsavtal får den skadade normalt ingen särskild ersättning för förlorad arbetsinkomst om han inte varit sjukskriven mer än 30 dagar. Vad gäller sveda och värk utgår ersättning normalt fr. o. m. 30:e dagen. Ersättning för tandskador regleras i första hand genom tandvårdsförsäkringen och yrkesskadeförsäkringen.

Om den skadade på grund av olycksfallet haft särskilda utgifter som inte skall ersättas av arbetsgivaren, försäkringskassa eller på annat sätt, kan ersättning istället utgå enligt personskadeförsäkringen.

Det finns en särskild blankett för skadeanmälan som anställningsmyn-

digheten tillhandahåller. Den skadade själv (eller närmaste anhörig om den skadades tillstånd motiverar detta) undertecknar anmälan. Myndigheten hjälper till med att fylla i blanketten. Den skall också skrivas under av resp. skyddsombud. Läkarintyg skall normalt bifogas anmälan.

Ingen statistik görs utifrån skadematerialet.

3.1 Arbets-
organisation

Trävarv

Horsbå

Wärd

Mariner

Slip

Vård

Tillverkning

Blå

Bebyggelse

Konst

1949-1950

Konst

1951-1952

Konst

Konst

Konst

Konst

Konst

Konst

Konst

om sk

arbete

Den sk

med sk

4) 1950

10 1950

12 1950

14 1950

16 1950

18 1950

20 1950

22 1950

24 1950

... ..
... ..
... ..

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

8 Internationella åtaganden om yrkesskadestatistik m. m.

8.1 Instrument antagna av internationella arbetsorganisationen (ILO)

Internationella arbetsorganisationens (ILO) beslutande församling, Internationella arbetskonferensen fattar, enligt artikel 19 i organisationens stadga, två slags beslut. Antingen skall ett beslut resultera i ett förslag till internationell konvention, avsedd att ratificeras av organisationens medlemmar, eller också skall det utmytna i en rekommendation, avsedd att övervägas vid lagstiftning eller på annat sätt men utan den bindande karaktär, som tillkommer en ratificerad konvention.

Bland de instrument som antagits av Internationella arbetsorganisationen berör ett flertal yrkesskadestatistiken i något avseende. Dessa är följande:

Konventionen (nr 81) angående arbetsinspektion inom industri och handel (prop. 1949:162).

Konvention (nr 128) om invaliditet, ålders- och efterlevandeförmåner (prop. 1968:39).

Konvention (nr 129) om yrkesinspektion inom jordbruket (prop. 1970:21).

Konvention (nr 130) om läkarvård och kontanta sjukförmåner (prop. 1970:21).

Konvention (nr 134) om förebyggande av yrkesskador för sjöfolk (prop. 1971:158).

Konvention (nr 139) om förebyggande och kontroll av yrkesrisker förorsakade av cancerframkallande ämnen och agenser (prop. 1975:63) med 1974 års rekommendationer om yrkesskador.

Samtliga berörda konventioner har ratificerats av Sverige.

Konventionen nr 81 innehåller i artikel 21 en allmänt hållen bestämmelse om skyldighet att årligen redovisa statistiska uppgifter rörande olycksfall i arbetet och yrkessjukdomar. Artikelns lydelse:

Den centrala inspektionsmyndighetens årsberättelse skall avse nedanstående och med dessa sammanhängande ämnen inom myndighetens verksamhetsområde:

- a) lagar och föreskrifter rörande inspektionens verksamhet;
- b) inspektionens personal;
- c) statistiska uppgifter rörande arbetsställen, som äro underkastade inspektion, samt antalet vid desamma anställda arbetare;
- d) statistiska uppgifter rörande förrättade inspektioner;
- e) statistiska uppgifter rörande förseelser och påföljder;
- f) statistiska uppgifter rörande olycksfall i arbete;
- g) statistiska uppgifter rörande yrkessjukdomar.

Konventionen nr 129, som avser yrkesinspektion inom jordbruket, bygger till stor del på konventionen nr 81 om arbetsinspektion inom industri och handel.

Till konventionen nr 128 fogades som bilaga den i själva konventionen åberopade internationella standardindelningen av all ekonomisk verksamhet efter näringsgren, International Standard Industrial Classification of All Economic Activities (ISIC), i dess år 1958 reviderade version. Därav torde följa att vårt land åtagit sig att ha en näringsgrensindelning som är anpassad till ISIC.

I bilaga till konventionen (nr 130) om läkarvård och kontanta sjukförmåner intogs den år 1968 reviderade versionen av ISIC.

I artikel 2 i konventionen (nr 134) om förebyggande av yrkesskador för sjöfolk ges bestämmelser om hur sådana yrkesskador skall rapporteras och hur statistik skall föras och analyseras.

I artikel 3 i konventionen (nr 139) om förebyggande och kontroll av yrkesrisker förorsakade av cancerframkallande ämnen och agenser, föreskrivs att ett system för registrering av data angående exponering för cancerframkallande ämnen eller agenser skall upprättas.

Internationella arbetsorganisationens allmänna konferens antog vid sitt femtionionde sammanträde år 1974 rekommendation (nr 147) om förebyggande och kontroll av yrkesrisker förorsakade av cancerframkallande ämnen och agenser. I denna ingår följande rekommendation angående upprättande av ett system för registrering av data och utbyte av information (punkt 15).

(1) Vederbörande myndighet bör, där så är möjligt, snarast i samverkan med enskilda arbetsgivare och arbetstagarrepresentanter upprätta ett system för förebyggande och kontroll av yrkescancer omfattande:

- a) registrering, ajourföring, bevarande och överföring av data;
- b) utbyte av information.

(2) Vid upprättandet av ett sådant system för registreringen av data och utbyte av information bör hänsyn tagas till den hjälp som kan lämnas av internationella och nationella organisationer, däri inbegripet arbetsgivar- och arbetstagarorganisationer, samt av enskilda arbetsgivare.

(3) För den händelse ett företag nedlägges bör de data och informationer som insamlats i enlighet med denna punkt behandlas enligt vederbörande myndighets anvisningar.

(4) I varje land där vederbörande myndighet icke upprättar ett sådant system av dataregistrering och information bör arbetsgivarna i samråd med representanter för arbetstagarerna eftersträva att tillämpa denna punkt.

8.2 Rekommendationer från internationella socialstatistikerkonferenser

Den första internationella socialstatistikerkonferensen, som sammankallades av arbetsbyrån år 1923, hade på sitt program statistik över olycksfall i industriellt arbete. Denna konferens antog en resolution om statistiken över olycksfall i industriellt arbete innehållande rekommendationer för klassificering av olycksfall i arbete med avseende på industrigrenar, orsak, graden

av arbetsoförmåga, skadans art och lokalisation och ävenså rekommendationer för beräkning av frekvenstal och svårhetstal.

På den sjätte socialstatistikerkonferensen år 1947 togs frågan upp om en revidering av de rekommendationer, som antagits vid konferensen år 1923. I första hand framhölls den bristande jämförbarhet, som rådde beträffande talen för olycksfallens frekvens och svårhetsgrad inom industrin, och vikten av en riktig statistisk grundval för studiet av risker inom yrkesarbetet och för bedömandet av resultaten av arbetarskyddsverksamheten. Konferensen antog följande resolution angående relationstal för olycksfall i arbete:¹

1. För jämförelse mellan länder, perioder och näringsgrenar är det nödvändigt, att statistik över olycksfall i arbete innehåller både frekvenstal och relationstal angående skadans omfattning (svårhetstal).

2. Frekvenstalet bör om möjligt uträknas genom att dividera antalet olycksfall (multiplicerat med 1 000 000) med totalantalet arbetstimmar.

3. 1) Frekvenstal bör uträknas separat för olycksfall med dödlig utgång och övriga olycksfall.

2) För båda kategorierna bör separata tal om möjligt beräknas för kön, näringsgrenar och åldersgrupper.

4. 1) Icke dödliga olycksfall bör definieras som sådana, som resultera i bestående skada eller arbetsoförmåga under åtminstone en full dag utöver den dag, då olyckan inträffade.

2) När den fastställda minimitiden för arbetsoförmåga i fråga om de icke dödliga olycksfallen varierar i olika länder, bör denna tid alltid angivas.

5. Där det är möjligt, bör i fråga om icke dödliga olycksfall relationstal utarbetas beträffande bestående total arbetsoförmåga, bestående partiell arbetsoförmåga och temporär total arbetsoförmåga.

6. När det är möjligt, bör separata relationstal beräknas med avseende på a) all arbetsoförmåga, som nu uteslutes med de i olika länder antagna definitionerna men som skulle medräknas enligt paragraf 4 (1) ovan; b) skador, som icke medför någon förlust av arbetstid annat än den, som behövs för första hjälp.

7. Svårhetstalet bör beräknas genom att dividera antalet förlorade arbetsdagar (multiplicerat med 1 000) med totalantalet arbetstimmar för hela den berörda personalgruppen och, där det är möjligt, för näringsgrenar, kön och åldersgrupper.

8. 1) Vid beräkningen av svårhetstalen bör den förlorade arbetstiden genom dödsfall och de olycksfall, som resulterar i bestående total arbetsoförmåga, likställas med förlusten av 7 500 arbetsdagar.²

2) Svårhetstal för olycksfall, som medför bestående partiell arbetsoförmåga, bör beräknas enligt de skalor för arbetsoförmåga, som användes i olika länder.

3) Svårhetstal för andra skador bör beräknas på grundval av antalet sjukdagar förvandlade till arbetsdagar genom multiplikation med bråket 300/365.²

9. Vid publicerandet av svårhetstal bör klassificeringen helst omfatta huvudgrupperna av arbetsoförmåga – död, bestående fullständig, bestående partiell och temporär total – för att tillåta omräkning av talen på en internationell jämförbar bas.

10. Där antalet arbetstimmar icke är känt, bör relationstalet beräknas genom att antaga att en person med full sysselsättning i genomsnitt arbetar 2 400 arbetstimmar eller 300 dagar per arbetsår.

11. Denna resolution ersätter sektion 2 ("Accident Rates") i den resolution angående olycksfallsstatistik, som antogs av den första internationella statistikerkonferensen, och noten till Sektion 1 i nämnda resolution skall även gälla den nu antagna resolutionen.

¹ Översättningar av lämnade rekommendationer har utförts av utredningen.

² Detta skulle betraktas som en standardiserad procedur och bör inte tolkas som innebärande det verkliga antalet förlorade dagar.

Vid den åttonde socialstatistikerkonferensen år 1954 behandlades statistik rörande yrkessjukdomar. Följande resolution antogs rörande denna statistik:

1. Varje land bör söka sammanställa och periodiskt publicera statistik rörande antalet fall av yrkessjukdomar.

1) Sådan statistik bör grundas på uppgifter från institution för yrkesskadeförsäkring, innefattande jämväl yrkessjukdomar, eller på anmälningar avsedda att informera det organ som är ansvarigt för arbetarnas hälsa på arbetsplatsen eller på andra lämpliga data.

2) Där statistik kan inhämtas från mer än en källa, bör uppgifterna från varje sådan källa sammanställas separat. Dessutom bör, där så är lämpligt, statistik från flera källor kombineras, varvid dock bör beaktas att dubbelräkning undviks.

2. Vid publicering av statistik över yrkessjukdomar bör upplysningar lämnas i följande hänseenden:

1) Typ av källa eller källor som anlitas för de statistiska uppgifternas sammanställande – ersättning, anmälan eller annan (med angivande av detaljer).

2) Vederbörande lagstiftnings tillämpningsområde.

3) Metoder för anmälan av yrkessjukdomsfall samt för sammanställande av statistiken.

3. 1) Uppgifter rörande antalet fall av yrkessjukdom bör om möjligt redovisas per kalenderår.

2) Varje fall bör företrädesvis hänföras till det redovisningsår, då det först anmäldes, med särskiljande av de dödsfall, som inträffar under samma år.

3) När så är möjligt bör, särskilt beträffande yrkessjukdomar med relativt hög frekvens av senare inträffande dödsfall, en särskild tabell utarbetas avseende förekomsten av dödsfall på grund av yrkessjukdom bland sådana fall, vilka första gången anmäldes före anmälningssåret ifråga.

4. 1) Beteckningen yrkessjukdom bör, där så är möjligt innefatta

a) varje sjukdom i den internationella förteckning över yrkessjukdomar beträffande vilka anmälningsplikt föreligger, varom Internationella arbetsbyrån har att i samråd med Världshälsovärdsorganisationen och lämpliga experter avgiva förslag i enlighet med instruktioner av 1953 års Internationella arbetskonferens;

b) sådana ytterligare yrkessjukdomar, vilka genom lagstiftning eller annorledes befinnas skapa allvarliga problem i de enskilda länderna.

2) Internationella arbetsbyrån anmodas revidera den i punkt 1) a) ovan angivna internationella förteckningen i syfte att framlägga förslag till undergrupper till de i förteckningen uppförda sjukdomarna, vilket kan vara värdefullt ur statistiska synpunkter.

5. 1) Varje yrkessjukdomsfall bör redovisas särskilt och uppställningen ske per industri i enlighet med den internationella standardindelningen av all ekonomisk verksamhet efter verksamhetens art.

2) Det förordas att särskilda undersökningar företagas från tid till annan för att fastslå antalet fall av yrkessjukdomar inom yrken där särskilda problem antas föreligga, samt att vid sådana undersökningar hänvisas till den internationella standardindelningen av yrken då denna utvecklats.

3) Fall av yrkessjukdom kan även analyseras med avseende på kön och ålder genom enstaka specialundersökningar.

6. När statistiken grundar sig på uppgifter rörande ersättning vid yrkesskada bör invalidiserande olycksfall om möjligt vidare indelas i:

1) fall av tillfällig arbetsoförmåga;

2) fall av bestående arbetsoförmåga.

7. Då så är möjligt bör man i statistik, som grundar sig på uppgifter rörande ersättning vid yrkesskada, söka särskilda fall av yrkessjukdom och olycksfall.

8. När statistiken grundar sig på ett anmälningsystem bör i fråga om varje i sta-

tistiken förekommande sjukdom tydligt angivas, huruvida anmälan är obligatorisk eller frivillig.

9. Fall av "akut" förgiftning bör i regel särskiljas från fall av "kronisk" förgiftning samt uteslutas från statistiken över yrkessjukdomar. Om de "akuta" fallen av praktiska skäl måste medtagas i den statistiska tabellen över yrkessjukdomar, bör detta särskilt angivas. I denna resolution definieras termerna "akut" och "kronisk" i enlighet med den internationella statistiska indelningen av sjukdomar, skador och dödsorsaker.

10. Där så är möjligt bör i statistiska tabeller över förgiftningsfall antalet hudsjukdomar angivas särskilt.

11. Om resurser och till buds stående anordningar tillåter, bör de i punkt 5 nämnda särskilda undersökningarna innefatta kompletterande uppgifter eller beräkningar angående följande:

1) Det sammanlagda antalet årsarbetare, vilka varit utsatta för risken av varje utvald yrkessjukdom i syfte att beräkna frekvenstalet.

2) I fråga om vissa utvalda yrkessjukdomar, beträffande vilka sådana upplysningar skulle vara av betydelse, statistik över längden av de perioder, under vilka fallen varit utsatta för risk, dvs anställningsperioden i det farliga yrket eller hälsovådliga arbetsprocesser.

Ämnet statistik över yrkesskador togs upp vid den tionde internationella socialstatistikerkonferensen, som ägde rum år 1962. Den antog en resolution som fastslog grundläggande begrepp på yrkesskadestatistikens område.¹ Utöver de internationella definitionerna för statistiska ändamål, avseende dödsolyckor, varaktig arbetsoförmåga och tillfällig arbetsoförmåga, tillhandahåller denna resolution typklassifikationer för yrkesskador med avseende på olyckshändelsens art, skadevällande händelse, skadans art och lokalisation. Texten till denna resolution återfinns i Part I, tillsammans med en sammanfattning av de diskussioner som föregick dess antagande.

Konferensen diskuterade i detalj olika aspekter på sammanställning av yrkesskadestatistik. Konferensen antog enhälligt en resolution avseende yrkesskadestatistik och fyra klassifikationer för användning vid klassificering av yrkesskador.

Huvudpunkterna i diskussionerna under konferensen sammanfattas i följande avsnitt.

1.1 *Yrkesskador* (employment injuries) avser alla skador som följer av olycksfall som inträffar genom eller till följd av arbetet (arbetsolycksfall eller färdolycksfall) och alla yrkessjukdomar.

1.2 *Olycksfall i arbetet* (industrial accidents) är olycksfall som inträffar på arbetsplatsen och som leder till död eller personskada.

1.3 *Färdolycksfall* (commuting accidents) är olycksfall på väg till eller från arbetet och som leder till död eller personskada.

2.1 Varje land bör eftersträva att samla statistik över yrkesskador systematiskt; denna statistik bör publiceras regelbundet.

2.2 För insamling och sammanställning av sådan statistik bör tas i övervägande fördelarna med användning av samplingmetoder.

2.3 Länder där totala antalet olycksfall i arbetet under loppet av ett år inte är tillräckligt för en detaljerad statistisk analys bör redovisa samlade uppgifter för en längre period som emellertid inte bör överstiga fem år.

3.1 I de fall statistiken omfattar inte bara olycksfall i arbetet utan också färdolycksfall och yrkessjukdomar eller båda, bör uppgifter avseende olycksfall i arbete, färdolycksfall och yrkessjukdomar redovisas i skilda tabeller.

3.2 I fråga om yrkessjukdomar bör varje land överallt där det är möjligt tillämpa

¹ Statistics of Industrial Injuries, International Labour Office, Geneva 1970.

vad som rekommenderats i den resolution angående yrkessjukdomsstatistik som antogs av den åttonde internationella socialstatistikerkonferensen.

4. I de fall skador på egenföretagare, arbetsgivare och familjemedlemmar ingår i den allmänna statistiken, bör statistiken för sådana skador redovisas separat om möjligt.

5.1 Vid presentation av yrkesskadestatistik skall information ges på följande punkter:

karaktären av statistikens källor, dvs. rapporter som lämnats av företag eller yrkesinspektörer, socialförsäkringsdata, ersättningsanspråk etc;

statistikens omfattning, särskilt med hänsyn till kategorier av personer, indelningar av ekonomisk aktivitet eller industrier, den minsta företagsstorlek som täcks av statistiken etc;

metoder för att rapportera skador och sättet att sammanställa statistik.

5.2 I de fall definitioner och metoder avviker från de som hänvisas till i denna resolution skall de använda metoderna och definitionerna klart utsägas så att man kan ta hänsyn till detta vid internationella sammanställningar.

6.1 Den enhet som skall användas är skadetillfälle; dvs. är en person inblandad i mer än ett olycksfall skall varje olycka räknas separat, dvs. samma person förekommer mer än en gång.

6.2 När ett land sammanställer sin statistik skall man också använda den enskilda händelsen i stället för personen och skall klassificera dessa data enligt de antal personer som varit involverade.

7.1 I en statistik över en viss tidsperiod skall arbetsolycksfall och färdolycksfall klassificeras i termer av yrkesskadans följder med utgångspunkt från den information man har om detta vid tillfället för statistikens framtagande:

(a) dödsfall

(b) invaliditet: olyckor som resulterar i fysisk eller psykisk permanent invaliditet

(c) övergående olycksfall: olycksfall som resulterar i frånvaro från arbetet åtminstone en dag efter den dag olycksfallet inträffade, oberoende om frånvarodagarna var sådana på vilka den skadade annars skulle ha arbetat

(d) andra fall: olyckor som resulterar i bortovaro från arbete under mindre tid än som definierats under (c) och som ej ger permanent invaliditet.

7.2 Då den statistiska sammanställningen baseras på anmälningar gjorda vid tidpunkten för eller strax efter olyckan skett, skall fall enligt (b) och (c) ovan sammanräknas i en grupp.

7.3 Om de klassifikationer man använder ej sammanfaller med de ovan nämnda skall de indelningar man använder förklaras.

8. Arbetsolycksfall skall klassificeras enligt den industrityp i vilken den skadade var anställd. Den klassifikationen som skall användas skall vara International Standard Industrial Classification of All Economic Activities (ISIC) eller en industriklassificering som är möjligt att överföra till den ovannämnda.

9.1 För studiet av omständigheter kring olyckan, skall olyckorna klassificeras enligt a) typ av skada och b) typ av agens enligt de klassifikationer som ges i en speciell bilaga.

9.2 Varje land skall specificera om klassifikationen av agens hänför sig till agens relaterade till skadan eller till olyckan.

10. Arbetsolycksfall skall också klassificeras både enligt skadans art och skadans lokalisation i enlighet med de klassifikationer som anges i bilagan.

11. Från tid till annan bör arbetsolycksfall, som ej leder till döden, redovisas enligt vissa tidsperioder för bortovaro. Följande tidsperioder skall, om möjligt användas: en hel dag, två dagar, tre dagar, fyra till sju dagar, åtta till fjorton dagar, mer än fjorton dagar.

12. Vid vissa tidpunkter bör också där så kan anses behövt, arbetsolycksfallen klassificeras enligt en rad andra karakteristika som ålder, kön, yrke, utbildning och

erfarenhet, veckodag och månad då olyckan inträffade, tid på dagen, företagets storlek etc. När olycksfallen klassificeras enligt yrke bör International Standard Classification of Occupations användas.

13. Goda jämförelser mellan olika tidsperioder, industrityper och länder kan endast göras om en olycksfallsstatistik också ger möjlighet till jämförelser med data om antal anställda, arbetstimmar, produktion etc. Därför är det lämpligt att kunna använda sig av vissa relativa mått såsom frekvens, incidens och svårhetstal.

14. Sådana jämförelsetal skall uträknas för olika industrityper och om möjligt för kön och åldersgrupper och skall presenteras separat för olycksfall som resulterat i dödsfall, invaliditet och övergående skador i enlighet med de definitioner som givits i paragraf 7 ovan.

15.1 Frekvenstalet för arbetsolycksfall skall beräknas genom att dividera antalet olycksfall (multiplikerade med 1 000 000), vilka inträffade under den period statistiken omfattar med det antal arbetstimmar som utfördes av alla personer som var exponerade för risken under samma tidsperiod.

15.2 När antalet arbetstimmar inte är känt skall frekvenstalet uträknas på antalet personer som utsätts för risken omräknat till arbetstimmar; metoden för detta skall beskrivas noggrant.

16. Incidensen av arbetsolycksfall skall beräknas genom att dividera antalet olycksfall (multiplikerade med 1 000), vilka inträffade under den aktuella perioden med det genomsnittliga antalet arbetare exponerade för risken under samma period.

17. Avsikten med ett svårhetstal är att ge en viss uppfattning av frånvarotidens längd på grund av arbetsolycksfall. Erfarenheten har visat att det finns stora skillnader mellan praxis i olika länder varför inte på detta stadium utan fortsatt forskning en internationell standardmetod att beräkna svårhetstal kan rekommenderas.

Det förslag till olika klassificeringar som framtoogs vid den tionde internationella socialstatistikerkonferensen, har tyvärr endast fått en ringa spridning. Detta medför att en jämförelse av statistik mellan olika länder är så gott som omöjlig att göra. Följande tabell ur Yearbook of Labour Statistics 1973 kan ge viss uppfattning om svårigheterna.

Tabell 8.2 Relativ yrkesskadefrekvens inom gruvindustrin, Dödsolyckor.

Land	Kod	1963	1970
Canada-	1 a	2.3	1.90
USA	1 d	0.58	0.44
Japan	1 d	1.60	0.69
Österrike	1 c	0.54	0.61
Finland	11 a	0.75	0.63
Frankrike	1 a	0.65	0.78
Västtyskland	11 a	0.92	0.69
Norge	1 a	0.74	0.64
Sverige	11 d	0.34	0.24

1 Rapporterade olycksfall

11 Ersatta olycksfall

a) Antal/1 000 manår på 300 dagar vardera

b) Antal/1 000 löntagare

c) Antal/1 000 anställda

d) Antal/1 000 000 arbetstimmar

...the ... of ...
 ...the ... of ...
 ...the ... of ...
 ...the ... of ...
 ...the ... of ...

...the ... of ...
 ...the ... of ...
 ...the ... of ...

...the ... of ...
 ...the ... of ...
 ...the ... of ...

...the ... of ...
 ...the ... of ...
 ...the ... of ...

...the ... of ...
 ...the ... of ...
 ...the ... of ...

...the ... of ...
 ...the ... of ...
 ...the ... of ...

...the ... of ...
 ...the ... of ...
 ...the ... of ...

...the ... of ...
 ...the ... of ...
 ...the ... of ...

...the ... of ...
 ...the ... of ...
 ...the ... of ...

...the ... of ...
 ...the ... of ...
 ...the ... of ...

...the ... of ...
 ...the ... of ...
 ...the ... of ...

...the ... of ...
 ...the ... of ...
 ...the ... of ...

9 Yrkeskadestatistik i Danmark, Norge och Finland

Utredningen har för att erhålla kunskap och idéer insamlat material rörande yrkeskadestatistik i Danmark, Norge och Finland. Dessa tre länder har nyligen omarbetat eller håller på att omarbета sin yrkeskadestatistik.

9.1 Danmark

Fram till år 1973 sammanställdes den danska yrkeskadestatistiken av Direktoratet for ulykkesforsikring. Denna statistik tillgodosåg i stort sett endast försäkringsmässiga intressen och var knappast användbar för arbetarskyddsändamål. Den danska yrkeskadeförsäkringen hade då en näringsgrensdifferentierad premietariff, vilken man numera frångått.

9.1.1 Lagstiftning angående arbetsolycksfall m. m.

Arbetarskyddslagstiftningen kompletterades i mars 1973 med en lag om "ændring af forskellige lovbestemmelser om arbejderbeskyttelse", den s. k. dagpengeloven. Denna lagförändring följdes i maj 1973 av en kungörelse angående anmälan av arbetolyckor osv. till Direktoratet for arbejdstilsynet.

Lagen innebär att dagpenning för sjukdomsperioder som följd av olycksfall i arbetet skall betalas av staten vid frånvaro över fem veckor, medan det åvilar arbetsgivaren att betala dagpenning de första fem veckorna. Arbetsgivaren kan dock försäkra sig mot denna risk hos försäkringsbolag. Den skadade får ca 90 % av sin lön under de fem första veckorna.

Vid lagens ikraftträdande den 1 april 1973 begränsades den lagenliga anmälningen av olyckor osv. till att i huvudsak omfatta invaliditets- och dödsfall. Detta skulle innebära en så allvarlig försämring av det hittillsvarande systemet för information angående arbetsolycksfall att det inte på detta underlag skulle vara möjligt att bygga upp en olycksfallsstatistik, som skulle svara mot avnämarnas behov av kunskap angående olyckorna.

För att arbetarskyddet skulle få möjlighet att erhålla ett underlag för korrekt information om arbetsolycksfall osv. följdes lagen av ovannämnda kungörelse.

Kungörelsen föreskriver att arbetsgivaren till arbejdstilsynet snarast och senast inom nio dagar efter första frånvarodagen, skall anmäla arbetsolycks-

och förgiftningsfall, som inträffat i hans tjänst i arbete som omfattas av den ovannämnda lagen, om olyckan eller förgiftningen har medfört arbetsförmåga i en dag eller mera utöver skadedagen.

Vidare sägs att om ett arbetsgivarförhållande inte föreligger så skall ägaren eller brukaren av maskiner, tekniska inrättningar etc. som omfattas av ovannämnda lag, göra anmälan om arbetsolyckor eller förgiftningar. Kungörelsen föreskriver att anmälan skall göras på särskild blankett som tillhandahålls av arbeidstilsynet och Danmarks Statistik.

Yrkessjukdomar omfattas ej av anmälningsplikten utöver vad som är fastslaget i kungörelsen av den 2 november 1964 om läkares anmälningskyldighet av yrkessjukdom. Ej heller omfattas färdolycksfall av denna lag.

9.1.2 *Anmälningsförfarande*

Eftersom arbetarskyddet och försäkringen i den nya lagstiftningen skiljdes från varandra, uppstod två olika anmälningsystem för arbetsolyckor. Systemet för arbetarskyddets ändamål beskrivs nedan.

Direktoratet for arbeidstilsynet hade tidigare startat en försöksverksamhet för att bygga upp ett nytt system för registrering och statistikbearbetning av arbetsolyckor. En arbetsgrupp med representanter för Dansk Arbejdsgiverforening, Direktoratet for Ulykkesforsikring, Danmarks Statistik och arbeidstilsynet tillsattes och denna grupp koncentrerade sig i första hand på att utarbeta en ny blankett för anmälan av arbetsolycksfall. En provblankett hade utprovats redan under hösten 1972 i samarbete med 250 stora företag. Parallellt utprovades olika kods-system bl. a. på det befintliga system, som arbeidstilsynet hade använt sig av.

När den nya lagen trädde i kraft fanns en färdig och utprovad anmälningsblankett.

Anmälningsblanketten till arbeidstilsynet ger ett original och två kopior vid en enda utskrift. Originalet skall skickas till arbeidstilsynet senast den 9:e dagen efter en frånvarodag p. g. a. arbetsolycksfall. En kopia behålles av arbetsgivaren och en kopia tillställs företagets skyddsorganisation eller då sådan inte finns, den skadade. Det är arbetsgivaren ensam som fyller i blanketten utan medverkan av skyddsombud eller den skadade. Blanketten åtföljs av en ifyllningsinstruktion, i vilken man talar om vilken information som eftersträvas.

Blanketten består av två sidor. Den första sidan ger information om arbetsgivaren, arbetsställe, olyckstidpunkt, händelseförlopp, maskintyp och vilken teknisk utrustning som varit inkopplad i olyckan. Den andra sidan ger upplysning om den skadade, hans tid i yrket, löneform, tidpunkt inom arbetsdagen, sysselsättning vid olyckstillfället, följderna av skadan, hur skadan skedde, skadad kroppsdel och skadans art.

9.1.3 *Statistikprodukten*

Kodningarna av de tekniska uppgifterna utförs på arbeidstilsynet av speciellt utbildad personal, som har teknisk utbildning och praktisk erfarenhet av arbetslivet. Kodningen görs först och främst på grundval av en värdering av beskrivningen av händelseförloppet i anmälan. Därvid uppges den fria

beskrivningen vara av främsta intresse, då man först i andra hand utnyttjar de kryssmarkeringar som ingår i blanketten.

Klassifikationssystem

Indelningar av materialet i anmälan görs utifrån följande klassifikationssystem.

Verksamhetens art (Virksomhedens art). Denna näringsgrensindelning görs av Danmarks Statistik och koden följer i huvudsak ISIC 1958, men med vissa ändringar för danska förhållanden. Eftersom bl. a. riks försäkringsverkets kod i stort överensstämmer med den danska indelningen hänvisas till avsnitt 4.2.4 för beskrivning av denna.

Arbetets art (Arbejdets art). Beskriver den aktivitetsart som individen var sysselsatt med vid skadetillfället.

Arbetsprocess eller sysselsättning vid olyckstillfället (Arbejdsproces eller beskæftigelsen på ulykkestidspunktet). Denna indelning beskriver det arbetsmoment som den skadade hade att utföra i olycksögonblicket. Uppgifterna kodas enligt ett tvåsiffrigt klassifikationssystem. Blanketten är indelad i tio bundna svarsalternativ, varav ett skall kryssmarkeras.

Skadevållande faktor (Skadevoldende faktor, teknologi I). Indelningen avser att belysa den principiellt skadevållande tekniska faktorn. Med detta avses inte bara tekniska hjälpmedel utan också material, ämnen, områden och konstruktioner, underlag osv. som varit inblandade i olyckshändelsen. Koden är fyrsiffrig och har tio huvudgrupper. Motsvarande indelning finns i anmälningsblanketten i form av bundna svarsalternativ.

Skadevållande faktor (teknologi II). Med denna indelning belyses en enskild del eller ett ämne, som ofta utgör en detalj av den tekniska faktorn i indelningen ovan. Koden utgör sålunda ett mera detaljerat komplement till Teknologi I. Koden är fyrsiffrig och består av nio huvudgrupper.

Teknisk händelse (Teknisk hændelse). Indelningen i teknisk händelse avser att belysa den tekniska händelsen eller den tekniska funktionen vid olyckstillfället. Den tekniska händelsen indelas i två huvudgrupper, nämligen förväntad och icke förväntad. Koden är tvåsiffrig och indelas i tio grupper.

Platskod (Stedkode). Denna kod skall beskriva platsen t. ex. trappor, gångbroar, utgrävningar, taktytor osv. där den skadade befann sig när olyckan inträffade. Koden är tresiffrig.

Förlopp eller hur skadan skedde (Foregang eller hvordan skaden skete). Härmed avses den händelse som den skadade var inblandad i vid skadetillfället, dvs. man vill veta vad som skedde med personen när skadan uppstod. Uppgifter för denna indelning erhålles direkt ur blanketten, där en speciell fråga med bundna svarsalternativ finns. Koden är tresiffrig och består av tio huvudgrupper.

Yrkesindelning. Den skadades yrke skall enligt instruktionen till anmälningsblanketten ifyllas så korrekt och uttömmande som möjligt. Man vill veta vilket arbete den skadade var sysselsatt med vid skadetillfället.

En ny yrkesklassificering är under utarbetande. Man avser att skilja ut de självständigt arbetande, de facklärdade osv. Denna indelning gör man utifrån uppgifterna i blanketten om anställningsförhållanden och löneform.

Statistikpublikationer

Den information som insamlas angående arbetsolycksfallen skall redovisas dels kvartalsvis, dels årsvis.

Den kvartalsvisa sammanställningen föreligger ca sex veckor efter kvartalets utgång. Kvartalsstatistiken omfattar alla under kvartalet inkomna anmälningar och består av ett 20-tal tabeller av översiktskaraktär. Inga uppgifter om frånvarotidens längd eller arbetsmängd finns i kvartalsstatistiken.

Årsstatistik skall publiceras i två olika former. Danmarks Statistik utger i sin serie "Statistiske Efterretninger" en sammanställning av yrkesskador. Hittills har två utgåvor med årsstatistik publicerats, dels för tiden den 15 maj–31 december 1973, dels för år 1974. I förordet till publikationerna konstateras att anmälningssystemet ej fungerat tillfredsställande, varför statistiken inte kan användas till frekvensberäkningar.

En stor skillnad i anmälningsfrekvensen finns mellan stora och små företag. Över hälften av anmälningarna kommer från företag med fler än 500 anställda. Det finns också omkring 100 000 småföretag med under fem anställda som aldrig informerats om skyldigheten att anmäla olycksfall till arbetstilsynet. Detta beror på bristande resurser.

En annan faktor som påverkar anmälningsfrekvensen är att anmälningsförfarandet vid arbetsskador är mycket invecklat. Det förekommer tre olika blanketter för en och samma skada, varav en till försäkringsbolaget, en till dagpenge-systemet och en till arbetarskyddet.

Olika åtgärder kommer att vidtas för att söka höja anmälningsfrekvensen och för att kartlägga bortfallet. Bl. a. planeras en informationskampanj om anmälningskyldigheten. Stickprovundersökningar angående bortfallet kommer att utföras tillsammans med Danmarks Statistik, specialundersökningar kommer att göras vid enskilda företag osv.

Arbejdstilsynet avser att i sin årsberättelse presentera statistik om arbetsolycksfall som ett komplement till Danmarks Statistiks utgåva. Denna bilaga, som planeras omfatta ca 60 sidor, skall innehålla översiktliga statistiktabeller med kommentarer. Vidare skall statistiksystemet och dess möjligheter och vidareutveckling beskrivas. En redovisning av vissa specialundersökningar såsom skador på grund av fall, skador inom skogsbruket, olycksfall vid excenterpressar osv. skall ingå. Dessutom skall exempel redovisas på branschstatistik och internstatistik samt annat kompletterande material. Inget samlat material om frånvarotidens längd på grund av arbetsolycksfall finns att tillgå i Danmark. Därför planeras särskilda urvalsundersökningar av denna. Resultaten skall redovisas i årsberättelsen.

Utöver kvartals- och årsstatistiken får enskilda beställare på arbetsmarknaden göra uttag ur skadematerialet. Under år 1974 gjordes på särskild begäran omkring 100 specialkörningar av materialet.

9.1.4 System för specialundersökningar

Arbejdstilsynet har utarbetat ett system för urval av undersökningar om arbetsolycksfall som de lokala yrkesinspektionsdistrikten (kredsene) skall utföra. Undersökningarna uppdelas i två kvoter av vilka "Kvote 1" utväljs enligt kriterier som fastställs av Direktoratet för Arbejdstilsynet, medan

”Kvot 2” förbehålls de allvarliga olyckorna och i princip utväljs av distriktet, dock enligt av Direktoratet fastställda ramar. Valet av de olyckor som skall undersökas görs efter Direktoratets behov av material till grund för utarbetande av anvisningar, vägledning, rundskrivelser osv.

När anmälningsblanketten kodas på arbetstilsynets statistikavdelning påförs samtidigt kvotbeteckningarna. Det kvoterade materialet skickas i fotostatkopier inom tolv dagar ut till resp. distrikt, som sedan har en månad på sig att utföra utredningen. Materialet bearbetas sedan statistiskt och redovisas i specialrapporter.

9.2 Norge

I Norge framställs tre olika former av yrkesskadestatistik, vilka alla till underlag har de anmälningar om inträffade yrkesskador, som kommer in till den centrala socialförsäkringsmyndigheten, Rikstrygdeverket.

Den mest omfattande statistiken, som avser alla godkända skador som inträffat under en treårsperiod, utges av Rikstrygdeverket. Denna årgångsstatistik ger en differentierad redovisning av inträffade yrkesskador med uppgift om diagnos, skadad kroppsdel, tidpunkt för skadans inträffande m. m. Statistiken publiceras normalt 5–6 år efter det senaste skadeårets utgång. Rikstrygdeverket utger också en årlig redogörelse över hur yrkesskadeförsäkringen utfallit. Statistiken omfattar alla anmälda skador ett visst år och utkommer ca 2 år efter skadeårets utgång.

Inom arbetarskyddsmyndigheten, Arbetstilsynet, framställs en årlig snabbstatistik, hurtigstatistiken, som utkommer under september månad året efter skadeårets utgång. Denna statistik omfattar under ett visst år anmälda skador, som drabbat arbetstagare, vilka faller under Arbetstilsynets tillsynsområde och där skadan lett till minst elva dagars frånvaro.

9.2.1 Yrkesskadeförsäkringens huvudregler

Folketrygden, under vilken yrkesskadorna faller, omfattar i princip alla arbetstagare med pensionsgrundande inkomst.

Med yrkesskada avses kroppsskada eller sjukdom som förorsakats av arbetsolycksfall. Med yrkesskador likställs vissa yrkessjukdomar och klimat-sjukdomar samt epidemiska sjukdomar. Som huvudregel gäller att yrkesskadan skall ha inträffat vid arbete, under arbetstid och på arbetsstället. Olycksfall på väg till eller från arbetet omfattas inte av försäkringen.

9.2.2 Yrkesskadeanmälan

Snarast möjligt och senast inom tre dagar efter inträffad yrkesskada skall skadeanmälan sändas till sjukhassans lokalkontor, trygdekontoret, i den kommun där skadan inträffat. Detsamma gäller vid sådan sjukdom, som arbetsgivaren insett eller bort inse är förorsakad av arbetet.

Skyldig att göra yrkesskadeanmälan är förutom arbetsgivare också läkare, som har arbetstagare under behandling för yrkessjukdom. Närmare bestämmelser om vilka sjukdomar som skall räknas som yrkessjukdom utfärdas

av regeringen. Anmälningsplikten avser också sådan annan sjukdom än yrkessjukdom, som kan antas bero på arbetets art eller förhållandena på arbetsplatsen.

Förutom till trygdekontoret går en kopia av yrkesskadeanmälan till det kommunala arbetstillsynsorganet. Vid sjukskrivningens slut sänds alla skadeanmälningar som avser fall med mer än tio dagars frånvaro till Rikstrygdeverket. Utöver denna grupp omfattar yrkesskadestatistiken alla olycksfall i arbetet med dödlig utgång samt vissa andra skador, såsom tand-, ögon-, rygg- och huvudskador. Yrkessjukdomar ingår likaså i statistiken oavsett sjukskrivningstidens längd.

Blanketten för yrkesskadeanmälan har i stort sett samma utformning som den svenska blanketten. Skadans orsak och skadad kroppsdel redovisas dock ej genom kryssmarkering av givna svarsalternativ utan enbart genom en s. k. fri beskrivning.

Blanketten håller f. n. (januari 1976) på att omarbetas.

9.2.3 *Statistikprodukten*

Klassifikationssystem

Vid näringsgrensindelning tillämpas f. n. en norsk standard, som i likhet med den inom den svenska yrkesskadestatistiken tillämpade näringsgrensindelningen bygger på ISIC i dess år 1958 reviderade version. I statistiken kommer från och med skadeåret 1973 att tillämpas en reviderad version, som bygger på ISIC 1968. Näringsgrensindelningen är genomförd helt på fyrsiffernivå och i vissa fall också på femsiffernivå.

När det gäller skadans yttre orsak används i princip samma indelning som i Sverige, dvs. med en uppdelning i 16 huvudgrupper. Vidare indelas materialet i 215 undergrupper, som också i stort sett överensstämmer med den svenska indelningen. För yrkessjukdomar finns en orsaksindelning med 12 huvudgrupper, vilken är mer symtominriktad än den svenska.

Med avseende på diagnos tillämpas en gruppering med 29 diagnosgrupper. Indelningen bygger på en norsk standard som utgår från den internationella statistiska klassifikationen av sjukdomar, skador och dödsorsaker (ICD:s 8 revision fr. o. m. 1973).

I fråga om skadad kroppsdel tillämpas en kod, som i stort överensstämmer med motsvarande svenska kod.

Som utgångspunkt för den geografiska indelningen gäller, att varje yrkesskada hänförs till den sjukkassas verksamhetsområde, inom vilket arbetsgivarens kontor är beläget.

Snabbstatistik (Hurtigstatistik)

Statistiken omfattar de yrkesskador som under ett år vidareanmäls från trygdekontoren till Rikstrygdeverket och som lett till minst elva dagars frånvaro. Statistiken görs av Arbetstilsynet och publiceras separat för varje kalenderår. Den utkommer i princip i september månad året efter skadeårets utgång. Statistiken utges i en publikation "Arbeidsulykker".

Då snabbstatistiken bygger på skador anmälda till Rikstrygdeverket under ett kalenderår, påverkas antalet yrkesskador av tillfälliga variationer i insändningen av skadeanmälningar runt årsskiftet. En nedgång i antalet skador för ett visst år kan därför bero på en försenad insändning ett år och motsvaras av en uppgång nästkommande år. Man anser att man har lyckats skapa en tämligen jämn rytm vid insändningen av skadorna från trygdekontoren till Rikstrygdeverket. Vid en tolkning av utvecklingstendenser bör man dock se på antalet skador under flera år.

Årsstatistik

Ca två år efter ett visst skadeårs utgång utger Rikstrygdeverket en redogörelse över hur yrkesskadeförsäkringen utfallit det aktuella skadeåret. Statistiken omfattar då alla till försäkringen anmälda skador således också skador inom fiske och sjöfart, vilka ej ingår i Arbejdstilsynets statistik.

Årgångsstatistik

Den mest detaljerade statistiksammanställningen utges också av Rikstrygdeverket och omfattar treårsperioder av godkända skador. Statistiken utarbetas först efter det att den försäkringsmässiga behandlingen av anmälningarna avslutats. Detta innebär bl. a. en lång fördröjning för att invaliditetsgraden skall hinna fastställas och för att den ekonomiska ersättningen skall kunna beräknas.

Hittills har årgångsstatistik publicerats för perioderna 1960–1962 och 1963–1965. Som nämnts har denna statistik en eftersläpning på 5–6 år efter det senaste skadeårs utgång.

Statistiken behandlar också mera slutgiltigt yrkesskadeförsäkringsutgifterna för skadorna. Därvid fördelas kostnaderna i kronor per skada och per årsverk. Likaså redovisas kostnaderna enligt förlorade arbetsdagar och per årsverk för varje näringsgren.

Yrkessjukdomar

Alla yrkessjukdomar som anmäls till trygdekontoren skall vidareanmälas till Rikstrygdeverket och blir således inräknade i års- och snabbstatistiken och, i de fall de blir godkända, i årgångsstatistiken. År 1972 anmäldes endast 300 yrkessjukdomar till Rikstrygdeverket. Det låga talet anses till viss del bero på att det är svårt att diagnostisera en sjukdom som yrkessjukdom, men kan också bero på brister i inrapporteringen. Som en jämförelse kan nämnas att Norges läkare under år 1972 anmälde 1 889 yrkessjukdomar till Arbejdstilsynet enligt 17 § arbetarskyddslagen (arbejdervernloven).

Den norska arbetsmiljöutredningen framhåller i sin rapport "att man med stor säkerhet kan utgå ifrån att det verkliga antalet yrkessjukdomar långt överskrider det antal som inrapporteras till Arbejdstilsynet. Det kan nämnas i detta sammanhang att Arbejdstilsynet åtskilliga gånger i sina årsredovisningar framhållit att det är påfallande hur liten andel av de anmälda sjukdomarna av silikos, förgiftning och hudsjukdomar som kommer från

företagsläkarna. Då företagshälsovården bara omfattar ca 365 000 av landets 1,2 milj. yrkesaktiva är det å andra sidan påfallande att under de flesta år rapporteras närmare 100 % av ögonskadorna från företagsläkarna. När så ögonskadorna utgör över hälften av det totala antalet yrkessjukdomar blir det uppenbart att registreringen av yrkessjukdomar är högst bristfällig”.

9.3 Finland

Den finska yrkesskadestatistiken bygger på det grundmaterial som utgörs av arbetsgivarens anmälan om olycksfall. Anmälan görs till de försäkringsbolag, som har rätt att bevilja olycksfallsförsäkring. Statistiken innehåller en hel del försäkringsuppgifter parallellt med mera arbetarskyddsriktade uppgifter.

Ett nytt system för olycksfallsstatistik träder i kraft år 1976. Den nya statistiken skall vara arbetarskyddsriktad och försäkringsinformation skall inte ingå. Man kommer även fortsättningsvis att ha en gemensam blankett för statistiken och för försäkringen.

9.3.1 *Yrkesskadeförsäkringens huvudregler*

Enligt lagen om olycksfallsförsäkring har varje arbetstagare rätt till ersättning för olycksfall i arbetet.

Vissa inskränkningar finns bl. a. beträffande självständiga företagare och familjemedlemmar.

Arbetsgivarna skall försäkra sina arbetstagare i försäkringsbolag som har rätt att bevilja dylika försäkringar. Arbetsgivaren kan antingen teckna en s. k. fullständig försäkring som ersätter även småskador eller s. k. obligatorisk försäkring, som gäller när den skadade varit arbetsoförmögen minst tre dagar.

Olycksfallsersättningen omfattar sjukvård, dagpenning, livränta, engångsersättning, invalidvård m. m. Dagpenning betalas dock ej om inte den skadade varit helt eller delvis arbetsoförmögen i minst tre på varandra följande dagar, förutom dagen för olycksfallet.

Skadebegrepp

Olycksfall i arbete definieras som ett olycksfall som med förorsakande av kroppsskada drabbat arbetstagare:

- i arbetet
- under förhållanden som härrör från arbetet
  - a) på arbetsplatsen eller område hörande till denna
  - b) under färd till eller från arbetet
  - c) då han utträttade arbetsgivarens ärende
- vid försök att skydda eller rädda arbetsgivarens egendom eller i samband med arbetet människoliv.

Även yrkessjukdomar infattas i skadebegreppet.

Anmälningsförfarande

Arbetsgivaren är skyldig att ofördröjligen göra anmälan till försäkringsbolag om olycksfall eller yrkessjukdom som inträffat i hans tjänst.

Arbetsgivare som har en fullständig försäkring gör anmälan för alla olycksfall och yrkessjukdomar som leder till minst sjukvård. Arbetsgivare som enbart har den obligatoriska försäkringen gör anmälan först efter det den skadade varit frånvarande minst tre dagar efter skadan. Kopia på anmälan skall skickas till den statistikansvariga myndigheten.

Försäkringsbolagen skall sedan för varje verksamhetsår lämna erforderliga uppgifter för den officiella olycksfalls- och yrkessjukdomsstatistiken. Uppgifterna lämnas senast före utgången av augusti månad året näst efter verksamhetsåret.

Utöver anmälan till försäkringsbolag är arbetsgivaren skyldig att ofördröjligen anmäla till arbetarskyddsmyndighet olycksfall eller yrkessjukdom som lett till döden eller svårare kroppsskador.

9.3.2 Statistikansvarig

Olycksfallsstatistiken utarbetas än så länge på social- och hälsovårdsministeriets forskningsavdelning och publiceras årligen i serien Finlands officiella statistik under titeln "Olycksfall i arbete". Materialet för olycksfallsstatistiken lämnas av de försäkringsbolag, som är berättigade att bevilja olycksfallsförsäkringar. Även uppgifter om arbetade timmar och om olycksfallens följder i form av sjukfrånvarodagar och invaliditetsgrader lämnas av försäkringsbolagen. Statistiska uppgifter angående statliga arbeten lämnas av den statliga myndigheten olycksfallsförsäkringsverket och uppgifter angående årsarbetstimmar av vederbörande myndighet.

År 1974 trädde en ny lag om tillsynen över arbetarskyddet i kraft. Denna lag överförde ansvaret för olycksfallsstatistiken från ministeriet till arbetarskyddsstyrelsen.

Ministeriet gör statistiken för år 1972, medan 1973 års statistik kommer att färdigställas av arbetarskyddsstyrelsen. För åren 1974 och 1975 kommer ingen officiell olycksfallsstatistik att göras. Så som tidigare nämnts skall fr. o. m. år 1976 ett nytt statistiksystem träda i kraft.

9.3.3 Statistikprodukten

I statistiken ingår alla inkomna uppgifter om arbets- och färdolycksfall, alltså även sådana fall som krävt enbart sjukvård. Dessa särredovisas under rubriken "s. k. småfall" i tabeller, som visar olycksfallens påföljder.

Statistikmaterialet redovisas i fyra huvudgrupper, av vilka den första utgör de definitiva uppgifterna från året innan. Den andra huvudgruppen redovisar arbetsolycksfall för skadeåret, den tredje gruppen färdolycksfall och den fjärde slutligen yrkessjukdomar för skadeåret.

Indelningsgrunder

Arbetsgivarna indelas efter näringsgrenstillhörighet enligt ett tresiffrigt system, bestående av nio huvudgrupper. För varje näringsgren redovisas antal utförda arbetstimmar, lönesumma i 10-tal mark samt försäkringspremier. Dessa uppgifter är uppdelade i dels obligatorisk försäkring, dels fullständig försäkring.

De skadade indelas efter yrkestillhörighet enligt ett kodsysteem på tvåsiffernivån, bestående av tio huvudgrupper. Även en indelning av ersättningskostnaderna görs. Denna indelning görs i 13 olika grupper, som beskriver typen av ersättning såsom medicin, sjukvård, begravningskostnader etc.

Olycksfallen indelas dels efter olycksfallstyp, dels efter olycksfallets försorsakare i 13 grupper. Olycksfallstyperna indelas i tolv grupper utifrån de svarsalternativ som finns i anmälningsblanketten. Yrkessjukdomarna indelas i 52 grupper.

Härutöver indelas skadorna efter skadad kroppsdel (nio huvudgrupper), skadans beskaffenhet (19 grupper), den skadades arbetserfarenhet, ålder och kön. Olycksfallens påföljder beskrivs som övergående skada, permanent invaliditet (i procent) eller död. Olycksfallen indelas vidare i antal timmar som förlutit sedan arbetsdagens början, veckodag, månad och klockslag. Färdolycksfallen indelas efter färd sättet (nio grupper) och efter kommuntyp i vilken skadan inträffat (sex grupper, såsom storstad, köping, landskommun).

Mått

De mått som används i statistiken är olycksfallsfrekvens och svårhetstal. Olycksfallsfrekvensen uttrycks dels i antal olycksfall per 1 milj. arbetade timmar, dels i förlorade arbetsdagar per olycksfall samt i förlorade arbetsdagar per årsarbetare. Svårhetstalet uttrycks i antal övergående, invalidiserande eller dödliga skador per 1 000 olycksfall.

Antalet på grund av olycksfall förlorade arbetsdagar har beräknats så att en sjuktid på 365 dagar innebär en förlust av 300 arbetsdagar. Dödsfall eller fall av fullständig invaliditet ger en förlust av 6 000 arbetsdagar. Vid partiell invaliditet räknas en motsvarande del av invaliditetsgraden.

9.3.4 Det nya systemet för olycksfallsstatistik

Ansvar för statistiken har som nämnts flyttats från ministeriet till arbetarskyddsstyrelsen. Som en följd av detta har arbetarskyddsstyrelsen börjat planera ett nytt, mera arbetarskyddsriktat system för statistik om olycksfall i arbetet.

Det nya systemet beräknas träda i kraft år 1976. Man kommer då att i statistiken helt frångå den försäkringsmässiga delen av informationen om olycksfall. Inga uppgifter om ersättning kommer att ingå i den nya statistiken.

Den nya statistiken kommer inte att redovisa de s. k. småskadorna. Gränsen för statistikmaterialet kommer att dras vid minst tre dagars arbetsförmögenhet p. g. a. olycksfall i arbetet.

Statistiken som kommer att omfatta 14 tabeller skall publiceras ca ett år efter skadeårets utgång. Fem av tabellerna kommer att vara tillgängliga halvårsvis.

Arbetstidsuppgifterna, som tidigare levererats av försäkringsbolagen med ca tre års eftersläpning, kommer att ersättas med uppgifter ur folkräkningen om antal yrkesutövande individer.

Yrkesklassificeringen kommer också att ändras i den nya statistiken. Man övergår till folkräkningens yrkesklassificering, som i stort överensstämmer med ILO 1962 (Statistics of Industrial Injuries, Geneve 1970).

Yrkessjukdomarna kommer inte att särredovisas i statistiken. Dessa kommer att kodas på samma sätt som olycksfallen enligt orsak osv.

En särskild statistik över yrkessjukdomar upprättas redan idag på Institutet för Arbetshygien. Denna statistik baserar sig på kopior av anmälningar om yrkessjukdom, vilket innebär att även icke-ersatta yrkessjukdomar ingår. Statistiken för ett visst skadeår utkommer första halvåret efter skadeårets utgång.

Blanketten

Den nya blanketten inhämtar följande uppgifter av arbetarskyddsintresse om olycksfallet/yrkessjukdomen.

Utöver uppgifterna om arbetsgivaren efterfrågas uppgifter om den skadade och skadan. Här ingår uppgift om när den skadade anställdes i företaget; avlöningsform då olycksfallet inträffade (prestationslön, tidlön, blandform); tidigare erfarenhet hos arbetsgivaren i samma sysselsättning; dag och tidpunkt då olycksfallet inträffade och arbetstidens förläggning. Vidare skall uppges förhållanden under vilka olycksfallet inträffade resp. yrkessjukdomen började. Om olycksfallet inträffade under fritiden skall detta anges.

Olycksfallets förlopp skall beskrivas i en fri beskrivning. Beskrivningen skall innehålla uppgifter om hur olycksfallet inträffade och resultaten av utredningen av de orsaker och förhållanden som ledde till olycksfallet skall anges.

Maskiner, redskap, material och arbetsutrymmen som var delaktiga i olycksfallet skall beskrivas. Även orsaken till fall, halkning eller snävning anges.

Skadad kroppsdel och skadans art beskrivs med hjälp av bundna svarsalternativ. Detsamma gäller en skattning av hur långvarig arbetsförmåga olycksfallet ledde eller kan leda till.

Utöver dessa uppgifter finns utrymme för tilläggsuppgifter och anmärkningar.

Om den skadade handlat i strid mot ordningsregler, arbetsreglemente eller andra föreskrifter skall detta särskilt anges.

Slutligen efterfrågas en rad uppgifter om den skadades sjukvård på grund av olycksfallet samt uppgifter om den skadades familj och arbetsförhållanden.

The first part of the document discusses the importance of maintaining accurate records of all transactions. It emphasizes that every entry should be supported by a valid receipt or invoice. This ensures transparency and allows for easy verification of the data. The second part of the document provides a detailed breakdown of the financial data for the quarter. It includes a table showing the revenue generated from various sources, as well as the associated costs and expenses. The final part of the document concludes with a summary of the overall financial performance and a recommendation for future actions to improve efficiency and profitability.

Financial Summary

The financial summary for the quarter shows a steady increase in revenue, primarily driven by the launch of our new product line. Despite the increase in sales, our operating expenses have also risen, particularly in the areas of marketing and research and development. However, our gross profit margin remains strong, indicating that our core business operations are still highly profitable. The net income for the quarter is significantly higher than in the previous period, reflecting the positive impact of our strategic initiatives. Overall, the financial performance is robust, and we are well-positioned for continued growth in the coming months.

Operational Review

The operational review highlights the successful implementation of our new supply chain management system, which has resulted in faster delivery times and reduced inventory costs. Additionally, our customer service team has received positive feedback for their prompt and helpful responses to inquiries. On the other hand, there have been some challenges in the production department, particularly with the quality control process. We have identified the root causes of these issues and are implementing corrective actions to prevent them from recurring. Moving forward, we will continue to focus on optimizing our internal processes and enhancing our customer experience to drive long-term success.

10 1971 års promemoria om yrkesskade- statistik m. m.

I avsnitt 3.4 beskrivs utredningen angående yrkesskadeförsäkringens finansiering m. m. De överväganden utredningen gjorde angående yrkesskadestatistikens utformning och handhavande redovisades i en promemoria (stencil 1971:5 S). Denna promemoria och remissyttrandena över denna utgör ett av underlagen för yrkesskadestatistikutredningens ställningstaganden, varför den redovisas separat i detta avsnitt.

10.1 Innehåll

Enligt den dåvarande utredningens mening borde ingen ändring ske i fråga om den officiella yrkesskadestatistikens personella och tekniska underlag. Denna statistik borde alltså även i fortsättningen bara avse personer som var att anse såsom arbetstagare i yrkesskadeförsäkringslagens mening. I den mån det emellertid ur arbetarskyddssynpunkt ansågs angeläget att även få en statistikföring på skador, som drabbar andra personkretsar, t. ex. olika slag av uppdragstagare och andra självständiga yrkesutövare, borde en sådan få form av en särskild sidoordnad statistik.

Utredningen föreslog att s. k. bagatellskador, dvs. sådana yrkesskador som enbart medför rätt till sjukvårdsersättning från försäkringskassa (ca 60 000 fall per år) även i fortsättningen skulle undantas från statistiken. Att ta med dessa skador – vilket skedde innan yrkesskadeförsäkringen samordnades med den allmänna sjukförsäkringen – ansåg utredningen ej lämpligt, då yrkesskadestatistikens tillförlitlighet därigenom ej förväntades öka i någon väsentlig grad.

Än mindre ansåg utredningen det möjligt att införa tillbuden i den officiella statistiken främst med hänsyn till svårigheten att precisera vad ett tillbud är och att få en någorlunda tillförlitlig rapportering av sådana fall. Ett studium av tillbuden och orsakerna till dessa föreslog utredningen emellertid borde ske försöksvis på företagsplanet eller på branschnivå.

Vid sidan av de ersättningsgilla yrkesskadorna och yrkessjukdomarna finns, påpekar utredningen, en med arbetsförhållandena sammanhängande ohälsa som inte redovisas i den officiella statistiken. Frågan i vad mån den officiella yrkesskadestatistiken även skall återspegla sådan ohälsa borde utredas närmare enligt utredningen. Vissa sjukdomstillstånd som kan ha ett samband med arbetsmiljön borde bli föremål för specialinriktad försöksverksamhet med statistiskt inslag under ledning av arbetsmedicinska institutet.

Sjukdomar, som är att anse såsom yrkessjukdomar i lagens mening, ansågs av utredningen vara ofullständigt redovisade i den officiella statistiken, eftersom endast mera påtagliga fall anmäls som yrkesskada. För att om möjligt få bristerna i yrkessjukdomsstatistiken avhjälpna, ansåg utredningen att en förbättring av diagnostiken borde ske. Detta betecknades som ett medicinskt-tekniskt problem, vars lösande närmast torde ankomma på arbetsmedicinska institutet i samverkan med arbetarskyddsstyrelsen.

Många fall av yrkessjukdomar bortfaller genom att i statistiken för visst år enbart redovisas sådana fall av yrkessjukdomar, som yppats under detta år och som ersatts enligt yrkesskadeförsäkringslagen, oavsett om ersättning börjat utgå under året eller senare. För att samtliga yrkessjukdomsfall skulle kunna redovisas i statistiken, förordade utredningen, att redovisningen av dessa fall borde – i likhet med vad som redan gällde för silikosfallen – ske för det år ersättningen börjar utgå för dem.

Yrkesskadestatistikens anknytning till premiedebiteringen av yrkesskadeförsäkringen inverkade enligt utredningens uppfattning menligt på statistiken genom näringsgrensindelningens kvalitet. Den beslutade övergången till enhetspremie för yrkesskadeförsäkringen skulle emellertid enligt utredningen medföra möjligheter att helt kunna tillämpa en näringsgrensindelning efter arbetarskyddets behov. Utredningen föreslog därför, att en närmare undersökning gjordes för att bedöma lämpligheten av att övergå till den nya standarden för svensk näringsgrensindelning (SNI). En sådan övergång skulle utgöra en förutsättning för jämförbarhet med annan officiell statistik. Vidare borde den s. k. huvudsaklighetsprincipen i stort sett överges.

För att öka statistikens användbarhet inom arbetarskyddet borde en mer ändamålsenlig orsaksklassificering genomföras och antalet orsaksklasser utökas. En sådan mer detaljerad orsaksklassificering skulle kräva en närmare översyn av blanketten för yrkesskadeanmälan.

Produktionstiden för den officiella yrkesskadestatistiken – redogörelsen för år 1967 utkom 2 år och 4 månader efter skadeårets utgång – hade utredningen funnit vara alltför lång. Inom riks-försäkringsverket gjorda bedömningar hade visat att produktionstiden kunde nedbringas till 1 år och 9 månader eller, om man utnyttjade råtabellerna inom statistiken, 1 år och 6 månader. Ytterligare reducering av produktionstiden ansågs ej möjlig utan att man gjorde alltför stora eftergifter i fråga om statistikens tillförlitlighet. Då det emellertid förelåg ett obetingat behov av en snabbare framställd statistik, föreslog utredningen att en med den officiella statistiken sidoordnad kvartalsvis producerad snabbstatistik skulle införas på försök.

För framställning av en sådan statistik ansåg utredningen att det exemplar av skadeanmälan som yrkesinspektörerna erhöll borde användas. Då snabbstatistiken enbart skulle bygga på skadeanmälningarna, skulle den inte kunna ge upplysning om antal sjukdagar och invaliditet (svårhetstal). Några tal för den relativa olycksfallsfrekvensen skulle inte heller kunna erhållas. Snabbstatistiken skulle framförallt innehålla sådan för arbetarskyddet väsentlig information om skadorna som behövdes för en ingående orsaksanalys.

Produktionstiden för en kvartalsstatistik beräknades till tre månader, dvs. statistiken för ett kvartal borde kunna ligga färdig vid utgången av närmast påföljande kvartal.

Med hänsyn till att riks-försäkringsverkets framställning av yrkesskade-

statistik i stort sett hade förlorat anknytningen till försäkringen och då utredningen utgick från att den planerade decentraliseringen av försäkringen skulle komma att förverkligas – varigenom riksförsäkringsverket fråntogs den direkta tillgången till primärmaterial för statistiken – föreslog utredningen att statistikproduktionen skulle överflyttas till SCB i samband med att decentraliseringsförslagen förverkligades.

Då möjligheterna att även i framtiden debitera byggnadsforskningsavgift enligt nuvarande ordning liksom även SCB:s möjligheter att framdeles erhålla uppgifter från riksförsäkringsverket för sitt företagsregister, nära sammanhängande med statistikfrågans framtida lösning, ansåg utredningen det angeläget att dessa båda frågor utan dröjsmål togs upp till behandling.

Utredningen föreslog att socialdepartementet skulle tillsätta en särskild statistikdelegation för den fortsatta behandlingen av frågan om yrkesskadestatistikens utformning. I denna delegation borde i första hand ingå representanter för arbetarskyddsstyrelsen, riksförsäkringsverket och SCB. Det borde ankomma på delegationen att med ledning av utredningens förslag och remissyttrandena däröver överväga frågan om statistikens framtida innehåll.

10.2 Remissyttrandena

Yttranden över promemorian avgavs av socialstyrelsen, arbetarskyddsstyrelsen, riksförsäkringsverket (RFV), arbetsmedicinska institutet, statskontoret, SCB, arbetsmarknadsstyrelsen (AMS), statens råd för byggnadsforskning och domänverket.

Vidare avgavs yttranden av Svenska kommunförbundet, Landstingsförbundet, Lantbrukarnas riksförbund, Socialförsäkringsbolagens förening, Tjänstemännens centralorganisation (TCO), Statstjänstemännens riksförbund (SR), Sveriges akademikers centralorganisation (SACO), LO och Svenska arbetsgivareföreningen (SAF).

Utredningens förslag om överflyttande av statistikproduktionen till SCB diskuterades av en rad remissinstanser.

Arbetarskyddsstyrelsen, SCB, Svenska kommunförbundet, Lantbrukarnas riksförbund, TCO och SACO tillstyrkte att yrkesskadestatistiken överflyttades från riksförsäkringsverket till SCB. *Socialstyrelsen* och *Landstingsförbundet* fann däremot att frågan var för tidigt väckt. *RFV* och *statskontoret* ansåg att kraven på statistiken måste preciseras innan definitivt ståndpunkt i frågan kunde tas.

Arbetarskyddsstyrelsen tillstyrkte med skärpa, att det uppdrogs åt SCB att vid lämplig tidpunkt överta yrkesskadestatistiken och att en delegation tillsattes med uppgift att förbereda övertagandet och ingående pröva frågan om statistikens framtida innehåll.

SCB anförde i huvudmannaskapsfrågan bl. a. följande:

”Övervägande skäl talar enligt SCB:s mening för den av utredningen föreslagna överföringen av yrkesskadestatistiken till SCB. Enligt den av riksdagen antagna prop. 1960:104 skall statistik som av administrativa skäl inte är bunden till visst verk vara förlagd till SCB. De administrativa skäl som tidigare med visst fog kunde hävdas beträffande yrkesskadestatistikens förläggning hos RFV har nu bortfallit i och med

att uppgifterna inte fordras för en differentierad premiesättning. För en centralisering av statistiken talar också det förhållandet att detta ger förbättrade möjligheter till samordning med annan statistik och att sammankopplingen olika grenar emellan kan både bredda och fördjupa informationen. SCB:s resurser i fråga om såväl statistisk som produktionsteknisk metodik torde också tala för en centralisering av denna statistik”.

Socialstyrelsen ansåg det däremot inte klarlagt, att RFV:s behov av yrkesskadestatistik skulle komma att minska så påtagligt, att en överflyttning av statistikproduktionen till SCB var motiverad. En delegering av beslutsrätten till de allmänna försäkringskassorna kunde tvärtom medföra ett ökat behov av att följa utvecklingen för att övervaka en enhetlig tillämpning av gällande regler, framhöll styrelsen.

Landstingsförbundet ansåg att utredningens förslag om överflyttning av statistikproduktionen till SCB var för tidigt väckt. Först måste de olika fackorganens behov av statistisk information utredas. Decentraliseringen av administrationen till försäkringskassorna behövde inte heller betyda, att de centrala fackorganen kan undvara allt primärmaterial i den administrativa verksamheten. En centralisering av statistikproduktionen till SCB kunde också medföra att fackorganen får svårare att påverka och utforma statistikens innehåll.

RFV framhöll, att vare sig yrkesskadestatistiken kommer att bygga på nuvarande skadebegrepp eller kommer att utvidgas till att omfatta även annan ohälsa, kommer väsentliga data sålunda att ingå i ett material, vars utformning och bearbetning RFV har intresse av i egenskap av tillsynsmyndighet för den allmänna försäkringen och producent av sjuk- och pensionsstatistik. Det ligger vidare nära till hands att verket – efter decentraliseringen – blir tillsynsmyndighet för yrkesskadeförsäkringen. Det är därför, framhöll RFV, med utgångspunkt från att verket i framtiden sannolikt inte kommer att förfoga över primärmaterial av nuvarande beskaffenhet, inte motiverat att anse att verket förlorar anknytningen till yrkesskadorna, och nu fatta beslut om yrkesskadestatistikens överflyttande till annan myndighet. Hur statistiken framdeles skall utformas och produceras var enligt verkets mening inte vid denna tidpunkt möjligt att ta bestämd ställning till, då många avgörande faktorer fortfarande var oklara eller osäkra.

Statskontoret ansåg, att det föreliggande utredningsmaterialet inte utgjorde tillräckligt underlag för ett beslut om att överföra produktionen till SCB. Även denna fråga borde enligt statskontoret ytterligare övervägas i det fortsatta utredningsarbetet rörande det administrativa förfarandet.

Beträffande inriktningen av det fortsatta utvecklingsarbetet avseende yrkesskadestatistiken framförde en del remissinstanser vissa synpunkter.

RFV framhöll, att vid den fortsatta behandlingen borde en precisering av syftet med statistiken sättas i främsta rummet, eftersom en dylik precisering i hög grad påverkar vilka undersökningsenheter (personer, skador) och vilka variabler (näringsgren, yrke, orsak etc.) som skall väljas. Verket erinrade om att valmöjligheterna härvidlag dock är begränsade, dels beroende på anknytningen till administrativa rutiner, befintliga register och annan statistikproduktion, dels också med hänsyn till Sveriges internationella åtaganden i fråga om yrkesskadestatistiken.

Den officiella yrkesskadestatistiken borde liksom hittills, enligt RFV, i

första hand tillgodose arbetarskyddets intressen. Verket har för sin del behov av statistik som belyser förhållandena inom yrkesskadeförsäkringen. Även vid en decentralisering av försäkringen kommer tillsynsmyndigheten att behöva sådan statistik, som bl. a. belyser försäkringens kostnadsmässiga omfattning.

Statskontoret ansåg, att frågan om yrkesskadestatistikens omfattning och innehåll borde penetreras mer ingående. Härvid borde i detalj klarläggas det administrativa förfarandet bl. a. i vad avser primärmaterialets insamling och beredning samt produktion och publicering av statistiken.

SCB menade, att kraven på statistiken borde utvecklas och preciseras innan de administrativa rutinerna fastställs. Frågan om behoven av information för arbetarskyddsändamål borde ställas så förutsättningslöst som möjligt. Kraven på statistiken får, där angelägna behov föreligger, inte styras av tillgången på data i ett givet grundmaterial eller av de därmed förknippade rutinerna utan olika möjligheter till underlag borde beaktas. Det är alltså kraven på statistiken som skall bestämma vilka krav som skall ställas på underlaget och hur avvägningen skall ske mellan administrativa resp. särskilda för ändamålet insamlade uppgifter.

I anslutning till det fortsatta utredningsarbetet borde, framhöll *SCB* vidare, alla de frågor som normalt innefattas i översynen av en större statistikgren tas upp. Den främsta uppgiften borde sålunda vara att allsidigt utreda avnämarbehoven på området och med denna utgångspunkt dra upp riktlinjer för statistikens innehåll. Dit hör exempelvis frågan vilka kategorier som skall omfattas av statistiken och i vad mån flera olika grenar kan bli erforderliga, speciell snabbstatistik bör inrättas, specialundersökningar etc. genomföras. Vidare vilka typer av skador som skall inkluderas osv.

Beredningen borde i anslutning till överväganden om statistikens utformning ta upp frågor rörande statistikunderlaget, varvid möjligheterna att utnyttja olika slag av uppgiftsmaterial borde prövas och en rationalisering av tänkta rutiner övervägas. Vidare borde samordningen med annan statistik både inom *SCB* och hos andra statistikproducenter beaktas, inte minst mot bakgrund av behovet att minska uppgiftslämnarbördan.

Arbetskyddsstyrelsen angav som en viktig uppgift för delegationen att överväga möjligheterna att få ett särskilt primärmaterial för statistiken, som inte behövde sammankopplas med försäkringsverksamhetens tidsscheman. Frågan om hur tillförlitlig uppskattningen av invaliditetsfallen kunde göras borde också prövas av delegationen i detta sammanhang.

Arbetsmedicinska institutet föreslog, att statistikdelegationen närmare skulle undersöka möjligheten att i statistiken få med också bagatellskadorna, och samtidigt undersöka hur reglerna för anmälan av yrkesskador efterlevs.

I fråga om utredningens förslag att sådan ohälsa, som hänger samman med arbetsförhållandena, borde bli föremål för specialinriktad försöksverksamhet med statistiskt inslag under ledning av arbetsmedicinska institutet, ställde sig *SCB*, *Svenska kommunförbundet*, *LO*, *TCO* och *SACO* positiva.

När det gäller möjligheterna att genom en förbättring av diagnostiken avhjälpa yrkesskadestatistikens brister på yrkessjukdomarnas område framhöll *LO*, att de yrkessjukdomsfall som redovisas i statistiken endast kunde vara "toppen av ett isberg som ligger fördolt under ytan". Det vore därför önskvärt, att i framtiden få utrett, hur man skall komma åt yrkessjuk-

domsfallen och de mera vida förhållandena till ohälsa i arbetet, som föranleds av dåliga arbetsmiljöer.

Arbetskyddsstyrelsen påpekade, att den behandlande läkaren inte alltid uppmärksammar ett eventuellt samband mellan sjukdomen och arbetet. Det är därför angeläget, att läkarna görs medvetna om förekomsten av sådana samband, lämpligen redan på utbildningsstadiet.

Frågorna om näringsgrensindelningen berördes i första hand av *arbetarskyddsstyrelsen*, *RFV*, *SCB*, *SACO* samt *LO*, varvid alla ansåg att en anpassning borde ske till den näringsgrensindelning som tillämpas i annan statistikproduktion.

SCB ansåg, att näringsgrensklassificeringen i yrkesskadestatistiken borde göras identisk med den näringsgrensbestämning som tillämpas i annan statistikproduktion. Vägledande härför borde bli de uppgifter som registreras i centrala företagsregistret (CFR). Härigenom möjliggörs ett samordnat utnyttjande av statistik på olika områden. Även andra indelningsgrunder än efter näringsgren, exempelvis efter avtalsområden, borde emellertid kunna införas i yrkesskadestatistiken om behov av detta finns.

RFV, *arbetarskyddsstyrelsen*, *domänverket*, *TCO* och *SACO* tillstyrkte samtliga utredningens förslag om orsaksklassificering.

RFV anförde, att det inte var alldeles givet, att man borde utöka antalet orsaksklasser för att få en för statistiken ändamålsenlig orsaksklassificering. En förändring i linje med utredningens uppfattning kräver att arbetsgivarna åläggs att lämna fullständigare och mer specificerade uppgifter om inträffade yrkesskador. Det torde vara klart att *arbetarskyddsstyrelsen* med underlydande organ i hög grad måste ha inflytande över klassificeringens konstruktion och eventuellt också över kodningens praktiska utförande.

TCO delade utredningens uppfattning på denna punkt och påpekar att även kringliggande faktorer borde redovisas, såsom t. ex. maskiner, hjälpmedel, kemiska ämnen m. fl. miljöfaktorer.

Beträffande förkortningen av produktionstiden för den officiella yrkesskadestatistiken framhöll *LO*, att utredningens förslag inte var tillräckligt långtgående. *Socialförsäkringsbolagens förening* och *SACO* betonade också vikten av att produktionstiden begränsades. Förslaget om kvartalsstatistik tillstyrktes av *domänverket*, *Lantbrukarnas Riksförbund*, *TCO*, *LO* och *SAF*. *Arbetskyddsstyrelsen*, *RFV* och *SACO* var tveksamma beträffande värdet och användbarheten av en sådan statistik.

Arbetskyddsstyrelsen anförde, att yrkesinspektörerna har framhållit, att nyttan av den föreslagna kvartalsstatistiken är begränsad, då den inte innehåller några frekvenstal eller svårhetstal, men att det vore lämpligt, att en kvartalsstatistik av föreslaget innehåll upprättades på försök under någon tid. *Arbetskyddsstyrelsen* tillstyrkte för egen del att en kvartalsstatistik försöksvis skulle komma till stånd.

RFV framhöll, att om näringsgren skall bestämmas med ledning av uppgifter på anmälan torde resultatet bli av mycket tvekelaktig kvalitet och utan värde vid det fortsatta arbetet med utarbetandet av den årliga statistiken. Skulle å andra sidan näringsgrenskoder hämtas från ett centralregister, torde det vara helt orealistiskt att räkna med en produktionstid på tre månader.

Domänverket bedömde den föreslagna kvartalsstatistiken vara otillräcklig för verkets egna behov och avsåg att ha en egen statistisk uppföljning av

olycksfallen.

Lantbrukarnas Riksförbund framhöll, att det måste vara angeläget för det förebyggande skyddsarbetet, som bl. a. bedrivs inom olika organisationer och företag, att snabbt få ta del av den officiella yrkesskadestatistiken. Förbundet tillstyrkte därför att en sidoordnad kvartalsstatistik infördes på försök.

SACO ansåg däremot det vara angelägnare, att satsa resurser på en minskning av produktionstiden än att splittra resurserna på en kvartalsstatistik.

LO fann att utredningens förslag till förkortning av produktionstiden var otillfredsställande samt att administrativa och redovisningsmässiga förhållanden inte fick vara hindrande i detta fall. Beträffande kvartalsstatistiken ifrågasatte *LO* om inte tidigare års uppgifter kunde användas som jämförelsematerial för att man därigenom skall få en avläsbar utveckling. *LO* uttryckte övertygelse om att en kvartalsvis publicerad statistik skulle ge möjligheter att sätta in snabba åtgärder på de områden som visade en stigande olycksfallsfrekvens etc.

III Allmänna överväganden och förslag

---

11 Information om yrkesskador – behov och önskemål

Enligt direktiven skall utredningen söka ”ta tillvara och tillgodose önskemål om sådana förbättringar av yrkesskadestatistiken att den blir väl ägnad som ett underlag för bedömningar och ställningstaganden när det gäller insatserna för en tillfredsställande miljö”.

För att kunna uppfylla dessa mål behövs i första hand kunskap om och analys av de krav som ställs på information om yrkesskador. För att söka belysa behovet för de organisationer och personer, vilka använder sig av den officiella statistiken eller har behov av specialinformation kring yrkesskador i sitt arbete, har en enkät sänts ut. Ett stort antal intervjuer har också gjorts inom arbetarskyddsstyrelsen och yrkesinspektionerna, där fem distrikt har besökts. Också företagens krav och behov har belysts genom besök och intervjuer hos ett tiotal företag av varierande storlek. Diskussionerna vid dessa besök fördes med personal från företagshälsovården och med skyddsombud. Även riks försäkringsverkets behov har belysts genom intervjuer.

Riks försäkringsverket behöver yrkesskadestatistik i första hand som underlag för att beräkna erforderligt avgiftsuttag för den obligatoriska yrkesskadeförsäkringen samt som underlag för tillsynsverksamheten.

Fr. o. m. år 1972 tillämpas för den obligatoriska yrkesskadeförsäkringen ett avgiftssystem, som bl. a. innebär att den tidigare riskgraderingen slopats. I yrkesskadeförsäkringslagen stadgas att riks försäkringsverket vart femte år skall lägga fram förslag om avgift. Det senaste i december 1972 framlagda förslaget avsåg tiden fram t. o. m. 1979. Vid beräkningen av framtida kostnader m. m. som verket utförde i detta sammanhang, tillämpades skadefrekvenser och svårhetstal för nytillkommande skadefall som överensstämmer med motsvarande genomsnittliga värden för skadeåren 1965–1970. Behovet av underlag för beräkning av avgiftsuttaget kommer att kvarstå.

Dessutom behöver riks försäkringsverket statistik som belyser den lokala tillämpningen av försäkringen ute hos försäkringskassorna. Detta behov finns redan idag. Sedan den 1 juli 1973 har försäkringskassorna handlagt vissa ärenden angående sjukpenning m. m. enligt yrkesskadeförsäkringslagen. Om utredningen angående yrkesskadeförsäkringen leder till att samt-

liga yrkesskadeärenden decentraliseras till försäkringskassorna, behövs ytterligare information. Kraven på den information man har behov av bör dock vara möjliga att förena med de krav man ställer ur arbetarskyddssynpunkt.

Enligt direktiv skall utredningen också beakta de förhållanden som hänger samman med statistikens användning för uttag av byggnadsforskningsavgiften vid riks-försäkringsverket. Utredningens förslag kommer dock ej att beröra förhållanden som hänger samman med uttag av denna avgift. Utredningen kommer därför inte att i fortsättningen beröra byggnadsforskningsavgiften.

Framställningen som följer nedan, redovisar alltså de behov man har av information om yrkesskador ur arbetarskyddssynpunkt.

11.1 Utredningens enkät om yrkesskadestatistik

11.1.1 *Genomförande*

En enkät sändes ut till 160 tänkbara intressenter i vilka ingick samtliga LO- och SAF-förbund, statliga verk, försvaret, tjänstemannaförbund, förhandlingsorganisationer, samarbetsorganisationer, yrkesmedicinska kliniker, specialinspektioner och forskare inom området. Den utsända enkäten omfattade frågor som dels berörde användningen av dagens yrkesskadestatistik, dels avsåg belysa önskemål om information om yrkesskador och yrkesskadestatistik.

Enkäten utsändes i slutet av april 1974. Av 160 utskickade enkäter har 85 ifyllda formulär returnerats till utredningen. Anledningen till att fler inte fyllt i formulären har främst uppgetts vara att de inte själva använder sig av yrkesskadestatistik och därför inte ansett sig kunna besvara den utsända enkäten. I några fall saknas dock svar från tillfrågade, som enligt utredningens mening borde ha användning av yrkesskadestatistik. I de fall utredningen saknar svar från båda parter i en tungt vägande bransch har utredningen i efterhand gjort intervjuer med båda parter för att söka få ett grepp om branschens behov av information om yrkesskador.

Enkäten kan sägas belysa de behov och önskemål dagens användare av yrkesskadestatistiken har. Detta innebär dock ej att de, som idag ej kan använda yrkesskadestatistiken, inte i en framtid skulle kunna ha intresse och nytta av information om yrkesskador. De har dock svårt att ställa preciserade krav och därigenom via enkäten kunna påverka statistikens innehåll. I den mån de senare skulle komma att precisera behov utöver de i enkäten angivna är det angeläget att dessa så långt som möjligt kan tillgodoses. Det bör därför vara ett mål vid planeringen av ett nytt statistiksystem att detta görs så öppet och flexibelt att man kan tillfredsställa nya behov av information om yrkesskador.

Enkäten har bearbetats på följande vis. I de fall frågor med fasta svarsalternativ har funnits, redovisas svarsfördelningen för olika grupper av svarande. Frågor som rörde önskemål var öppna. Detta innebär att svaren varierade allt från enkla konstateranden till utförliga resonemang med preciserade önskemål. Svaren redovisas därför under vissa sammanfattande rubriker.

De som besvarat enkäten har indelats i följande grupper:

1. LO-förbund
2. SAF-förbund
3. Tjänstemannaorganisationer
4. Statliga verk
5. Specialinspektioner
6. Övriga (här ingår samarbetsorgan, yrkesmedicinska kliniker, olika föreningar med arbetsmiljöinriktning, enskilda forskare och försäkringsbolag)
7. Statsföretag (denna indelning p. g. a. att åtta olika företag inom blocket svarat var för sig och därigenom representerar enskilda företags erfarenhetsområde).

11.1.2 Användning av yrkesskadestatistik

Alla de som besvarat enkäten använder sig av yrkesskadestatistik i sitt arbete. LO- och SAF-förbunden använder som främsta informationskälla den officiella statistiken. En del av förbunden har dock tillgång till egen bransch- och/eller företagsstatistik. (Se avsnitt 5 för närmare information om olika slag av yrkesskadestatistik på arbetsmarknaden). De statliga verken och statsföretagsgruppen använder i första hand egen statistik och i andra hand den officiella statistiken.

Det viktigaste användningsområdet finns inom arbetarskyddsverksamheten samt utbildnings- och informationsarbetet. Dessutom används statistikuppgifter i några fall för prioritering i det egna arbetet.

Inom företagen används statistiken som underlag vid resursplanering, kampanjer, pristävlingar och som kontroll av insatta åtgärder. Det sistnämnda gäller också forskarna.

Publikationen "Yrkesskador" bifogades alla enkäter. För alla variabler och tabeller i publikationen fick de tillfrågade ta ställning till om man använde uppgifterna ofta, ibland eller aldrig. Härigenom fick man en uppfattning om hur statistiken används.

Utredningen finner att de tabeller och uppgifter som utnyttjas mest redovisar antal, skadefrekvens och svårhetstal för arbetsolycksfall, yrkessjukdomar och färdolycksfall fördelade efter näringsgren, skadad kroppsdel samt såväl huvudsaklig som specificerad olycksfallsorsak. Man använder sig också av tabeller med indelning efter yrke.

De som arbetar med praktiskt arbetarskydd, vilka utgör huvudparten av de tillfrågade, anser övriga tabeller vara mindre intressanta. Detta beror på att tabellerna huvudsakligen ger en allmän bakgrundsinformation om yrkesskadorna eftersom indelningar efter bransch och/eller yrke saknas.

Dessa översiktstabeller har emellertid stort värde när det gäller att ge en sammanfattande bild av yrkesskadesituationen i Sverige. Från denna synpunkt är också tabeller med försäkringsinformation av intresse. Användare av sådan yrkesskadeinformation är främst forskare.

En skillnad finns mellan LO- och SAF-förbunden vad gäller fördelningen mellan svarsalternativen "ofta" och "aldrig" beträffande användningen av yrkesskadestatistiken. LO-förbunden har i högre utsträckning angivit svarsalternativet "ofta". Detta beror troligen på att SAF-förbunden i större utsträckning har tillgång till egen branschstatistik. Den olycksfallsstatistik som

produceras inom SAF-området är betydligt mer detaljerad än dagens officiella statistik. Orsaksindelningen är dessutom i vissa fall anpassad till den bransch som statistiken omfattar.

11.1.3 *Önskemål om avgränsningar*

Någon fråga som berörde avgränsningen av personkrets och olycksdefinition ställdes ej. Trots detta har en rad krav och önskemål härom framkommit.

Yrkesskadestatistikens anknytning till yrkesskadeförsäkringslagen (YFL) innebär för en del förbund att deras medlemmar inte återfinns i yrkesskadestatistiken, eftersom de ej omfattas av YFL. Exempelvis omfattar statistiken för jordbruket endast ca 10 % av dem som är verksamma inom branschen. Detta kan innebära att den uppfattning man får om riskerna i den aktuella branschen blir felaktig.

Både personer, som arbetar praktiskt inom arbetarskyddet (främst företagsgruppen), och forskare föreslår ett vidgat olycksfallsbegrepp, som innefattar såväl bagatellskador som tillbud.

En direkt fråga har ställts i enkäten om hur man skall uppnå en förbättrad redovisning och rapportering av yrkessjukdomar. Svaren berör möjligheten att upptäcka nya yrkessjukdomar, orsakssambandet mellan yrkessjukdomen och arbetsförhållandena samt riks-försäkringsverkets administrativa rutiner. Vad man främst anser skulle förbättra upptäckten av nya yrkessjukdomar var tillämpningen av 52 § i arbetarskyddslagen som handlar om anmälan om sjukdom som kan ha samband med arbete.

Man önskar också speciella blanketter för yrkessjukdomar för att bättre kunna kartlägga de faktorer som medverkat vid yrkessjukdomens uppkomst. Relativa frekvenstal för yrkessjukdomar som bygger på uppgifter om antal exponerade personer för t. ex. ett visst ämne eller i en bransch är ett annat önskemål, liksom tabeller med fördelning av yrkessjukdomarna efter typ av besvär såsom förlamning, andnöd etc.

De yrkesmedicinska klinikerna tog i sina svar upp problem med diagnostisering och klassificering av yrkessjukdomar. För att få en utförlig beskrivning av den inträffade yrkessjukdomen skall det s. k. intyg 2 infordras från läkaren när yrkessjukdomen varat mer än 90 dagar. Denna rutin fungerar emellertid inte på avsett sätt då riks-försäkringsverket i många fall aldrig infordrar detta intyg. I de intyg som inkommer finns också stora brister. Detta leder till att diagnos och klassificering blir osäker. De fall, som läker ut på kortare tid än 90 dagar, blir ofta klassificerade med hjälp av en bristfällig diagnos. Dessutom faller en rad anmälningar bort då yrkessjukdom, som ej givit upphov till sjukskrivning, måste bedömas ge upphov till minst 10 % invaliditet för att räknas in i statistiken.

Olika lösningar för att avhjälpa påtalade brister anges i enkätsvaren. Läkaren kan föreläggas att utfärda intyg 2 så snart yrkessjukdomen är diagnosticerad. I statistiken bör också redovisas samtliga anmälningar om yrkessjukdom.

Det finns också i enkäten önskemål om vidgning av såväl personkrets som olycks- och yrkesskadebegrepp i yrkesskadestatistiken. Möjligheterna att tillfredsställa dessa önskemål är begränsade med hänsyn till utredningens direktiv, där det sägs att utredningen skall arbeta med oförändrat person-

och yrkesskadebegrepp. Möjligheten att förbättra diagnosticering och klassificering bör dock undersökas.

11.1.4 Önskemål om indelningar

Anledningen till att många av de tillfrågade inte anser sig kunna använda dagens officiella yrkesskadestatistik är att de indelningar som finns är för grova. Man kan inte återfinna den egna branschen eller de egna medlemmarna.

Därför önskas mer detaljerade indelningar av såväl arbetsgivarna som arbetstagarna. Man bör enligt enkätsvaren överge nuvarande näringsgrensindelning. Nuvarande indelning medför t. ex. för skogsbranschens del att ungefär en tredjedel av olycksfallen, som inträffar under skogsarbete, hänförs till andra näringsgrenar. Ett annat problem är att skadefrekvensen för en viss näringsgren kan bli missvisande eftersom högt olycksfallsbelastade verksamheter blandas med andra, lågt belastade verksamheter.

Man önskar därför att företagens skilda verksamheter (arbetsställen) näringsgrensklassificeras var för sig. Samtidigt vill man ha en bransch- och förbundsvis indelning, gärna i arbetsgivarnas avtalsområden. Många av de svarande har också uppgivit branschtypiska önskemål samt önskemål om en övergång till svensk näringsgrensindelning (SNI). Detta gäller inom SAF-området handelsarbetsgivarna, grafiska arbetsgivarna, träindustrins, skorstensfejarnas, motorbranschens, smidesbranschens och järnbrukens arbetsgivare, skogs- och lantarbetsgivare, byggnadsbranschförbundet. På LO-sidan gäller detta byggnadsarbetarförbundet, lantarbetarförbundet, transportarbetarförbundet, handelsanställdas förbund, träindustriarbetarförbundet, fastighetsanställdas förbund, målartförbundet samt fabriksarbetarförbundet.

Att svensk näringsgrensindelning i en del fall inte täcker behoven beror ofta på att man vill ha en redovisning för olika verksamheter inom branschen. Så vill t. ex. järnbrukens arbetsgivare ha en uppdelning på verk, hytta, stålverk, valsverk, smedja, gjuteri och manufaktur. Skogsbrukets arbetsgivare vill ha en uppdelning av skogs- och flottningsarbete på motormanuell huggning, mekaniskt arbete, manuellt och motormanuellt skogsvårdsarbete samt övrigt arbete. Beklädnadsarbetarförbundet vill ha en indelning efter hanterat material såsom bomull, siden, rayon, trikå osv.

Enligt enkätsvaren önskas en enhetlig och entydig yrkesnomenklatur och att denna nomenklatur används i olika register. Den yrkesindelning som idag återfinns i statistiken vart femte år anses dock ge viss information. Man önskar ha en årligen återkommande indelning av skadematerialet efter yrkesgrupper, trots att aktuella relativa yrkesskadefrekvenstal för materialet inte kan erhållas.

Det framhålls också att man i statistiken bör kunna skilja mellan kollektivt anställd personal och tjänstemän för att erhålla en rättvisande skadebild. Även indelning efter arbetstagarnas avtalsområde önskas.

Utredningen finner att önskemålen om indelningar i statistiken kan sammanfattas så att man önskar uppgift om den skadades bransch/näringsgren, avtalsområde, hans yrke samt den sysselsättning han hade när skadan inträffade. Därigenom skulle man få en bättre uppfattning om den egna branschens eller medlemsgruppens yrkesskaderisker.

11.1.5 *Önskemål om uppgifter om yrkesskadan*

De som besvarat enkäten kan indelas i två grupper efter deras önskemål om informationen kring en yrkesskada.

Den ena gruppen vill ha mycket detaljerade uppgifter kring arbetsmiljön, den skadades bakgrund, utbildning och roll i arbetet, liksom uppgift om produktionsprocess, maskinpark och händelseförlopp med alla inblandade och samverkande faktorer. Det är främst enkätsvararna från LO och SAF samt de statliga verken och företagen, som önskar så detaljerad information kring en yrkesskada.

Den andra gruppen anser att man inte skall samla in så detaljerade uppgifter, utan enbart samla in en viss basinformation kring händelsen och de olika inblandade faktorerna. Denna grupp företräds främst av forskare och läkare.

Yrkesskadestatistikens betydelse för det förebyggande arbetet ligger i möjligheten att kunna få beskrivningar av orsakerna till de skador som inträffat. Man önskar därför få information om hur och varför en skada inträffade. För att få denna information behöver man uppgifter om en rad olika förhållanden. Man behöver veta vilket arbete den skadade var sysselsatt med, vilken fas av arbetet han höll på med, vilket material eller ämne han hanterade, vilken teknisk apparatur eller maskiner som var inblandade vid skadetillfället. Vidare behövs uppgifter om buller, belysning, damm och andra faktorer som kan ha bidragit till skadans uppkomst. Uppgifter om skyddsutrustning, såväl personlig som på maskiner och i arbetslokalen är också väsentliga. Man vill veta i vilken utsträckning personen var van vid arbetet, om han befann sig på sin ordinarie arbetsplats eller om han arbetade tillfälligt på en plats som var mindre bekant osv. Uppgifter om riskerna med arbetsmomentet och den hanterade maskinen eller verktyget är också av intresse.

En viktig fråga när det gäller att beskriva orsaker är naturligtvis om man skall välja en huvudorsak eller flera samverkande faktorer. På en direkt fråga om detta anser flertalet, att flera samverkande faktorer är att föredra på grund av svårigheten att välja en faktor som huvudorsak.

Nedan följer en ganska ingående redovisning av de önskemål som framkommit om inhämtande av uppgifter om yrkesskadan. Som tidigare framgått finns två sinsemellan olika uppfattningar om den mängd primärmaterial som skall inhämtas. Den grupp enkätsvarare som förespråkar ett omfattande primärmaterial arbetar i regel med praktiskt arbetarskydd. Den andra gruppen utgörs främst av forskare och läkare, som i sitt arbete är mer intresserade av översiktlig information. De inhämtar oftast detaljuppgifter via egen forskning av epidemiologisk karaktär.

Eftersom utredningen främst fått i uppgift att beakta arbetarskyddets krav på yrkesskadestatistiken, anser utredningen det väsentligt att redovisa behovet av detaljinformation bland dem som arbetar med praktiskt arbetarskydd.

Den information man inhämtar genom yrkesskadeanmälan kommer att bestämma ramarna för det statistiksystem man vill bygga upp. Men den information som inhämtas är inte bara av vikt för statistikinnehållet. De uppgifter, som inhämtas på anmälan, styr i viss utsträckning också utred-

ningen av den inträffade yrkesskadan på företaget. Blanketten bör därför om möjligt utformas så att den också kan användas i det lokala skyddsarbetet. Den enskilda anmälan utgör med sin beskrivning av skadan även ett bra underlag för att spåra upp nya risker i miljön.

Enkätvararna föreslår att endast en anmälan skall behöva göras vid en inträffad yrkesskada och att de uppgifter som inhämtas i denna skall tillgodose informationsbehovet hos olika intressenter såsom försäkringskassan, yrkesskadestatistiken och arbetsmarknadsförsäkringar. Man borde sträva efter ett enhetligt insamlande och en central förvaring av grundmaterialet, som sedan kan utnyttjas av de olika avnämarna allt efter deras behov.

Önskemål om att följande uppgifter inhämtas på yrkesskadeanmälan har framställts av de enligt utredningens mening tyngsta användarna.

Uppgifter om individen

Ålder
Civilstånd
Yrke
Utbildning i yrket
Syssetsättning vid skadetillfället
Instruktion om syssetsättningen vid skadetillfället
Ordinarie/icke ordinarie arbete
Anställningstidens längd vid skadetillfället.

Uppgifter om yrkesskadan

Datum
Klockslag
Lokal
Plats för yrkesskadan
Maskin: typ, årsmodell, leverantör
Del av maskin som vållat skadan
Hanterat material/kemiskt ämne
Ny utrustning/material/ämne
Anordning som varit inblandad i olyckan
Anordning som varit inblandad - fungerat som avsett/bristfällig
Liknande händelse tidigare
Personlig skyddsutrustning föreskriven/icke föreskriven
Personlig skyddsutrustning - användes/ användes ej
Typ av personlig skyddsutrustning (hjälm, skyddsskor, glasögon etc.)
Skyddsanordning fanns/fanns ej
Skyddsanordning - användes/ användes ej
Vidtagen skyddsåtgärd efter olyckshändelsen eller yrkessjukdomen.

Uppgifter om personskadan

Skadans omfattning
Skadad kroppsdel
Skadans påföljder
Diagnos

Övriga uppgifter

Skyddsorganisation finns/finns ej

Beskrivning av produktionsprocessen (maskiners placering etc.)

Löneform

Arbetsorganisation

Arbetsmiljöbeskrivning (buller, belysning, allmän arbetsmiljö).

Fri beskrivning

Fri beskrivning bör göras av skadehändelsen steg för steg. En instruktion om vad som bör ingå i den fria beskrivningen är önskvärd.

11.1.6 *Önskemål om riskmått*

I nuvarande statistik får man en viss uppfattning om yrkesskaderisken genom en redovisning av antal yrkesskador per en miljon arbetstimmar. Detta mått påverkas emellertid lika mycket av obetydliga som svåra fall. Parallellt med denna relativa skadefrekvens redovisas ett s. k. svårhetstal, som i princip uttrycker den sammanlagda arbetstid som går förlorad till följd av skadorna.

De svarande önskar också i fortsättningen erhålla mått av ovan angivna slag. Man pekade på vikten av att ha mått som är anpassade till internationell praxis. Dessa mått ger också möjlighet att jämföra skadebilden för olika branscher och följa förändringar i skadebilden över tiden.

Man önskar dock vissa förändringar av svårhetstalet då man menar att det använda vägningsförfarandet är för komplicerat. Det anses också att beräkningsgrunderna borde justeras då nuvarande tal såsom 300 arbetsdagar per år och 7 500 förlorade arbetsdagar per dödsfall inte överensstämmer med den verkliga förlorade arbetstiden.

Samtidigt önskar man parallella mått till det nu använda svårhetstalet, vilka är enklare och mer lättbegripliga, som t. ex. antal frånvarodagar per yrkesskada.

Förutsättningen för att dessa mått skall ge önskad information om förändringar i skadebilden är att måttenheterna är homogena över tid. Ett problem härvidlag är att man vid beräkningen av underlaget för antalet arbetstimmar inte gör åtskillnad mellan arbetare och tjänstemän. Detta kan t. ex. leda till att yrkesskadefrekvensen och svårhetstalet sjunker inom en bransch där antalet tjänstemän ökar snabbt, trots att inga förändringar i risksituationen har inträffat för övriga anställda.

11.1.7 *Önskemål om tabeller och publiceringstid*

Den främsta anledningen till att man inte anser sig kunna utnyttja dagens yrkesskadestatistik är den långa produktionstiden. För närvarande utkommer statistiken för ett visst år ca 2,5 år efter skadeårets utgång. Detta beror på att man måste invänta dels uppgift om antal arbetade timmar från arbetsgivaruppgiften, dels uppgift om invaliditetsgrad.

Det finns därför starka krav att statistikens produktionstid förkortas. Van-

ligtvis önskar man ha tillgång till yrkesskadestatistiken ca ett år efter skadeårets utgång.

Man föreslår att den officiella statistiken skall bestå av ett litet antal tabeller av allmän och översiktlig karaktär som ger information om skadesituationen i stort. Möjligheter bör dock finnas att göra specialbearbetningar utifrån olika intressenters önskemål. På detta sätt skulle dels de branschspecifika behoven kunna tillfredsställas, dels skulle möjligheter till statistiska analyser ur förebyggande synpunkt av olika typer av yrkesskador föreligga.

En tidsperiod på ca ett år efter skadeårets utgång anses dock av de svarande som för lång för att statistiken skall kunna fungera som en varningssignal vid uppkomsten av nya risker eller vid förändringar av olika slag. Man önskar därför också en snabbstatistik varje kvartal eller halvår. En förutsättning för att en snabbstatistik skall kunna vara av värde anses dock vara att förändring i arbetsmängd från en mätperiod till nästa redovisas. En del av forskarna är skeptiska mot en snabbstatistik på grund av att man anser att tillfälliga fluktuationer skulle komma att spela stor roll.

11.2 Arbetarskyddsstyrelsens behov av information om yrkesskador

Arbetarskyddsstyrelsen är central tillsynsmyndighet för arbetarskyddet. För att effektivt kunna fullgöra sina uppgifter måste styrelsen ha en så god information som möjligt om olika risker i arbetsmiljön och hur de skall undanröjas. En viktig uppgift är därvid att sammanställa olika slag av information och sprida den. Styrelsen använder sig därvid idag av en rad olika källor, varav yrkesskadestatistiken är en. Den utgör f. n. den enda samlade informationskällan om risker för olycksfall och ohälsa i arbetsmiljön och är därför av stor vikt för arbetet inom arbetarskyddsstyrelsen.

Med hänsyn till detta har utredningen valt att i stället för en enkät göra en rad omfattande personliga intervjuer med olika befattningshavare på styrelsen (ca 40 personer). Dessa intervjuer har gjorts under olika stadier av utredningsarbetet. I flera fall har utredningen gjort upprepade intervjuer med samma befattningshavare. På så sätt har det varit möjligt att få både preciserade krav på information om yrkesskador, och uppgift om nya användningssätt av information om yrkesskador. Hur yrkesskadestatistik och övrig information om yrkesskador utnyttjas, har också på detta sätt kunnat belysas mer ingående.

Den verksamhet som bedrivs på arbetarskyddsstyrelsen, beskrivs översiktligt i avsnitt 6 liksom den statistik, som framställs inom styrelsen. Följande framställning kommer därför huvudsakligen att behandla hur yrkesskadestatistik och annan information om yrkesskador kan utnyttjas i styrelsens arbete.

Utredningen finner att de olika avdelningarna inom styrelsen har ganska olika krav på information om yrkesskador. Den största användaren av yrkesskadematerialet är tillsynsavdelningen. Den arbetsmedicinska avdelningen arbetar f. n. i hög utsträckning med kemiska hälsorisker. Behovet av information om yrkessjukdomar är därför stort men kan idag inte tillgodoses genom den officiella statistiken utan man söker använda sig av andra källor.

Inom administrativa avdelningen är utbildnings- och informationsenheterna anvämare av dagens statistik.

11.2.1 *Administrativa avdelningen*

Till avdelningens uppgifter hör att lämna information till verksledningen och de andra avdelningarna angående verksamhetsinriktningen.

Man önskar därför inom avdelningen att det framtida systemet skall vara så flexibelt upplagt att det skall vara möjligt att göra indelningar av materialet som överensstämmer med den verksamhetsinriktning som finns på styrelsen. Inom planeringsenheten finns behov av en verksamhetsindeldad statistik som ett underlag för rimlighetsbedömningar av verksamhetsplaneringen. För kanslibyråns del kunde en bättre utbyggd statistik fungera som underlag för anslagsframställning.

Undervisnings- och informationsenheterna har behov av en snabbare information om yrkesskador specialinriktad för vissa mottagare. Man upplever ofta brist på relevant information om yrkesskador vid olika informationskampanjer och i undervisningssammanhang.

11.2.2 *Tillsynsavdelningen*

Det finns ett mycket stort behov av information om olycks- och hälsorisker inom tillsynsavdelningen, dels som underlag för en övergripande prioritering av avdelningens insatser, dels som underlag för det löpande arbetet på olika enheter. Det underlag man har idag för detta arbete är den officiella statistiken, statistik som framställs inom och utom arbetarskyddsstyrelsen (se avsnitt 5 och 6) samt yrkesskaderapporter från yrkesinspektionen. Behovet av information av detta slag gäller främst

- möjlighet att uppspåra olycksrisker och hälsorisker i arbetslivet
- underlag för anvisningsarbete och forsknings- och utvecklingsarbete
- uppföljning av avdelningens arbete.

Uppspårandet av olycksrisker och hälsorisker i arbetslivet

Man använder idag inom tillsynsavdelningen en rad olika källor för att kunna finna denna information. De är främst

- officiell statistik
- egen statistik
- enskilda skadeanmälningar
- tidningsnotiser och andra rapporter från massmedia
- larm och yrkesskaderapporter från yrkesinspektionen
- forskningsrapporter
- larm från personalorganisationer och övriga fältet.

Den officiella statistiken används för att kunna följa vissa trender t. ex. inom en bransch eller för en viss maskintyp. För de flesta enheterna är dock den indelning i näringsgrenar, tekniska anordningar etc. som finns i den officiella statistiken för grov. Vissa enheter har därför beställt spe-

cialkörningar från riksförsäkringsverkets skadeband. De flesta enheterna som varit intresserade av statistik har dock valt att göra egen statistik. Fördelarna med detta förfarande är främst att man snabbare kan få en uppfattning om yrkesskaderisken för ett visst år än genom den officiella statistiken samt att man kan göra egna mer detaljerade orsaksindelningar.

Den information den egna statistiken ger är främst följande.

Vissa sektioner, t. ex. de som ansvarar för skogs- och jordbruk och stuveri har sedan många år tillbaka gjort årliga sammanställningar av statistik för sitt eget verksamhetsområde. Man kan då med stor noggrannhet följa förändringar från ett år till ett annat. Med hjälp av den relativt detaljerade statistiken kan man utläsa orsakerna till eventuella förändringar och med utgångspunkt från detta prioritera sina insatser. Underlaget till denna typ av statistik hämtas från den vanliga yrkesskadeanmälan.

En annan typ av information behöver de sektioner som är inriktade på maskiner, tekniska anordningar etc. Om man t. ex. i den officiella statistiken upptäcker en förändring i en trend, kan man för en viss tidsperiod – vanligtvis ett år – göra en statistisk undersökning, antingen på grundval av uppgifter i yrkesskadeanmälningarna eller – om man vill ha en fylligare beskrivning av skadan – med hjälp av särskilt inhämtade uppgifter på blanketter. Man kan i det senare fallet få en betydligt mer detaljerad information speciellt rörande tekniska förhållanden m. m.

Denna information ger möjlighet till ingående analyser om yrkesskadorna. Tiden mellan det att skadorna inträffar till dess att ett underlag för åtgärder föreligger blir emellertid längre än för den årligen återkommande branschstatistiken.

Det är mycket väsentligt för tillsynsarbetet att snabbt kunna få "larm" om nya risker i arbetsmetoder och arbetsmaskiner. Här har enskilda skaderapporter samt rapporter från yrkesinspektion haft stor betydelse.

Att med hjälp av den officiella statistiken upptäcka risker vid nya arbetsmetoder och maskiner finner man vara svårt. De indelningar statistiken har är i många avseenden inte tillräckligt detaljerade och har inte förändrats under lång tid trots en snabb teknisk utveckling inom vissa branscher. Detta leder till att nya maskiner m. m. som haft betydelse vid yrkesskadans uppkomst inte specificeras. Behovet av mer detaljerade indelningar av maskiner, anordningar etc. anses därför inom styrelsen vara stort.

Idag har den s. k. fria beskrivningen i yrkesskadeanmälan stor betydelse. Med hjälp av den kan man finna likartade typer av olyckor, liksom nya typer av olyckor. Ibland behövs endast en yrkesskadeanmälan som underlag för en förebyggande åtgärd.

Yrkesskadeanmälan användbarhet som underlag för larm av olika slag är i hög grad beroende av den tid som förflutit sedan yrkesskadan inträffade. Då man f. n. får anmälan först ca ett halvt år efter det att skadan inträffat, minskas dess värde från larmsynpunkt.

Däremot kan man via tidningsnotiser snabbt få kännedom om åtminstone en del av de allvarligaste olyckorna. Genom personliga besök på arbetsstället eller via yrkesinspektionen inhämtas sedan erforderlig information kring olyckan. Som underlag för larm är emellertid denna informationskälla mycket bristfällig.

Yrkesinspektionen kan lämna viktig information om nya risker i miljön.

Yrkesinspektionens egna behov och utnyttjande av information om yrkesskador framgår av avsnitt 11.3. Informationen från yrkesinspektionen inhämtas vid olika slag av personliga kontakter eller genom de skaderapporter som sammanställs om allvarliga olyckor, tillbud m. m. som inträffat i distriktet (enligt 5 § arbetarskyddskungörelsen). Dessa rapporter utformas enligt en viss mall, som utarbetats av tillsynsavdelningen.

Forskning kring olika tekniska anordningar, maskiner etc. är ett annat sätt på vilket tillsynsavdelningen inhämtar information. Det kan dels vara undersökningar som initieras av de olika enheterna, dels undersökningar vid andra institutioner.

Viktig information om olycks- och ohälsorisker fås från arbetsmarknadens organisationer. Denna information är viktig framför allt för medicinska och sociala enheter, vars uppgift är att bevaka ohälsorisker i arbetsmiljöer. Den information man får ur yrkesskadestatistiken är ringa och utnyttjandet av andra källor om ohälsa är f. n. lågt på grund av bristande personalresurser.

En annan informationskälla är också de kontakter man har med allmänheten oftast i form av telefonsamtal från skyddsombud, tillverkare m. m.

Utredningen finner att behovet av information om olycks- och ohälsorisker går långt utöver information om enbart yrkesskador. Genom en mer detaljerad beskrivning av yrkesskadorna och mer detaljerade indelningar i statistiken samt snabbare publicering av resultatet torde emellertid informationen om yrkesskador kunna utgöra en bas för kunskapen om risker i arbetet.

Underlag för anvisnings-, forsknings- och utvecklingsarbete

Som framgått ovan är den yrkesskadestatistik som för närvarande utarbetas inom arbetarskyddsstyrelsen starkt inriktad på olycksfall. I de fall sådan statistik framställs ger den god vägledning för det olycksfallsförebyggande arbetet.

De enheter, som ej sammanställer egen statistik har sämre möjligheter till detaljerade analyser av yrkesskadornas orsaker. Man kan dock få en grov beskrivning av orsakerna i de fall branschstatistik finns på annat håll. Anvisningsarbetets uppläggning blir mycket beroende av de kunskaper om och erfarenheter av det aktuella anvisningsobjektet som den för anvisningsarbetet tillsatta arbetsgruppen eller den skrivande har.

Många av tillsynsavdelningens sektioner anser emellertid detta arbetssätt som otillräckligt, varför man söker ta fram ytterligare underlag på annat sätt. Vid t. ex. anvisningsarbetet för excenterpressar började man med att samla ihop och analysera äldre olycksfallsanmälningar om excenterpressar. Med utgångspunkt från anmälningarna gjorde man tekniska riskanalyser av excenterpressarna. Analyserna användes sedan i anvisningsarbetet. I samband med detta konstruerades en mycket detaljerad blankett, som skall användas för att inhämta uppgift om kommande excenterpressolyckor. Därigenom får man möjlighet att följa anvisningarnas effekt.

Ett annat sätt att ta fram underlag tillämpades inför utformandet av hepatitanvisningarna. Först inhämtades yrkesskadeanmälningar från yrkesinspektionen. Då endast få anmälningar hade inkommit ansågs detta underlag som otillräckligt. Med hjälp av patientstatistik från sjukhus fick man en helt annan bild av yrkessjukdomens spridning. Denna statistik kom sedan

att tjäna som underlag för det fortsatta arbetet med anvisningarna.

Enheter med egen statistik anser sig ha betydligt större möjligheter att prioritera sina olika arbetsinsatser. Det gäller inte bara var man skall lägga tyngdpunkten i sitt anvisnings- och FoU-arbete, utan också på vilket sätt enhetens långsiktiga arbete skall planeras.

Möjligheten för den kemiska enheten att använda sig av dagens yrkeskadestatistik som underlag för sitt anvisningsarbete är idag liten. I den mån kemiska produkter har uppgetts medverka till en yrkesskada registreras detta huvudsakligen endast vid akuta yrkesskador. Exempel på detta är skador genom brand, explosion, akuta frätskador och dylikt. Eftersom de största skadeverkningarna av kemikalier uppstår långsamt genom långtidsinverkan av låg mängd av ämnet eller upprepade höga doser, kommer denna typ av skador i regel ej med i dagens yrkeskadestatistik. Det kan också gälla andra typer av kroniska skador som t. ex. förslitningsskador i ryggen, vibrationsskador, syn- och hörselskador etc. Behov finns således att på annat sätt söka fånga upp skador av detta slag.

För att ytterligare söka belysa vilka uppgifter som bör inhämtas i anmälningarna samt vilka indelningar man inom arbetarskyddsverket har behov av har en arbetsgrupp med experter inom arbetarskyddsstyrelsen och yrkesinspektionen knutits till utredningen. Man har då funnit att behoven kortfattat kan sägas vara följande.

Man skall ur statistiken kunna avläsa den skadades branschtilhörighet, hans yrke och hans speciella sysselsättning vid skadetillfället. Det finns i vissa fall också behov av att veta vid vilket arbetsmoment personen skadade sig. För orsaksanalysens del behövs kunskap om vilka faktorer, som haft betydelse för olyckans och yrkessjukdomens uppkomst såsom maskinslag, anordning, redskap, eller kemiskt ämne, samt en beskrivning av händelseförloppet. Man vill också ha uppgift om på vilket sätt yrkesskadans händelseförlopp utlöstes och vilka faktorer som påverkade detta såsom brister i skyddsanordning, instruktion, arbetsorganisation, personlig skyddsutrustning. Andra uppgifter av intresse om den skadade och hans arbetssituation är erfarenhet, löneform, arbetstidens förläggning och typ av plats där skadan inträffade.

Uppföljning av anvisningar, forskning och utvecklingsarbete

Information om yrkesskador skulle för tillsynsavdelningens del kunna användas dels för att följa en viss anvisnings effekt, dels för att styra anvisningsarbetets inriktning.

Det är idag möjligt att redan med ganska enkla bearbetningar av yrkesskadeanmälan följa vissa anvisningars effekt. Exempel på detta är anvisningen om införandet av kastskydd på motorsågar, vars effekt direkt kunde mätas genom den kraftiga nedgången inom skogsbruket av antalet skador på händer och armar, speciellt vänster arm.

Svårigheten är större då det gäller tekniskt mer avancerade anvisningar, som t. ex. excenterpressanvisningen. Man har där ansett sig ha behov av att upprätta en särskild statistik för att kunna följa anvisningens effekt. Den information om yrkesskadorna man behöver är detaljerad; man behöver inte bara uppgifter om pressens fabrikat, typ och tillverkningsår, utan även samma upp-

gifter om det skydd som finns på maskinen samt en rad olika uppgifter om dess konstruktion. Detta kräver information utöver den som kan inhämtas på den ordinarie blanketten.

En annan typ av information krävs i sin tur för att avläsa t. ex. fällningsanvisningens effekt. Denna anvisning innehåller krav på användandet av säkra arbetsmetoder vid fällningsarbete och nedtagning av fastfällda träd. I motsats till en teknisk anvisning där man från ett visst år kan begära att alla maskiner utrustas på visst sätt gäller för denna typ av anvisning att man huvudsakligen är beroende av information och undervisning samt övervakning för att anvisningen skall få genomslagskraft. Tiden till dess en eventuell effekt kan avläsas i yrkesskadestatistiken är alltså betydligt längre, vilket gör att man behöver inhämta komplementinformation om t. ex. eventuella strukturförändringar i branschen, förändringar i arbetskraftens ålderssammansättning, utbildning etc. Här kan informationen om yrkesskadorna endast utgöra en del av det underlag som krävs för bedömningen.

Den information man inhämtar om yrkesskadorna bör enligt enheternas mening kunna användas som underlag för en analys av en anvisnings effekt. Om effekten inte varit den avsedda önskar man underlag för att kunna förbättra anvisningen eller för att inrikta anvisningsarbetet och åtgärderna på ett annat sätt, t. ex. att från ett mer utpräglat tekniskt angreppssätt övergå till sådana som omfattar information, instruktion etc.

Övriga behov av information om yrkesskador inom tillsynsavdelningen

Det finns också behov av sådan information om yrkesskador, som kan användas för undervisning och information samt vid kontakter med t. ex. tillverkare. Här har man behov av en produktinriktad statistik i vilken man kan urskilja risker för olycksfall i samband med användandet av maskiner av olika fabrikat etc.

11.2.3 Arbetsmedicinska avdelningen

Inom den arbetsmedicinska avdelningen använder man sig av yrkesskadestatistiken på följande vis, nämligen

- i undervisningssammanhang
- för prioritering av forskningsarbete
- som underlag för rent forskningsarbete.

Arbetsmedicinska avdelningen arbetar f. n. i hög utsträckning med undersökningar om kemiska hälsorisker. Behovet av information kring yrkessjukdomar är stort och kan idag inte tillgodoses av den officiella statistiken. Därför byggs interna register upp såsom pneumokoniosregistret m. m. Andra uppgifter hämtas från olika håll utanför arbetsmedicinska avdelningen. Detta uppgiftsletande är mycket tidsödande.

Avdelningen har emellertid ytterligare behov av uppgifter som kan utnyttjas för att belysa arbetsmiljöbetingad ohälsa. Som underlag för denna forskning önskar man bl. a. främst

- a) en yrkesindelning som är specifik på det material, som hanteras och de metoder som används
- b) uppgifter om vilka ämnen som hanteras på olika arbetsplatser. Förekomsten av ämnen skall framgå av expositions-mätningar som är individbundna
- c) möjlighet att kunna följa individens yrke och anställning över tid.

11.3 Yrkesinspektionens behov av information om yrkesskador

Yrkesinspektionen utövar den direkta tillsynen på arbetsplatsen och är därför en viktig användare av information om yrkesskador.

Till hjälp i sitt arbete får yrkesinspektionen en kopia av alla till försäkringskassorna inkomna yrkesskadeanmälningar. Dessutom skall de underlättas "när ett olycksfall medfört dödlig utgång eller svårare kroppsskada eller samtidigt drabbat flera arbetstagare, så ock eljest när inträffat olycksfall eller olycksfallstillbud är av sådan beskaffenhet att det kan antagas vara av väsentlig betydelse att det kommer till yrkesinspektionens kännedom" (§ 5, arbetarskyddskungörelsen).

För att söka belysa användningen av och önskemål om yrkesskadestatistik och uppgifterna i yrkesskadeanmälningsblanketten och dess utformning har fem yrkesinspektionsdistrikt av olika storlek besökts. De synpunkter som redovisas nedan har huvudsakligen framkommit vid gruppintervjuer.

På yrkesinspektionen görs idag en snabbgenomgång av yrkesskadeanmälningarna och de anmälningar tas ut som är särskilt intressanta. Till dessa räknas fall där minderåriga är inblandade, yrkesskador som bör leda till åtgärd från yrkesinspektionens sida eller sådana som kan tillföra någon ny kunskap. Enligt uppgift från Stockholmsdistriktet leder ca 2 % av anmälningarna till undersökningar av yrkesinspektionen. Bland dessa ingår allvarigare invaliditetsfall och dödsfall.

Den information om inträffade yrkesskador som yrkesinspektionen idag använder sig av, inskränker sig huvudsakligen till de uppgifter som återfinns på skadeanmälningarna. Dessa används i det dagliga arbetet bl. a. som underlag för prioritering och ledning av inspektionsarbetet. Uppgifterna i anmälan ingår i den "kunskapsbank" den enskilda inspektören bygger upp beträffande risker förknippade med en viss maskin eller ett visst material. Slutligen ger de enskilda anmälningarna en bild av risksituationen i olika företag och fungerar som ledning vid inspektionsarbetet.

Man anser att de anmälningar man får in ofta är dåligt ifyllda och det kan vara svårt att förstå vad som verkligen har hänt, trots den kunskap man har om arbetet. Det är speciellt den fria beskrivningen som är otillräcklig. Man anser därför att det är viktigt att beskrivningen struktureras med flera riktade frågor. Andra förslag som framförs är att

- anvisningar för ifyllandet av blanketten bör finnas
- raderna på blanketten bör numreras för att underlätta komplettering t. ex. per telefon
- en kontaktman på varje arbetsplats bör finnas

- blanketten bör förutom av arbetsgivaren undertecknas av den skadade eller en representant för denne.

Önskemålen beträffande vilka uppgifter, som skall inhämtas, överensstämde i stort med dem som redovisas av arbetarskyddsstyrelsens tillsyns-avdelning, varför ingen redovisning sker här.

Värdet av särskilda sammanställningar av statistikmaterialet för yrkesinspektionens del anses vara ganska litet med hänsyn till den officiella statistikens långa produktionstid. Om statistiken blev färdig snabbare finns behov av att få en sammanställning halvårsvis av de inom distriktet inträffade yrkesskadorna, helst branschvis. Speciellt i samband med utvidgningen till 19 distrikt och de därmed mindre tillsynsområdena har behovet av underlag för att kunna följa trender i branscher och i distriktet blivit större.

Yrkesinspektionen har således huvudsakligen behov av den enskilda skadeanmälan. För att underlätta uppbyggnaden av "kunskapsbanken" om maskiner, metoder etc. hos den enskilde yrkesinspektören, behövs emellertid en djupare kunskap och mer systematiskt sammanställd information än vad yrkesinspektören idag erhåller vid sitt snabba genomläsande av yrkesskadeblanketterna. Därför bör denna rutin underlättas. Detta kan t. ex. ske genom att inspektören inför ett besök får en sammanställning av de yrkesskador som inträffat på företaget sedan tidigare inspektionstillfälle. Likaså finns hos inspektionen behov av en bevakning av plötsliga förändringar i en trend t. ex. vad gäller en viss bransch eller maskin. På detta sätt skulle inspektionsarbetet bättre kunna målinriktas.

11.4 Företagens behov av information om yrkesskador

Vid de besök utredningen gjorde vid ett tiotal företag sökte man främst belysa de rutiner man hade vid ifyllandet av skadeanmälan, samt de behov företagen hade om information om inträffade yrkesskador.

Principen för registrering och anmälan av yrkesskada vid företagen är densamma i såväl små som stora företag. Den skadade skall omedelbart anmäla inträffad yrkesskada till någon inom företaget. Oftast vänder han sig till förman, skyddsavdelning och/eller företagshälsovården. Denna anmälan leder sedan till utredning och ifyllande av yrkesskadeanmälan till försäkringskassa.

Företagen anser att det finns svårigheter att få kännedom om alla yrkesskadefall som inträffar vid företaget. Det största problemet gäller de mindre allvarliga skadorna. Den skadade kan t. ex. stanna kvar i arbetet efter det att skadan inträffat och först följande dag sjukskriva sig. Vid sjukanmälan till försäkringskassan anger den skadade att det är fråga om yrkesskada. Företaget får först kännedom om inträffad skada när försäkringskassan inkräver yrkesskadeanmälan. I några fall hade företagen accepterat detta i den utsträckningen att ingen anmälan gjordes utan påminnelse från försäkringskassan.

En skillnad i rutinerna kring yrkesskadeutredningen finns mellan stora företag med organiserad skyddsverksamhet och de mindre företagen.

Vid de större företagen finns ofta egna internblanketter för utredningen. Vanligtvis använder man sig av den s. k. SAF-blanketten (se avsnitt 5) men många företag har egna blanketter som är utformade för företagets behov. Speciellt orsaksindelningarna är ofta mycket detaljerade. En typ av internblanketter är huvudsakligen inriktad på att belysa ansvarsförhållandena vid skadan. Exempel på internstatistik i företag redovisas i avsnitt 5 samt i bilaga B.

I större företag är det arbetsledaren, ofta i samarbete med skyddsombud, som gör utredningen och fyller i internblanketten. Utifrån denna internblankett upprättas sedan den officiella yrkesskadeanmälan. Detta utförs i många fall av kontorspersonal med bristande kännedom om arbetsplatsen och arbetsprocesserna vid företaget. Internblanketten innehåller sällan alla uppgifter, som behövs för anmälan till försäkringskassan. Vid mindre företag ifylles blanketten oftast efter samtal med den skadade eller någon arbetskamrat. I skadeanmälningarna från småföretagen saknas ofta många uppgifter.

I många företag görs anmälan till försäkringskassan på grundval av den skadades beskrivning av händelseförloppet. Detta betyder bl. a. att man väntar med att göra utredning tills den skadade återvänt till arbetet. Ibland görs dock anmälan till försäkringskassan innan den interna utredningen är klar.

För mycket allvarliga skador är rutinerna annorlunda. Då inkallas personal från yrkesinspektionen, som i samarbete med skyddsingenjör, ibland polis, huvudskyddsombud osv. gör utredningen.

Möjligheten att kunna sammanställa information om yrkesskador i förbyggande syfte för arbetarskyddsändamål är helt beroende av de uppgifter man får in om varje inträffad yrkesskada. Företagens rutiner när det gäller att utreda och rapportera inträffade yrkesskador måste som ovan framgår i många fall anses som otillfredsställande. De bör därför läggas om så att utredningen sker snarast möjligt efter skadans inträffande och utredningen bör skötas av kunnig personal, som också fyller i den officiella anmälan. Om internblanketter används – bl. a. som underlag för att fylla i yrkesskadeanmälan – bör de utformas så att de som minimum innehåller samma information som denna. Dessutom bör de innehålla information som kan täcka de speciella behoven inom företagen.

Tiden från det en skada inträffat till dess att yrkesskadeanmälan når försäkringskassan varierar i de besökta företagen från en vecka upp till en och en halv månad. Då det enligt utredningens mening är mycket viktigt att få in informationen om yrkesskadorna så snabbt som möjligt, ställdes frågan till företagen om utredningstiden är möjlig att begränsa. Vissa företag anser sig då behöva göra om sina rutiner kring yrkesskaderapportering och utredning. Man uppger dock att en översyn av dessa är behövlig i vilket fall som helst och att en begränsning av anmälningstiden skulle ha en positiv effekt i detta avseende.

Företagens behov av information om yrkesskador är främst tre, nämligen

- intern företagsstatistik, dvs. uppgifter om inträffade skador i det egna företaget
- branschstatistik, dvs. statistik som underlag för jämförelser med andra företag med samma produktion

- produktstatistik, dvs. uppgifter om inträffade olycksfall med de produkter företaget tillverkar.

Den internstatistik, som redovisas i avsnitt 5, innehåller i mycket stor utsträckning egna indelningar efter skadeorsaker samt publiceras mycket snabbt efter skadeårets utgång. Möjligheten att producera en allmän statistik med så specifika yrkes- och orsaksindelningar som behövs för företagsstatistik är liten. Däremot bör yrkesskadeanmälan utformas så, att den om möjligt kan användas i det interna skyddsarbetet. Den typ av uppgifter man vill inhämta via anmälan styr också i viss mån utredningen om yrkesskadan.

De branschspecifika behoven av yrkesskadestatistik tillfredsställs idag genom olika branschorganisationer. Som framgår av avsnitt 5 finns det dock ganska stora brister i denna statistik. Den kommande yrkesskadestatistiken bör därför för att tillfredsställa dessa behov kunna sammanställa statistik för vissa grupper av företag. Detta skulle i så fall minska behoven av statistik från branschorganisationer och därmed underlätta deras arbete.

De behov av produktstatistik som framkommit överensstämmer väl med de behov som finns vid arbetarskyddsverkets tillsynsavdelning. Att kontinuerligt ge företagen en sådan information är troligen inte möjligt, men ett önskemål är att sammanställningar av detta slag skall kunna göras för vissa år.

12 Allmänna överväganden

12.1 Utgångspunkter för utredningens förslag

Den yrkesskadestatistik som framställts i Sverige har haft två syften nämligen att tjäna som ett underlag för arbetarskyddsverksamhet med målet att minska riskerna i arbetsmiljön och att tjäna som underlag för en differentierad premiesättning inom yrkesskadeförsäkringen.

Genom övergången till enhetspremie inom yrkesskadeförsäkringen har statistikens direkta anknytning till premiesättningen upphört. Yrkesskadestatistiken kan till följd härav direkt utformas efter arbetarskyddsverksamhetens krav. Utredningens direktiv säger, att man bör försöka tillgodose angelägna önskemål om sådana förbättringar av statistiken, att den skall kunna fungera som underlag för bedömningar och ställningstaganden när det gäller insatser för en bättre arbetsmiljö. Utredningen bör därför formulera målen för en modern arbetarskyddsanpassad yrkesskadestatistik.

I direktiven anges den begränsningen att statistiken i huvudsak bör omfatta samma personkrets och yrkesskadebegrepp som yrkesskadeförsäkringen. En viss modifiering sker dock i tilläggsdirektiv där det sägs att yrkesskadestatistikutredningen efter samråd med arbetsmiljöutredningen skall bedöma möjligheten att låta statistiken omfatta samma personkrets som väntas bli omfattad av en ny lag om arbetsmiljön.

Arbetsuppgifterna för de organ i samhället vilkas ansvarsområde avser arbetsmiljön har ökat betydligt. Det sammanhänger med att de allt snabbare förändringarna av teknik, processer, metoder och organisation och användandet av nya kemiska ämnen inom arbetslivet medfört ett ökat antal delvis okända riskfaktorer. Anspråksnivån på arbetsmiljön har höjts bland de anställda. Som en följd av detta har ambitionsnivån höjts när det gäller att förbättra arbetsmiljön inom företagen. Ett annat uttryck för den höjda anspråksnivån är också det omfattande reformarbete, som igångsatts för att åstadkomma ökad trygghet på arbetsplatserna och som syftar till att skyddet för arbetstagarna skall omfatta hela hälsosituationen.

Uppgifter om förhållandena kring redan inträffade yrkesskador utgör en viktig del av det material som arbetarskyddet har i sin tjänst. En komplettering av de uppgifter som inhämtats inom yrkesskadeförsäkringens ram med uppgifter från andra källor blir dock nödvändig. I tilläggsdirektiv har utredningen fått i uppgift att söka bredda informationen om sådana former

av ohälsa, som kan ha sin orsak i förhållandena i arbetsmiljön. Dessa olika informationskällor presenteras i betänkandets del IV.

Idag utgör de uppgifter om yrkesskador som insamlas via försäkringen det enda samlade materialet om skador som inträffat i arbetsmiljön. Dessa uppgifter bör därför registreras och behandlas på ett sådant sätt att de i så stor omfattning som möjligt kan användas i det förebyggande arbetet.

Utredningen har försökt kartlägga och analysera de krav som olika intressenter, som har behov av information om yrkesskador för sitt arbete, ställer på en modern yrkesskadestatistik. Dessa krav har redovisats i föregående avsnitt.

Viktiga områden där information om yrkesskador bör komma till användning är sammanfattningsvis följande.

Förebyggande åtgärder

Uppgifter om enskilda yrkesskador och den information som kan utvinnas genom statistiska sammanställningar bör kunna användas för prioritering vid val mellan olika förebyggande arbetarskyddsåtgärder. Speciellt viktigt är denna information vid planering och genomförande av anvisnings- samt forsknings- och utvecklingsarbete. De uppgifter, som insamlas om varje yrkesskada, utgör ett viktigt källmaterial dels vad gäller att upptäcka nya risker, dels som underlag för fördjupade orsaksanalyser.

Det föreligger vidare ett behov av att erhålla någon form av signal då nya risker uppträder eller vid plötsliga förändringar i risksituationen inom olika områden. Yrkesinspektionen behöver också få uppgifter om yrkesskadesituationen i det enskilda företaget som underlag för prioritering av inspektionsarbetet.

Arbetsmarknadens parter har behov av att få yrkesskadorna redovisade efter den skadades förbundstillhörighet för att kunna använda yrkesskadestatistik för arbetarskyddsverksamhet, undervisning och information.

Inom de olika företagen finns behov av att få yrkesskadorna redovisade efter bransch som ett hjälpmedel vid planering. För det enskilda företagens interna skyddsarbete utgör skadeutredningen och de insamlade uppgifterna ett viktigt underlag i det förebyggande arbetet.

Kontroll av att vidtagna arbetarskyddsåtgärder givit effekt

Arbetarskyddet bör genom de insamlade uppgifterna erhålla en möjlighet att utläsa effekten av utfärdade anvisningar och andra arbetarskyddsåtgärder. Sådana åtgärder utgörs exempelvis av information, undervisning, förbättringar av maskiner och lokaler etc. Man bör också erhålla underlag för utvärdering av skyddsarbetet på ett sådant sätt att detta kan inriktas på de områden och åtgärder, som ger den bästa förebyggande effekten.

Underlag för erforderlig forskning och utveckling

Behovet av forskning och utveckling inom arbetarskyddsområdet är mycket stort. Information om yrkesskador bör kunna användas dels som prioriteringsunderlag, dels som källmateriel för forskning och utvecklingsarbete. Det kan röra sig om information i form av statistiska sammanställningar,

men i vissa fall behövs också tillgång till de primäruppgifter som lämnats i skadeanmälan för enskilda skadefall.

Som framgår av ovanstående sammanfattning och redovisningen av användarnas behov (avsnitt 11) behöver man i vissa sammanhang ha tillgång till de primäruppgifter som lämnats i skadeanmälan.

Utredningen anser att man för att tillgodose dessa behov måste skapa ett system som förutom att möjliggöra statistiska bearbetningar, även medger framtagning av skadeanmälningar för enskilda eller grupper av skadefall.

Detta system som utredningen i fortsättningen kallar "Informationssystemet om yrkesskador", föreslås omfatta dels ett centralt ADB-baserat register som i koncentrerad form skall innehålla de uppgifter som används främst för yrkesskadestatistik, dels ett register innehållande skadeanmälningar. I båda registren skall användas samma identifikationsbegrepp för skadefallen.

12.2 Informationssystemets innehåll

Den för arbetarskyddet viktigaste funktionen med det föreslagna informationssystemet är att kunna belysa yrkesskadornas antal och orsaker. Informationssystemet skall, om det rätt utnyttjas, ge bästa möjliga beskrivning av förhållanden av teknisk och annan art, vilka kan tjäna som underlag för arbetet med att minska antalet yrkesskador.

De flesta yrkesskador kan i grunden härledas till mänskliga misstag. Detta innebär dock inte att det grundläggande misstaget behöver begås av den person som var inblandad i själva händelsen. Ofta kan istället misstaget härledas till den, som utformat den maskin eller arbetslokal, dvs det tekniska system i vilket den skadade arbetade.

Målet för arbetarskyddet är bl. a. att söka konstruera och göra så säkra tekniska system som möjligt. I alla tekniska system inträffar emellertid störningar av olika slag och det informationssystem som här skall byggas upp bör innehålla sådana uppgifter om de inträffade störningarna i form av olycksfall etc. att man därigenom skall kunna spåra orsakerna till dessa. Samtidigt skall yrkesskador av annan typ, t. ex. förslitningsskador kunna spåras. Genom att göra metoder och maskiner så säkra som möjligt kan man minska risken för att mänskliga misstag skall inträffa eller minska följderna av dem. Arbetsmiljön måste också kunna anpassas till förutsättningar för långvarigt arbete. Det informationssystem som byggs upp bör därför innehålla uppgifter om arbetsprocesser och ämnen. Varje maskin som varit inblandad i ett skadeförlopp bör finnas registrerad, både vad gäller fabrikat och typ. Detsamma gäller de ämnen som hanterats av den skadade. Dessutom måste uppgift finnas om maskinen/materialet fungerat på avsett vis. Det eller de händelseförlopp som ledde fram till skadan måste också kunna registreras.

En säker arbetsmiljö är också beroende av hur produktionen och arbetsupplägningen påverkar individen. Många yrkesskador uppkommer därför att produktionen och arbetsupplägningen styr individen på ett sådant sätt att felhandlingar uppkommer eller att individen exponeras för exempelvis farliga ämnen.

Det är därför väsentligt att kunna inhämta sådana uppgifter, som kan ge upplysningar om arbetet i sig har inbyggda risker av ovannämnda slag. Uppgifter om den skadades typ av arbete, löneform, arbetstider och arbetstidsform samt vid vilken tidpunkt skadan inträffade bör därför erhållas. Vad gäller typ av arbete bör uppgifter inhämtas om i vilken bransch den skadade arbetade, hans yrke och hans sysselsättning eller verksamhet samt arbetets art.

Miljöfaktorer, såsom ljusförhållanden, buller, klimat och vibrationer kan medverka till felfunktioner eller direkt ge upphov till yrkesskada. Användbara uppgifter om sådana förhållanden kräver emellertid direkta mätningar, vilket skulle ställa alltför höga krav på resurser i form av mätteknisk personal och tillgång till apparatur på arbetsplatserna. Möjligheten finns dock att på sikt kunna erhålla sådana uppgifter per arbetsställe genom det arbetsställeregister som föreslagits inom projektet Miljövårdens informationssystem.

Erfarenhet bör minska risken för felhandlingar. Uppgifter av intresse att inhämta i detta sammanhang är dels den erfarenhet den skadade har av verksamheten i stort och dels den utbildning för och erfarenhet han har av det arbete vid vilket skadan skedde. Förekomst eller ej av instruktion och information för det aktuella arbetet om dess risker och hur dessa skall undvikas är också av betydelse.

Också andra uppgifter av personlig art om den skadade som t. ex. ålder och kön bör inhämtas.

12.3 Primäruppgifter till informationssystemet

Det finns idag en mycket omfattande skyldighet för arbetsgivarna att lämna uppgifter till olika centrala myndigheter. Utredningen anser det viktigt att samordna insamlandet av uppgifter i så hög grad som möjligt. Därför bör också i fortsättningen samma anmälan om yrkesskada täcka försäkringens och arbetarskyddets behov. Utredningen har också fört diskussioner om möjligheten av en samordning med arbetsmarknadsförsäkringarna, då främst trygghetsförsäkringen. Dessa överläggningar har emellertid ej lett till något resultat, eftersom man för trygghetsförsäkringen bl. a. vill ha in extra information. Vidare vill man snabbt kunna ändra innehållet i skadeanmälan till trygghetsförsäkringen.

De behov och önskemål som olika användare har rörande information om yrkesskador framgår av föregående kapitel. Att tillfredsställa alla önskemål inom ramen för det föreslagna informationssystemet är inte möjligt. Om man begär så omfattande och detaljerad information att uppgiftslämnandet upplevs som alltför betungande föreligger risk för underrapportering framför allt beträffande de mindre allvarliga skadorna. Detta skulle i sin tur innebära att hela materialet minskade i tillförlitlighet.

Vid sin bedömning av informationssystemets omfattning har utredningen satt som riktpunkt att de uppgifter som skall inhämtas i yrkesskadeanmälan skall ge möjligheter att tillfredsställa de branschspecifika behov som arbetarskyddsverket har.

Som framgår av föregående avsnitt föreligger det stora brister i de rutiner

företagen har för att fånga upp, utreda och rapportera inträffade yrkesskadefall. Detta leder till att yrkesskadeanmälan i många fall blir ofullständigt ifylld och att de lämnade uppgifterna är bristfälliga. Det har därför inom utredningen diskuterats hur man skall kunna uppnå en bättre och mer fullständig rapportering.

En annan orsak till bristerna i de lämnade uppgifterna är att få företag anser sig ha någon nytta av den officiella statistiken framförallt beroende på den långa tid som förflyter innan statistiken publiceras och att statistiken ej är tillräckligt detaljerad för deras behov. Det är därför väsentligt att snabbara kunna redovisa inträffade yrkesskador. Under förutsättning att arbetarskyddets branschspecifika behov tillfredsställs, torde också företagen få en statistik, som bättre motsvarar deras behov vilket kan ge en ökad motivation att lämna fullständigare uppgifter.

Om utredningens syfte med det föreslagna informationssystemet skall kunna uppnås bör man emellertid inom företagen och det partssamarbete som finns, se över rutiner för utredning och rapportering av yrkesskador med utgångspunkt från utredningens förslag. I samband därmed bör resurser för utbildning och information om utredning av yrkesskadan och ifyllandet av skadeanmälan tillskapas. I den omfattande utbildning som skyddsombud och arbetsledare genomgår bör den del av utbildningen som rör utredning och rapportering av inträffade yrkesskador utvidgas.

För att man skall få en omfattande och detaljerad beskrivning av yrkesskador krävs att en noggrann utredning görs omedelbart. För att få en så bra bild som möjligt av yrkesskadan och dess händelseförlopp bör skyddsombudet och i mån av möjlighet den skadade själv delta i utredningen. Skyddsombudet bör signera anmälan för att visa att han deltagit i utredningen.

För att erhålla aktuella uppgifter till det föreslagna informationssystemet anser utredningen att en tidsgräns för anmälan's avgivande bör sättas.

Olika alternativ för att inhämta information kring yrkesskadans händelseförlopp har diskuterats inom utredningen. Antingen kan uppgifter inhämtas via ett mycket detaljerat förkryssningssystem med färdiga svarsalternativ eller med hjälp av öppna frågor. Inom utredningen förordas dock det senare alternativet eftersom det är svårt att täcka alla branschens specifika riskförhållanden enbart med hjälp av färdiga svarsalternativ. Skadeanmälan bör innehålla en med frågor styrd fri beskrivning av skadan och skadeförloppet. Erfarenheter från andra statistiksystem visar att detta förfarande är lämpligt.

I vissa fall måste ytterligare information inhämtas med hjälp av frågeformulär till arbetsgivare eller den skadade, genom besök av yrkesinspektionen eller liknande förfaringssätt.

12.4 Klassificering av vissa uppgifter i yrkesskaderegistret

För att kunna uppnå de ovan nämnda målen med informationssystemet behövs som tidigare framgått att man överför de inhämtade uppgifterna om yrkesskadorna till ett centralt ADB-baserat register. Detta kräver vissa principer för klassificeringar av uppgifterna som erhålles i yrkesskadean-

målan. Det skall exempelvis vara möjligt att ur yrkesskaderegistret få information om i vilken bransch den skadade arbetade, hans yrke och sysselsättning samt arbetets art. Om t. ex. en lantarbetare skadar sig då han tillfälligt hjälper sin arbetsgivare med en takreparation så bör yrkesskadan hänföras till näringsgrenen jordbruk, yrket ladugårdsskötare, sysselsättningen byggnadsarbetare samt arbetets art reparationsarbete.

Från intressenterna av statistiken finns ett starkt krav att man överger den grova näringsgrensindelningen i dagens yrkesskadestatistik. Istället bör varje verksamhet inom företag och organisationer näringsgrensklassificeras. En alltför detaljerad indelning ger avgränsningsproblem. Utredningen har därför valt att som minsta enhet vid näringsgrensklassificeringen använda arbetsställe.

En övergång till svensk näringsgrensindelning (SNI) bör göras. Därigenom ges förutsättningar för jämförelser med annan officiell statistik. Uppgifter om näringsgren på arbetsställenivå inom olika företag kan erhållas från centrala företagsregistret (CFR), som finns hos SCB. Vidare kan uppgift erhållas om arbetad tid, vilket gör det möjligt att erhålla underlag för relationstal på arbetsställenivå.

SNI är emellertid uppbyggd för att klassificera ekonomiska produktionsenheter och blir därför ibland för grov för arbetarskyddsändamål. Detta medför att det också behövs en indelning efter typ av verksamhet. Utgångspunkten för en sådan indelning skall vara den specifika sysselsättning den skadade hade vid skadetillfället oberoende av branschtillhörighet.

Ett annat behov från arbetarskyddssynpunkt är att kunna skilja på normal drift och produktion å ena sidan och reparationer, service, montering etc. å andra sidan. Eftersom dessa typer av arbeten oftast är förbundna med specifika risker bör man utarbeta en särskild indelning. Denna bör göra det möjligt att förutom sysselsättningen kunna redovisa arbetets art och för vissa arbeten också arbetsmoment.

Den skadades yrke kan många gånger vara av lika stort intresse för arbetarskyddet som näringsgrensindelningen. Tyvärr saknas i Sverige en allmänt omfattad standard för yrkesklassificering vilket gör att de yrkesindelningar som tillämpas är mycket varierande.

Det arbete som bedrivs inom utredningen angående Svensk yrkesnomenklatur (SYN) kan dock tänkas innebära att en ny form för yrkesklassificering med en funktionell inriktning kommer till stånd som standard för statistikproduktionen i framtiden. En sådan indelning skulle i så fall kunna ersätta den ovan föreslagna indelningen efter arbetets art. Uppgift om yrke får därför liksom tidigare indelas efter den yrkesindelning, som finns i folk- och bostadsräkningarna (FoB).

Ett annat önskemål som framförts av statistikintressenterna, främst LO, är en indelning av yrkesskadorna efter avtalsområden. För att få en uppfattning om de olika avtalsområdenas risksituation krävs emellertid att en sådan indelning kompletteras med relationstal som baseras på arbetade timmar inom resp. avtalsområde.

De uppgifter som finns om arbetad tid inom avtalsområden berör ungefär 1,5 milj. arbetare och täcker endast vissa delar av arbetsmarknaden. Redovisningsperioderna är inte helt jämförbara. Det kan även bli svårt att i skadeanmälan erhålla korrekta uppgifter om vilket avtalsområde den ska-

dade tillhör. Uppgifter om separata avtal för arbetare, arbetsledare och tjänstemän måste också inhämtas.

Utredningen finner att en indelning av yrkesskadorna efter avtalsområde skulle få stora svagheter. Dels är det svårt att erhålla jämförbara uppgifter om arbetad tid inom olika avtalsområden, dels är avtalens omfattning mycket varierande och områdesindelningen är inte stabil utan förändringar sker över tiden. Inom vissa områden finns även av tradition olika separata avtal trots att samma typ av arbete avses.

Utredningen anser därför att svensk näringsgrensindelning (SNI) ger en enhetligare information, som gör det möjligt att i många fall erhålla en ungefärlig uppgift om olika avtalsområdets yrkesskador genom att göra grupperingar inom SNI-koden.

Ett annat klassificeringsproblem gäller de uppgifter som inhämtats om själva yrkesskadan. I dagens yrkesskadestatistik har man valt att endast ange en huvudorsak. Detta har kritiserats av statistikens avnämare som istället önskat få uppgift om flera samverkande faktorer då valet av endast en huvudfaktor medför svåra avvägningsproblem.

Utredningen anser att två separata indelningar bör införas, en för händelseförlopp och en för skadans orsaker. Oberoende av detta kvarstår emellertid problemet om man skall välja endast en eller flera händelser resp. en eller flera orsaker. Det enklaste förfaringsättet är troligen att välja den faktor och händelse som var skadevållande. Ett annat sätt, som vanligtvis är mer intressant för det förebyggande arbetet, är att klassificera skadans orsak och händelseförlopp efter de primärt utlösande faktorerna. Dessa kan dock vara svårare att bestämma.

Mot båda dessa angivna principer för indelning av yrkesskadans orsaker och händelseförlopp kan dock invändningar resas från arbetarskyddssynpunkt. För vissa typer av yrkesskador kan den bästa informationen ur förebyggande syfte erhållas genom den skadevållande faktorn medan i andra fall den primärt utlösande faktorn är den mest intressanta. Valet av endast en huvudfaktor för orsaksindelning respektive händelseförlopp innebär också att en mängd väsentlig information av betydelse för det förebyggande arbetet aldrig blir infört i yrkesskaderegistret.

Utredningen anser därför att all information som inhämtats om yrkesskadans uppkomst skall registreras i yrkesskaderegistret. Utredningen föreslår att istället för huvudsaklig orsak efterfrågas de yttre faktorer, såsom maskinslag, anordningar, redskap eller ämnen, som kan ha inverkat på händelseförloppet. Mer än ett alternativ skall kunna anges. Händelseförloppet skall efterfrågas separat.

Genom detta förfaringsätt får man helt andra möjligheter att kunna analysera vilka slag av yrkesskador som kan inträffa vid en viss maskintyp eller anordning etc. Utredningen är emellertid medveten om att det hos avnämarna finns behov av att få kunskap om hur ofta en viss faktor har varit huvudsak. Utredningen anser därför att det även bör väljas en huvudorsak. Det bästa alternativet för yrkesskadestatistikens del vore att med hänsyn till arbetarskyddets behov välja en kombination av primärt utlösande och skadeutlösande faktorer. Förslag om anvisningar för klassificering av huvudorsak bör utarbetas av statistikens huvudman.

12.5 Möjligheter till uttag ur informationssystemet

Följande möjligheter till uttag ur informationssystemet bör enligt utredningen finnas.

- uttag av enskilda skaderapporter
- statistik av olika slag såsom års- och kvartalsstatistik, statistik riktad till speciella konsumenter samt larmrapporter
- övriga uttag.

12.5.1 *Uttag av enskilda skaderapporter*

Med hjälp av det föreslagna ADB-registret skall tillgång till enskilda skadeanmälningar kunna ges. Möjlighet skall finnas att välja anmälningar utifrån flera kriterier, såsom näringsgren, företag, yrke, yttre faktor, händelseförlopp osv. Detta är möjligt genom att uppgifter ur registret finns på individnivå. Anmälningarna skall finnas i ett manuellt register antingen direkt åtkomliga eller i ett microfilm-system.

12.5.2 *Statistik*

Vid flera olika tillfällen har önskemål framförts om att den officiella statistiken bör publiceras snabbare än vad som nu är fallet. Ett villkor för att yrkesskadestatistiken skall kunna användas i förebyggande syfte är att statistiken är aktuell.

Kraven på en sådan aktualitet är idag inte möjliga att uppfylla. Vad som fördröjer statistiken är främst att man måste invänta besluten för invaliditetsfallen samt redovisningen av antalet arbetade timmar.

I och med att utredningen föreslår en övergång till svensk näringsgrensindelning på arbetsställenivå, kan genom centrala företagsregistret arbetstidsuppgifter erhållas för ett visst år ca elva månader efter det aktuella årets utgång. Detta betyder att produktionstiden kan förkortas avsevärt.

Trots en sådan förkortning finns behov av en snabbstatistik, som lämpligen bör omfatta ett kvartal. Kvartalsstatistiken minskar dock i värde om man inte samtidigt kan redovisa antal arbetade timmar under kvartalet. En sådan redovisning är ej möjlig att få, däremot kan förändring i arbetad tid från ett kvartal till ett annat redovisas. Sådana uppgifter kan erhållas ca två månader efter kvartalets utgång.

Det finns emellertid också ett behov av att snabbt få uppgifter om plötsliga förändringar i riskbilden. Detta är för arbetarskyddsstyrelsens del speciellt viktigt vad gäller förändring i risker med olika maskintyper, material, ämnen etc. För yrkesinspektionen finns också ett behov av att snabbt få larm vid en oväntad yrkesskadeutveckling inom enskilda företag bl. a. för prioritering av inspektionsarbetet. För detta ändamål anser utredningen att ett "larm-system" bör byggas upp.

Följande slag av statistik kan sålunda publiceras.

Kvartalsstatistik

Kvartalsstatistiken kan publiceras ca tre månader efter kvartalets utgång. Samtidigt med att resultaten för fjärde kvartalet publiceras, kan en summering för hela året redovisas. Statistiken baseras på alla under kvartalet inkomna yrkesskadeanmälningar utan att det kontrollerats om det rör sig om godkända yrkesskador eller ej.

Kvartalsstatistiken föreslås innehålla tabeller som redovisar antal yrkesskador uppdelade i arbetsolycksfall, yrkessjukdomar och färdolycksfall fördelade på näringsgren (tresiffernivå i SNI). I anmälan lämnade uppgifter om yrkesskadornas beräknade svårhet bör redovisas. Förändring av arbetad tid inom resp. näringsgren bör också presenteras.

Årsstatistik

Möjligheten föreligger att få en fullständig årsstatistik med analyser 15–18 månader efter skadeårets utgång. Råtabeller kan erhållas redan efter ca tolv månader.

Utredningen anser att den nuvarande publikationen Yrkesskador skall ersättas av en allmän, mer översiktlig statistikutgåva. För att ytterligare tillgodose användarnas behov bör yrkesskaderegistret finnas tillgängligt för vidare bearbetning. I samband med att årsstatistiken publiceras skall information ges om vilka möjligheter som finns till ytterligare tabelluttag.

En sådan "riktad" statistik kan anpassas till den enskilde konsumentens behov. Konsumenter som kan komma ifråga för denna typ av statistik är arbetarskyddsstyrelsen, yrkesinspektionen, arbetsmarknadens parter och branschorgan samt forskare.

12.5.3 Övriga uttag

Slutligen skall det föreslagna informationssystemet ge möjlighet att erhålla andra utdata som kräver speciella bearbetningar. Det gäller bearbetningar som kräver införande av kompletterande och mer detaljerad information i systemet eller samkörning av yrkesskaderegistret med andra register.

12.6 Rutiner för informationssystemet

Principerna för det föreslagna informationssystemet framgår av följande figur.

Nuvarande anknytning till yrkesskadeförsäkringen bibehålls. Arbetsgivaren sänder såsom idag två exemplar av anmälan till den lokala försäkringskassan. Denna sänder ett exemplar till yrkesinspektionen där kodning sker. Därifrån sänds en kopia till yrkesinspektionen, en till statistikproducenten och en till arbetarskyddsstyrelsens statistiska enhet.

Huvudman för det föreslagna informationssystemet bör vara arbetarskyddsstyrelsen. Statistikproduktionen bör dock förläggas till SCB. (Se avsnitt 19.)

12.7 Sekretessfrågor

12.7.1 Gällande lagstiftning

Det föreslagna informationssystemets huvudändamål är att tjäna som underlag för bedömningen av insatserna på arbetarskyddets område. Detta innebär att man vid orsaksanalys och kontrollåtgärder dels måste kunna studera de enskilda fallen, dels kunna ta fram statistik för detta ändamål. Även vid forskning och utveckling kommer det ofta att bli nödvändigt att studera enskilda fall. Den information som har inhämtats om varje yrkesskada samt den ytterligare information som inhämtas från lokala försäkringskassorna till yrkesskaderegistret medför särskilda problem i sekreteshänseende.

Den i tryckfrihetsförordningen (TF) fastslagna offentlighetsprincipen innebär, att allmänna handlingar –dvs. handlingar som inkommit till myndighet eller där upprättats – skall vara tillgängliga för envar i den mån inte undantag föreskrivits i särskild lag, den s. k. sekretesslagen. Offentlighets- och sekretesslagstiftningskommittén (OSK) har i sitt slutbetänkande (SOU 1975:22) Lag om allmänna handlingar framlagt förslag till ny lagstiftning på området, som dock inte innebär någon principiell förändring av vad som nu gäller.

Reglerna om allmänna handlingar är i princip tillämpliga också på information som fixerats på upptagning för automatisk databehandling (magnetband och olika former av s. k. direktminnen) och andra upptagningar som kan läsas eller avlyssnas endast med tekniskt hjälpmedel. I fråga om datorbaserad information föreligger dock i ett par avseenden en specialreglering.

För ett dataregister skall utlämningsfrågorna prövas av den registeransvariga myndigheten även om en annan myndighet eller en privat servicebyrå svarar för själva driften av datasystemet.

För dataregister som innehåller personuppgifter – dvs. data som kan hänföras till identifierbara personer – tillkommer att de kräver tillstånd enligt datalagen. Tillståndsmyndighet är vanligen datainspektionen.

12.7.2 Konsekvenser för informationssystemet

Enligt 14 § sekretesslagen må handlingar i ärenden rörande yrkesskadeförsäkringen i vad de angår enskilda personliga förhållanden icke utan hans samtycke utlämnas tidigare än 70 år efter handlingens datum. Även utan sådant samtycke kan dock handling utlämnas om den ej kommer att missbrukas till skada eller förklenande för den vilkens personliga förhållanden i handlingen avses eller för hans nära anhöriga. Vid utlämnandet bör erforderliga förbehåll göras. I 19 § sekretesslagen stadgas sekretess för handlingar hos riks försäkringsanstalten och försäkringsrådet i ärenden angående försäkring för olycksfall i arbete och för yrkessjukdomar. Denna sekretess avser skydd för arbetsgivares ekonomiska förhållanden. Handling som täcks av sekretess får utlämnas endast efter samtycke av arbetsgivaren eller om trygghet mot missbruk kan anses föreligga.

Detta innebär att yrkesskadeanmälan så länge den förvaras hos allmänna

försäkringskassan har sekretesskydd vad gäller såväl den enskilde som arbetsgivarens intressen.

Däremot är yrkesskadeanmälan vid handläggningen på yrkesinspektionen i princip offentlig handling. Den faller dock under arbetarskyddssekretessen som behandlas i andra stycket av 19 §. Där stadgas sekretess för uppgifter rörande arbetsgivares yrkeshemlighet och andra upplysningar om driftsordningar och affärsförhållanden, vilkas offentliggörande kan lända arbetsgivaren till skada. Sekretessen bryts i dessa fall endast av arbetsgivares samtycke eller stadgande i lag.

I OSK:s förslag har sekretessen till skydd för arbetsgivares och annan berörd näringsidkares intressen i ärenden rörande arbetsförmedling, andra arbetsmarknadsförhållanden, försäkring för yrkesskada, arbetarskydd och reglering av arbetstid förts samman till en paragraf (19 §).

Det föreslagna informationssystemet består som tidigare framgått av dels det primärmaterial som insamlas via yrkesskadeanmälan, dels det ADB-baserade yrkesskaderegistret.

De enskilda yrkesskadeanmälningarna kommer att skyddas av arbetarskyddssekretessen. Tyvärr finns det ingen sekretess för den enskilde vad gäller arbetarskyddet. Arbetarskyddsstyrelsen har uppmärksammat denna fråga och föreslår i sitt remissvar över OSK-utredningen att den av utredningen föreslagna 43 § också skall gälla handlingar som förvaras inom arbetarskyddsstyrelsen. I denna paragraf stadgas att handling hos riksförsäkringsverket, allmän försäkringskassa skall hållas hemlig i vad den lämnar upplysning om enskilds sjukdom eller eljest om ömtåliga personliga förhållanden. Yrkesskadestatistikutredningen ansluter sig till arbetarskyddsstyrelsens remissvar.

I övrigt är i princip all information som lämnas på yrkesskadeanmälningensblanketten offentlig. Detta sammanhänger med att den ligger till grund för offentliga beslut om ersättning vid försäkringskassan.

För yrkesskaderegistrets del kommer vissa kompletterande uppgifter att inhämtas från lokala försäkringskassan såsom diagnos och antalet sjukersättningsdagar. Diagnosen kommer då att sekretesskyddas enligt 40 § OSK:s förslag, som stadgar att inom sjukvården eller eljest av läkare upprättad handling skall hållas hemlig om dess utlämnande röjer förhållanden som avses med tystnadsplikt enligt lag eller förordning för den som upprättat sådan handling.

Arbetarskyddsstyrelsen skall enligt utredningens förslag vara huvudman och därigenom registeransvarig. Arbetarskyddsstyrelsen har därmed att pröva utlämningsfrågan, även om SCB svarar för själva driften av datasystemet. I den mån delar av bandet överförs till andra register inom SCB faller de under statistiksekretessen vilken stadgar att lämnade uppgifter ej får utlämnas förrän efter 20 år om uppgifterna avser enskilda personer, bolag eller andra enskilda samhälligheter. En förutsättning för detta är att uppgifterna är försedda med identitetsbeteckning. Statistiksekretessen är inte aktuell för informationssystemet om yrkesskador, eftersom uppgifterna i yrkesskadeanmälan skall användas för administrativa ändamål.

13 Personkretsen

Av utredningens direktiv framgår att en utgångspunkt för utredningsarbetet skall vara att statistiken bör ha i huvudsak oförändrad omfattning ifråga om personkrets.

Det främsta målet med informationssystemet om yrkesskador är att det skall kunna användas inom det förebyggande arbetarskyddet. I direktiven för utredningen betonas detta ändamål. I tilläggsdirektiven sägs vidare att det är angeläget att yrkesskadestatistikutredningen efter samråd med arbetsmiljöutredningen tar upp och bedömer möjligheterna att ge den statistiska redovisningen sådan inriktning att den förmedlar information beträffande i princip samma personkrets som väntas bli omfattad av en ny lag om arbetsmiljön.

Den nuvarande yrkesskadeförsäkringslagen omfattar i huvudsak varje arbetstagare i allmän eller enskild tjänst. I avsnitt 4.1 redogörs för lagens innehåll i denna fråga.

Parallellt med denna utredning har arbetet inom yrkesskadeförsäkringskommittén och arbetsmiljöutredningen pågått. I deras betänkanden (SOU 1975:84 och 1976:1-4) föreslås vissa utvidgningar av personkretsen, vilka under förutsättning att de antas, kan komma att påverka personkretsen för informationssystemet för yrkesskador. Nedan redovisas dessa utredningars överväganden samt de överväganden yrkesskadestatistikutredningen gjort angående personkretsen.

13.1 Yrkesskadeförsäkringskommitténs förslag

Den av yrkesskadeförsäkringskommittén föreslagna arbetsskadeförsäkringen skall omfatta alla arbetstagare. Det har inte ansetts nödvändigt att som i den nuvarande lagen ange att lagen omfattar anställda i både allmän och enskild tjänst.

”Vad som skall förstås med arbetstagare anges – i likhet med YFL¹, AFL² och annan sociallagstiftning – inte i lagen. Tolkningen av detta begrepp är enligt kommitténs bedömning i främsta rummet en angelägenhet för de rättstillämpande organen . . .”

”För egen del vill kommittén endast understryka vikten av att arbetstagarbegreppet i den fortgående rättsutvecklingen ges ett enhetligt innehåll inom hela socialförsäkringsfältet.”

¹ Lagen om yrkesskadeförsäkring.

² Lagen om allmän försäkring.

Inte heller har någon motsvarighet till de undantag som i dag gäller enligt 4 § lagen yrkesskadeförsäkring medtagits. Kommittén anför i sitt betänkande Ersättning vid arbetsskada (SOU 1975:84) bl. a. följande:

”Sålunda undantas arbetstagare som är gift med arbetsgivaren samt arbetstagare som är i rätt upp- eller nedstigande släktskap eller svågerlag med arbetsgivaren eller dennes make och som varaktigt lever i hushållsgemenskap med arbetsgivaren, såvida arbetstagarens inkomst av förvärvsarbete för år räknat inte uppgår till 1 800 kr. Undantagen har motiverats av svårigheterna att avgöra huruvida något egentligt anställningsförhållande föreligger mellan parterna. I den mån det går att konstatera att ett verkligt anställningsförhållande föreligger finns det enligt kommitténs mening emellertid inte skäl att utesluta en make eller annan nära anförvant från försäkringens tillämpningsområde . . .”

”En annan grupp som hittills varit undantagen obligatoriskt skydd enligt yrkesskadeförsäkringslagen är studeranden. Emellertid har regeringen kunnat förorda att den som studerar vid anstalt för yrkesutbildning eller som eljest undergår yrkesutbildning eller förberedande sådan utbildning eller deltar i praktisk yrkesorientering skall anses som arbetstagare vid tillämpningen av lagen. Detta har skett via ett förteckningssystem . . .”

”Kommittén föreslår att den nuvarande förteckningsmetoden överges och att man i stället låter arbetsskadeskyddet omfatta de kategorier av studerande som efter fullgjord skolplikt är berättigade till studiestöd enligt studiestödslagen (1973:349) eller endast på grund av bestämmelse om behovsprövning är utesluten från sådan förmån. Eftersom arbetsskadeskyddet inte rimligen bör sättas in redan i grundskolan utan först då eleven påbörjar yrkesutbildning eller därmed jämförlig utbildning, tar kommitténs förslag sikte endast på elever som fullgjort sin skolplikt. Praktisk yrkesorientering inom grundskolan och särskolan omfattas emellertid av försäkringsskyddet f. n. En kompletterande bestämmelse med motsvarande innehåll bör därför tas in i lagen. En övergång till det av kommittén föreslagna systemet innebär att nu omfattade elever i viss utsträckning skulle komma att hamna utanför försäkringen. Kommittén har därför funnit det nödvändigt att komplettera huvudregeln med vissa särbestämmelser. Dessa tar sikte dels på sådana elever som deltar i arbetsmarknadsutbildning som avses i arbetsmarknadskungörelsen (1966:368) eller deltar i arbetsprovning eller arbetsträning som anordnas av stat eller kommun, dels på vissa särskoleelever”.

13.2 Arbetsmiljöutredningens förslag

Arbetsmiljöutredningen anför i sitt betänkande Arbetsmiljölag (SOU 1976:1-4) angående personkrets och tillämpningsområde bl. a. följande:

”Syftet med lagstiftningen om arbetsmiljön bör vara att ge garantier för att arbete kan utföras under så riskfria förhållanden som möjligt och under betingelser som även i övrigt upplevs som tillfredsställande med hänsyn till möjligheterna att öva inflytande över den egna arbetssituationen . . .”

”Arbetsmiljölagen bör enligt utredningens mening allmänt ha en vid täckning. Det bör därför också prövas i vad mån det är lämpligt att utvidga tillämpningsområdet i fråga om vissa andra grupper som nu i begränsad omfattning kommer in under lagen eller som helt fallit utanför denna.”

Arbetsgivare och arbetstagare

Arbetsmiljöutredningen hänvisar vad gäller arbetstagarbegreppet till samma praxis som yrkesskadeförsäkringskommittén.

”Skälet är att det vid tolkningen av arbetsmiljölagen inte bör vara nödvändigt att först utgå från vad som enligt vissa rättsgrundsatser formar arbetstagarbegreppet enligt lagstiftningen ifråga och därefter eventuellt göra ytterligare överväganden för att få fram tillämpningsområdet. Det bör eftersträvas att göra arbetsmiljölagen lätt-tillgänglig. Invecklade konstruktioner bör undvikas.”

Familjemedlemmar

Liksom yrkesskadeförsäkringskommittén föreslår arbetsmiljöutredningen att de nuvarande undantagsreglerna för familjemedlemmar tas bort.

Ensamföretagare

Arbetsmiljöutredningen anser att det är ett samhällsintresse att minska antalet olycksfall och yrkessjukdomar för alla medborgare, och att samhället därför måste verka för att allt arbete skall kunna ske med betryggande säkerhet och i en så god arbetsmiljö som omständigheterna medger. Den övervägande delen av ensamföretagare utför liknande arbetsuppgifter som anställda. Det är därför i och för sig naturligt att söka tillämpa samma lagstiftning på arbetsmiljön för anställda och icke anställda. Detta är också i överensstämmelse med utredningens allmänna strävan att arbetsmiljölagen skall ha en vid täckning.

Ett viktigt skäl mot att ensamföretagare skulle omfattas av arbetsmiljölagen är att det skulle ställa omfattande krav på tillsynsverksamheten. Ensamföretagarnas arbetssituation är dock i många fall otillfredsställande. Arbetsmiljöutredningen nämner betydande risker som följer med hanteringen av farliga maskiner och andra tekniska anordningar och farliga ämnen och anser därför att arbetsmiljölagens föreskrifter i fråga om teknisk anordning och ämne, som kan föranleda ohälsa eller olycksfall, bör vara tillämpliga även på annan yrkesmässig verksamhet än sådana där arbetstagare utför arbete för arbetsgivares räkning. Detsamma bör också kunna gälla föreskrifter i angivna avseenden som meddelas med stöd av lagen. Arbetsmiljölagen bör likaväl som arbetarskyddslagen vara tillämplig på ensamföretagare när det gäller gemensamma arbetsställen.

Utbildningsområdet

Enligt arbetsmiljöutredningens åsikt finns övervägande skäl för att föra in elevarbetet under arbetsmiljölagen. Detta gäller såväl grundskolan som högre utbildning, specialsolor och kursverksamhet av olika slag. Det bör dock inte gälla eleverna i de lägre årskurserna i grundskolan. Utredningen anser att sysselsättande av barn över huvud taget inte har sin plats under arbetarskyddslagstiftningen. Denna bör tillämpas först i de åldrar där det kan vara aktuellt med förvärvsarbete. Det synes därför lämpligt att arbetsmiljölagen blir tillämplig på elevarbete först från och med grundskolans hög-

stadium, årskurserna 7-9. En motsvarande lägsta gräns finns enligt såväl elevkungörelsen som kungörelsen (1954:715) angående tillämpning av lagen om yrkesskadeförsäkring å vissa elever m. m.

Vårdområdet

Arbetsmiljöutredningen föreslår att liknande principer skall gälla för vårdområdet som för utbildningsområdet. Detta innebär att arbetsmiljölagens föreskrifter om arbetsmiljöns beskaffenhet, allmänna skyldigheter för arbetsgivare m. fl., tillsyn och sanktionssystem m. m. blir tillämpliga på arbete, som utförs av den som är intagen för vård i anstalt och som anvisats av anstaltsledningen. Detta bör gälla vårdtagare inom alla former av vård som är offentligt reglerade, antingen det är sjukvård, socialvård, arbetsvård eller kriminalvård. Arbetsmiljölagen kommer enligt förslaget också att omfatta t. ex. den terapiverksamhet som bedrivs vid sjukhus.

Försvaret

Vad gäller försvaret anför arbetsmiljöutredningen följande:

”Arbetsmiljöutredningen utgår från att arbetarskyddet, i överensstämmelse med den grundsyn överbefälhavaren uttryckt, i all den utsträckning som är möjlig bör regleras på samma sätt inom försvaret som i samhället i övrigt. Ett väl fungerande arbetarskydd är nödvändigt vid den militära utbildnings- och övningsverksamheten i fred och ingår som en viktig beståndsdel även i förberedelserna för ett effektivt handlande under beredskap eller i krig.

Ser man på förhållandena inom försvaret är det tydligt att verksamheten där i många avseenden måste bedrivas under speciella förutsättningar. Detta innebär emellertid inte att man kommer in på en vägning av principiellt annat slag än som görs inom andra verksamhetsområden. Även när det gäller militär stridsutbildning måste en avvägning ske mellan intresset av att denna kan äga rum i ändamålsenliga former och kravet på säkerhet. Även här skall eftersträvas att inte i onödan utsätta de deltagande för risker och obehag.

Kravet på krigsmiljöanpassade övningar gör att man i vissa lägen får genomföra utbildning och övningar som skapar särskilda risker. Men det bör framhållas att kraven på skyddsåtgärder därmed ökar.

Arbetsmiljöutredningen föreslår följande författningsreglering för arbetsmiljön inom försvarets område.

Som huvudregel föreslås att arbetsmiljölagen blir i sin helhet tillämplig på försvaret. Samtidigt föreslås i 1 kap. 4 § arbetsmiljölagen möjlighet för regeringen eller förvaltningsmyndighet som regeringen bestämmer att meddela särskilda föreskrifter om lagens tillämpning inom området. Här avses bl. a. förhållanden under krigstillstånd eller på grund av beredskapskrav.

För att genomföra arbetarskyddslagstiftningens syften är en effektiv tillsynsorganisation av stor betydelse. Hittills har arbetarskyddsmyndigheterna haft tillsynen endast över den del av verksamheten inom försvaret som utförs under väsentligen samma förhållanden som motsvarande civilt arbete. I övrigt har någon offentlig arbetarskyddstillsyn inte förekommit vid sidan av den tillsyn som utövas av olika försvarsmyndigheter.”

13.3 Utredningens överväganden

Med utgångspunkt från de ovan beskrivna utredningarnas förslag till förändring av personkrets och tillämpningsområde har följande överväganden gjorts.

Arbetstagare, familjemedlemmar m. m.

Yrkesskadestatistikutredningen delar yrkesskadeförsäkringskommitténs synpunkter på en vidgning av personkretsen till att i princip omfatta alla arbetstagare. Även arbetsmiljöutredningen hänvisar till samma praxis som yrkesskadeförsäkringskommittén vad gäller tillämpningen av arbetstagarbegreppet. Båda utredningarna föreslår att de nuvarande undantagsreglerna för familjemedlemmar tas bort. Denna vidgning av personkretsen överensstämmer med målet för informationssystemet om yrkesskador.

I det skadeförebyggande arbetet är det, som tidigare påpekats, av vikt att få så fullständig redovisning som möjligt av inträffade yrkesskador. Genom att tillämpa ett utvidgat arbetstagarbegrepp kan nya, hittills relativt dåligt kartlagda grupper risksituation belysas. Arbetarskyddet kan härmed få underlag för att förbättra dessa grupper arbetssituation samt även vinna sådan kunskap, som kan vara till nytta för att förändra även andra grupper riskexposition. Bl. a. skulle uppgifter om inträffade yrkesskador inom t. ex. jordbruket kunna inhämtas från en större krets av personer.

Ensamföretagare

Beträffande arbetsmiljöutredningens förslag att arbetsmiljölagen också skall innefatta ensamföretagare m. fl. som hanterar farliga maskiner och andra tekniska anordningar samt farliga ämnen anser utredningen följande.

Det är ett intresse från arbetarskyddssynpunkt att information om yrkesskador även omfattar skadade i arbetet, som ej omfattas av yrkesskadeförsäkringen. Särskilt angeläget är detta för skogsbruket samt för jordbruket, där endast ca 10 % av de yrkesverksamma omfattas av yrkesskadeförsäkringen.

Enligt den enkät som arbetsmiljöutredningen har genomfört angående ensamföretagares arbetssituation, framgår att ensamföretagare ofta arbetar under sämre förhållanden än de anställda. Utredningen sammanfattar ett yttrande från yrkesinspektionen i denna fråga:

”... i vissa av de branscher som är mest utsatta för olycksfall – t. ex. jordbruk, skogsbruk och byggnadsarbete – finns en stor del arbetande människor på vilka arbetarskyddslagen inte är tillämplig men som torde utsättas för procentuellt minst lika många och svåra personskador som motsvarande yrkeskategorier av anställda. Ensamföretagaren arbetar ofta med gamla maskiner och apparater där skyddsstandarden är otillräcklig eller undermålig.”

Enligt arbetsmiljöutredningens förslag kommer yrkesinspektionen att åläggas tillsynen över ensamföretagarna. Man påpekar dock att tillsynen endast skall omfatta begränsade delar av arbetsmiljön. Yrkesinspektionen måste även i övrigt göra en bedömning av i vad mån det är rationellt att

satsa tillgängliga resurser på inspektion av ensamjordbruk och andra ensamföretag. Det kan t. ex. inte bli aktuellt med regelbundna inspektionsbesök som är fallet när det gäller företag med anställd personal.

Arbetsmiljöutredningen har sökt få reda på hur många ensamföretagare det finns i landet. Tyvärr ger den officiella statistiken inte fullständiga upplysningar härom. De grupper, som ej särskilt redovisas, kan dock enligt arbetsmiljöutredningen i huvudsak bedömas vara sysselsatta med arbeten som inte är särskilt belastade från olycksfallssynpunkt. Hit hör vissa kon-torsyrken, undervisnings- och sjukvårdsområdet, personliga tjänster m. fl.

De flesta ensamföretagarna finns inom familj jordbruket. Jordbrukets företagsregister upptar sålunda nära 70 000 familj jordbruk utan lejd arbetskraft och ca 30 000 ensambrukare. Inom vardera gruppen handel och byggnadsindustri redovisar centrala företagsregistret över 10 000 företag utan anställd personal. Därefter kommer skogsbruk med nära 10 000 företag, tillverkningsindustri och vissa former av landstransport med vardera 6 000 å 7 000 företag och övriga redovisade näringsgrenar med tillsammans över 8 000 företag. Totalt finns i centrala företagsregistret över 57 000 företag utan anställd personal anmälda.

Sammanlagt finns sålunda mer än 150 000 ensamföretagare och jordbrukare med familj jordbruk redovisade. Härtill kommer en grupp som ligger utanför den officiella statistiken och därför är svår att beräkna.

Om man räknar med att ensamföretagare i genomsnitt kommer att drabbas av en skada ca vart 21 år (med utgångspunkt från arbetstagarnas yrkeskadefrekvens¹) innebär detta att det lågt räknat kommer att inträffa ca 7 000 yrkesskador per år bland ensamföretagarna.

Yrkesskadestatistikutredningen anser att det vore av stor betydelse för framför allt yrkesinspektionens del att få uppgifter om ensamföretagares yrkesskador. Utredningen har därför undersökt på vilket sätt man kan inhämta uppgifter om inträffade yrkesskador hos personer som faller utanför yrkesskadeförsäkringen. I ett projekt inom skogsbruket² har man undersökt möjligheterna att erhålla uppgifter om inträffade yrkesskador inom privat-skogsbruket. Lantbrukets företagsregister har jämförts med riksförsäkringsverkets register över anmälda sjukpenningfall. De personer som fanns med i båda registren och som varit sjukskrivna mer än ett visst antal dagar, antogs kunna ha skadats i arbete inom skogsbruket. Från lokala försäkringskassan inhämtades uppgift för samtliga dessa personer om sjukskrivningen eventuellt kunde bero på en arbetsolycka. Den grupp som på detta sätt erhöles, intervjuades sedan om de inträffade olycksfallen.

Att på detta sätt inhämta uppgifter om olycksfall bland ensamföretagare, är enligt utredningens mening både omständligt och kostsamt. Utredningen föreslår istället att ensamföretagare åläggs samma anmälningsskyldighet om inträffade yrkesskador som gäller för arbetsgivare enligt 32 § lagen om yrkesskadeförsäkring.

Enligt arbetsmiljöutredningens förslag kommer den nya arbetsmiljölagen endast att omfatta ensamföretagare i den mån de befattar sig med tekniska anordningar, ämnen som kan föranleda ohälsa eller olycksfall, samt gemensamma arbetsställen. En sådan begränsning av anmälningsskyldigheten för yrkesskador kommer att medföra en rad svåra gränsdragningsproblem. Därför anser yrkesskadestatistikutredningen att anmälningsskyldigheten bör

¹ Idag är yrkesskadefrekvensen i genomsnitt för samtliga branscher 20/1 miljon arbetstimmar. Risken för att råka ut för ett olycksfall under ett år är således

$$\frac{20 \times 300 \times 8}{1\,000\,000} =$$

0,048, dvs. 1 olycksfall vart 21 år.

² Forskningsstiftelsen Skogsarbeten i samarbete med Skogsstyrelsen.

omfatta allt arbete som utförs av ensamföretagare.

Eftersom anmälan inte är kopplad till någon ekonomisk ersättning från yrkesskadeförsäkringen kommer det att ta lång tid innan rapporteringssystemet kommer att fungera tillfredsställande. Man måste därför räkna med ett visst bortfall av anmälningar. Viss möjlighet finns dock att via försäkringskassan kontrollera bortfallet. Utredningen föreslår således i avsnitt 20 att på blanketterna "Försäkring om sjukpenning" och "Försäkringen i samband med sjukdom", införs en fråga om sjukdomstillståndet uppstått p. g. a. yrkesskada eller ej.

Om det av dessa blanketter framgår att en ensamföretagare sannolikt drabbats av en yrkesskada, bör kassan avisera företagaren och sända en blankett för anmälan om yrkesskada till denne.

Härigenom erhålls en viss kontroll av åtminstone de allvarigare yrkesskadorna bland ensamföretagarna. För försäkringskassans del är det nödvändigt att det på skadeanmälan särskilt markeras att anmälan i detta fall inte avser anspråk på ersättning från försäkringen.

För yrkesinspektionens del kommer det att finnas ett stort behov av information om inträffade yrkesskador hos ensamföretagare, bl. a. som underlag för prioritering av inspektionsverksamheten. Likaså har arbetarskyddsstyrelsen behov av information ur yrkesskadeanmälan som underlag för anvisningsarbete, främst då inom skogs- och jordbrukssektionerna.

Möjligheten att göra sammanställningar av material om skador bland ensamföretagare är dock begränsad p. g. a. bristen på uppgifter om arbetad tid för dessa grupper. Detta jämte problemet med bortfallet innebär att man noga måste överväga i vilken utsträckning materialet skall användas för sammanställningar. Om sådana sammanställningar bedöms kunna göras, bör dessa yrkesskador redovisas i särskilda tabeller och förses med utförliga kommentarer om fullständighet, kvalitet osv.

Studerande

Såväl yrkesskadeförsäkringskommittén som arbetsmiljöutredningen lägger fram förslag som berör studerande. Utredningarna närmar sig dock dessa grupper av individer från något olika utgångspunkter. Yrkesskadeförsäkringskommittén anser att försäkringen även i fortsättningen skall inrymma ett försäkringsskydd för elever som undergår yrkesutbildning. Kommittén föreslår att det nuvarande förteckningssystemet överges. Däremot anser kommittén det inte rimligt att yrkesskadeskyddet skulle sättas in redan i grundskolan utan först då eleven påbörjat yrkesutbildning eller därmed jämförlig utbildning. Arbetsmiljöutredningen anser däremot att såväl grundskolan som högre utbildning, specialskolor och kursverksamheter av olika slag skall omfattas av arbetsmiljölagen. Undantag görs dock för eleverna i de lägre årskurserna i grundskolan.

Yrkesskadestatistikutredningen utgår från att informationssystemet om yrkesskador skall omfatta skador i arbetslivet. I likhet med yrkesskadeförsäkringskommittén anser utredningen att skador som inträffat under elevers ordinarie skolarbete ej skall ingå i informationssystemet. Studerande under yrkesutbildning kommer däremot, enligt yrkesskadeförsäkringskom-

mitténs förslag, att ingå i personkretsen. Denna grupp måste dock särredovisas då inga uppgifter om arbetad tid finns att tillgå.

Vårdområdet

I arbetsmiljöutredningens förslag till personkrets föreslås att vårdområdet skall innefattas i arbetsmiljölagen. Detta gäller vårdtagare inom alla former av vård som är offentligt reglerade såsom sjukvård, socialvård, arbetsvård och kriminalvård.

Kring lagen om yrkesskadeförsäkring finns redan idag ett flertal författningar (se avsnitt 4). Bl. a. ingår författningen om personer som drabbats av kroppsskada under vistelse på anstalt m. m. Antalet skadefall, som årligen anmäls enligt dessa regler, uppgår till 100–200 och redovisas inte i yrkesskadestatistiken. Skador som regleras av militärsättningsförordningen ingår ej i denna grupp.

Arbetsmiljöutredningens förslag angående vårdområdet omfattas till stora delar av någon av ovan nämnda författningar. Att föreskriva anmälningskyldighet för dessa grupper utanför yrkesskadelagstiftningen anser utredningen ej befogat. Informationssystemets personkrets bör därför på denna punkt följa yrkesskadeförsäkringskommitténs istället för arbetsmiljöutredningens förslag.

Försvaret

Arbetsmiljöutredningen behandlar även försvaret i sitt betänkande. Som huvudregel föreslås att arbetsmiljölagen i sin helhet blir tillämplig på försvaret.

Regeringen har den 4 december 1975 till yrkesskadestatistikutredningen överlämnat en skrivelse för beaktande från Riksdagens revisorer om förhindrandet av olyckshändelser i försvaret.

I skrivelsen redovisas en företagen granskning av den verksamhet som bedrivs inom försvarsmakten för att förhindra olyckshändelser. Till skrivelsen har fogats en den 16 oktober 1974 dagtecknad granskningspromemoria med remissyttranden, utdrag ur försvarets sjukvårdsstyrelses officiella statistiska publikationer samt en skrivelse från TCO/S och Statsanställdas förbund (SF).

Revisorerna konstaterar bl. a. att granskningen givit ett allmänt intryck av att skyddsfrågorna ägnas stor uppmärksamhet inom försvarsmakten, att ett flertal myndigheter m. fl. arbetar med de problem som tagits upp vid granskningen och att arbetet bedrivs med sikte på att åstadkomma förbättringar på de vägar som revisorerna rekommenderat.

Nuvarande rutiner för anmälan av olycksfall inom försvaret är följande:

Ersättning utgår av statsmedel med anledning av kroppsskada, som ådragits under militärtjänstgöring eller av myndighet kontrollerad frivillig utbildning till gagn för totalförsvaret. Ersättningsreglerna återfinns huvudsakligen i 1950 års militärsättningsförordning. (Se avsnitt 4.1.2.)

Berättigade till ersättning är värnpliktiga, hemvärnspersonal och personal i andra försvarsorganisationer som under militärtjänstgöring ådrar sig sjukdom eller drabbas av skada p. g. a. olycksfall. Termen militärtjänstgöring

har en betydligt vidare innebörd än begreppet arbete i lagen om yrkesskadeförsäkring. I fråga om förmånerna ansluter sig militärsättningsförordningen i allt väsentligt till yrkesskadeförsäkringslagen även om vissa särbestämmelser förekommer. Någon samordning mellan militärsättningsförordningen och lagen om allmän försäkring förekommer inte. Militärsättningsförordningen har inte tagits upp i yrkesskadeförsäkringskommitténs betänkande, men väntas bli behandlad i ett senare betänkande.

Beräffande anmälningsförfarandet föreligger olikhet gentemot lagens om yrkesskadeförsäkring regler. Vederbörande truppförbandschef skall, om inträffad skada kan antas föranleda ersättning, anmäla skadan direkt till riksförsäkringsverket.

Av den granskning riksdagsrevisorerna gjort framgår att den ovannämnda rapporteringen ej alltid fungerar tillfredsställande. Man anför vad gäller rutinerna följande.

”Krigsmaktens enheter rapporterar och inlämnar till vederbörande civila institutioner och myndigheter det uppgiftsunderlag för statistik som enligt olika föreskrifter skall lämnas vid skadetillfällen, som faller under arbetarskyddslagen.

De civila myndigheter det här är frågan om är främst allmän försäkringskassa, riksförsäkringsverket, yrkesinspektionen och arbetarskyddsstyrelsen. Huruvida samtliga inom krigsmakten anställd och värnpliktig personal omfattas av denna rapportering har vid utredningstillfället inte kunnat fastställas, då motstridande uppgifter lämnats från civila myndigheter och myndigheter inom krigsmakten.

Inom krigsmakten synes rutinerna för rapportering om olyckstillbud, olyckshändelser och skador medföra vissa brister i det uppgiftsunderlag som ligger till grund för statistik över nämnda förhållanden.”

Antalet anmälda skador enligt militärsättningsförordningen brukar uppgå till 3 000–4 000 per år och redovisas ej i yrkesskadestatistiken.

Arbetsmiljöutredningen föreslår att det skall ingå i yrkesinspektionens åligganden att bedriva tillsyn över militär verksamhet. Yrkesinspektionen kommer för denna del av sin tillsynsverksamhet att behöva information om inträffade yrkesskador bland värnpliktiga m. m. Yrkesskadestatistikutredningen anser därför att värnpliktiga m. fl. bör ingå i personkretsen för informationssystemet om yrkesskador. Anställd personal i militär verksamhet omfattas ju redan idag av lagen om yrkesskadeförsäkring.

Utredningen konstaterar dock att den av tidsskal inte haft möjlighet att lämna några konkreta förslag till lösande av frågor i samband med inordnande av den berörda gruppen i informationssystemet. Detta gäller bl. a. särskilt formulär för anmälan, möjligheter att erhålla uppgifter om arbetad tid för gruppen, eventuella särskilda indelningar osv. Dessa frågor förutsätts därför bli behandlade i särskild ordning.

14 Yrkesskadebegreppet

Föregående avsnitt behandlar personkretsen i informationssystemet för yrkesskador. Detta avsnitt kommer att behandla yrkesskadebegreppet med sikte på samma mål, nämligen att informationssystemet främst skall kunna användas för det förebyggande arbetarskyddet.

14.1 Att kunna mäta störningar i arbetsmiljön

Forskningen kring yrkesskadorna var tidigare mera begränsat inriktad på vissa orsaksfaktorer och hur dessa samverkade. Yrkesskadorna var enligt detta betraktelsesätt ofrånkomliga och kunde inte helt uteslutas. Under senare år har emellertid målet betydligt vidgats: man söker nu att med forskningens hjälp så långt som möjligt ange villkoren för riskfria arbetsförhållanden, vilket på sikt bör kunna leda till en bättre och allsidigare planeringsunderlag. Nuvarande teknologier och arbetsprocesser uppvisar emellertid fortfarande större eller mindre avvikelser från ett störningsfritt system. Många av dessa uppträdande störningar saknar man emellertid möjlighet att mäta. De faktorer man kan mäta ger därför ett otillräckligt underlag.

Ju fullständigare man mäter och registrerar olika störningar på arbetsplatserna ju mer värdefullt blir erfarenhetsmaterialet. För arbetarskyddet är det därför synnerligen angeläget att kunna utöka och förbättra beskrivningar och mätningar av olika störningar i arbetsmiljön. Dessa störningar kan bl. a. klassificeras efter resultat av de inträffade händelserna vilka belyses av nedanstående tablå.

Störningar som resulterat i	$\left\{ \begin{array}{l} \text{Dödsfall} \\ \text{Invaliditetsfall} \\ \text{Övergående fall} \\ \text{Bagatellskador} \\ \text{Tillbud} \end{array} \right\}$	Officiell statistik	$\left\{ \begin{array}{l} \text{Inträffade skador} \\ \text{"olycksfall"} \\ \text{Händelser som kan} \\ \text{likna olycksfall} \end{array} \right\}$

I den officiella svenska yrkesskadestatistiken ingår endast dödsfall, invaliditetsfall och övergående skador. Bagatellskador ingick dock i statistiken fram till 1954 års omläggning av yrkesskadeförsäkringen.

Fördelen med att i det förebyggande arbetet begränsa sig till att använda inträffade skador, s. k. manifesta skador, är att de är lätta att definiera. Vidare medför skador som leder till dödsfall och invaliditet de största kostnaderna för såväl individ som företag och samhälle och är därför viktiga att förebygga. En annan fördel med att begränsa sig till inträffade skador är att de på ett relativt entydigt sätt medger jämförelser mellan företag och branscher.

Idag blir troligen ett ej obetydligt antal lindrigare skador ej anmälda. Vid en undersökning¹, där man intervjuade personer som vid olycksfall besökt akutmottagningar i Malmö-Lund-distriktet, fann man att av de 67 fall som undersöktes mer ingående var endast 26 % av dem registrerade som yrkesskada hos försäkringskassan.

Svagheten med att begränsa sig till information om inträffade skador är främst att man frånhänder sig en möjlighet att på ett tidigare stadium, innan en yrkesskada inträffat, upptäcka störningar och därmed sammanhängande risker. Dessutom har man vid beskrivningen av dessa skador huvudsakligen varit intresserad av personskadans orsaker istället för av störningens orsaker.

En annan svaghet är att helt olika personskador kan bli följden vid samma typ av störning beroende på vem som skadas. Det finns exempelvis bland personer skadade vid fall en hög frekvens av äldre kvinnor. Detta behöver ju inte betyda att de oftare faller utan kan bero på att de har en svagare benstomme och därför oftare skadar sig när de faller.

Den främsta invändningen mot att samla in tillbud och andra icke riskutlösande störningar är att man anser att orsakerna till dessa skiljer sig från orsakerna till störningar som leder till personskador. Denna fråga har studerats i olika undersökningar men några egentliga skillnader har ej påvisats. Det finns därför forskare som hävdar att en störnings svårighet är helt slumpmässig. Man anser att om man enbart tar hänsyn till störningar med personskada som följd, ger detta en felaktig bild av de verkliga riskerna inom arbetsmiljön. En annan invändning mot att studera dessa två typer av störningar är att de är svåra att definiera, vilket leder till ett bortfall. Bortfallet har dock kunnat begränsas i vissa studier men dessa har då varit inriktade på en viss sysselsättning eller bransch.

Genom att studera det större antalet inträffade tillbud och andra icke riskutlösande störningar får man emellertid ett bredare underlag för att studera risker och deras uppkomstmekanismer än genom att bara begränsa sig till störningar med personskador som följd. Dessutom är det ofta möjligt att inhämta mer adekvata beskrivningar av tillbudet eftersom den drabbade personen är kvar på sin arbetsplats och kan berätta vad som har hänt. Man får också på detta sätt bättre underlag för preventiva åtgärder innan en personskada behöver inträffa. Rapportering av tillbud och andra störningar är därför speciellt värdefull när man introducerar nya arbetsmetoder och maskiner.

Som framgår av denna framställning finns det för- och nackdelar med alla de typer av data man kan använda sig av i det förebyggande arbetet. För att det förebyggande arbetet skall ge största möjliga effekt är det emellertid nödvändigt att man söker få in så många uppgifter som möjligt om riskerna i arbetsmiljön.

¹ Andersson R, Johansson B, Lindén K, Svanström K E och Svanström L. Olycksfall i arbetsmiljö. En epidemiologisk undersökning i Malmö. Soc med tidskrift 3 1975.

Om en stor del av personskadorna kan tillskrivas slumpen borde man – även om en majoritet av de rapporterade störningarna inte utgör direkta olycksfallsrisker – inhämta information om dessa störningar, eftersom denna information skulle vara av stort värde för att kontrollera och förbättra arbetsförhållandena och säkerheten i arbetet.

14.2 Tidigare föreslagna förändringar i nuvarande yrkesskadebegrepp

Dagens officiella yrkesskadestatistik bygger på ett yrkesskadebegrepp som omfattar störningar med personskada (och i regel sjukskrivning) som följd. Det nuvarande yrkesskadebegreppet finns beskrivet i avsnitt 4.

14.2.1 1971 års promemoria om yrkesskadestatistiken

I denna promemoria anförde man bl. a. att det förelåg behov att i statistiken beskriva också bagatellskadorna och tillbud. På grund av svårigheterna med att infånga denna typ av störningar avstyrkte man dock att de togs med i statistiken. Det fanns vidare en underanmälning av yrkessjukdomarna. Först om de blir långvariga eller i hög grad recidiverande kommer anmälan till stånd. För att om möjligt avhjälpa bristerna i yrkessjukdomsstatistiken föreslog utredningen att en förbättring av diagnosticeringen för yrkessjukdomar borde ske. Denna föreslogs ske i samråd med arbetarskyddsstyrelsen.

Man tog också upp frågan om av arbetsmiljön betingade ohälsa som ej är att betrakta som yrkesskada i yrkesskadeförsäkringslagens mening. Man ansåg att med det vidgade arbetarskyddsbegreppet torde det bli nödvändigt att söka utvidga området för statistiken även till annan ohälsa än sådan som föranletts av yrkesskada. Man överlät denna fråga att närmare utredas vid den fortsatta utredning som borde komma till stånd.

14.2.2 Yrkesskadeförsäkringskommitténs förslag

Yrkesskadebegreppet tas också upp i yrkesskadeförsäkringskommitténs betänkande (SOU 1975:84) Ersättning vid arbetsskada.

Angående begreppet olycksfall i arbetet och färdolycksfall föreslås inga förändringar inom yrkesskadeförsäkringen. Beträffande yrkessjukdoms- begreppet anför emellertid följande.

”Den naturliga målsättningen vid lagstiftning angående ersättningsberättigande yrkessjukdomar är enligt kommitténs uppfattning att bestämmelserna skall omfatta varje sjukdom som kan härledas till arbetet eller arbetsförhållandena.

Det kan enligt kommitténs mening inte råda någon tvekan om att den principiellt riktigaste lösningen uppnås genom en allmän regel. Med en sådan lösning stängs ingen sjukdom ute från yrkesskadeskyddet med mindre den uttryckligen undantagits från regelns tillämpningsområde. Nya vetenskapliga rön kan i framtiden innebära förbättrade möjligheter att härleda sjukdomar till arbetet och arbetsförhållandena. Genom en allmän regel kan man fånga in utvecklingen på ett säkrare och snabbare sätt än som är möjligt med det nuvarande regelsystemet.”

Kommittén finner därför övervägande skäl tala för en allmän regel om yrkessjukdomar framför det nuvarande systemet med en förteckning. I vissa fall föreslås dock en begränsning av ersättningen.

”Emellertid anser kommittén det vara ofrånkomligt att begränsa ersättningsrätten beträffande sjukdomar på grund av smitta. Detta sker enligt kommitténs mening lämpligen genom att från huvudregeln undanta smittsamma sjukdomar. För dessa föreslås i stället särskilda bestämmelser. I övrigt skall i princip varje sjukdom kunna anses som yrkesskada om orsakssamband med arbetet föreligger. För reumatologiska sjukdomar och andra sjukdomar i ryggrad eller leder samt psykiska sjukdomar och psykosomatiska sjukdomar har det ansetts nödvändigt att ställa upp strängare krav på orsakssambandet än för övriga sjukdomar.

Kommittén har funnit övertygande skäl tala för att nuvarande bevisregel om orsakssamband förs över oförändrad som en huvudregel i den nya lagen. Den skall där gälla för alla skador föranledda av olycksfall samt för samtliga yrkessjukdomar som enligt nuvarande lagstiftning bedöms som yrkesskada. Den skall också få tillämpning för någon av de sjukdomar som genom övergången till ett generellt yrkesskadebegrepp kommer att föras in under försäkringssskyddet, t. ex. vibrationssskador på nerver.

Att låta nuvarande bevisregel få giltighet för hela fältet av de yrkessjukdomar som enligt kommitténs förslag kommer att föras in under lagen finner däremot kommittén icke möjligt. De sjukdomar som den strängare bevisregeln får aktualitet för kan delas in i tre grupper; reumatologisk sjukdom, annan sjukdom i ryggrad och leder, samt psykisk eller psykosomatisk sjukdom”.

Med begreppet yrkesskada avser kommittén sålunda varje skada som uppkommit till följd av skadlig inverkan i arbetet. Vad gäller bevisregeln anför man att om man bortser från olycksfall i arbetet har man i tidigare praxis intagit den ståndpunkten att det måste föreligga en rätt hög grad av sannolikhet för att ett ämne eller annan faktor i arbete i och för sig kan vara skadligt. Kommittén anför vidare i denna fråga.

”Om en skadad skall kunna få ersättning från yrkesskadeförsäkringen måste det således först kunna konstateras att den påstådda farliga faktorn har sådan skadebringande egenskap som är nödvändig för att viss sjukdom skall kunna uppstå. I ett senare led får man med tillämpning av bevisregeln pröva om denna skadebringande egenskap föranlett skadan i det enskilda fallet.

Kommittén har övervägt att i den nya lagen föreslå en bestämmelse som föreskriver att, om det inte är känt att viss faktor i arbetsmiljön kan vara skadlig på visst sätt, detta ändå skall anses vara fallet om det föreligger sannolika skäl härför. Med hänsyn till den uppmjukning av praxis som redan kan anses påbörjad menar kommittén emellertid att principen kan genomföras fullt ut i rättstillämpningen utan att detta behöver anges i lagen.

I vissa fall har avsevärd tid förflutit innan det har kunnat slås fast att en faktor har sådana skadebringande egenskaper och att den kan ge upphov till viss sjukdom. Av intresse i detta sammanhang är den s. k. epidemiologiska metodik som i vissa fall kommit till användning inom yrkesmedicinen.”

En annan fråga som har betydelse för tolkningen av yrkesskadebegreppet är den förändring av invaliditetsbegreppet som kommittén föreslår. Man säger bl. a. följande.

”Enligt den allmänna försäkringens regler grundas rätt till förtidspension på den reella nedsättning som kan anses föreligga i den försäkrades förmåga att bereda sig inkomst genom förvärsarbete. Vid bedömningen i vad mån en yrkesskada medför

rätt till livränta inom yrkesskade försäkringen fästs däremot i allmänhet större avseende vid den rent fysiska defekten än vid dess konsekvenser för den skadades förvärvsförmåga.

Enligt kommitténs mening finns det inte anledning att grunda rätten till livränta inom yrkesskade försäkringen på någon annan invaliditetsbestämning än den som gäller inom den allmänna försäkringen. Livräntans funktion bör alltså vara densamma som förtidspensionens, nämligen att kompensera den reella nedsättning som yrkesskadan föranlett i den försäkrades förmåga att bereda sig inkomst genom förvärvsarbete.

Kommittén har i det föregående slagit fast att den uppbyggnad och förstärkning av den allmänna försäkringen som har skett under 1960- och 1970-talen samt tillkomsten av trygghetsförsäkringen inte i och för sig medfört att behovet av en särskild yrkesskade försäkring upphört. Å andra sidan är det uppenbart att dessa omständigheter i hög grad måste beaktas vid bestämmandet av yrkesskade försäkringens materiella förmåner. Genom trygghetsförsäkringen, som numera genom ett nät av kollektivavtal är tillgänglig för i princip alla anställda på arbetsmarknaden, har arbetsgivarna tagit på sig ett skadeståndsrättsligt ansvar för personskada som orsakats av arbetet. Försäkringen ger inte endast ersättning för förlust av arbetsinkomst utan också ersättning för bestående lyte och men. Sådan ersättning beräknas med utgångspunkt från dels den medicinska invaliditetsgrad som kan förutses bli bestående för framtiden, dels den skadades ålder. Utöver detta kan ersättning lämnas enligt skadeståndsrättsliga regler. Genom dessa ersättningsmöjligheter får i stort sett frågan om ersättning för lyte och men till den som drabbats av en yrkesskada anses ha fått en fullt tillfredsställande materiell lösning.

Den frågan uppstår då om yrkesskade försäkringen också bör ge några garantier om ersättning i motsvarande fall. Kommitténs avsikt att bygga den nya lagen på ett förvärvsmässigt invaliditetsbegrepp som medför att livräntan kommer att förlora denna funktion som menersättning. Endast i de fall då yrkesskadan i realiteten medfört förlust av inkomst kommer livränta att utgå. Med hänsyn till att ersättning för men inte utgår inom socialförsäkringarna i övrigt och med beaktande av det skydd som trygghetsförsäkringen numera ger och de sociala skäl som bildar ramen för det nya yrkesskadeskyddet har kommittén inte funnit tillräcklig anledning att i den nya lagen föra in någon särskild rätt till ersättning för lyte och men."

14.3 Utredningens överväganden

Enligt utredningens direktiv skall samma yrkesskadebegrepp användas i yrkesskade statistiken som i yrkesskade försäkringen. Utredningen har emellertid ansett det angeläget att med hänsyn till de föreslagna målen för informationssystemet om yrkesskador undersöka vad avgränsningen av nuvarande yrkesskadebegrepp i yrkesskade försäkringen innebär, liksom de förslag till förändringar som finns i yrkesskade försäkringskommitténs betänkande.

14.3.1 Avgränsning av yrkesskadebegreppet

Någon förändring av nuvarande olycksfalls- och färdolycksfallsbegrepp föreslås ej i den kommande arbetsskade försäkringen. Däremot föreslås ett vidgat yrkessjukdomsbegrepp.

De tilläggsdirektiv som yrkesskade statistikutredningen fått berör av arbetsmiljön betingad ohälsa. Utredningen har fått uppdrag att undersöka

i vilken utsträckning det är möjligt att genom olika former av tillgänglig statistik eller annan redovisning av sjukdom eller ohälsa, som kan ha samband med arbetet, men som inte är yrkessjukdom i yrkeskadeförsäkringslagens mening förbättra underlagen för åtgärder på arbetsmiljöns område.

Möjligheterna att inom det föreslagna informationssystemets ram kunna belysa samband mellan arbetsmiljö och ohälsa ökar genom den vidgning av yrkessjukdomsbegreppet som föreslås. Antalet anmälda yrkessjukdomar kommer att öka och nya slag av yrkessjukdomar kommer att anmälas. Denna vidgning är dock ej tillräcklig och det finns därför anledning att med hjälp av andra källor söka fånga in av arbetsmiljön betingad ohälsa. Förslag till hur man kan utnyttja andra informationskällor för att fånga upp sådan ohälsa presenteras i del IV i detta betänkande. Information om ohälsa från andra informationskällor kan också få betydelse för yrkessjukdomsbegreppets omfattning. Epidemiologisk metodik i detta sammanhang kommer att beröras i nämnda avsnitt.

Som ovan framgått ansluter sig yrkeskadestatistikutredningen till det av yrkeskadeförsäkringskommittén föreslagna yrkessjukdomsbegreppet. Grunden för mycket av den kritik som riktats mot yrkeskadebegreppet kommer härigenom att undanröjas. Emellertid beräknas förslaget träda i kraft ca ett halvt år innan ett informationssystem om yrkeskadador kan komma att realiseras. Med hänsyn till att det troligen kommer att ta ganska lång tid innan praxis utbildats rörande det nya yrkessjukdomsbegreppet, finner yrkeskadestatistikutredningen det svårt att förutsäga vad informationssystemet kommer att omfatta i fråga om yrkessjukdomar. En svårighet i detta sammanhang utgör den planerade decentraliseringen till försäkringskassorna även av yrkessjukdomsärenden. Trots att man föreslår att kassorna skall ha medicinsk expertis till sitt förfogande, torde yrkessjukdomsbegreppet till en början kunna ge upphov till bedömningssvårigheter. Utredningen har därför endast översiktligt tagit upp problemet hur uppgifter om yrkessjukdomar skall inhämtas och redovisas.

Utredningen vill dock något beröra nuvarande sätt att i yrkeskadestatistiken redovisa yrkessjukdomarna. I dag redovisas i statistik för ett visst år endast sådana fall som yppats under detta år och som ersatts enligt yrkeskadeförsäkringen eller allmänna sjukförsäkringen, oavsett om ersättning börjat utgå under året eller senare. Detta leder till att många fall av yrkessjukdom aldrig blir redovisade eftersom statistiken för de år de yppats redan har publicerats. Undantagna från denna regel är silikosfallen. De redovisas för det år ersättning börjat utgå.

Också redovisningen av dödsfallen i yrkessjukdomarna är i dag bristfällig. Även om man, som för silikosfallen, redovisar de dödsfall som inträffat samma år som ersättning börjar utgå, blir bilden i hög grad missvisande, eftersom mycket få dödsfall på grund av yrkessjukdom inträffar samma år som ersättning börjar utgå.

Utredningen föreslår därför att uppgifter om samtliga yrkessjukdomsfall registreras i det ADB-baserade yrkeskaderegistret för det år ersättning börjat utgå och att en kontinuerlig dödsfallsrapportering sker till registret.

Den av yrkeskadeförsäkringskommittén föreslagna vidgningen av yrkeskadebegreppet torde komma att innebära att antalet skador klassificerade som yrkeskadador kommer att öka. Däremot innebär kommitténs förslag

angående borttagande av ersättning för lyte och men att vissa yrkesskador överhuvudtaget ej faller under den föreslagna yrkesskade försäkringen och därmed ej regleras av försäkringskassa. Det kan gälla bullerskador eller fall av eksem där den skadade ej blir sjukskriven och kan arbeta vidare med oförändrad inkomst. Eventuellt kan en del av dessa skador fångas upp genom sänkningen av nedre gränsen för livränta, men en stor del av dessa yrkesskador kommer att falla utanför arbetsskade försäkringen.

Det yrkesskadebegrepp som skall användas inom informationssystemet skall enligt direktiven vara detsamma som inom försäkringen. Samma anmälan skall användas för informationssystemet och försäkringen. Huruvida generell anmälningskyldighet skall råda för alla yrkesskador till försäkringskassan oberoende av om de ger rätt till ersättning inom denna eller trygghetsförsäkringen framgår ej av yrkesskade försäkringskommitténs förslag.

Det framtida informationssystemet skall främst tjäna arbetarskyddets behov. Det bör därför omfatta alla yrkesskador i arbetsmiljön, oberoende av om de faller under den föreslagna yrkesskade försäkringen eller enbart ger upphov till lyte och men. Yrkesskade statistikutredningen vill därför föreslå en generell anmälningskyldighet till försäkringskassan – speciellt med hänsyn till den grupp av flera hundra tusen personer, som faller utanför trygghetsförsäkringen. Om ej en generell anmälningskyldighet kommer att föreslås måste enligt yrkesskade statistikutredningen behovet av uppgifter om yrkesskador, som faller utanför arbetsskade försäkringen tillgodoses på annat sätt. Detta bör lämpligen ske genom lagstiftning om skyldighet för arbetsgivarna att till informationssystemet anmäla yrkesskador, som ej faller under yrkesskade försäkringen men som ger upphov till lyte och men.

Övergången från begreppet medicinsk invaliditet till ekonomisk sådan har också konsekvenser för det föreslagna informationssystemet. Från arbetarskyddssynpunkt finns behov av att veta vilken medicinsk effekt skadan givit upphov till. Borttagandet av begreppet medicinsk invaliditet innebär att man måste ersätta detta begrepp med en annan bedömning av skadans medicinska följd. Eftersom ersättning för lyte och men skall utbetalas av trygghetsförsäkringen, kommer man där att göra en medicinsk invaliditetsbestämning. Exakt vad detta medicinska invaliditetsbegrepp kommer att innebära vet man ännu ej inom trygghetsförsäkringen. Vid de kontakter utredningen haft med ansvariga inom trygghetsförsäkringen, har de förklarat sig villiga att till yrkesskade statistiken lämna uppgifter om beslutad medicinsk invaliditetsgrad för olika skador. På detta sätt kommer två olika slag av invaliditetsgrader att kunna inhämtas till informationssystemet, nämligen både ekonomisk och medicinsk invaliditet. Någon möjlighet att erhålla uppgift om medicinsk invaliditet för dem som faller utanför trygghetsförsäkringen finns ej.

Utredningen ansluter sig således i princip till det av yrkesskade försäkringskommittén föreslagna yrkesskadebegreppet. Vad gäller olycksfalls- och yrkesskadebegreppet vill dock utredningen anföra ytterligare synpunkter.

14.3.2 *Olycksfallsbegreppets avgränsning*

Utredningen har övervägt möjligheten att i informationssystemet också inhämta uppgifter om bagatellskador och tillbud för att få ett förbättrat underlag för arbetarskyddets del.

Det kan ur arbetarskyddssynpunkt också diskuteras om den nuvarande definitionen av yrkesskada, som en skada, som i princip givit upphov till sjukskrivning en dag eller mer, är den mest adekvata. Om en person blir sjukskriven eller ej kan bero på en rad olika faktorer. Av betydelse i detta sammanhang är den behandlande läkarens sjukskrivningsbenägenhet för olika fall, möjligheterna till omplacering av den skadade till andra arbetsuppgifter inom företaget istället för sjukskrivning etc. Tidpunkten för yrkesskadans inträffande kan också ha betydelse. Detta gör att yrkesskadestatistiken skulle kunna betecknas som en yrkesskadesjukskrivningsstatistik. Gränsdragningen i detta hänseende är således oklar.

I det förebyggande arbetarskyddet har man naturligtvis behov av att fånga upp så många störningar som möjligt samt få information om dem. Detta talar för en så vid definition av störningsbegreppet som möjligt.

Bagatellskador

Med bagatellskador menas skador som enbart föranlett omläggning eller läkarvård, alltså ej sjukskrivning.

I 1971 års promemoria avstyrktes medtagandet av bagatellskadorna i yrkesskadestatistiken på grund av svårigheterna att erhålla uppgifter om inträffade skador. Genom införandet av läkarvårdsersättningsssystemet (den dåvarande s. k. 7-kronorsreformen) erhåller försäkringskassorna månadsvis från resp. sjukvårdshuvudmän numera endast uppgift om antalet fall, som erhållit läkarvård genom deras försorg.

Den enda möjligheten att få med bagatellskadorna enligt promemorian skulle vara att återinföra den före år 1955 tillämpade särskilda anmälningskyldigheten för dessa skador. På grund av samordningen mellan sjuk- och yrkesskadeförsäkringen kan dock redovisningen av sådana fall befaras bli mycket bristfällig. Därför ansåg 1971 års utredning att bagatellskadorna ej skulle medtagas i redovisningen av statistiken.

Utifrån gjorda studier konstaterar yrkesskadestatistikutredningen att anmälningsfrekvensen varierar för olika yrkesskador med olika sjukskrivningslängd. En viss underrapportering har konstaterats vid lätta skador, medan däremot rapporteringen av svåra skador förefaller tillfredsställande.

När det gäller att rapportera bagatellskador är att märka att arbetsgivaren ofta saknar vetskap om att sådana skador inträffar. Ett undantag utgörs av sådana skador, som inträffat på dagtid vid arbetsplatser, där arbetarna har tillgång till medicinsk företagshälsovård. En rapportering från företagshälsovården skulle relativt lätt kunna åstadkommas. Emellertid har endast ca 20 % av arbetstagarna tillgång till företagshälsovård och dessa 20 % är huvudsakligen anställda inom stora företag. En rapportering av bagatellskador från företagshälsovården skulle således endast ge information från en begränsad del av arbetslivet. Utredningen anser därför att övervägande skäl talar för att uppgifter avseende skador, som enbart föranlett omläggning eller läkarvård (s. k. bagatellskador) för närvarande inte skall ingå i infor-

mationssystemet.

Utredningen vill framhålla betydelsen av att de företag, som har företagshälsovård, bygger upp sådana interna system att man har möjlighet att fånga upp bagatellskadorna. Informationen om dessa bör vara ett av underlagen för det lokala skyddsarbetet. I framtiden finns dessutom förutsättningar att få en bättre information om bagatellskadorna i och med att företagshälsovården byggs ut. Möjligheterna att inhämta vissa uppgifter vid besök vid öppen vård har diskuterats. Projektet är emellertid endast på planeringsstadiet. När företagshälsovården ytterligare utbyggs bör på nytt övervägas om bagatellskadorna skall införlivas i informationssystemet.

Tillbud

Logiskt sett bör uppgifter om tillbud endast diskuteras under förutsättning att uppgifter om bagatellskadorna inhämtas till det föreslagna informationssystemet om yrkesskadorna.

I 1971 års promemoria avstyrks att uppgifter om tillbud skulle ingå i yrkesskadestatistiken. Studier av tillbud ger viktig information för arbetarskyddets del. Vissa svårigheter föreligger dock för en statistisk redovisning på riksplanet. För det första är, såsom i allmänhet när det gäller händelser på arbetsplatsen, som ej föranleder krav på ersättning, motiveringen för rapporteringen låg. För det andra föreligger som tidigare påpekats svårighet att generellt definiera begreppet tillbud. I vissa undersökningar har man kunnat kontrollera ett eventuellt bortfall genom att man anpassat definitionen av tillbud till den bransch eller sysselsättning undersökningen utfördes i. På grund av olika arbetens karaktär har man för att få ut bästa underlag för åtgärder definierat tillbud på olika sätt. Man kan svårigen tänka sig samma definition inom t. ex. underjordsarbete i gruvor och vid övervakningsarbeten inom t. ex. kraftverk, vilket gör att en numerisk redovisning på riksplanet av tillbud lätt blir meningslös.

Ur arbetarskyddssynpunkt finns behov att kunna beskriva alla slag av störningar. Utredningen nödgas dock konstatera att det för närvarande inte är praktiskt genomförbart att på ett tillfredsställande sätt fånga in alla dessa slag av uppgifter, utan föreslår i stället att yrkesskadebegreppet bestäms utifrån det yrkesskadebegrepp som föreslås av yrkesskade försäkringskommittén.

Utredningen vill dock framhålla vikten av att det inom det enskilda företaget eller branschen byggs upp rutiner, som kan fånga upp information om risker via uppgifter om bagatellskadorna och tillbud. Förutom det värde sådana rutiner har för det lokala skyddsarbetet, finns det stort behov av sådan information för anvisningsarbete inom arbetarskyddsstyrelsens tillsynsavdelning, liksom för yrkesinspektionen.

Förslag till sådana rutiner har exempelvis utarbetats i ett projekt inom skogsbruket.¹ Rutinen byggde på att arbetstagarna själva under en vecka till fjorton dagar rapporterade alla tillbud eller tillbud av en viss typ, vilka inträffade i arbetet. Detta skedde till skyddsombudet som besökte arbetsplatsen varje dag under rapporteringsperioden.

När det inträffat ett tillbud intervjuade skyddsombudet skogsarbetaren om hur tillbudet gått till samt om de direkta orsakerna till tillbudet. Dess-

¹ Gustafsson L Tillbudsrapportering inom skogsbruket – en metod för aktivare arbetarskydd. Skogs fakta nr 1, 1974.

utom registrerades bakgrundsdata avseende själva tillbudsögonblicket med hjälp av formulär med fasta frågor. För varje deltagare fanns dessutom sedan tidigare registrerat vissa person- och utrustningsuppgifter samt uppgifter om arbetsplatsen. Efter rapporteringsperiodens slut sände skyddsombudet samtliga uppgifter till undersökningsgruppen. Rapporteringen upprepades med 4-6 månaders intervall.

En undersökningsgrupp analyserade och sammanställde resultaten, varefter de återsändes till de medverkande samt arbetsledningen. På detta vis var uppgiftslämnarna anonyma. Därefter ordnades arbetsplatsträffar där arbetstagare och arbetsgivarna gemensamt diskuterade fram förslag till åtgärder.

14.3.3 *Färdolycksfallsbegreppet*

Till olycksfall i arbetet hänförs enligt yrkesskadeförsäkringen också olycksfall vid färd till och från arbetsstället om färden föranleds av och står i nära samband med arbetsanställningen.

Färdolycksfallen utgör idag en betydande del av de skador som omfattas av yrkesskadeförsäkringslagen. År 1972 utgjorde de 8,3 % av det totala antalet olycksfall i arbetet. Av invaliditetsfallen utgjorde de 15,4 % och av dödsfallen 30,4 %.

Det har under förarbetet till den nuvarande yrkesskadeförsäkringslagen diskuterats huruvida färdolycksfallen skulle bibehållas inom försäkringen. Man ansåg att skälen för att behålla dem vara väsentligt tyngre än skälen emot, då färden till och från arbetsstället har ett påtagligt samband med själva arbetet. Färdolycksfallen har alltsedan yrkesskadeförsäkringens tillkomst varit försäkringsskyddade.

I detta sammanhang skall nämnas att det enligt den av Sverige ratificerade ILO-konventionen nr 121 år 1964 i princip åligger den stat som antar konventionen att göra yrkesskadebegreppet så vitt att färdolycksfallen inbegrips.

Färdolycksfallen utgör idag en ganska okänd del av yrkesskadorna. De presenteras i dagens yrkesskadestatistik i två tabeller fördelade dels på näringsgren, dels efter huvudorsak.

Ett avgränsningsproblem gäller uppdelningen mellan färdolycksfall och arbetsolycksfall. Uppdelningen som sker vid statistikbearbetningen görs huvudsakligen efter följande princip. Har olycksfallet inträffat innanför arbetsområdet, dvs. på fabriksområdet, klassificeras olycksfallet som arbetsolycksfall även om personen varit på väg till eller från arbetet.

Svårigheter att bestämma arbetsområde finns dock vid vissa typer av arbeten som t. ex. stuveri, skogsarbete, åkeriverksamhet m. m. Inom stuveri tillämpas t. ex. den principen att om olycksfallet inträffat på väg till omklädningsrummet, räknas det som arbetsolycksfall. Inträffar det däremot efter omklädningsrummet räknas det som färdolycksfall. Vid skogsarbete räknas all förflyttning fram till allmän väg falla inom arbetsområdet.

Gränsen mellan arbetsolycksfall och färdolycksfall är alltså i många fall flytande. Med hänsyn till informationssystemets arbetarskyddsriktade målsättning har det bland avnämarna ifrågasatts om färdolycksfall överhuvudtaget skall ingå i en yrkesskadestatistik. Utredningen har därför gjort följande överväganden.

För närvarande vet man mycket litet om färdolycksfall. De finns i dagens statistik redovisade per näringsgren och per miljon arbetstimmar inom branschen.

Ett försök att närmare kartlägga färdolycksfallen pågår vid institutionen för trafiksäkerhet vid Chalmers Tekniska Högskola¹. Syftet med denna undersökning är att göra en studie av skador vid olyckor i trafiken med utgångspunkt från färdolycksfallen.

Man finner att det skedde 16,6 % fler olyckor på väg till arbetet än från arbetet. Vad gäller sätt att färdas, dvs. färdmedel fann man förvånansvärt nog att de kollektiva färdmedlen var mycket olycksdrabbade. (Se nedanstående tabell). Detta hänger samman med definitionen på färdmedel eftersom det i rapporten var detsamma som huvudfärdmedel, dvs. det fordon, varmed större delen av pendlingssträckan tillryggalades.

Antal färdolycksfall fördelade på färdmedel och färdriktning

Färdsätt	Färdriktning %			Totalt
	Till arbetet	Under arbetet	Från arbetet	
Kollektivt	28,2	0,3	17,9	46,4
Bil	8,3	0,8	6,0	15,1
Gående	8,2	1,5	5,0	14,7
MC, moped, cykel	5,5	0,7	5,7	11,4
Okänt, komb.	6,6	0,1	5,8	12,5
Totalt	56,9	2,8	40,3	100,0

De olyckor, som drabbade kollektivresenärerna, inträffade på väg till och från hållplatserna. Däremot skedde det mycket få olyckor på parkeringsplatsen e. d. i samband med de individuella resorna, utan de inträffade i regel under resan i bil och på motorcyklar, moped eller cykel.

Yrkesskadestatistikutredningen anser att färden till och från arbetet och själva arbetet hör intimt samman. Utvecklingen går mot en allt längre färdväg, vilket bl. a. hänger samman med strukturomvandlingen i industrin. Den totala tiden en person är borta från sin bostad blir också längre vilket kan verka tröttnande. Detta kan i sin tur påverka arbetsituationen.

Färden till och från arbetet sker vanligtvis i rusningstrafik, vilket innebär stora påfrestningar. Detta kan sedan ha betydelse för det arbete man utför. Å andra sidan kan arbetet påverka risksituationen i trafiken på hemvägen eftersom individen kan vara trött, påverkad av lösningsmedel osv. Om t. ex. anvisningen 72:612 från arbetarskyddsstyrelsen, som handlar om yrkesmässig trafik, varit tillämplig på färden till och från arbetet skulle en rad personer ej ha fått köra hem. Detta gäller speciellt alla dem, som under dagen ej har fått 30 minuters rast borta från arbetsplatsen.

Utredningen anser därför att färdolycksfallen skall ingå i informations-systemet men särredovisas i statistiken. Färdolycksfallen bör presenteras mer ingående. Bland annat borde uppgift om huvudsakligt färdmedel samt det sätt man färdas i olycksögonblicket inhämtas i yrkesskadeanmälan.

¹ Aldman B, Forsström Å R och Samuelsson V. Färdolycksfall i Stockholmsregionen år 1971. Redogörelse för första databearbetningens resultat. Stencil. Chalmers tekniska högskola, institutionen för trafiksäkerhet 1975.

Det enskilda företaget har naturligtvis intresse av att förhindra uppkomsten av alla olycksfall. Som framgår av ovannämnda undersökning finns en rad olika variabler som visat sig ha inverkan på färdolycksfallen och som kan påverkas av företagen. Val mellan olika färdmedel kan på olika sätt underlättas av företagen genom t. ex. lämplig förläggning av parkeringsplatser och busshållplatser. Företagen kan också på olika sätt påverka närtrafikområdet, genom att via rapporter om färdolycksfall påvisa farliga korsningar m. m. inom närområdet.

Arbetstidens förläggning för t. ex. större industrier är en annan fråga, som har betydelse för färdolycksfallen, liksom möjligheten till flexitid på morgnarna kan återverka positivt på färdolycksfallen. Yrkesskadestatistikutredningen anser att en förbättrad färdolycksfallsstatistik inte bara har intresse ur arbetarskyddssynpunkt, utan utgör också ett bra underlag för förebyggande åtgärder i trafikmiljön.

15 Förslag till informationssystemets innehåll

15.1 Bakgrund

Utredningen fastslår i avsnitt 12 att man för att tillgodose olika behov av information om yrkesskador i det förebyggande arbetet, måste skapa ett informationssystem för yrkesskador. Detta system skall omfatta dels ett centralt ADB-baserat register som skall innehålla de uppgifter som erfordras för olika former av yrkesskadestatistik, dels ett manuellt register innehållande de skadeanmälningar som upprättas vid skadetillfället. Från ADB-registret skall även uppgifter om de enskilda skadefallen kunna hämtas. De enskilda skadeanmälningarna skall användas dels för yrkesskadeförsäkringens behov, dels för att ge yrkesinspektionen och arbetarskyddsstyrelsen information om de enskilda skadorna. Det manuella registret över skadeanmälningarna skall finnas tillgängligt centralt inom arbetarskyddsstyrelsen. Inom varje yrkesinspektion skall dessutom finnas kopior av de anmälningar som berör arbetsställen inom yrkesinspektionens tillsynsområde.

Underlag för sitt ställningstagande till vilka uppgifter som skall ingå i informationssystemet har utredningen haft dels i erfarenheter från den hittillsvarande yrkesskadestatistiken, dels i resultaten från den enkät till och intervjuer med användarna, som utredningen genomfört och som redovisas i avsnitt 11.

Uppgifterna om de enskilda yrkesskadorna måste med några få undantag inhämtas genom skadeanmälan. Vissa uppgifter kan dock med hjälp av övrig information i skadeanmälan hämtas från andra källor och tillföras ADB-registret och andra uppgifter kan härledas med hjälp av uppgifter i skadeanmälan. I det följande redovisar utredningen samtliga de uppgifter som föreslås ingå i informationssystemet. Dessa uppgifter redovisas också i översiktlig form i följande tabell i vilken för var och en av uppgifterna anges om de föreslås ingå i ADB-registret eller om de helt eller delvis endast kommer att finnas tillgängliga i skadeanmälan.

Uppgifter i yrkesskadeanmälan, manuella registret och ADB-registret

Förklaringar

X = fasta svarsalternativ med förkryssning i anmälan

B = fri beskrivning i anmälan

Z = kodifierad uppgift i manuella registret på basis av uppgifter i anmälan

U = uppgift i ADB-registret

- = uppgift finns ej

Uppgifter	ADB-register	Skadeanmälan och manuella registret
<i>Typ av yrkesskada (arbetsolycksfall, yrkessjukdom, färdolycksfall)</i>	U	Z
<i>Företag och arbetsställe</i>		
Arbetsgivarens namn	-	B
Arbetsgivarens adress	-	B
Arbetsgivarens organisationsnummer	U	B
Företagets näringstillhörighet	U	-
Arbetsställets namn	U	B
Arbetsställets adress (geografisk)	U	B
Arbetsställets kommun	U	B
Arbetsställets län	U	B
Arbetsställets näringsgrenstillhörighet	U	-
Arbetsställets art	-	B
Arbetsställets telefonnummer	-	B
Arbetsställets kontaktperson (namn, telefonnummer)	-	B
Företagshälsovård	U	X
medicinsk del	U	X
teknisk del	U	X
<i>Skadetillfälle (ev. omständigheter vid)</i>		
År	U	B
Månad	U	B
Dag	U	B
Klockslag	U	B
Antal skadade	U	B
Vanlig arbetsplats - tillfällig arbetsplats	U	X
Den skadades sysselsättning	U	B
arbetets art	U	Z
arbetsmoment	U	Z
Ordinarie sysselsättning	U	X
Typ av plats	U	BZ
Inverkande faktorer såsom maskin, verktyg, ämne etc. (flera alternativ)	U	XBZ
huvudsaklig faktor	U	Z
Fungerande maskin etc. som avsett	U	X
Händelseförlopp (flera alternativ)	U	BZ
huvudsakligt händelseförlopp	U	Z
Orsaker till yrkesskadan	-	B
Faktorer som medverkat vid skadans uppkomst		
arbetsplatsens tekniska utformning	U	XB
arbetsplatsens organisatoriska utformning	U	XB
arbetsmetoden	U	XB

Uppgifter	ADB-register	Skadeanmälan och manuella registret
Fel eller brist i		
instruktion, utbildning	U	XB
övervakning, tillsyn	U	XB
skyddsanordning på maskin	U	XB
personlig skyddsutrustning	U	XB
Typ av personlig skyddsutrustning	U	Z
<i>Den skadade och hans arbetssituation</i>		
Den skadades namn	-	B
Den skadades personnummer	U	B
Den skadades adress	-	B
Den skadades telefonnummer	-	B
Den skadades lokala försäkringskassa	-	B
Yrke	U	BZ
Yrkesställning	U	X
Anställningstid i företaget	U	B
Erfarenhet och vana vid det aktuella arbetet	U	X
Utbildning för arbetet	U	X
Utbildning om risker	U	X
Löneform	U	X
Arbetstidens förläggning	U	X
Arbetstidens början	U	B
Arbetstidens slut	U	B
Senaste rast mer än 5 minuter	U	B
Personskadan	-	B
Skadans art och beskaffenhet	U	X
Skadans huvudsakliga beskaffenhet	U	X
Skadad eller skadade kroppsdelar	U	X
Huvudsaklig skadad kroppsdel	U	X
Diagnos	U	-
Beräknad sjukskrivningstid	U	X
Antalet verkliga sjukskrivningsdagar	U	-
Troligt lyte och men	U	X
Ekonomisk invaliditetsgrad	U	-
Medicinsk invaliditetsgrad	U	-
Omedelbart dödsfall	U	X
Senare inträffat dödsfall p. g. a. yrkes- skadan	U	-
Åtgärder som vidtagits hittills eller skall vidtagas inom närmaste tiden	U	B
på längre sikt	U	B
Godkänd - icke godkänd yrkesskada	U	-

15.2 Uppgifter om företag och arbetsställe

Statistikens användare har betonat att den näringsgrensbestämning som görs i dagens statistik sker på alltför grov nivå. Denna har för statistikens del inneburit att i princip all verksamhet inom ett företag har förts till den näringsgren som motsvarar den största verksamheten inom företaget. Detta har medfört att alla skadade inom ett företag har ingått i samma näringsgren. Ungefär 425 företag har dock uppdelats på mer än en näringsgren. Ca 20 %

av skadorna har inträffat hos arbetsgivare som har klassificerats med mer än en näringsgren och 65 % hos arbetsgivare med endast en näringsgren. Övriga skador har inträffat inom stat och kommun. Dessa skador har fördelats på ett flertal näringsgrenar.

Utredningen föreslår att bestämning av näringsgren i yrkesskadestatistiken sker med utgångspunkt från det arbetsställe där skadan inträffade. En sådan indelning kommer att göra det möjligt för statistikanvändarna att avläsa t. ex. skadefrekvens inom olika branscher på arbetsställenivå.

Inom varje arbetsställe förekommer dock i regel mer än en näringsgren. Utredningen har undersökt möjligheterna att använda en näringsgrensindelning där den minsta enheten är varje aktivitetsart inom ett arbetsställe. Utredningen har emellertid erfarit att det inte finns möjligheter att erhålla sådana uppgifter av tillräcklig kvalitet.

Samtidigt med kravet på en mindre grov näringsgrensindelning, som inte baseras på företagets huvudsakliga verksamhet, har flertalet avnämare framfört krav på en övergång till den näringsgrensindelning som tillämpas i annan statistikproduktion, nämligen standard för svensk näringsgrensindelning (SNI). Näringsgrensindelning på arbetsställenivå enligt SNI skulle tillgodose den övervägande delen av de behov av branschvisa indelningar av yrkesskadorna som framförts av avnämarna. Klassificering av yrkesskadorna enligt SNI skulle även ge förutsättningar för jämförelser med annan officiell statistik. Med hänsyn till detta föreslår utredningen en övergång från den näringsgrensindelning, som tidigare tillämpats för yrkesskadestatistiken, till SNI.

15.2.1 Definition av arbetsställe

Arbetsställebegreppet i lagar, förordningar m. m.

I arbetarskyddslagstiftningen förekommer begreppet arbetsställe utan att närmare vara definierat. Dessutom förekommer begreppen arbetsplats och arbetslokal, vilka också saknar definition. I lagen finns emellertid ett flertal bestämmelser som är relaterade till begreppet arbetsställe, t. ex. bestämmelser om hygieniska anordningar, personalrum, personlig skyddsutrustning, raster m. m. Vidare ingår begreppet arbetsställe i det som stadgas om den lokala skyddsverksamheten. Skyddsombud skall exempelvis enligt 40 § arbetarskyddslagen utses vid alla arbetsställen med minst fem arbetstagare.

Andra bestämmelser där begreppet arbetsställe ingår är kungörelsen (SFS 1949:211 samt ändringar) om läkarundersökningar och läkarbesiktning till förebyggande av vissa yrkessjukdomar, kungörelsen (SFS 1949:210 samt ändringar) om förbud att använda arbetstagare till målningsarbete med blyfärg samt kungörelsen (SFS 1966:521 samt 1973:845) om förbud att använda minderårig till vissa arbeten.

I instruktion (SFS 1973:847) för yrkesinspektionen stadgas i 22 § att det åligger kommunal tillsynsman att hålla sig noga underrättad om tillkomsten av nya arbetsställen som är underkastade yrkesinspektionens tillsyn, och till berörd distriktschef anmäla nytillkomna arbetsställen. Det åligger vidare kommunal tillsynsman att föra de register som arbetarskyddsstyrelsen fö-

reskriver. Föreskrifter för registrering av arbetsställen för dels den allmänna yrkesinspektionen, dels den kommunala tillsynen finns utfärdade av arbetarskyddsstyrelsen i "Arbetsordning för yrkesinspektionen".

Problem i samband med arbetsställets avgränsning

Ett första problem gäller hur ett arbetsställe skall avgränsas med avseende på den organisatoriska indelningen. Skall lokala enheter underordnade en central enhet anses som enskilda arbetsställen eller skall den centrala enheten betraktas som ett enda arbetsställe? Arbetarskyddsstyrelsen föreskriver exempelvis att butiker i en affärskedja skall betraktas som separata arbetsställen medan universitetens enskilda institutioner oavsett lokalisering inte skall betraktas som egna arbetsställen utan ingå i universitetet som helhet i ett enda arbetsställe.

Ett annat problem rör gemensamma arbetsställen, dvs. sådana där två eller flera företag samtidigt bedriver arbete. Detta är vanligt inom byggnadsbranschen, samt när monterings-, underhålls- och tillsynsarbeten sker vid fasta driftställen. Som gemensamt arbetsställe betraktas också utrymme, som delas av flera företag. Detta kan exempelvis förekomma i varuhus och industrihus.

Gemensamt för de ovan redovisade problemen är på vilket sätt en avgränsning av ett arbetsställe kan relateras till det ansvar och de skyldigheter som enligt lagstiftningen gäller vid ett arbetsställe. För vissa typer av gemensamma arbetsställen behövs exempelvis samråd mellan olika arbetsgivare.

Vid avgränsning av ett arbetsställe har även yrkesinspektionen krav när det gäller arbetsställets hanterbarhet i inspektionsarbetet. För yrkesinspektionens del bör ett arbetsställe vara möjligt att inspektera i ett sammanhang. Vidare bör för arbetsstället ansvariga personer vara tillgängliga och det måste vara möjligt att kommunicera i frågor som rör arbetsstället.

Utredningar och överväganden angående arbetsställebegreppet

Inom olika utredningar och myndigheter har arbetsställebegreppet och möjligheten att definiera ett arbetsställe varit under övervägande.

Inom arbetsmiljöutredningen har arbetsställebegreppets anknytning till arbetsmiljölagen behandlats. Utredningen har funnit det praktiskt att även i en ny arbetsmiljölag knyta vissa rättsverkningar till avgränsade områden, som inte är företag och inte heller kan betecknas som vare sig driftenheter, driftställen eller liknande enheter. Genom att begreppet arbetsställe används i så olika sammanhang har arbetsmiljöutredningen funnit att det ibland visat sig vara svårt att avgöra vad som i det enskilda fallet är ett arbetsställe. Då ordet arbetsställe dock är allmänt vedertaget inom arbetsmiljöområdet, har utredningen stannat för att föreslå att detta även används i arbetsmiljölagen.

Arbetsmiljöutredningen anser att starka praktiska skäl talar för att man strävar efter att så långt möjligt nå överensstämmelse mellan vad som anges som arbetsställe i arbetsmiljölagens mening och de registerenheter som kommer att tillämpas vid yrkesinspektionens arbetsställeregister. (Se mer om

det senare registret nedan under "miljövårdens informationssystem".)

Även statistiska centralbyrån (SCB), har behandlat arbetsställebegreppet. Innebörden av SCB:s arbetsställebegrepp är följande.

"Arbetsställe är en lokalt och funktionellt avgränsad produktionsenhet vid vilken – inom ramen för en enda företagsenhet (firma, organisation, myndighet och liknande) – verksamhet förekommer stadigvarande samt minst 900 årsarbetstimmar utförs eller eljest produktion får anses vara av synnerlig omfattning."

Ett enda företag kan således indelas i ett flertal arbetsställen. Å andra sidan kan ett företag med enhetlig produktion betraktas som ett arbetsställe. Enligt definitionen av arbetsställe ovan ingår en lokal avgränsning. Med detta avses att verksamheten skall bedrivas i en lokal, fastighet eller grupp av närliggande lokaler eller fastigheter. Arbetsstället har även, enligt definitionen, en funktionell avgränsning. Vid arbetsstället skall bedrivas en eller till allt övervägande del en branschbestämmande verksamhet.

Vid ett arbetsställe skall således bedrivas en huvudsaklig verksamhet – aktivitetsart –även om andra aktivitetsarter kan förekomma. Den huvudsakliga aktivitetsarten bestämmer arbetsställets näringsgrenstillhörighet.

Arbetsstället skall vara homogent med avseende på den bedrivna verksamheten. En närmare precisering av homogenitetskravet uttrycks genom den s. k. specialiseringsgraden. Specialiseringsgraden utgör kvoten mellan den del av arbetsställets produktion av varor och/eller tjänster, som definitionsmässigt hör till arbetsställets näringsgren (dvs. den huvudsakliga aktivitetsarten vid arbetsstället) och arbetsställets totala produktion. Kvoten beräknas på basis av förädlingsvärdet eller någon med förädlingsvärde korrelerad variabel.

De principiella homogenitetskraven är följande:

- a. Specialiseringsgraden, beräknad på firsifternivån i svensk näringsgrensindelning (SNI), skall vara minst 70 %. För produktionsenheter med färre än 20 årssysselsatta gäller dock ej detta krav, utan sådana mindre enheter får bilda arbetsställen (förutsatt att övriga kriterier för arbetsställe är uppfyllda) även om specialiseringsgraden är lägre än 70 %.
- b. Vid förekomst av andra aktivitetsarter än de som karakteriserar enhetens näringsgren får dessa ej överstiga en viss storleksordning mätt i antalet årssysselsatta. Man skiljer därvid på följande två fall:
  1. Om den sekundära verksamheten ingår i samma näring (ensifternivå i SNI) som den huvudsakliga aktivitetsarten får sekundär verksamhet ej överstiga en storleksgräns som motsvarar fler än 30 årssysselsatta.
  2. Om den sekundära verksamheten ingår i andra näringsgrenar (ensifternivån i SNI) än den huvudsakliga aktivitetsarten får sekundär verksamhet inom annan näring än den huvudsakliga ej överstiga en storleksgräns som motsvarar fler än 4 årssysselsatta.

En firma eller liknande institutionellt avgränsad enhet skall alltid anses bedriva verksamhet vid minst ett arbetsställe även om definitionens krav på sysselsättning (om minst 900 årsarbetstimmar) och produktion (av synnerlig omfattning) ej är uppfyllda.

Olika enhetstyper planeras bli närmare behandlade i en särskild publikation i MIS¹-serien vid SCB. I denna publikation, som blir en tredje avdelning av publiceringen av svensk näringsgrensindelningstandard, kommer grund-

¹ Meddelanden i samordningsfrågor.

läggande principer, kriterier och olika typer av statistiska enheter att beskrivas.

Inom miljövårdens informationssystem, delprojekt "Information om arbetsmiljö" (MI-08), anses det som angeläget att en för myndigheter m. fl. generell definition av ett arbetsställe utarbetas. MI-08 anser att en lämplig utgångspunkt torde vara den definition som antagits av SCB.

Det ADB-baserade arbetsställeregister, som av MI-08 föreslås inrättas inom arbetarskyddsverket, yrkesinspektionen (se Ds A 1976:3) föreslås ha ett arbetsställebegrepp, som i huvudsak överensstämmer med den av SCB fastställda definitionen. Vissa uppgifter i registret föreslås inhämtas från centrala företagsregistret och likaså uppgift om nya arbetsställen. Vid registrering av arbetsställen föreslås att indelningen anpassas till centrala företagsregistret såvida inte yrkesinspektionen med hänsyn till tillsynsverksamheten kräver en annorlunda indelning.

För att kunna kontrollera när ett arbetsställe är registrerat med samma indelning i både centrala företagsregistret och yrkesinspektionens register, föreslår MI-08 att yrkesinspektionen markerar detta med en kod i sin registrering. Detta skall enligt MI-08 innebära att senare maskinella överföringar av uppgifter från centrala företagsregistret till yrkesinspektionens arbetsställeregister blir möjliga. Likaså skall det möjliggöra att sambearbetningar kan ske med yrkesskadestatistikens register.

Inom MI-08 föreslår man dock att arbetarskyddsverket så snart som möjligt prövar möjligheten att anpassa sina riktlinjer för yrkesinspektionens arbetsställeregistrering efter den definition som antagits av SCB.

15.2.2 *Arbetsställebegreppet inom informationssystemet*

För den av utredningen föreslagna yrkesskadestatistikens framställning behövs uppgifter om näringsgrenstillhörighet och arbetad tid på arbetsstäl- lenivå. Näringsgrensindelningen i den nuvarande statistiken har baserats på företagets verksamhet och det har endast varit möjligt att få uppgifter om arbetad tid på företagsnivå. Sedan år 1975 finns emellertid uppgifter om näringsgrenstillhörighet och arbetad tid på arbetsstäl- lenivå samlade i centrala företagsregistret vid SCB. Det arbetsställebegrepp som används i centrala företagsregistret bygger på den av SCB fastställda definitionen.

SCB:s arbetsställebegrepp kommer även till övervägande del att tillämpas inom miljövårdens informationssystem. Vid kombinerad av uppgifter i yrkesskadestatistiken med uppgifter i det inom miljövårdens informations- system föreslagna arbetsställeregistret, är det en fördel om samma arbets- ställebegrepp används.

Även arbetsmarknadsstatistik, som kan vara av intresse som komplement till yrkesskadestatistiken, finns redovisad enligt SCB:s arbetsställebegrepp. Exempel på detta är huvuddelen av löne- och sysselsättningsstatistiken samt industri- och byggnadsverksamhetsstatistik.

För att underlätta företagens uppgiftslämnande är det viktigt att en för företagen hanterbar indelning av arbetsställen används. SCB:s arbets- ställebegrepp bedöms ge företagen möjlighet att på ett enkelt sätt redovisa uppgifter per arbetsställe.

Med hänsyn till ovanstående synpunkter finner utredningen det lämpligast

att SCB:s arbetsställebegrepp också tillämpas i informationssystemet om yrkesskador. *Näringsgrensindelning* skall ske enligt standard för svensk näringsgrensindelning.

15.2.3 Uppgifter som bör inhämtas om företag och arbetsställe

För att tekniskt kunna överföra uppgifter om ett företags och dess arbetsställets näringsgrenstillhörighet från centrala företagsregistret till yrkesskaderegistret behöver följande uppgifter om yrkesskadan inhämtas i yrkesskadeanmälan, nämligen *arbetsgivarens namn och adress, organisationsnummer* samt *arbetsställets namn, belägenhetsadress, telefonnummer, kommun och län*. Uppgift om telefonnummer till arbetsstället behövs för den administrativa hanteringen.

Med organisationsnummer menas det nummer som tilldelas juridiska personer såsom företag, myndigheter m. fl. organisationer och det motsvarar i princip personnumret för fysiska personer. Riksskatteverket är tillsynsmyndighet för organisationsnummer, men ett flertal myndigheter är nummertilldelande. I den vägledning, som skall åtfölja skadeanmälan, bör en förklaring ingå om vad organisationsnummer innebär.

Förutom telefonnummer och arbetsgivarens namn och adress i de fall företaget har mer än ett arbetsställe, skall samtliga ovan angivna uppgifter ingå i ADB-registret om yrkesskador. Uppgifter om namn, belägenhetsadress och telefonnummer är nödvändiga för att yrkesinspektionen skall finna arbetsstället och för den vidare hanteringen av yrkesskadan på tillsynsavdelningen samt för försäkringskassan.

Yrkesinspektionen behöver också veta vilken inriktning verksamheten vid arbetsstället har. Eftersom näringsgrensindelning sker först vid registreringen av uppgifterna på yrkesskadeanmälan i det ADB-baserade yrkesskaderegistret, bör även uppgift om *arbetsställets art* inhämtas i anmälan. I vägledningen till anmälan bör instruktionen för ifyllande av denna uppgift överensstämja med den instruktion centrala företagsregistret har för att inhämta sina uppgifter om arbetsställets art. Denna uppgift kan också fungera som en kompletterande uppgift vid bestämningen av näringsgrenstillhörighet.

För att yrkesinspektörerna eller kodarna på distrikten skall kunna få ytterligare upplysningar om skadan antingen per telefon eller vid besök på företaget bör en *kontaktperson* på arbetsstället utses. *Namn och telefonnummer* anges i anmälan. Uppgiften kan också vara till nytta för försäkringens skadereglerare. Den skall inte ADB-registreras.

Det är av värde för yrkesinspektionen att få uppgift om det vid företaget förekommer någon form av *företagshälsovård*, samt om den omfattar såväl *teknisk* som *medicinsk* del. I vägledningen till yrkesskadeanmälan bör framgå vad som avses med teknisk resp. medicinsk del. Företagshälsovården är f. n. under stark tillväxt och inom företagshälsovården kommer bl. a. att göras olika mätningar av miljöfaktorer. Om uppgift om företagshälsovård finns i anmälan kan sedan kompletterande information inhämtas om t. ex. uppmätta expositioner av farliga ämnen. Uppgiften bör därför inhämtas och överföras till ADB-registret.

Eventuella skillnader i yrkesskadefrekvens mellan företag med eller utan

företagshälsovård måste dock tolkas med stor försiktighet. För det första finns stora skillnader i företagsstruktur och storlek mellan företag med och utan företagshälsovård. Dessutom kan i de fall man har tillgång till medicinsk företagshälsovård en minskning av anmälningsfrekvensen ske utan motsvarande nedgång i antalet verkliga yrkesskador. Istället för att sjukskriva personer söker läkaren vid lindringare fall om möjligt omplacera den skadade inom arbetet. Detta är i de flesta fall enbart positivt för den skadade. För informationssystemet innebär dock detta ett bortfall. Man kan också räkna med kortare sjukskrivningstid vid allvarliga skador om man har möjlighet till rehabilitering inom företaget.

Olika risker och skadetyper hänger i viss utsträckning samman med ett företags mekaniseringsgrad. En indelning av företagen efter mekaniseringsgrad kunde därför ge underlag för jämförelser i statistiken. Möjligheten att finna en standard för indelning efter mekaniseringsgrad som skulle vara tillämpbar på alla branscher måste dock anses begränsad, varför någon uppgift om mekaniseringsgrad ej föreslås inhämtas i yrkesskadeanmälan.

Ett annat krav som framförts av statistikens användare, främst LO, är att få en uppgift om avtalsområde. Utredningen har erfarit att det kan bli svårt att i skadeanmälan erhålla korrekta uppgifter om vilket avtalsområde den skadade tillhör. Dessutom måste uppgifter om avtal för såväl arbetare, arbetsledare som tjänstemän inhämtas. Vidare är det svårt att erhålla jämförbara uppgifter om arbetad tid inom olika avtalsområden. Avtalens omfattning är också mycket varierande och områdesindelningen är inte stabil utan förändringar sker över tiden. Enligt utredningens mening kommer den föreslagna övergången till svensk näringsgrensindelning att till stora delar kunna tillfredsställa behoven av indelningar efter avtalsområde.

15.3 Uppgifter kring yrkesskadan

För såväl arbetarskyddets del som vid registrering av yrkesskadorna i yrkesskaderegistret behövs uppgift om yrkesskadan är ett *arbetsolycksfall*, en *yrkessjukdom* eller ett *färdolycksfall*. Denna uppgift erhålls indirekt genom andra uppgifter i skadeanmälan. Färdolycksfallen bör särredovisas såsom framgår av avsnitt 14 om yrkesskadebegreppet. Anledningen till detta är bl. a. att åtgärder av speciell art oftast behövs för färdolycksfallen. Särskilda åtgärder behövs också för färd och förflyttning inom arbetsområdet, varför det finns behov av att kunna återfinna denna typ av yrkesskador.

Uppgifter bör därför inhämtas om skadan inträffat vid *färd till arbetet*, *den vanliga arbetsplatsen*, *tillfällig arbetsplats*, *förflyttning inom arbetsstället*, *annan plats* eller *färd från arbetet*.

De behov man har att för en viss bransch (näringsgren) kunna återfinna inträffade yrkesskador har berörts ovan. Vid bestämning av bransch utgår man från standard för svensk näringsgrensindelning (SNI) som bygger på den produktion som görs vid arbetsstället.

Från arbetarskyddssynpunkt är emellertid inte alltid den huvudsakliga produktionen vid ett arbetsställe det intressanta. Exempelvis kan vid en reklambyrå, som enligt SNI förs till Annons-, reklam- och marknadsundersökningsverksamhet, finnas en mindre verkstad där risksituationen är

helt annorlunda än för reklambyrån i övrigt. Ett annat exempel gäller gruvinindustrin. SNI är uppbyggd enligt det slag av malm, som bryts. Däremot ger inte SNI någon uppgift om t. ex. arbetet bedrivs under eller ovan jord, vilket är av stor betydelse för arbetarskyddet, då olika miljöproblem förekommer. Därför behöver man veta vilken *verksamhet* eller *sysselsättning* den skadade hade vid skadetillfället. Härigenom får man möjlighet att inom en bransch kunna urskilja olika sysselsättningar och därmed förbundna risker. Exempelvis behöver man inom branschen skogsarbete kunna urskilja antal och typ av skador, som inträffar vid motormaskinellt arbete (dvs. huggning), maskinellt arbete (traktorkörning) etc. Man vill vidare för en viss sysselsättning veta hur denna fördelar sig mellan olika branscher, dvs. hur många yrkesskador vid huggningsarbete som kan hänföras till branschen skogsbruk eller till andra branscher såsom jordbruk osv. En annan viktig uppgift i detta sammanhang är om skadan inträffade vid *ordinarie sysselsättning eller ej*.

Utöver kunskap om den skadades sysselsättning behövs uppgift om vilken *art av arbete* denna sysselsättning innebär, dvs. om den skadade höll på med normal drift eller produktion eller om någon avvikelse från detta förekom såsom service, rengöring, montering etc. Dessa arbeten är av olika art med olika risknivåer och riskkaraktärer. För att kunna åtgärda olycksfallen krävs kunskap om skadan inträffade i det ordinarie arbetet eller vid något arbete som avvek från detta. Man behöver ha uppgift om att en skada vid sysselsättningen huggningsarbete inträffade under själva huggningen (= normal produktion) eller vid t. ex. reparation av sågen.

Hantering eller transport av gods och ämnen och dylikt förekommer i alla sysselsättningar och utgör en stor del av arbetstagarnas arbete. Oberoende av sysselsättningens art är många av de risker som är förknippade med hantering och transporter av likartad natur, t. ex. risker vid nedfallande gods. Andra risker är specifika för en viss sysselsättning, t. ex. risk för brännskador vid transport av flytande metall. Behov finns därför att få reda på yrkesskadornas fördelning på olika typer av *hanteringar och transporter*.

Uppgift om den *typ av plats* där skadan inträffade är också av vikt för det skadeförebyggande arbetet eftersom platser av olika slag kan vara förknippade med särskilda risker, t. ex. risk för nedstörtning vid hamn- och lastkajer och för stenras i gruvor. Inom vissa branscher och yrken, där arbetet bedrivs på olika platser, varierar också i hög grad riskerna med den typ av plats där personen i fråga befinner sig. En stuvare är t. ex. utsatt för andra risker då han är i lastrummet på en båt, än då han vistas på däckets eller kajen. Ett arbete utomhus vintertid kan vara förknippat med helt andra risker än samma arbete inomhus.

Från avnämarna har framförts krav om att få uppgift om vilka *maskiner, verktyg, ämnen* etc., dvs. de yttre faktorer som kan ha haft inverkan på yrkesskadans uppkomst. Genom att dessa slag av faktorer i allmänhet är enklare och snabbare att åtgärda än annat som kan ha haft inverkan på uppkomsten av yrkesskador, är det väsentligt att veta hur ofta varje slag av maskin etc. varit inblandad i en yrkesskada. Olika yrkesgrupper och branscher bör vidare kunna återfinna de yrkesskador, som inträffat vid maskiner etc. typiska för den egna branschen.

När det gäller att beskriva hur yrkesskadan inträffade finns som tidigare

framgått av avsnitt 12 behov av att kunna skilja på dels de faktorer som medverkade till skadans uppkomst, dels *händelseförloppet*. Olika typer av händelser är förknippade med olika risker. Det är också av värde för det förebyggande arbetet att veta vilka händelser vid en yrkesskada som är förknippade med olika maskiner etc. och olika sysselsättningar.

För att få ovan angivna uppgifter i informationssystemet redovisade med god precision, krävs att en utförlig, s. k. fria beskrivning av yrkesskadans uppkomst, händelseförlopp och följder inhämtas i yrkesskadeanmälan. Denna beskrivning kan också eventuellt förtydligas i form av ett foto, en skiss eller dylikt.

Denna fria beskrivning är avsedd att ge en fyllig bild av vad som inträffade i skadeögonblicket. Den ger också den bästa informationen om omständigheterna vid skadeögonblicket och det är denna fria beskrivning som huvudsakligen ger t. ex. yrkesinspektionen information om den enskilda yrkesskadan.

Som framgår av avsnittet om avnämarnas önskemål och behov är emellertid den fria beskrivningen av skadan många gånger bristfällig i nuvarande skadeanmälan. Därför behöver den fria beskrivningen styras så att vissa väsentliga uppgifter alltid erhålles. Dessa har av utredningen bedömts vara den skadades *sysselsättning vid skadetillfället; typ av plats där skadan inträffade; vilka maskinslag, verktyg eller ämnen som inverkat vid händelseförloppet* (också fabrikat, typbeteckning skall anges); om *maskin, anordning etc. fungerade på förväntat sätt, händelseförlopp samt orsakerna till yrkesskadan*. I anvisningen till anmälan bör framgå vilka uppgifter som speciellt efterfrågas för olycksfall, yrkessjukdomar och färdolycksfall. För färdolycksfall bör t. ex. speciellt efterfrågas huvudsakligt färdmedel och färd sätt vid olycksögonblicket. För yrkessjukdomar bör t. ex. efterfrågas de faktorer i arbetsmiljön, som kan ha inverkat på yrkessjukdomens uppkomst.

Utöver detta finns också behov av att veta om andra faktorer på arbetsplatsen har medverkat till yrkesskadans uppkomst. Det kan röra sig om *arbetsplatsens tekniska och organisatoriska utformning* eller *arbetsmetoden*. Även *brist i eller avsaknad av instruktion, utbildning, övervakning/tillsyn; skyddsanordning på maskin; personlig skyddsutrustning* är uppgifter, som det för varje yrkesskada finns intresse av att inhämta uppgifter om.

De uppgifter, som finns i den fria beskrivningen och de som inhämtats i ovan angivna kompletterande frågor, skall inte alla registreras i ADB-registret. Huvuddelen av de inhämtade uppgifterna kommer dock att införas i ADB-registret i koncentrerad form. Finns behov av ytterligare uppgifter utöver dem som finns i ADB-registret, kan information om dessa inhämtas i det manuella registret, se sammanställning sidan 154.

Uppgifter om tidpunkten *när yrkesskadan inträffade*, dvs. *år, månad, dag och klockslag*, bör också inhämtas. Uppgiften är av intresse för att undersöka samband mellan yrkesskadans uppkomst och säsong på året eller tid på dagen.

Yrkesinspektörerna skall enligt sin arbetsordning prioritera undersökningar om allvarliga yrkesskador. För detta behövs uppgifter om en skadas omfattning. Bl. a. bör därför uppgift om *antalet skadade vid samma skadetillfälle* inhämtas i yrkesskadeanmälan.

15.4 Uppgifter om den skadade

15.4.1 Personskadan

Som ovan nämnts är antal skadade vid samma skadetillfälle ett av de kriterier man har för att bedöma en yrkesskadas allvarlighet eller följdverkningar. Genom att studera en olyckas följder kan man t. ex. följa en anvisnings effekt eller få underlag för åtgärder för att förbättra olika maskintyper med utgångspunkt från den personskada som inträffat. Olika yrkesgrupper kan också drabbas av speciella personskador, såväl av olycksfalls- som yrkes-sjukdomstyp. Likaså har yrkesinspektören stor nytta av sådana uppgifter när det gäller att välja ut vissa yrkesskador för vidare undersökning.

Uppgifter om en personskadas allvarlighet kan inhämtas på olika sätt. Det kan ske genom en fri beskrivning i yrkesskadeanmälan av vilken personskada som uppstod. Denna bör följas av kontrollfrågor med fasta svarsalternativ, som berör *den eller de skadade kroppsdelarna och skadans art och beskaffenhet*. Utöver den information som går att inhämta via yrkesskadeanmälan behövs emellertid uppgift om diagnos, antalet sjukskrivningsdagar och ev. invaliditet och dödsfall orsakade av yrkesskadan.

Uppgift om diagnos kan inhämtas till yrkesskaderegistret från de lokala försäkringskassorna genom de läkarintyg, som skall insändas till kassan vid sjukskrivning som överstiger sju dagar. Olika typer av läkarintyg förekommer för närvarande för yrkesskador. Vid en sjukskrivningstid av 8–90 dagar används vanligt läkarintyg. Efter samordningstidens slut (mer än 90 dagars sjukskrivning) skall en annan blankett användas vid både olycksfall (Läkarintyg 1) och yrkessjukdomar (Läkarintyg 2). Läkarintyg 3 är ett fortsättnings- eller slutintyg som används då det är fråga om "fortfarande sjukdomstillstånd eller sjukdomstillstånd som upphört". Intyget är avsett att användas rörande såväl yrkesskada orsakad av olycksfall som yrkesskada av annan orsak. För invaliditetsintyg finns särskilda formulär, som gäller dels för skador i allmänhet, dels för ögonskador, handskador och för arm- och benamputationer.

Diagnos kan alltså på detta sätt erhållas för samtliga skador med en sjukskrivningstid längre än sju dagar.

Emellertid är ofta den diagnos, som ges i vanligt läkarintyg enbart en symtomdiagnos. Detta gäller i första hand för yrkessjukdomar, medan uppgift om diagnos om arbetsolycksfall ofta anges mer explicit. Det har också i en undersökning¹ framkommit, att riksförsäkringsverket i många fall aldrig begär in läkarintyg 2 efter 90 dagars sjukskrivning. Även kvalitén på insända intyg varierar starkt. Med hänsyn till det behov arbetarskyddet har för att kunna belysa samband mellan arbetsmiljö och ohälsa, föreslår utredningen att det vanliga läkarintyget vid yrkessjukdom skall kompletteras med ett utförligare sådant redan efter sju dagars sjukskrivning för att en bättre kvalitet på diagnoserna skall erhållas. En översyn av utformningen av läkarintygen bör ske i samband med att den föreslagna arbetsskadeförsäkringen träder i kraft.

Uppgifter om *sjukskrivningstidens längd*, som skall införas i yrkesskaderegistret, kan också erhållas från lokala försäkringskassan liksom uppgift om dödsfall. Emellertid kan det i många fall ta avsevärd tid innan ett yr-

¹ Wahlberg, J. Föredrag vid medicinska riksstämman 1973. Arbetarskyddsstyrelsen.

kesskadefall är avslutat för försäkringens del och uppgift om antal sjukersättningsdagar kan redovisas. Utredningen anser det viktigt att för kvartalsstatistikens del åtminstone få en grov uppskattning av skadans allvarlighet. Detta kan ske genom att i yrkesskadeanmälan begära uppgift om dödsfall som en omedelbar följd av skadan, troligt bestående lyte och men samt beräknad sjukskrivningstid uppdelad på lång eller kort sjukskrivningstid.

För att på längre sikt kunna följa yrkesskadornas effekter föreslår utredningen att genom försäkringskassorna inhämtas och i yrkesskaderegistret registreras uppgifter om sådana dödsfall, som inträffat senare än det år skadeanmälan gjorts och ersättning börjat utgå.

Uppgift om inträffad *invaliditet* kan för yrkesskaderegistrets del inhämtas från försäkringskassorna. Om yrkesskadeförsäkringskommitténs förslag antas, kommer från försäkringskassorna endast uppgift om ekonomisk invaliditet att kunna inhämtas. Uppgift om för dessa skador ersättningsbar medicinsk invaliditet, liksom invaliditet för skador som enbart givit upphov till lyte och men, kan inhämtas från trygghetsförsäkringen.

15.4.2 Den skadades arbetsituation

Ur arbetarskyddssynpunkt är uppgift om *yrke* av minst lika stort intresse som näringsgren. Man har behov av att för branschövergripande yrken som t. ex. svetsare kunna få en totalbild av riskerna för det specifika yrket, liksom för att inom en bransch kunna urskilja olika yrkeskategorier och deras resp. antal och slag av yrkesskador.

Tyvärr finns mycket få yrkesbeteckningar som entydigt anger både yrke och arbetsuppgift. Oftare utgörs yrkesbeteckningen av en titel, som möjligen kan ge upplysning om en viss skolunderbyggnad såsom ingenjör, avsynare, assistent etc. Ett annat problem är att det finns en stor variation i yrkesbeteckningen för en och samma arbetsuppgift mellan olika företag, dels inom en bransch, dels mellan branscher. Även inom samma företag kan skillnader förekomma såsom att personer som utför samma arbetsuppgifter benämns plåtslagare på en avdelning och svetsare på en annan. Det finns således behov av en ny yrkesklassificering för att uppgiften om yrke skall kunna ge en för arbetarskyddet önskad information. Ett utvecklingsarbete pågår dock inom detta område, se avsnitt 16.2.

Den uppgift om yrke som inhämtas i skadeanmälan måste därför vid införandet i ADB-registret såsom tidigare klassificeras enligt den yrkesindelning som finns i folk- och bostadsräkningarna. I anvisningen till anmälan bör anges att en detaljerad yrkesbenämning, som beskriver arbetsuppgiften, eftersträvas. Genom att yrkesuppgiften kan kompletteras med uppgift om sysselsättningens art bör en för informationssystemets användare adekvat bild av den skadades arbetsuppgifter kunna erhållas.

En annan uppgift som avnämarna har behov av är den skadades yrkesställning, dvs. *arbetare eller tjänsteman*. Som framgår av avsnitt 11, har i flera sammanhang önskemål framförts att man vill kunna skilja på yrkesskadorna för grupperna arbetare och tjänstemän. Anledningen är dels att man inom förbunden på LO-sidan vill återfinna risksituationen för sina egna medlemmar, dels att dessa två gruppers olika arbetsituationer kan vara förbundna med olika risker. När man för en viss näringsgren beräknar

yrkesskadefrekvensen, bygger uppgiften om antalet yrkesskador och arbetad tid på både arbetare och tjänstemän. Om en näringsgren karakteriseras av en snabb utveckling av tjänstemannasidan, kan detta leda till en sänkning av den relativa yrkesskadefrekvensen, då tjänstemännen vanligtvis arbetar i en mindre riskfylld miljö. Samtidigt kan dock samma risker kvarstå för arbetarna, vilket då ej framgår. Den föreslagna näringsgrensindelningen på arbetsställevå löser genom sin mer detaljerade indelning dock i viss mån detta problem. Emellertid har utredningen ansett, att då det för vissa grupper av arbetare resp. tjänstemän finns separata uppgifter om arbetad tid näringsgrensindelade på arbetsställevå¹, bör uppgift om yrkesställning inhämtas i yrkesskadeanmälan och överföras till ADB-registret. Förutsättningen för att erhålla risktal är emellertid att arbetstagarna indelas efter samma grunder i yrkesskadeanmälan som i ovan angivna statistik om arbetad tid. Detta bör beaktas vid utformningen av anvisningen till anmälan.

Som framgår av avsnitt 13 kommer ensamföretagare att åläggas uppgiftsskyldighet vid inträffade yrkesskador. För att skilja ut deras anmälningar från övriga bör uppgift inhämtas i anmälan om den skadade är *ensamföretagare, lantbrukare* etc.

Avnämarna har sagt sig vilja ha yrkesskadorna redovisade efter *den skadades erfarenhet i arbetet*. Om man är van vid ett arbete är risken mindre att en olycka skall inträffa, vilket en rad studier² pekar på. De tre första månaderna i ett arbete är mest kritiska – efter denna tid sjunker antalet olycksfall för att slutligen nå en nivå som motsvaras av ungefär hälften av de olyckor som inträffade under första månaden.

Den s. k. Sandvikenundersökningen³ visar också att de som skadats i arbetet företrädesvis är unga och ovana och att de samtidigt arbetade med ej ordinarie arbetsmoment om vilka de fått otillräckliga instruktioner och med föremål och utrustning som de ej är helt vana vid.

En undersökning⁴ i en belgisk kolgruva redovisar också att antalet olycksfall minskade efter längre anställningstid. Av intresse är dock att man fann att erfarna kolgruvearbetare, som då och då fick byta arbetsplats, under de två första veckorna på den nya arbetsplatsen hade sju gånger högre olycksfallsfrekvens än de vana arbetarna på samma arbetsplats. Så småningom sjönk siffrorna till ett normalt värde. Det förefaller alltså som om erfarenheten i det specifika arbetet inte spelar någon roll när man flyttar till ett nytt arbete, med en annan miljö, annan arbetsrytm eller där övriga arbetares beteende inte överensstämmer med vad man är van vid.

Mått på erfarenhet kan omfatta den arbetandes kännedom om såväl det egna arbetet som hela produktionsprocessen. Flera undersökningar har visat att kännedom om den totala produktionsprocessen hos de arbetande är viktig, eftersom de då har möjlighet att bedöma sitt eget handlande utifrån vad det kan ha för verkningar i andra delar av produktionsprocessen. Ett annat mått slutligen på erfarenhet ger den arbetandes yrkesutbildning.

Utredningen har vid bedömningen av vilka uppgifter som skall inhämtas om den skadades erfarenhet, beaktat att de inhämtade uppgifterna kan användas i det förebyggande arbetet hos avnämarna, speciellt vad gäller utbildning och instruktion. Därvid har bl. a. övervägts vikten av uppgift om yrkesutbildning och möjligheter att inhämta en sådan uppgift. Problemet att mäta yrkesutbildning återfinns i flera statistiska sammanhang. Detta

¹ Löne- och sysselsättningsstatistik för olika industrigrenar. SCB.

² Surry, J. Industrial Accident Research. A Human Engineering Approach. University of Toronto, 1969.

³ Hagberg, A. Olycksfall, individ, arbete och arbetsmiljö. PA-rådets meddelande nr 23, Stockholm 1960.

⁴ Faverge, J.-M. L'Homme Agent d'Infiabilité et de Fiabilité. Ergonomics, vol. 13, nr. 3, 1970.

beror på att det t. ex. finns stora skillnader mellan yngre och äldre arbetstagare i deras yrkesutbildning innan de börjar ett arbete. Med den förlängda skolgången har många i den yngre arbetskraften en yrkesutbildning innan de börjar ett arbete. För den äldre arbetskraften har oftast yrkesutbildningen varit invävd i själva arbetet. Möjligheten att på ett för alla yrkesgrupper adekvat sätt efterfråga sådana uppgifter om yrkesutbildning, att de kan ge underlag för en enhetlig indelning bedömer utredningen därför vara mycket begränsad.

Däremot bör uppgifter om *den skadades anställningstid i företaget* inhämtas. Denna uppgift ger en viss uppfattning – dock inte för alla branscher – om den skadades allmänna arbetsplatserfarenhet.

Enligt den föreslagna arbetsmiljölagen skall arbetstagarna vara instruerade och utbildade för det arbete de utför. De skall också för detta ändamål ha upplysts om riskerna i arbetet. Därför bör uppgift *om den skadade hade fått utbildning för det arbete han skadades i* inhämtas liksom om *han fått någon utbildning om de risker som var förbundna med arbetet*. Likaså bör i enlighet med de ovan framförda synpunkterna uppgift inhämtas om *den skadades erfarenhet och vana vid det arbete han skadades i*. För att i en viss bransch kunna tolka sambandet mellan erfarenhet i arbetet och antalet yrkesskador – mätt med angivna uppgifter – behövs volymmått enligt samma indelningsgrunder som för erfarenheten i branschen totalt. Vissa möjligheter finns att i speciella undersökningar genom t. ex. stickprov inhämta sådant underlag. Inom en bransch kan dock med utgångspunkt från indelningar efter erfarenhetens längd olika grupper urskiljas i vilka skadetyperna eventuellt kan vara olika.

En annan uppgift, som avnämarna önskat är *löneform* vid skadetillfället. Löneformen kan ha betydelse t. ex. då ett rakt ackord kan leda till att individen tvingas hålla så hög arbetstakt, att han utför felhandlingar, vilka kan leda till olycksfall. Av en studie angående löneformens betydelse inom gruvindustrin¹ framgår att en övergång från prestationslön till månadslön medförde en sänkning av de svåra och medelsvåra olycksfallen medan en ökning av de lätta olycksfallen kunde noteras. Liknande resultat har också erhållits i en undersökning i en belgisk kolgruva² där införandet av ackord hade som konsekvens att arbetarna valde mindre säkra arbetsmetoder. En annan studie³ inom skogsbruket fann att skoghuggare i högsta inkomstklassen hade signifikant högre antal tillbud per tidsenhet än huggare med lägre inkomst.

Det finns idag en rad olika slag av ackordformer på arbetsmarknaden. Utredningen har därför valt att inhämta uppgifter om två renodlade löneformer, nämligen *rakt ackord* och *fast lön*. Övriga löneformer samlas i en restgrupp – *blandat ackord*. För de två renodlade grupperna kan uppgift om antal och typ av skador erhållas för eventuell analys av löneformens betydelse för yrkesskadorna. Också volymmått, som visar hur dessa två löneformer⁴ fördelar sig för olika näringsgrenar, kan erhållas. För mellangruppen med blandat ackord måste däremot speciella undersökningar göras, där olika blandackordsformer hålls under kontroll, för att några slutsatser om dessa löneformers betydelse för yrkesskadorna skall kunna dras.

Behov finns av att få uppgift om *arbetstidens förläggning såsom dagtidarbete, oregelbunden arbetstid, skiftarbete* etc. För en prioritering av åtgärder behövs information om antal skador och skadetyper, som inträffar vid olika för-

¹ Kronlund, J., Carlsson, J., Jensen, I.-L. & Sundström-Frisk, C. LKAB efter strejken. Byggeforskningsgruppen, PTI, Stockholm 1972.

² Faverge, J.-M. L'Homme Agent d'Infiabilité et de Fiabilité. Ergonomics, vol. 13, 1970.

³ Gustafsson, L. & Lagerlöf, E.: Att förbättra skyddsarbetet genom tillbudsrapportering. Personlig kontakt, 1974.

⁴ Löner del 2. SCB 1974.

läggning av arbetstiden. Jämförelsen kan vid behov erhållas dels årligen,¹ dels genom en specialundersökning² om oregelbundna och obekväma arbetstider, som eventuellt kommer att upprepas. Med hjälp av denna undersökning föreligger möjligheter att utöver totalsiffror för hela befolkningen också kunna studera en eller flera klart avgränsade målgrupper.

Ytterligare specificerade uppgifter om arbetstidens förläggning kan erhållas genom en uppgift om *ordinarie arbetstid på skadedagen*. Denna uppgift i kombination med uppgiften om när skadan inträffade kan ge kunskap om särskilt kritiska tidpunkter under dagen, vilket kan ha betydelse för arbetsuppläggning, tidpunkt för rasters förläggning etc. Därför måste också uppgift inhämtas om *senaste rast (mer än 5 minuter) eller motsvarande innan skadan inträffade*.

Uppgift om den skadades nationalitet har också efterfrågats av några avnämare. Framför allt invandrarverket har sagt sig ha behov av denna uppgift. Sverige har också ratificerat ett avtal gentemot Europarådet vad gäller olycksfallsstatistik för invandrare. Uppgift om nationalitet är dock av litet intresse ur arbetarskyddssynpunkt om inte samtidigt uppgifter inhämtas om instruktion lämnats på den skadades eget språk eller om denne förstår svenska etc.

Överhuvudtaget är en uppgift om yrkesskadefrekvens för invandrare svårtolkad. En högre yrkesskadefrekvens bland invandrare kan bero på att de har andra slag av arbeten än svenskar. Skillnaden i typ av arbete kan vara sådan att det ej framgår av uppgifterna i anmälan. En lägre olycksfallsfrekvens kan å andra sidan bero på att invandrarna råkar ut för färre skador eller att de inte känner till skyldigheten att anmäla olyckan för arbetsgivaren. Utredningen anser därför att uppgift om nationalitet inte bör inhämtas via yrkesskadeanmälan. I de fall man önskar göra specialutredningar om invandrades yrkesskador kan uppgift om nationalitet inhämtas från SCB:s register över totalbefolkningen.

15.4.3 Identifieringsuppgifter

För hanteringen av den enskilda yrkesskadeanmälan inom såväl försäkringens som informationssystemets ram behövs uppgifter för att kunna identifiera den skadade. Dessa uppgifter utgörs av *den skadades namn, personnummer, adress och telefonnummer*, liksom den skadades *lokala försäkringskassa och adress*.

Den skadades personnummer har betydelse som identifieringsuppgift, när det gäller att införa kompletterande uppgifter för en yrkesskada till ADB-registret, såsom diagnos, sjukskrivningstid, eventuell invaliditet osv. Riksförsäkringsverket använder denna uppgift på samma sätt. Personnumret skall också användas som identifieringsuppgift när man med hjälp av yrkesskaderegistret tagit fram uppgift om enstaka eller grupper av yrkesskador och önskar återfinna yrkesskadeanmälan i det manuella register som finns på arbetarskyddsstyrelsen. Personnumret innehåller också uppgift om den skadades ålder och kön. Uppgiften om namn, adress och telefonnummer behövs för den lokala försäkringskassans och yrkesinspektionens arbete.

¹ SCB:s statistik: Löner del 2. SCB 1974.

² Undersökningen om oregelbundna och obekväma arbetstider. SCB. En undersökning utförd på uppdrag av arbetarskyddsfonden 1974.

15.5 Uppgifter om vidtagna åtgärder

Arbetsgivare skall enligt arbetsmiljölagen vidtaga sådana åtgärder att uppkomsten av olycksfall och yrkessjukdomar förhindras.

För yrkesinspektionen, som har ansvaret för den direkta tillsynen över arbetsplatserna, är det därför av vikt att få uppgift om *vilka åtgärder som har vidtagits på grund av yrkesskadan*. Eftersom det i många fall inte är möjligt att före anmälningstidens utgång hinna vidtaga några åtgärder bör uppgift inhämtas om vilka åtgärder, som har eller kommer att vidtagas. För att också fånga upp något mer långsiktiga åtgärdsförslag bör också uppgift inhämtas om *vilka åtgärder som på längre sikt kan vidtagas av arbetsgivaren/arbetsledningen, av arbetstagaren och/eller av annan t. ex. leverantör*. Uppgift om förslag till om åtgärd lämnats eller ej i yrkesskadeanmälan bör införas i ADB-registret.

Uppgiften har betydelse för arbetarskyddsstyrelsen och andra avnämare som underlag för utformning och förslag till konkreta åtgärder för att förhindra uppkomsten av yrkesskador.

15.6 Uppgift om yrkesskadan godkänts enligt yrkesskade-försäkringslagen

Enligt de två föregående avsnitten om personkrets och yrkesskadebegrepp kommer man i det föreslagna informationssystemet om yrkesskador med några få undantag att använda sig av samma begrepp i dessa avseenden som försäkringen gör. Därför bör till ADB-registret uppgift inhämtas om vilka yrkanden på ersättning från yrkesskade-försäkringen, som godkänts. Sådana uppgifter kan emellertid ta ganska lång tid att erhålla. De till yrkesinspektionen inkomna anmälningarna bör alla registreras i ADB-registret. Uppgift om godkända/icke godkända yrkesskador får sedan inhämtas från de lokala försäkringskassorna. Markering av de skador som senare konstaterats som icke godkända får göras av statistikproducenten utifrån dessa uppgifter.

15.7 Yrkesskadeanmälan

15.7.1 Utformning m. m.

I föregående avsnitt har utredningen diskuterat motiven för och föreslagit de uppgifter som bör ingå i den skadeanmälan som lämnas i samband med en yrkesskada. När man skall ta ställning till hur dessa uppgifter bör sammanföras i blankett, uppkommer vissa problem.

Anmälan av yrkesskador avser arbetsolycksfall, yrkessjukdomar och färdolycksfall. Såväl yttre faktorer som händelseförlopp kan variera ganska mycket mellan dessa tre typer av skador. Av dessa skäl kunde övervägas att inhämta uppgifter om de tre skadegrupperna på skilda formulär med innehållet anpassat efter skadetyper. Utredningen har dock funnit att starka skäl talar för att endast ett formulär används, framför allt med hänsyn

till önskvärdheten av enhetliga rutiner för anmälaren men också för hanteringen av skadematerialet på yrkesinspektionen. Utredningen har inte heller funnit några avgörande praktiska skäl tala mot ett gemensamt formulär. I anvisningen till anmälan bör då framgå vilken information som eftersträvas för de olika typerna av skador.

Inom utredningen har även diskuterats möjligheten att ha olika blanketter för de lindrigare och de svårare skadefallen. Detta motiveras av önskemål som framförts från användarna om en mindre omfattande blankett för de lindriga skadorna. Utredningen har dock funnit att flera skäl talar emot en sådan uppdelning av anmälan. Dels är det ytterst svårt att dra gränsen mellan lindriga och svåra skador, varför risker för olikheter i tolkningen kan väntas bli stora. Dels är det ur arbetarskyddssynpunkt lika intressant att få en noggrann beskrivning av båda typerna av skador. Motivet härför är bl. a. att det i många fall kan vara en slump om följderna av en olycka blir en svår eller lindrig skada. Utredningen anser därför att alla skador och skadetyper skall anmälas på samma blankett.

Det är angeläget att det sker en så fullständig och korrekt redovisning av inträffade yrkesskador som möjligt. Grundläggande härför är att skyldighet föreligger att lämna skadeanmälan och att denna är kopplad till skyldigheten att lämna uppgift till yrkesskadeförsäkringen. Viktigt är emellertid också att frågor och använda begrepp är klara och entydiga och att anmälan är enkel och lätt att fylla i. För att motivera företagen att medverka till en kvalitativt god redovisning är det vidare viktigt att de dels kan använda skadeanmälan i det lokala skyddsarbetet och för intern statistik, dels kan utnyttja ADB-registret för specialbearbetningar.

Mot bakgrund av vad som anförts i det föregående föreslår utredningen att skadeanmälan bör ha följande innehåll. Förslaget har givits formen av en skiss till ett formulär. Eftersom väsentliga delar av detta innehåll innebär nyheter jämfört med nuvarande statistik, är det angeläget att den föreslagna skadeanmälan kan prövas i begränsad skala innan beslut fattas om ett definitiva införande.

Utredningen föreslår därför att arbetarskyddsstyrelsen snarast ges i uppdrag att i samarbete med riksförsäkringsverket och SCB genomföra en försöksverksamhet med den föreslagna utformningen av skadeanmälan. Sedan denna försöksverksamhet utvärderats får det, under förutsättning av ett realiserande av utredningens förslag, ankomma på arbetarskyddsstyrelsen och riksförsäkringsverket att fastställa formulär för yrkesskadeanmälan.

15.7.2 *Förslag till innehåll*

Föreliggande förslag avser endast innehållet i skadeanmälan. Den tekniska utformningen skall ske i samband med den föreslagna försöksverksamheten.

1 *Arbetsgivaren*

1.1 Namn

1.2 Adress

1.3 Organisationsnummer

2 *Arbetsstället*

2.1 Namn (Ange också ev. avdelnings namn och beteckning)

- 2.2 Adress
- 2.3 Tel nr
- 2.4 Kommun
- 2.5 Län
- 2.6 Arbetsställets art
- 2.7 Kontaktperson: Namn, tel nr
- 2.8 Företagshälsovårdsorganisation
- Teknisk del
- Medicinsk del
- Finns ej
- 3 *Skadan*
- 3.1 När inträffade yrkesskadan? År, månad, dag, klockslag
-
- 3.2 Hur många skadades vid skadetillfället?
-
- 3.3 Skadan inträffade vid
- Färd till arbetet
- Den vanliga arbetsplatsen
- Tillfällig arbetsplats
- Förflyttning inom arbetsstället
- Annan plats
- Färd från arbetet
- 3.4 Den skadades sysselsättning vid skadetillfället?
-
- 3.5 Var detta den ordinarie sysselsättningen?
- Ja
- Nej
- 3.6 Typ av plats där skadan inträffade (t. ex. inomhus/utomhus, lastkaj, trappa, byggnadsställning)?
-
- 3.7 Vilka maskinslag, anordningar, redskap eller ämnen inverkade på händelseförloppet? Mer än ett alternativ får förkryssas.
- Vilka? Ange fabrikat och fabrikantens typbeteckning.
- Motor, generator, kompressor, transmission _____
- Arbetsmaskin, stationär eller mobil _____
- Handverktyg _____
- Lyft- eller transportanordning, fordon _____
- Behållare, kärl, tryckkärl, rör _____
- Elektrisk anordning, kemisk apparatur _____
- Kemiska ämnen och produkter _____
- Gods, emballage, byggnadsdel, material _____
- Övrigt _____

- 3.8 Fungerade materialet/maskinen etc som avsett?
 Ja
 Nej
- 3.9 Beskriv utförligt händelseförloppet (komplettera gärna med förtydligande skiss, foto el. dyl.)
-
- 3.10 Vilka var orsakerna till olycksfallet respektive yrkessjukdomen?
-
- 3.11 Vilken personskada uppstod?
-
- 3.12 Ytterligare faktorer, som kan ha medverkat vid yrkesskadans uppkomst, såsom
- arbetsplatsens tekniska utformning? Nej
 Ja
- På vilket sätt?
-
- arbetsplatsens organisatoriska utformning? Nej
 Ja
- På vilket sätt?
-
- arbetsmetoden? Nej
 Ja
- På vilket sätt?
-
- brist i eller avsaknad av instruktion eller utbildning? Saknades
 Bristfällig
- På vilket sätt?
-
- brist i eller avsaknad av övervakning/tillsyn? Saknades
 Bristfällig
- På vilket sätt?
-
- brist i eller avsaknad av skyddsanordning på maskin? Saknades
 Användes ej
 Bristfällig
- På vilket sätt?
-
- brist i eller avsaknad av personlig skyddsutrustning? Saknades
 Användes ej
 Bristfällig
- På vilket sätt?
-
- 4 Uppgifter om den skadade och arbetssituationen
- 4.1 Namn
- 4.2 Personnummer
- 4.3 Adress

- 4.4 Tel nr
- 4.5 Den skadades försäkringskassa
- 4.6 Yrke
- 4.7 Var den skadade
- arbetstagare, arbetare
- arbetstagare, tjänsteman
- företagare, lantbrukare
- 4.8 Den skadades anställningstid i företaget
-
- 4.9 Hade den skadade fått utbildning för Ja
- det arbete vid vilket han skadades? Nej
- 4.10 Hade den skadade fått någon utbildning om Ja
- de risker som var förbundna med arbetet? Nej
- 4.11 Den skadades erfarenhet och vana vid det aktuella arbetet
- mindre än 1 dag
- mer än 1 dag och till och med 1 vecka
- mer än 1 vecka och till och med 3 månader
- mer än 3 månader och till och med 1 år
- mer än 1 år
- 4.12 Löneform vid skadetillfället
- Rakt ackord
- Blandat ackord
- Fast lön
- 4.13 Ordinarie arbetstid på skadedagen?
- Arbetets början kl. _____
- Arbetets slut kl. _____
- 4.14 Arbetstidens förläggning
- Dagtidsarbete
- Oregelbunden arbetstid, turlistetid
- Skiftarbete
- Övrigt arbete
- 4.15 Senaste rast eller motsv. (mer än 5 min.) innan skadan inträffade kl.
-
- 4.16 Ange den eller de skadade kroppsdelarna. Stryk under huvudsaklig skadad kroppsdel.
	Vänster		Höger
Huvud utom ansikte		☐	
Ansikte		☐	
Öga	☐		☐
Nacke		☐	
Rygg utom nacke		☐	
Bröst		☐	
Buk och bäcken		☐	
Axel, arm	☐		☐
Hand, handled	☐		☐
Höftled, ben, knä	☐		☐
Fot, fotled	☐		☐
Hela eller större delar av kroppen		☐	

- 4.17 Personskadans huvudsakliga art och beskaffenhet.
Stryk under huvudsaklig skada.
- Skelettskada
  - Stukning, vrickning, sträckning
  - Hjärnskada
  - Inre skada i buk, bröst och bäcken
  - Sårskada (utan skelettskada), även blodförgiftning
  - Tandskada
  - Förlust av kroppsdel
  - Kross- eller klämskada utan sår
  - Brännskada
  - Förgiftning (av ämne)
  - Frätskada
  - Eksem, allergi
  - Hörselskada
  - Annan skada eller yrkessjukdom
- 4.18 Personskadans följd
- Troligen kort sjukskrivningstid (högst en vecka)
  - Troligen lång sjukskrivningstid, dock ej bestående men
  - Troligen bestående men
  - Dödsfall
- 5 *Åtgärder*
- 5.1 Vilka åtgärder har eller kommer att vidtagas?
_____
- 5.2 Vilka åtgärder kan på längre sikt vidtagas
- a) av arbetsgivaren/arbetsledningen?
_____
- b) av arbetstagaren?
_____
- c) av annan, t. ex. leverantör?
_____

Ort

Datum

_____
(Arbetsgivarens underskrift)

Härav har jag tagit del

Ort

Datum

_____
(Skyddsombudets och/eller den skadades signatur).

16 Indelningar i yrkesskaderegistret

Som framgår av föregående kapitel kommer endast vissa av de uppgifter som inhämtas till informationssystemet att ADB-registreras. Överföringen av uppgifterna till ADB-registret kräver att dessa indelas efter någon princip. För att kunna göra jämförelser med annan statistik och för att kunna hämta uppgifter från andra register krävs att indelningarna bygger på samma standard (princip för klassificering). Utredningen föreslår därför, i de fall det är möjligt med hänsyn till informationssystemets syfte, att samma indelningar används i ADB-registret som i andra statistiska sammanhang. Detta gäller t. ex. indelning av näringsgren, yrke, yrkeställning, löneform, arbetstidens förläggning, diagnos.

16.1 Näringsgrensindelning

Yrkesskadestatistikens användare har starkt betonat behovet av en näringsgrensindelning av yrkesskadorna enligt standard för svensk näringsgrensindelning (SNI). Därför föreslår utredningen, att skadorna näringsgrensklassificeras enligt SNI. Även andra skäl talar för detta. Exempelvis har arbetsmarknadens parter i ett tilläggsavtal till ramavtal för arbetsmarknadsstatistik förbundet sig att vid produktion och redovisning av arbetsmarknadsstatistik efter näringsgren tillämpa SNI. Nedan ges en beskrivning av svensk näringsgrensindelning samt en jämförelse mellan SNI-koden och den näringsgrensindelning som tillämpas i nuvarande statistik.

16.1.1 Svensk näringsgrensindelning

Till grund för standard för svensk näringsgrensindelning (SNI), ligger International Standard Industrial Classification of All Economic Activities (ISIC), som omfattar alla slag av ekonomiska aktiviteter, som resulterar i varor eller tjänster. Den är hierarkiskt uppbyggd i fyra indelningsnivåer med 159 näringsgrenar på den mest detaljerade nivån.

ISIC fastställdes av FN år 1948 och vissa revideringar har sedan gjorts vart tionde år. Den senaste revideringen gjordes år 1968. F. n. föreligger inga planer på att år 1978 företaga en revision.

Standard för svensk näringsgrensindelning fastställdes av SCB i mars

1969.¹ I SNI är indelningen i näringsgrenar uppbyggd enligt ett sexsiffrigt hierarkiskt kodsystém, varav de fyra första (grövsta) indelningsnivåerna med ett fåtal undantag är detsamma som ISIC:s klassificeringsschema.

På den grövsta nivån görs i SNI en uppdelning på nio olika näringsgrenar:

- 1 Jordbruk, skogsbruk, jakt och fiske.
- 2 Brytning av mineraliska produkter.
- 3 Tillverkning.
- 4 El-, gas-, värme- och vattenförsörjning.
- 5 Byggnadsverksamhet.
- 6 Varuhandel, restaurang- och hotellverksamhet.
- 7 Samfärdsel, post- och telekommunikation.
- 8 Bank- och försäkringsverksamhet, fastighetsförvaltning, uppdragsverksamhet.
- 9 Offentlig förvaltning och andra tjänster.

I den hierarkiska indelningen finns därefter 33 näringsområden, 79 näringshuvudgrupper och 185 näringsgrupper. Antalet indelningar på fem- och sexsiffernivån är 328 resp. 368. Indelningar på sexsiffernivå förekommer med ett undantag när (inom 29010 "Stenbrytning, sandtäkt") endast inom näring 3: Tillverkning.

SNI-standarden är främst avsedd för klassificering av s. k. produktionsenheter – objekt med aktiviteter som resulterar i varor och/eller tjänster – såsom företag och liknande avgränsade objekt (företagsenheter) samt arbetsställen och liknande funktionellt och/eller lokalt avgränsade objekt inom företagsenhetens ram.

För företagsenheter, arbetsställen och andra produktionsenheter gäller att näringsgrenstillhörigheten bestäms enligt ett mestkriterium, dvs. en enhet hänförs till den näringsgren som motsvarar den största verksamheten inom enheten.

En övergång till SNI kommer att ge vissa skillnader mot den näringsgrensindelning som tillämpas för närvarande. Som framgår av följande tabell, gäller skillnaden främst kodernas detaljnivå. I tabellen åskådliggörs dessa skillnader med ett exempel från näringsgrensområdena pappersbruk och pappersindustri, grafisk industri och byggnadsindustri.

16.1.2 *Exempel på näringsgrensklassificering av arbetsställe*

Utredningen föreslår att yrkesskadorna näringsklassificeras enligt svensk näringsgrensindelning, SNI, och att klassificeringen sker med utgångspunkt från arbetsstället. Vad det innebär att ett arbetsställe klassificeras enligt SNI åskådliggörs genom ett exempel² nedan.

Näringsgrensklassificering av arbetsställe görs enligt ett mestkriterium, t. ex. arbetsställen som helt eller huvudsakligen tillverkar monteringsfärdiga trähus klassas sålunda till SNI 331121. SNI 331121 är då den huvudsakliga aktivitetsarten vid arbetsstället. Varje näringsgren kommer som ett resultat av klassningen, att omfatta ett antal produktionsenheter (i detta fall arbetsställen), vilka helt eller huvudsakligen framställer monteringsfärdiga trähus. Varje näringsgren kommer dock till en mindre del att också omfatta

¹ Meddelanden i samordningsfrågor (MIS) nr 1969:8 samt nr 1975:4.

² Exemplet är hämtat från SCB:s "Meddelande i samordningsfrågor" MIS 1975:4.

Jämförelse mellan SNI-kod och den av riksförsäkringsverket tillämpade koden

Kodnr.	SNI-kod	Kodnr.	Riksförsäkringsverkets kod
1-3	Tillverkning	2-3	Förädlingsindustri
1-34	Massa-, pappers- och pappersvarutillverkning, grafisk produktion		
341	Massa-, pappers- och pappersvarutillverkning	27	Pappersbruk och pappers-industri
3411	Massa- och papperstillverkning	271	Pappersbruk
34111	Massatillverkning		
341111	Tillverkning av mekanisk eller halvkemisk massa		
341112	Sulfatmassatillverkning		
341113	Sulfitmassatillverkning		
34112	Pappers- och papperstillverkning	272	Pappersvaruindustri
341121	Tillverkning av tidnings- och journalpapper		
341122	Tillverkning av kraftpapper och -papp		
341129	Övrig tillverkning av papper och papp		
34113	Tillverkning av träfiberplattor		
3412	Tillverkning av pappers- och pappförpackningar		
34121	Tillverkning av wellpapp		
34129	Tillverkning av andra pappersförpackningar		
3419	Övrig tillverkning av pappers- och pappvaror		
341901	Tapettillverkning		
341909	Tillverkning av andra pappers- och pappvaror		
342-3420	Grafisk produktion, förlagsverksamhet	28-280	Grafisk industri
34201	Tryckning, dagstidningsutgivning		
342011	Tryckning och utgivning av dagstidningar		
342012	Tryckning av veckotidningar		
342019	Övrig tryckning		
34202	Tillverkning av tryckformar		
34203	Bokbindning		
34204	Förlagsverksamhet		
342041	Bokförlagsverksamhet		
342049	Övrig förlagsverksamhet		
5	Byggnadsverksamhet	4	Byggnadsindustri
50	Byggnadsverksamhet	40	Byggnadsindustri
501	Byggande av hus och anläggningar, grundarbeten		
5011	Schaktning och andra grundarbeten		
5012	Byggande av hus och anläggningar		
50121	Byggande av hus	401	Husbyggnad
50122	Byggande av anläggningar	402	Väg-, vatten- och linjebyggnad m. m.
502-5020	Byggnadshantverk	403	Byggnadshantverk m. m.
50201	Byggnadsplåtslageriarbeten		
50202	Värme-, ventilation- och sanitetsarbeten		
50203	Elektrisk installation		
50204	Byggnadsglasmästeriarbeten		
50205	Måleriarbeten		
50209	Övrig byggnadshantverk		

andra aktivitetsarter, dvs. arbetsställen, som klassas SNI 331121, framställer sålunda sannolikt även andra varor än monteringsfärdiga hus.

Arbetsställen som klassificerats till en näringsgren kan alltså innehålla flera olika aktivitetsarter. Å andra sidan kan givetvis varje aktivitetsart för sig näringsgrensklassificeras. Sambandet mellan näringsgren och aktivitetsart illustreras med hjälp av följande matris. Exemplet i matrisen anknyts till SNI 331121 och närstående SNI 331122 (Byggnads- och inredningssnickertillverkning).

Matris om samband näringsgren – aktivitetsart då flera arbetsställen summerats
Siffrorna i procent

Aktiv- tetsart. SNI-kod	Närings- gren	Arbetsställen klassade till SNI-kod			Summa aktivi- tetsart.		
		331121	331122	Övriga näringsgr.			
331121		96	90	3	4	1	100
331122		7	8	90	94	3	100
Andra			2		2		
Summa näringsgrenar			100		100	100	

Källa: MIS 1975:4.

Raderna illustrerar aktivitetsarterna 331121 och 331122, vilka definieras som tillverkning av monteringsfärdiga trähus resp. byggnads- och inredningssnickrier.

Kolumnerna illustrerar näringsgrenarna 331121 och 331122, dvs. de produktionsenheter, vilka helt eller huvudsakligen tillverkar monteringsfärdiga trähus resp. byggnads- och inredningssnickrier.

I exemplet framgår att aktivitetsarten 331121 till 96 % bedrivs inom produktionsenheter som klassats till näringsgren 331121, till 3 % inom produktionsenheter klassade till näringsgren 331122 osv.

Vidare framgår att 90 % av den totala verksamheten inom näringsgren 331121 kan hänföras till aktivitetsarten 331121, 8 % till aktivitetsarten 331122 osv.

De procenttal, som markerats med kursiv stil i matrisen, används ofta som mått på näringsgrenens homogenitet. Näringsgren 331121 sägs sålunda ha en täckningsgrad på 96 % och en specialiseringsgrad på 90 %, medan motsvarande homogenitet för näringsgren 331122 är 90 % resp. 94 %.

I den inom SNI tillämpade definitionen av ett arbetsställe ingår – förutom krav på funktionell och/eller lokal avgränsning – även avgränsningen att arbetsstället skall fungera som en ekonomisk produktionsenhet.

Aktiviteter som görs för företagets eget behov – exempelvis administration, försäljning, lagerhållning och reparationer – definieras enligt SNI som hjälpverksamhet. Benämningen antyder, att en sådan aktivitet betjänar andra primära aktiviteter och därför i princip inte skall vara med vid näringsgrensbestämningen.

16.1.3 Tillämpningen av svensk näringsgrensindelning

Yrkesskadorna kommer att näringsgrensklassificeras enligt den huvudsakliga verksamheten vid det arbetsställe där skadan inträffade. De personer som skadas vid ett och samma arbetsställe kommer då att hänföras till samma näringsgren oavsett deras arbetsuppgifter. Näringsgrensindelningen kommer sålunda att överensstämma med kolumnerna i matrisen (se sid 178). Uppgift om näringsgren på arbetsställenivå kan hämtas från centrala företagsregistret (se bilaga D).

Genom det ovan beskrivna förfarandet kommer således näringsgrensklassificeringen att ske på arbetsställenivå, men som exemplet visar kommer näringsgrenen inte att innehålla endast en aktivitetsart. Möjligheterna har undersökts att också bryta ner näringsgrensindelningen till aktivitetsarter inom ett arbetsställe. Man skulle då även få en näringsgrensindelning, som motsvarar raderna i matrisen. Underlaget för denna näringsgrensindelning skulle kunna hämtas från de uppgifter om arbetsställen centrala företagsregistret insamlar via enkäter. Där ges möjlighet för företaget att indela varje arbetsställe i fem aktivitetsarter. Att klassificera en yrkesskada med hänsyn till en viss aktivitetsart är dock mycket komplicerat. Man känner ej till överensstämmelsen mellan den skadades sysselsättning och aktivitetsart. Att erhålla sådan information skulle kräva ett omfattande manuellt arbete och uppgifternas kvalitet kan förväntas bli bristfällig. Dessutom är de uppgifter som kan erhållas om arbetad tid för olika aktivitetsarter mycket otillförlitliga.

Näringsgrensklassificeringen måste således ske på arbetsställenivå för att uppgifter om arbetad tid skall kunna erhållas. Detta behövs för att möjliggöra jämförelser mellan olika grupper och över tid. En ytterligare nedbrytning av materialet kan emellertid erhållas genom indelning efter den skadades sysselsättning och yrke.

Ett problem med SNI för yrkesskadestatistikens del är begreppet hjälperksamhet. Med detta avses aktivitetsarter avseende tjänster och vissa smärre delprocesser inom tillverkning, som utförs för en företagsenhets eget behov. Denna form av verksamhet betraktas ej som branschbestämmande och åsätts inte en egen näringsgren. Detta innebär att ett hjälparbetsställe, som ingår i centrala företagsregistret, klassas i enlighet med företagets huvudsakliga verksamhet. Ett varv kan exempelvis ha en stor administrativ avdelning. All verksamhet vid denna avdelning betraktas som hjälpverksamhet och all arbetad tid klassificeras som arbete vid varv. I centrala företagsregistret görs dock en särskild kodning av hjälparbetsställen. En indelning görs i nio olika typer av hjälpverksamhet, nämligen:

- centraladministrativ och kameral verksamhet samt partiförsäljning av inom företaget tillverkade varor
- förvaltning av fastigheter för företagets eget bruk
- underhåll och reparationer av företagets maskiner och inventarier
- lagerhållning och paketering av företagets egna varor
- transport-, garage- och bilservice för företagets eget bruk
- el-, annan kraft- eller värmeproduktion för företagets eget bruk
- forskning och produktutveckling för företagets eget bruk
- bespispnings- och logiverksamhet för företagets egen personal
- annan intern verksamhet.

Utredningen föreslår att denna kodning utnyttjas för yrkesskadestatistiken. Detta innebär att man för varje bransch kan göra en särredovisning av antalet skador inträffade vid arbetsställen, som betecknas som hjälp-arbetsställen och vars huvudsakliga verksamhet således utgörs av hjälp-verksamhet.

En förutsättning för att återfinna ett visst arbetsställe i centrala företagsregistrets arbetsställeregister och där inhämta uppgift om näringsgrenstillhörighet är, att skadeanmälan innehåller uppgift om företagets organisationsnummer och om arbetsställets namn och belägenhetsadress samt uppgift om län och kommun.

Innehåller skadeanmälan dessa uppgifter kan bestämning av arbetsställets näringsgrenstillhörighet i de flesta fall göras på maskinell väg. En viss restpost kommer att uppstå vad gäller exempelvis arbetsställen som saknas i centrala företagsregistret och flera arbetsställen med samma belägenhetsadress. För denna restpost fordras ett manuellt arbete.

Ett manuellt arbete kommer även att behövas för näringsgrensklassificering av yrkesskador avseende anställda inom statliga myndigheter och i primärkommunal verksamhet.

Statliga myndigheter ingår ej i centrala företagsregistret. Det vore emellertid önskvärt om uppgifter om statliga myndigheter ingick i registret och att näringsgrensindelningen gjordes på samma detaljnivå som för den privata sektorn. Så länge sådana uppgifter inte kan erhållas från centrala företagsregistret eller på annat sätt, föreslår utredningen att nuvarande förfarande vid näringsgrensklassificeringen av yrkesskador för anställda hos statliga myndigheter i huvudsak består.

Detta förfarande innebär att myndigheterna eller motsvarande förtecknas departementsvis med utgångspunkt från statsliggaren och tilldelas en näringsgrenskod. Vissa affärsdrivande verk samt statens vägverk, sjöfartsverket och byggnadsstyrelsen har mer än en näringsgrenskod.

Statlig verksamhet har följande näringsgrenar i nuvarande yrkesskadestatistik:

Jordbruk och boskapsskötsel (Statens hingstdepå)
Skogsavverkning och flottning (Domänverket)
Kemisk-teknisk industri (Förenade fabriksverken)
Lättare manufakturverk (Förenade fabriksverken)
Flygplansfabrik (Förenade fabriksverken)
Guld- och silvervarufabrik (Myntverket)
Husbyggnad (Byggnadsstyrelsen)
Väg-, vatten- och linjebyggnad (Statens vägverk, Statens vattenfallsverk)
Elkraftverk (Statens vattenfallsverk)
Försäkringsföretag (Handelsflottans pensionsanstalt)
Järnvägstrafik
Luftfart
Transportagentur m. m. (Södertälje kanalverk)
Sjöfart (Lots- och fyrväsendet)
Post och telekommunikationer
Administration
Polis, brandkår och försvar
Undervisning
Hälso- och sjukvård

Religionsvård
 Socialvård
 Vetenskaplig verksamhet
 Bibliotek och museer
 Övriga offentliga tjänster m. m.
 Teater- och musikföretag (Regionmusiken)
 Tvättinrättning (Förenade fabriksverken)
 Juridisk verksamhet (Allmänna advokatbyråer)
 Teknisk konsultverksamhet (Statens provningsanstalt m. m.)
 Övrig uppdragsverksamhet

Uppgift om primärkommunal verksamhet ingår i centrala företagsregistret, men näringsgrensklassificeringen sker på så sätt att en kommun tilldelas en enda näringsgren, vanligen offentlig förvaltning. För att få en mer detaljerad näringsgrensindelning föreslår utredningen att nuvarande förfarande vad gäller näringsgrensklassificering av yrkesskador avseende primärkommunal personal istället består.

Detta innebär att man vid näringsgrensklassificeringen av dessa yrkesskador använder följande indelning:

Trädgårdsskötsel
 Väg-, vatten- och linjebyggnad
 Elkraftverk och elverk
 Gasverk
 Värmeverk
 Vattenverk
 Renhållningsverk
 Buss- och spårvägstrafik
 Transportagentur m. m.
 Administration
 Polis, brandkår och försvar
 Undervisning
 Hälso- och sjukvård
 Socialvård
 Bibliotek och museer m. m.
 Övriga personliga tjänster

Det vore med de synpunkter utredningen har att beakta önskvärt om näringsgrensindelningen av kommunal verksamhet i centrala företagsregistret gjordes på samma detaljnivå som för den privata sektorn. I så fall kunde den ovan föreslagna manuella näringsgrensindelningen av kommunal verksamhet utgå.

I kvartalsstatistiken kommer näringsgrensindelningen att ske efter något inaktuella uppgifter sammanhängande med rutiner för centrala företagsregistrets uppdatering. En skada, som inträffar exempelvis första halvåret 1977, kommer att näringsgrenskodas enligt den huvudsakliga verksamheten vid arbetsstället år 1975. Orsaken till detta är, att centrala företagsregistret uppdateras med 1975 års uppgifter omkring den 1 november 1976. Uppdatering av 1977 års uppgifter sker således i november 1978. En upprättning av näringsgrensklassificeringen måste därför göras inför redovisningen av årsstatistiken, så att fördelningen av yrkesskadorna på olika näringsgrenar kan ske efter aktuella uppgifter i centrala företagsregistret.

16.2 Yrkesindelning

För närvarande används i Sverige flera olika system för yrkesbeteckningar. Den internationella yrkesklassificeringen International Standard Classification of Occupations (ISCO), vars senast reviderade version är från år 1968, ligger till grund för Nordisk yrkesklassificering (NYK), som utarbetats i samarbete mellan arbetsmarknadsmyndigheterna i Danmark, Finland, Norge och Sverige. NYK utkom i ny reviderad version år 1974. ISCO tillämpas inte i Norden annat än vid internationell rapportering.

Kritik har riktats mot NYK för att den i vissa avsnitt är alltför näringsgrensorienterad, dvs. grupperingen har skett mera utifrån branschen inom vilken arbetet utförs än utifrån arbetets faktiska innehåll. Det är bl. a. denna invändning som i Sverige medfört att NYK inte används i t. ex. lönestatistiska beräkningar. I dess ställe har på tjänstemannaområdet införts Befattningsnomenklatur Tjänstemän (BNT), som bygger på mer enodlade yrkesfunktioner. BNT är utformad för att klassificera tjänstemän inom huvudsakligen det enskilda näringslivets industri- och handelsföretag, men vissa försök har även gjorts att anpassa den till tjänstemannabefattningar, som är speciella för det statliga och kommunala området. Någon motsvarighet till BNT på arbetarområdet finns inte.

Förutom de tre nämnda systemen finns både i Sverige och i de övriga nordiska länderna speciella grupperingar och förteckningar över yrken eller sysselsättningar som oftast är direkt anpassade till olika tillämpningsområden.

Inget av de ovan angivna sätten att beteckna yrken löser dock de problem, som skisserats i avsnitt 15.4.2 angående svårigheterna med en adekvat yrkesbeteckning. Därför har de parter som omfattas av 1966 års ramavtal för den svenska arbetsmarknadsstatistiken tagit upp denna fråga. I syfte att samordna och effektivisera pågående arbete inom sysselsättningsnomenklaturområdet har en styrgrupp med representanter för parterna tillsatts. Det egentliga arbetet ombesörjs av ett sekretariat med utredare från SCB och AMS. SCB svarar för ledningen av sekretariatet.

Utvecklingsarbetet syftar till att upprätta en generell sysselsättningsnomenklatur som i möjligaste mån skall vara gemensam för olika slag av arbetsmarknadsinformation i vid bemärkelse. Med generell sysselsättningsnomenklatur avses ett system för identifiering och klassificering av sysselsättningar (yrken) hos den förvärvsarbetande befolkningen. Indelningen skall i första hand bygga på funktion och/eller arbetsinnehåll.

Sysselsättningsnomenklaturen skall byggas upp på så sätt att arbetsmarknadens parter därefter kan utveckla ett gemensamt system för gruppering av yrke efter arbetsuppgifternas och arbetets svårighet.

Utredningen föreslår att om det pågående utvecklingsarbetet med att åstadkomma en generell sysselsättningsnomenklatur leder fram till ett system, som antas av arbetsmarknadens parter, skall även yrkesklassificeringen av yrkesskadorna ske enligt denna nomenklatur. Detta skulle ge en bättre yrkesindelning från arbetarskyddssynpunkt och samma indelning skulle då återfinnas i all arbetsmarknadsstatistik.

Till dess att detta är realiserat föreslår utredningen att den uppgift om yrke som inhämtas i skadeanmälan, såsom tidigare indelas efter den yr-

kesindelning som finns i folk- och bostadsräkningarna. Denna indelning är uppbyggd i tre hierarkiska nivåer som anger yrkesområde, yrkesgrupp och yrkesfamilj. (Se bilaga E.)

Yrkesområdena anger funktioner som sammanförts till visst område (t. ex. transport- och kommunikationsarbete). Yrkesgruppernas benämningar anger kortfattat arbetets art inom resp. yrkesgrupp (t. ex. tekniskt arbete). För yrkesfamiljer används vanligen sammanfattande yrkesbenämningar eller benämningar på huvudyrken (t. ex. gjuteriarbetare).

Klassificeringssystemet är baserat på Nordisk yrkesnomenklatur och följer i princip International Standard Classification of Occupations (ISCO). I fråga om yrkesområden är överensstämmelsen god mellan FoB-koden och ISCO medan avvikelser mellan de båda klassificeringarna förekommer beträffande yrkesgrupper. Dessutom har en längre gående uppdelning på yrkesfamiljer gjorts i FoB-koden i jämförelse med ISCO.

Den enda möjlighet som i dag finns att få uppgifter om antal sysselsatta inom olika yrken, är att hämta dessa från folk- och bostadsräkningarna, som genomförs vart femte år. Detta innebär att aktuella riskmått f. n. endast kan presenteras vart femte år. Åren mellan folkräkningarna kan f. n. endast antal skadade inom olika yrken redovisas. (Se avsnitt 17.2.2).

16.3 Diagnos

Uppgift om diagnos inhämtas för i princip alla yrkesskador med längre sjukdomstid än sju dagar från de läkarintyg som insänds till lokala försäkringskassorna. I dagens statistik redovisas olycksfall i arbetet vilka föranlett invaliditet eller död fördelade efter diagnos. Denna indelning i diagnoser bygger på socialstyrelsens "Klassifikation av sjukdomar 1968". Denna bygger i sin tur på 1965 års revision av "International Classification of Diseases" (ICD), som antogs av WHO år 1966. Indelningen av yrkessjukdomarna i dagens statistik bygger också på tillgängliga diagnosuppgifter i yrkeskademälan och läkarintyg. Yrkessjukdomsgrupperingen sker efter den förteckning som finns angiven i avsnitt 4.2.6.

Utredningen föreslår att indelningen av olycksfallen sker med hjälp av socialstyrelsens "Klassifikation av sjukdomar 1968". Utredningen avstår däremot från att framlägga ett förslag angående indelning av yrkessjukdomar på grund av den oklarhet som råder om vad det av yrkesskadeförsäkringskommitténs föreslagna yrkessjukdomsbegreppet kommer att innebära.

16.4 Indelningar anpassade för arbetarskyddets behov

Förutom de indelningar som redan tillämpas i annan statistik, behövs indelningar i yrkesskaderegistret som är anpassade till arbetarskyddets behov. Mot bakgrund av de önskemål som framkommit under utredningsarbetets gång rörande informationssystemets innehåll och de bedömningar och förslag som på grundval härav gjorts inom utredningen, har man inom arbetarskyddsstyrelsen påbörjat arbetet med att utveckla sådana indelningar. Arbetet har bedrivits inom en arbetsgrupp bestående av representanter för

skilda intresseområden inom styrelsen, för yrkesinspektionen och utredningen. Då detta arbete ännu inte är avslutat lämnas här endast en översiktlig redovisning.

Eftersom de klassificeringssystem för motsvarande ändamål som används i nuvarande statistik i många fall är alltför lite detaljerade, anser utredningen att arbetet med att utarbeta indelningar anpassade till arbetarskyddets behov måste fortsätta, oberoende av vilken slutgiltig lösning frågan om yrkesskadestatistiken får. Arbetsgruppen inom arbetarskyddsverket bör dock förstärkas med en representant för statistiska centralbyrån, med erfarenhet från utveckling av standarder för indelningar samt en representant från riksförsäkringsverket med kunskap om dagens yrkesskadestatistik. Utredningen föreslår därför att arbetarskyddsstyrelsen snarast ges i uppdrag att i samarbete med SCB och riksförsäkringsverket utveckla standarder för indelningar av uppgifterna i yrkesskaderegistret anpassade till arbetarskyddsändamål.

16.4.1 *Skadad kroppsdel och skadans art eller beskaffenhet*

De indelningar efter skadad kroppsdel resp. skadans art eller beskaffenhet, som utarbetats, redovisas i anslutning till förslaget till innehåll i skadeanmälan (avsnitt 15.7). Som underlag vid utarbetandet av indelningen efter skadans art har använts socialstyrelsens "Klassifikation av sjukdomar 1968".

16.4.2 *Verksamhets- och sysselsättningsindelning*

Som tidigare nämnts föreslår utredningen att uppgifter inhämtas till informationssystemet om den skadades verksamhet och sysselsättning. Ett förslag till en för arbetarskyddet specifik verksamhets- och sysselsättningsindelning har därför börjat utarbetas. Den skadades sysselsättning vid skadetillfället kommer oberoende av branschtillhörighet att utgöra grund för indelningen. Om t. ex. en lantarbetare skadar sig under skogsarbete vid fällning av ett träd skall yrkesskadan föras till branschen (näringsgrenen) Åkerbruk och husdjurskötsel och till sysselsättningen Manuell avverkning i enlighet med följande indelning:

Skogsavverkning, virkesmätning

Stämpling

Avverkning, manuell

Avverkning, maskinell (med processor el. dyl)

Terrängtransport

Mätning

Röjning

Övrigt

16.4.3 *Yttre faktorer*

Yrkesskadorna har ofta samband med en eller flera tekniska eller andra yttre faktorer såsom maskiner, verktyg, ämnen, elektricitet. I förslaget till innehåll i skadeanmälan redovisas en indelning av yttre faktorer i nio huvudgrupper. Varje huvudgrupp har indelats i undergrupper, inom vilka en

detaljerad klassifikation kan ske.

Huvudgruppen arbetsmaskiner har i första hand indelats efter bearbetat material – maskiner för textil-, trä-, pappers-, metallbearbetning osv. – eftersom en dylik indelning ansetts ha större intresse för flertalet användare än en indelning efter exempelvis maskinens funktionssätt. I de fall bearbetat material inte varit lämplig indelningsgrund, har indelning gjorts efter den bransch, för vilken maskinerna är specifika – skogsbruksmaskiner, jordbruksmaskiner osv. Inom varje undergrupp kan en mycket långt gående specifikation göras. Jordbruksmaskinerna kan t. ex. uppdelas i plog, harv, såmaskin, slåttermaskin, gödselspridare osv.

16.4.4 Övrigt

I föregående avsnitt föreslår utredningen att uppgift om arbetets art skall inhämtas. Nedan visas exempel på arbetsgruppens arbete med en indelning av arbetets art. För huvudgruppen kontroll, service, rengöring ges även exempel på en underindelning.

Produktion, drift

Kontroll, service, rengöring

Besiktning, kontroll

Service, underhåll, justering, smörjning

Rengöring och renovering av utrustning

Rengöring av lokaler (inomhus)

Rengöring av gata, gård etc. (utomhus), snöskottning

Montering, reparation

Uppgift om arbetsmoment bör också i vissa fall kunna inhämtas i anmälan. Detta gäller speciellt hantering och transport av gods och personers förflyttning. Informationssystemet bör ge möjlighet till kartläggning av de risker som är förknippade med dessa arbetsmoment och därför har förslag till en särskild indelning med två huvudgrupper utarbetats. En grupp omfattar maskinell hantering och transport, t. ex. med bil eller lyftkran, och en annan förflyttning, hantering och transport utan maskinellt hjälpmedel. Varje huvudgrupp skall enligt förslaget indelas i ett tiotal undergrupper.

Platsen, där den skadade befann sig, är en annan uppgift som föreslås inhämtas i yrkesskadeanmälan. Arbetsgruppen har med utgångspunkt från en sammanställning över sådana typer av platser som man av erfarenhet vet kan vara förknippade med särskilda risker av olika slag, gjort ett förslag till indelning, med vars hjälp man bl. a. kan klassificera platser av skilda slag, såsom väg, bro, spårrområde, hamnkaj, åker, skog, grustag, dagbrott, bergum.

Uppgift om skadans händelseförlopp föreslås inhämtas i skadeanmälan. I nuvarande yrkesskadestatistik återfinns under rubriken olycksfallsorsak en indelning efter händelse, såsom fall, explosion etc. Arbetsgruppen har vidareutvecklat denna indelning. Man har utgått dels från indelningar av denna typ i yrkesskadestatistik i andra länder, dels från slag av händelser, som är av vikt att känna till t. ex. ur förebyggande synpunkt. Med hjälp av den föreslagna indelningen skall det bli möjligt att klassificera händelser som exempelvis fall av person genom halkning eller snubbling; spiktramp,

fallande föremål, ras av olika slag, brand, explosion, spark eller stångning av djur.

Inom arbetsgruppen har också andra indelningar diskuterats, t. ex. indelning av uppgifter om olika slag av bakgrundsinformation som inhämtats, exempelvis typ av skyddsutrustning. Även för färdolycksfall har ett förslag till särskild indelning utarbetats.

17 Relativ yrkesskadefrekvens, svårhetstal m. m.

För att på ett rättvisande sätt belysa förändringarna i yrkesskaderisken för olika grupper av arbetstagare exempelvis inom olika näringsgrenar, yrken etc. erfordras vissa riskmått. Dessa kan uttrycka antalet skador inom en viss bransch i förhållande till antalet arbetande inom den branschen eller antalet skadade inom en viss yrkesgrupp i förhållande till antalet sysselsatta inom den yrkesgruppen. Andra typer av relationstal kan uttrycka antal skador där en viss typ av maskin varit inblandad i förhållande till antalet sådana maskiner i drift.

I detta avsnitt redogörs för olika riskmått inom yrkesskadestatistiken och de uppgifter som behövs som underlag för att beräkna dessa mått. Även andra uppgifter av intresse i detta sammanhang redovisas.

17.1 Mått inom yrkesskadestatistiken

17.1.1 *Internationella rekommendationer*

Vid den tionde internationella socialstatistikerkonferensen, som ägde rum i Genève år 1962, antogs en resolution som fastslog grundläggande begrepp på yrkesskadestatistikens område. (För ytterligare information se avsnitt 8 Sveriges internationella åtaganden).

Resolutionen ger rekommendationer för beräkning av två riskmått, nämligen dels antal yrkesskador per 1 miljon arbetstimmar, dels ett riskmått som skall belysa hur allvarliga skadorna blivit, det så kallade svårhetstalet.

Enligt internationella rekommendationer bör yrkesskadornas relativa frekvens beräknas genom att, för den period statistiken omfattar, dividera antalet olycksfall (multipliserat med 1 000 000) med totalantalet arbetstimmar, som utfördes av alla personer som var utsatta för risken under samma tidsperiod.

Vid redovisning av den relativa frekvensen skulle det enligt konferensen vara av intresse att skilja mellan skador med dödlig utgång och övriga yrkesskador. Båda dessa riskmått skulle om möjligt beräknas för olika näringsgrenar, kön och åldersgrupper.

Det andra måttet, som avser att belysa skadornas svårhet, bör enligt internationella rekommendationer beräknas genom att dividera antalet förlorade arbetsdagar till följd av skadan (multipliserat med 1 000) med to-

talantalet arbetstimmar för hela den berörda personalgruppen och där det är möjligt för näringsgrenar, kön och åldersgrupper.

Vid beräkning av svårhetstalen bör, enligt dessa rekommendationer, den förlorade arbetstiden genom dödsfall och de olycksfall, som resulterar i bestående total arbetsoförmåga, likställas med förlusten av 7 500 arbetsdagar. Vidare sägs att svårhetstal för olycksfall, som medför bestående partiell arbetsoförmåga, bör beräknas enligt de skalor för arbetsoförmåga, som används i olika länder. Om bestående arbetsoförmåga uttrycks i procent innebär detta att varje procentenhet motsvarar 75 arbetsdagar.

Svårhetstal för andra skador bör enligt de internationella rekommendationerna beräknas på grundval av antalet sjukdagar förvandlade till arbetsdagar genom multiplikation med bråket 300/365. I de fall antalet arbetstimmar inte är känt, rekommenderas att relationstalet beräknas genom att anta att en person med full sysselsättning i genomsnitt arbetar 2 400 arbetstimmar eller 300 dagar per arbetsår.

Om de yrkesskador, som inträffat bland arbetstagarna inom en viss näringsgren eller på annat sätt definierad grupp, försakat tillsammans S sjukdagar, I invaliditetsprocent och D dödsfall, och om T betecknar det 1 000-tal arbetstimmar, som utförts inom gruppen, så erhålles svårighetstalet k ur formeln

$$k = \frac{I}{T} \cdot \left(\frac{300}{365} \cdot S + 75 I + 7\,500 D \right)$$

varvid $\frac{I}{T} \cdot \frac{300}{365} S$ härrör från sjukdom,

$\frac{I}{T} \cdot 75 I$ från invaliditet och $\frac{I}{T} \cdot 7\,500 D$ från dödsfall inom gruppen

Talet I är summan av invaliditetsgraderna vid livräntornas början bortsett från anpassningsförhöjningar. Hänsyn tas ej till senare förändringar av invaliditetstillståndet.

I dagens yrkesskadestatistik redovisas antalet yrkesskador per en miljon arbetstimmar. Beräkningen har gjorts enligt de internationella rekommendationerna. Antalet skador per 1 miljon arbetstimmar redovisas dels för arbetsolycksfall, dels för yrkessjukdomar och fördelade på näringsgren särredovisade för totala antalet skadefall, invaliditetsfall och dödsfall. I nuvarande yrkesskadestatistik redovisas också svårhetstal, som enligt de internationella rekommendationerna.

17.1.2 *Utredningens överväganden*

Relativ yrkesskadefrekvens

Utredningen anser att yrkesskadestatistiken även i fortsättningen bör använda mått anpassade till internationella rekommendationer. Utredningen föreslår därför att relativ yrkesskadefrekvens redovisas och beräknas enligt internationella rekommendationer, dvs. för den period statistiken omfattar divideras antalet skadefall (multipliserat med 1 000 000) med totalantalet arbetstimmar, som utfördes av alla personer exponerade för risken under samma tidsperiod.

Antal yrkesskador per 1 miljon arbetade timmar föreslås redovisas separat för arbetsolycksfall, yrkessjukdomar och färdolycksfall. För yrkessjukdomar och färdolycksfall är det tveksamt om det är meningsfullt att göra en sådan redovisning. Detta beror på att det exempelvis för olika yrkessjukdomar är svårt att veta under hur lång tid av det totala antalet arbetstimmar som arbetstagarna varit exponerade för den faktor i arbetsmiljön, som har samband med yrkessjukdomen.

Från statistikens användare har önskemål framförts om andra mått än antal yrkesskador per 1 miljon arbetstimmar. För den som vill använda statistiken t. ex. för undervisningsändamål anses mått som bygger på antal årsarbetare vara lämpligt. Ett förslag som framförts är antal yrkesskador per 100 årsarbetare. Beräkning av detta mått kan ske med samma underlag som det förstnämnda måttet. För att tillgodose detta önskemål föreslår utredningen att även detta mått beräknas och redovisas i statistiken parallellt med antal yrkesskador per en miljon arbetstimmar.

Möjligheter finns också att i vissa fall tillgodose önskemål om uppgifter om relativ yrkesskadefrekvens redovisade separat för arbetare och tjänstemän.

Utredningen föreslår också att liksom i nuvarande statistik relationstal redovisas rörande antalet skador inom ett visst yrke eller en viss yrkeskategori i förhållande till antalet sysselsatta inom detta yrke.

Svårhetstal

Kraven på snabbhet vad gäller kvartalsstatistiken gör att man ej har möjlighet att invänta exakta uppgifter om sjukskrivningstidens längd, invaliditetsgrad samt dödsfall. Något svårhetstal är därför inte möjligt att redovisa för kvartalsstatistiken. För att ge en viss uppfattning om skadornas svårhet i kvartalsstatistiken föreslår emellertid utredningen att antalsuppgifter som bygger på de i anmälan lämnade uppgifterna om den beräknade följden av personskadan redovisas. Sålunda kan exempelvis anges antal skadeanmälningar, där dödsfall varit en omedelbar följd av skadan och antal skadeanmälningar där skadan beräknas ge lång sjukskrivningstid.

För att underlätta jämförelser av statistik mellan olika år och för att underlätta internationella jämförelser anser utredningen att det s. k. svårhetstalet borde redovisas i årsstatistiken. Beräkningen borde då ske enligt internationella rekommendationer. (Se beräkandet av svårhetstalet k enligt formel i avsnitt 17.1.1).

Utredningen har emellertid funnit att det föreligger problem med att inhämta de uppgifter som ligger till grund för svårhetstalet. Detta gäller bl. a. uppgift om invaliditet och invaliditetsgrad. Med dagens produktionstid på ca 2,5 år hinner endast 75 % av invaliditetsfallen bli slutreglerade. I övriga fall sker en skattning. Med en produktionstid på 12 månader torde endast drygt 50 % av fallen vara slutreglerade. En annan oklarhet gäller vilka kriterier som kommer att tillämpas vid bedömning av invaliditet. Under förutsättning att yrkesskadeförsäkringskommitténs förslag realiserats kommer två mått att erhållas på invaliditet. Dels kan uppgift från försäkringskassan erhållas om ekonomisk invaliditet, dels kan uppgift om medicinsk invaliditet erhållas via trygghetsförsäkringen under förutsättning att denna försäkring

bibehåller nuvarande utformning. För de personer som faller utanför trygghetsförsäkringen kan inga uppgifter om eventuellt lyte och men inhämtas. För att kunna redovisa det gängse svårhetstalet i årspublikationen måste av dessa anledningar närmare utredas hur uppgift om invaliditet resp. invaliditetsgrad skall erhållas.

Vid beräkning av svårhetstalet har dessutom, som framgått av tidigare avsnitt, statistikens användare ifrågasatt de beräkningsgrunder som skall användas enligt de internationella rekommendationerna. Det är exempelvis inte enligt svenska förhållanden realistiskt att bygga svårhetstalet på 300 arbetsdagar per år eller 7 500 förlorade arbetsdagar per dödsfall. Antalet arbetsdagar per år beräknas för närvarande vara ungefär 200–220. En förändring av beräkningsgrunderna till mera realistiska tal skulle innebära att svårhetstalen blir lägre.

Med hänsyn till den oklarhet som föreligger beträffande möjligheterna att erhålla underlag för att kunna beräkna svårhetstalet anser sig utredningen inte kunna ta ställning till hur redovisning av svårhetstalet skall ske.

Denna fråga får därför utredas av den kommande huvudmannen.

Andra uppgifter om skadans svårhet

Skadornas svårhet kan uttryckas på andra sätt än genom det ovan redovisade svårhetstalet till exempel genom antal förlorade arbetsdagar per skadefall.

Andra uppgifter och mått som kan ge en uppfattning om skadornas svårhet är

- antal sjukersättningsdagar per olika grupper av arbetstagare
- antal sjukersättningsdagar per olycksfall
- antal sjukersättningsdagar per invaliditetsfall
- antal invaliditetsfall per olika grupper av arbetstagare
- antal invaliditetsfall per 1 000 olycksfall
- medelinvaliditetsgrad.

Då många konsumenter uttryckt behov av sådana uppgifter anser utredningen att möjlighet bör finnas att även erhålla dessa mått.

17.2 Beräkningsunderlag

17.2.1 *Uppgift om arbetad tid*

För att beräkna relationstal behövs uppgift om arbetad tid inom olika näringsgrenar. Uppgift om arbetad tid ger möjlighet att följa sådana konjunktursvängningar och strukturförändringar, som kan ligga bakom förändringar i yrkesskadefrekvensen.

Uppgift om arbetad tid för kvartalsstatistiken

Många konsumenter har starkt betonat vikten av att statistiken redovisas snabbt och för en kortare mätperiod, för att på detta sätt få en tidig varningssignal vid nya risker och förändringar i risknivån. En förutsättning

för detta ansågs dock vara att en förändring i arbetad tid från en mätperiod till nästa redovisas.

Utredningen har undersökt vilka möjligheter som finns att få uppgift om arbetad tid per kvartal. En summarisk redovisning av dessa källor ges nedan. Med undantag för Skogsbarometern, som produceras av AMS, och Konjunkturbarometern för industri, som produceras av konjunkturinstitutet, produceras samtliga här redovisade källor av statistiska centralbyrån. Samtliga källor finns utförligt beskrivna i en sekretariatspromemoria som av utredningen överlämnats till den föreslagna huvudmannen, arbetarskyddsstyrelsen.

Arbetskraftsundersökningarna är urvalsundersökningar med uppgiftsinsamling på individnivå. Fr. o. m. år 1976 intervjuas varje månad ca 23 000 personer. Med detta urval som underlag görs sedan uppräknig till befolkningstotaler. Arbetskraftsundersökningarna redovisas månads-, kvartals- och årsvis. Uppgifterna i kvartalsredovisningarna avser genomsnitt av de tre månadsundersökningarna. Mätperioden i varje månadsundersökning utgörs av två angränsande veckor, vanligtvis månadens första hela vecka och den därpå följande, om denna ej inkluderar helger. Om det senare är fallet begränsas mätperioden för denna månad till en mätvecka. Vid en uppräknig till arbetad tid totalt för ett kvartal påverkas resultatet av hur helger infaller, vilket gör att kvartalsvisa jämförelser endast kan göras under förutsättning att detta beaktas. Motsvarande gäller givetvis i det fall ett kvartal jämförs med motsvarande kvartal ett annat år. Även i det fallet kan helger påverka resultaten. Påsken kan exempelvis för ett år inträffa under 1:a kvartalet och för ett annat under 2:a kvartalet.

Sysselsättningsbarometrarna Skogsbarometern, Konjunkturbarometern för industri och Konjunkturbarometern för varuhandel redovisar kvartalsvisa förändringar i arbetskraften och täcker endast vissa näringsgrenar. Undersökningarnas olika uppläggning och innehåll försvårar jämförelser mellan dessa och omöjliggör summering av de olika resultaten.

Uppgifter om sysselsättning och löner för olika näringsgrenar insamlas vid undersökningar som i vissa fall genomförs månadsvis och i vissa fall kvartalsvis. De näringsgrenar som i huvudsak omfattas av denna korttidsstatistik är gruvor och mineralbrott, tillverkningsindustri, byggnadsverksamhet (endast arbetare), varuhandel samt fr. o. m. år 1976 offentliga sektorn. Liknande kvartalsstatistik för näringsgrenarna samfärdsel, bank- och försäkringsverksamhet, offentlig förvaltning och andra tjänster planeras bli uppbyggd successivt fram till år 1980. Alla näringsgrenar ingår således inte. Liksom för sysselsättningsbarometrarna försvårar undersökningarnas olika uppläggning och innehåll jämförelser mellan olika näringsgrenar och summeringar kan inte göras av de olika undersökningarnas uppgifter. I de flesta av undersökningarna insamlas uppgifter om arbetade timmar. I den undersökning som omfattar näringsgrenen tillverkningsindustri lämnas dock inga uppgifter om arbetade timmar för tjänstemän utan endast uppgift om antal anställda. Samma förhållande gäller den offentliga sektorn.

Nationalräkenskaperna är en sammanställning och i vissa fall en ytterligare bearbetning av annat statistikmaterial som insamlas inom statistiska centralbyrån samt av andra statistikproducenter utanför statistiska centralbyrån. Nationalräkenskaperna redovisar kvartalsvis uppgifter om medelantal sys-

selsatta och arbetade timmar för samtliga näringsgrenar. Dessa beräkningar grundas på uppgifter från arbetskraftsundersökningarna och från löne- och sysselsättningsstatistiken. Då uppgifter om arbetade timmar hämtas från arbetskraftsundersökningarna, görs kalendariska korrigeringar för att i möjligaste mån göra undersökningen representativ för hela det aktuella kvartalet och för att jämförelser skall kunna göras mellan kvartal.

Nationalräkenskaperna använder en egen branschklassificering. Denna är emellertid anpassad till standard för svensk näringsgrensindelning (SNI), och överensstämmer i stort med denna indelning på dess tvåsiffernivå. En nyckel har utarbetats mellan nationalräkenskapernas klassificering och SNI på dess tvåsiffernivå. Nationalräkenskapernas preliminära kvartalsuppgifter angående sysselsättningsdata kan finnas tillgängliga inom två till tre månader efter kvartalets utgång. Statistiken omfattar företag, arbetsställen och anställda inom samtliga näringsgrenar.

Utredningen anser att det med hjälp av ovan redovisade källor är svårt att erhålla uppgifter med acceptabel kvalitet om arbetad tid per kvartal. Däremot kan förändring i arbetad tid från ett kvartal till ett annat erhållas. Utredningen föreslår därför att man istället för relationstal i kvartalsstatistiken redovisar uppgift om förändring i arbetad tid mellan olika kvartal uttryckt som en icke kvantifierad riktningangivelse. Som underlag för redovisning av dessa uppgifter anser utredningen att nationalräkenskaperna är det bästa alternativet. I nationalräkenskaperna redovisas uppgifter för samtliga näringsgrenar, så att jämförelser kan göras mellan olika näringsgrenar. Jämförelser kan även göras mellan kvartal eftersom hänsyn tas till kalendariska effekter. Utredningen föreslår därför att nationalräkenskaperna används som källa vid redovisning av förändring i arbetad tid i kvartalsstatistiken.

Uppgift om arbetad tid för årsstatistiken

I nuvarande statistik hämtas uppgift om arbetad tid för resp. näringsgren från riksförsäkringsverkets arbetsgivaruppgifter. I dessa lämnas uppgift om arbetade timmar per år för varje företag som helhet. Eftersom näringsgrensindelningen i nuvarande yrkesskadestatistik i princip baseras på huvudsaklig verksamhet för resp. företag kan de uppgifter om arbetad tid, som lämnas i arbetsgivaruppgifterna användas som underlag för relationstal.

Eftersom näringsgrensindelningen föreslås ske på arbetsställenivå kan uppgifter om arbetad tid, som lämnas i arbetsgivaruppgifterna, inte längre användas som underlag för relationstal. I centrala företagsregistret finns uppgifter om arbetad tid samlade på arbetsställenivå. Utredningen föreslår att uppgifter om arbetad tid och om näringsgren hämtas därifrån. Centrala företagsregistret finns beskrivet i bilaga D.

Enligt direktiv har utredningen att beakta de förhållanden som hänger samman med statistikens användning i samband med det centrala företagsregistret.

Centrala företagsregistret använder två källor för att erhålla uppgifter om arbetad tid. Den ena källan utgörs av centrala företagsregistrets egna enkäter.

Dessa gäller

- a) samtliga företag som i företagsregistret registrerats med mer än ett arbetsställe
- b) samtliga övriga företag med mer än tio anställda och
- c) företag vilka har mer än fem anställda och som tillhör näringsgrenarna gruvor, mineralbrott och tillverkningsindustri, vissa företag som tillhör näringsgrenen varuhandel, restaurang och hotellverksamhet samt banker.

Den andra källan är riks försäkringsverkets arbetsgivaruppgifter, som används för företag, som inte täcks av centrala företagsregistrets enkäter. Det är viktigt att centrala företagsregistret även i fortsättningen får tillgång till riks försäkringsverkets arbetsgivaruppgifter indelade enligt svensk näringsgrens indelning.

Uppgifterna för ett kalenderår finns tillgängliga i centrala företagsregistret i november följande år. I centrala företagsregistret görs en särskild kodning av hjälparbetsställen dvs. sådana arbetsställen vars huvudsakliga aktivitetsart avser tjänster och viss tillverkning, som utförs för en företagsenhets eget behov. Detta förfarande finns beskrivet i avsnitt 16.1.3. För varje hjälparbetsställe kan uppgift om arbetad tid erhållas. Detta innebär att arbetstidsuppgifter kan särredovisas för hjälparbetsställen och dessa uppgifter kan användas som underlag för relationstal avseende arbetad tid för verksamhet vid sådana arbetsställen.

Uppgift om arbetad tid för statliga myndigheter finns ej i centrala företagsregistret. Utredningen föreslår därför att nuvarande förfarande för beräkning av denna arbetade tid för yrkesskadestatistiken bibehålls. Detta sker idag på följande vis.

Antalet lönegradsplacerade tjänstemän finns för varje myndighet angivet i Statstjänstemän (Sveriges officiella statistik). Heltidstjänstgörande, deltidstjänstgörande med mer än halvtid och deltidstjänstgörande med mindre än halvtid finns redovisade var för sig. Under antagande att dessa tre kategorier har en årsarbetstid på 1 800, 1 200 resp. 600 timmar, beräknas tjänstemännens arbetsmängd i timmar inom varje förekommande näringsgren.

För städningpersonal, arkivarbetare och s. k. R-tjänstemän beräknas antalet arbetstimmar med hjälp av uppgifter i statens löneutbetalningar och löner för arbetstagare vid statliga verkstäder och byggnadsarbeten m. m. Båda ingår i Statistiska meddelanden, undergrupp Arbetsmarknadsstatistik. Beträffande beredskapsarbeten hämtas uppgifter från AMS om antalet dagsverken med fördelning på skilda departement och myndigheter. Vissa andra källor används också vid näringsgrensuppdelningen av antalet arbetstimmar för statligt anställda bl. a. Statens vattenfallsverk (Sveriges officiella statistik) samt uppgifter direkt från Förenade fabriksverken.

Uppgift om arbetade timmar för kommunal personal ingår i centrala företagsregistret. Vid näringsgrensklassificeringen tilldelas emellertid en kommun endast en näringsgren, vanligtvis offentlig förvaltning. Se mer om detta i avsnitt 16.1.3.

För att få överensstämmelse mellan arbetad tid och den föreslagna näringsgrensklassificeringen av yrkesskador, som avser primärkommunal personal, föreslår utredningen att nuvarande förfarande för uppdelning av antalet arbetstimmar består. Som underlag används Kommunal personal, del 2 (Sveriges officiella statistik). I denna finns en fördelning av primärkom-

munal personal efter förvaltningsgren. Med denna som underlag, fördelas den uppgift om arbetad tid för primärkommunal personal, som finns redovisad i centrala företagsregistret, på förekommande näringsgrenar.

Utredningens förslag att inhämta uppgift om arbetad tid från centrala företagsregistret innebär att årsstatistikens underlag för relationstal skulle avse arbetad tid på arbetsställenivå. Uppgifter på arbetsställenivå kan emellertid inte tillgodose samtliga avnämares behov av indelningar. Utredningen har därför undersökt möjligheterna att erhålla uppgift om arbetad tid för olika aktivitetsarter inom ett arbetsställe. I de enkäter avseende uppgifter om arbetsställen, som centrala företagsregistret riktar till företagen, ges möjlighet för företaget att indela varje arbetsställe i fem aktivitetsarter. För varje aktivitetsart efterfrågas andelen av den totalt arbetade tiden inom arbetsstället. Dessa arbetstidsuppgifter blir dock mycket otillförlitliga och kan inte ligga till grund för några indelningar i aktivitetsarter eller som underlag för relationstal.

Uppgift om arbetad tid för specialstatistik

För att tillgodose avnämares behov av statistik, exempelvis arbetsmarknadens parter eller arbetarskyddsstyrelsen föreslår utredningen (se avsnitt 18 Statistiska sammanställningar m. m.) att uttag ur yrkesskaderegistret eller statistikbearbetningar skall kunna göras för speciella grupper av skadade. Som underlag för relationstal kan då uppgift om arbetad tid för dessa grupper behövas. För somliga grupper av anställda finns möjlighet att erhålla sådana uppgifter. Exempelvis kan man i vissa fall erhålla uppgifter om arbetad tid för arbetare och tjänstemän var för sig. Även uppgifter om arbetad tid för vissa sysselsättningar kan erhållas. Sådana uppgifter kan dock inte erhållas för alla branscher utan endast som underlag för analys av delar av yrkesskadematerialet.

Inom statistiska centralbyrån finns ett flertal statistikgrenar som redovisar löne- och sysselsättningsuppgifter för olika näringsgrenar. Flertalet statistikgrenar innehåller uppgifter om arbetad tid. För en närmare beskrivning av dessa statistikgrenar hänvisas till den tidigare nämnda sekretariatspromemorian. Här nedan ges exempel på statistik, som finns över olika näringsgrenar.

SNI 1 Jordbruk och skogsbruk

Löner för lantarbetare
Löner för trädgårdsarbetare
Arbetskraften i skogsbruket
Löner för arbetare inom skogsbruk
Jordbruksinventeringen

SNI 2-5 Gruvor, mineralbrott, tillverkningsindustri, el-, gas-, värme- och vattenverk och byggnadsindustri

Löner för arbetare inom industri samt byggnadsverksamhet m. m.
Industristatistik

SNI 6 Varuhandel, restaurang- och hotellverksamhet

Löner för anställda inom varuhandel

Löner för arbetare vid oljedistributionsföretag

Löner för anställda inom restaurang- och hotellverksamhet

SNI 7 Samfärdsel, post- och telekommunikationer

Löner för anställda vid privata buss- och åkeriföretag

Löner för anställda inom kommunal buss- och spårvägstrafik

SNI 8 Bank- och försäkringsverksamhet, fastighetsförvaltning, uppdragsverksamhet

Byggnads- och byggkonsultverksamhet

SNI 9 Offentlig förvaltning och andra tjänster

Kommunalarbetarlöner

Lärare i skolväsendet

17.2.2 Uppgift om arbetskraftens fördelning efter yrke

Utredningen föreslår att uppgift om arbetskraftens fördelning efter yrke hämtas från de folk- och bostadsräkningar (FoB), som utförs av statistiska centralbyrån f. n. vart femte år. Den yrkesklassificering som där används finns beskriven i avsnitt 16.2.

Innan uppgifterna i folk- och bostadsräkningarna kan användas som underlag för relationstal i yrkesskadestatistiken, måste dock uppgifter om ombordsanställda utländska sjömän, vilka omfattas av yrkesskadeförsäkringslagen inhämtas från sjöfartsstyrelsen, då uppgift om dessa ej ingår i folkräkningarna.

Med utnyttjande av uppgifter om fördelning efter yrke enligt folkräkningarna, kan relationstal avseende antal skadade inom ett yrke i förhållande till antal sysselsatta inom yrket, redovisas i yrkesskadestatistiken vart femte år. Utredningen har undersökt möjligheterna att för åren mellan folkräkningarna utnyttja andra källor för att få aktuella uppgifter om yrkesfördelning.

Aktuella uppgifter om arbetskraftens fördelning efter yrke lämnas varje år av arbetskraftsundersökningarna. Dessa undersökningar finns beskrivna i sekretariatspromemorian. Arbetskraftsundersökningarna genomförs som urvalsundersökningar. I arbetskraftsundersökningarna görs inte en lika detaljerad yrkesklassificering som i folkräkningarna, utan yrkesklassificeringen i arbetskraftsundersökningarna kan ses som summeringar av indelningarna i folkräkningarna. Klassificeringen i arbetskraftsundersökningarna bygger på International Standard Classification of Occupations (ISCO) av år 1958.

Vid ett måttillfälle (varje höst) redovisas i arbetskraftsundersökningarna uppgifter om arbetskraftens fördelning efter yrke, vilka är anpassade till klassificeringen i folk- och bostadsräkningarna. Sambandet mellan klassi-

ficeringen i folkräkningarna och klassificeringen i arbetskraftsundersökningarna är under utredning. En revidering av arbetskraftsundersökningarnas klassificering kan bli aktuell då den inom statistiska centralbyrån bedöms som något föråldrad.

17.2.3 *Övriga uppgifter*

Från avnämarna har framförts önskemål om att få vissa av de övriga uppgifter som inhämtas om yrkesskadorna relaterade till den totala gruppens storlek. Exempel på sådana uppgifter är den skadades löneform, arbetstidens förläggning och inblandade yttre faktorer. Man vill t. ex. kunna ställa antalet yrkesskador som inträffat vid en viss maskin mot maskinens marknadsandel. Utredningen har emellertid funnit att det är svårt att erhålla samlade uppgifter som kan användas för normering av statistikuppgifter om yrkesskador. Ett tänkbart angreppssätt är att göra specialundersökningar, t. ex. stickprov, för att erhålla sådan bakgrundsinformation. Dessutom finns vissa möjligheter att utnyttja redan befintlig statistik, exempelvis löne- och sysselsättningsstatistik samt statistik som redovisar uppgifter om produkter, hanterat ämne och material inom olika branscher. Vidare finns – på längre sikt – möjlighet att utnyttja uppgifter i Miljövårdens informationssystem. Inom detta system finns förslag på att i yrkesinspektionens arbetsställeregister införa uppgifter om exempelvis vilka typer av produkter eller kemiska ämnen som hanteras eller framställs och vilka typer av maskiner som används inom arbetsstället. Stor osäkerhet råder emellertid om vilka uppgifter som kommer att registreras och när förslaget blir realiserat. På längre sikt kan det även bli möjligt att därifrån erhålla uppgifter om expositionsmätningar. En annan tänkbar källa utgörs av företagshälsovården där expositionsmätningar förväntas komma att öka i framtiden.

18 Statistiska sammanställningar m. m.

Utifrån de behov konsumenterna har av information om yrkesskador lämnar utredningen ett förslag till statistiska sammanställningar och andra uttag. Utredningen har ej ansett det möjligt att redovisa ett detaljerat tabellprogram då arbetet med att utarbeta indelningar anpassade till arbetarskyddets behov ej slutförts. Detaljutformningen av tabellerna får arbetas fram av den av utredningen föreslagna produktionstekniska gruppen och fastställas av informationssystemets huvudman efter samråd med samrådsgruppen. Den produktionstekniska gruppen och samrådsgruppen finns beskrivna i avsnitt 19 Informationssystemets huvudman. I föreliggande avsnitt kommer därför endast vissa principiella förslag om innehållet i olika statistiska sammanställningar att presenteras.

Huvudtanken i förslaget är att den officiella statistikproduktionen skall bestå av ett litet antal tabeller av översiktlig karaktär, som ger information om skadesituationen i stort. Därutöver skall möjligheter finnas för de olika intressenterna att erhålla särskilda uttag ur yrkesskaderegistret utifrån deras behov av information.

18.1 Kvartals- och årsstatistik

18.1.1 *Kvartalsstatistik*

Många av konsumenterna har starkt betonat vikten av att erhålla en snabb redovisning av statistiken för att på detta sätt få en tidig varningssignal vid nya risker och förändringar i risknivån.

Hittills har man från riksförsäkringsverket månadsvis kunnat erhålla uppgift om antal rapporterade skadeanmälningar. Problemet har dock varit att man inte kunnat utröna vad förändringar i yrkesskadebilden berott på.

För att kunna förklara förändringar i skadebilden behövs åtminstone uppgift om yrkesskadorna fördelade på olika branscher samt någon uppgift om arbetad tid inom de olika branscherna för den aktuella tidsperioden. Denna tidsperiod måste också vara så lång att inte tillfälliga förändringar i arbetskraften liksom i inrapporteringen av yrkesskador kommer att påverka resultatet. Utredningen föreslår därför en redovisning kvartalsvis av inkomna skadeanmälningar. Yrkesskadorna bör därvid redovisas fördelade på näringsgrenar och för olika näringsgrenar redovisas en bedömning av om arbetad

tid från ett kvartal till ett annat har ökat eller minskat. Statistiken föreslås också baseras på alla under kvartalet inkomna yrkesskadeanmälningar utan att det kontrollerats om det rör sig om godkända yrkesskador eller ej.

Kvartalsstatistiken skall som ovan nämnts främst fungera som ett varningsinstrument vid eventuella förändringar i skadebilden. Då snabbheten är det viktigaste för kvartalsstatistikens del kan redovisningen av yrkesskadorna inte bli alltför omfattande eller detaljerad. Därför föreslås redovisning av yrkesskadorna efter näringsgrenstillhörighet endast på två-, eventuellt tresiffernivå. (Vad detta innebär i detaljeringsgrad framgår av tabell i avsnitt 16.1). Arbetsolycksfall, yrkessjukdomar och färdolycksfall särredovisas.

Konsumenterna har även önskat få en uppfattning om skadornas svårhet. Någon möjlighet att i kvartalsstatistiken redovisa exakta uppgifter om skadans svårhet föreligger ej. Utredningen föreslår därför att med utgångspunkt från de uppgifter som inhämtas i skadeanmälan, redovisning sker av lämnade uppgifter om dödsfall, troligt bestående men och uppskattad sjukskrivningstid.

Samtidigt med att resultaten för fjärde kvartalet publiceras bör en summering av under hela året inkomna skadeanmälningar redovisas. Utredningen föreslår också att antalet inkomna skadeanmälningar under motsvarande period för tidigare femårsperiod redovisas som jämförelse.

Kvartalsstatistiken beräknas kunna redovisas ca tre månader efter resp. kvartals utgång. Utredningen föreslår att kvartalsstatistiken publiceras i serien Statistiska meddelanden.

18.1.2 *Årsstatistik*

Utredningen föreslår att godkända yrkesskador redovisas kalenderårsvis. Syftet med årsstatistiken skall vara att ge en allmän och översiktlig redovisning av under ett kalenderår inträffade godkända yrkesskador. Vid redovisning av årsstatistiken bör eftersträvas att tillgodose de gemensamma behov av information om yrkesskador som statistiken användare har.

I årsstatistiken bör yrkesskadorna redovisas uppdelade på arbetsolycksfall, yrkessjukdomar och färdolycksfall. I årsstatistiken föreslås att skadefallen genomgående redovisas efter näringsgrenstillhörighet och där så är möjligt på 5-siffernivå enligt svensk näringsgrensindelning. Indelningen skall ge uppgift om yrkesskador i absoluta tal och i form av relativ yrkesskadefrekvens beräknad som antal yrkesskador per 1 miljon arbetstimmar. Behov av redovisning av olika verksamheter inom branscher kan däremot inte täckas med denna indelning.

Som komplement till näringsgrensredovisningen föreslår utredningen att en indelning efter den skadades sysselsättning vid skadetillfället redovisas. Många konsumenter har betonat behovet av en sådan indelning. För sysselsättning finns dock endast i mycket få fall bakgrundsvariabler som exempelvis arbetade timmar eller antal anställda att använda som underlag för relationstal, varför sådana mått endast kan redovisas vid specialsammansställningar. Utredningen föreslår även att redovisning sker efter den skadades yrke, trots att aktuella uppgifter om hela arbetskraftens fördelning efter yrke f. n. inte kan erhållas annat än vart femte år.

De uppgifter kring den aktuella skadan som enligt utredningen bör finnas

redovisade är yttre faktorer såsom maskinslag, anordning, redskap, hanterat ämne etc. som medverkat till skadan, liksom skadans händelseförlopp och personskadans lokalisation. Redovisning av yttre faktorer bör ske på en mer detaljerad nivå än i nuvarande statistik.

För att få en uppfattning om yrkesskadornas svårhet inom olika näringsgrenar eller för olika grupper av arbetstagare har ett flertal konsumenter framfört behov av uppgifter om antal invaliditets- och dödsfall samt antal sjukersättningsdagar för yrkesskadorna. Flertalet konsumenter har även betonat behovet av redovisning av olika frekvens- och svårhetstal. Utredningen föreslår att antal dödsfall, antal sjukersättningsdagar samt relativ yrkesskadefrekvens exempelvis beräknad som antal skadade per en miljon arbetstimmar redovisas i årsstatistiken. Behovet av uppgifter om antal invaliditetsfall och därmed svårhetstal kan bli svåra att tillgodose, då en stor del av invaliditetsfallen för året inte kommer att vara slutreglerade då årsstatistiken skall sammanställas. De under året slutreglerade invaliditetsfallen skall givetvis redovisas. Årligen redovisas sedan slutreglerade invaliditetsfall med angivande av till vilket år yrkesskadan hänför sig. Vad beträffar svårhetstal, se avsnitt 17.

De avnämare som har behov av mycket detaljerade uppgifter om yrkesskadornas orsaker kan ej erhålla dessa i årsstatistiken utan bör utnyttja de möjligheter som finns att erhålla uppgifter i form av riktad statistik, vilket beskrivs i följande avsnitt.

Starka krav har framförts om en publicering av materialet senast ca ett år efter skadeårets utgång. Råtabelberäkningar finns tillgängliga ca 12 månader efter skadeårets utgång. Analys av materialet, tryckning och publicering kommer sedan att kräva viss tid, vilket gör att fullständig årsstatistik med analys och kommentarer beräknas kunna publiceras 15–18 månader efter skadeårets utgång. Utredningen föreslår att årsstatistiken publiceras i serien Sveriges officiella statistik.

18.2 Riktad statistik

Ett flertal konsumenter har önskat en till den egna verksamheten anpassad statistik. Statistik på en sådan detaljnivå, som detta skulle kräva, kan ej redovisas i den allmänna kvartals- och årsstatistiken. Det av utredningen föreslagna informationssystemet har emellertid anpassats för att kunna möjliggöra särskilda statistiska bearbetningar och speciella uttag. För konsumenter, som har behov av en viss typ av information om yrkesskador, bör därför möjligheter finnas att ta fram sådan, här benämnd riktad statistik. Med detta avses statistik anpassad till en särskild konsumenters speciella behov. Denna riktade statistik kan exempelvis sammanställas kontinuerligt med bestämda tidsintervall ett begränsat antal gånger eller vid ett enstaka tillfälle. Den riktade statistiken kan dock huvudsakligen ses som en löpande statistik, anpassad till olika konsumenters behov. Konsumenter som främst kan behöva denna typ av statistik är arbetarskyddsstyrelsen, yrkesinspektionen, arbetsmarknadens parter, socialstyrelsen, branschorgan och forskare.

För arbetarskyddsstyrelsens branschriktade enheter behövs riktad statistik som detaljerat beskriver branschens yrkesskador och de yrkesskador

som inträffat vid branschtypiska maskiner. För de enheter, vars arbete är inriktat på vissa maskintyper, kan det bli fråga om sammanställningar av skador där för dem intressanta typer av maskiner varit inblandade. Att genom riktad statistik helt kunna tillfredsställa de behov av detaljerade uppgifter om yrkesskadorna, som finns inom arbetarskyddsstyrelsen och hos andra konsumenter, är dock inte möjligt. Vissa behov av att insamla kompletterande information kommer att kvarstå. Yrkesinspektionen har behov av att kontinuerligt kunna erhålla rapporter om inträffade yrkesskador inom respektive distrikt. Vidare har yrkesinspektionen behov av att inför en inspektion kunna erhålla – framför allt för större företag – en sammanställning av de skador, som inträffat sedan föregående inspektionstillfälle.

Även arbetsmarknadens parter har behov av riktad statistik för de företag eller branscher som omfattas av resp. förbund eller organisation. Riktad statistik skulle kunna underlätta det arbete med statistikframställning som idag förekommer hos olika branschorganisationer.

Även för enskilda företag och forskare är riktad statistik av intresse. Enskilda företags behov av branschstatistik, dvs. statistik som underlag för jämförelser med andra företag med liknande produktion och produktstatistik, dvs. uppgifter om inträffade olycksfall med den typ av produkter företaget tillverkar, kan tillgodoses med riktad statistik. Behov av intern företagsstatistik, dvs. uppgifter om inträffade skador i det egna företaget, kan bara delvis mötas på detta sätt.

Eftersom det föreslagna informationssystemet om yrkesskador innehåller ett icke obetydligt mått av uppgifter som berör hälsan kan även socialstyrelsen ha intresse av riktad statistik.

Utredningen föreslår att medel för arbetarskyddsstyrelsens och yrkesinspektionens riktade statistik upptas på arbetarskyddsverkets budget. Eftersom arbetarskyddsstyrelsen behöver mycket detaljerad statistik torde den statistik som tas fram av styrelsen till större delen kunna tillgodose de behov som finns hos andra konsumenter. I den mån så inte är fallet bör varje konsument själv bekosta önskade uttag. Arbetarskyddsstyrelsens resurser bör även medge att de kan bistå konsumenter med information och råd angående riktad statistik.

På detta sätt kan olika myndigheters tillsynsarbete underlättas med hjälp av statistiska sammanställningar. Ett undantag utgöres av sjöfartsinspektionen. Inspektionens behov av statistik, vilket är mycket speciellt, kommer inte att kunna tillgodoses inom informationssystemets ram. Resurser bör därför ställas till förfogande för dess framställning av statistik.

18.3 Bevakningsrutiner

Arbetarskyddsverket har att löpande följa utvecklingen av yrkesskadorna för att upptäcka plötsliga förändringar i en trend t. ex. vad gäller en viss bransch eller maskin. För att ge ett underlag för denna uppföljning föreslår utredningen att automatiska bevakningsrutiner skall utarbetas för att belysa ev. förändringar i skadefrekvensen.

Bevakningssystemet kan baseras på att oväntade förändringar sker i frekvensbilden; en händelse med en viss förväntad frekvens får en högre eller

lägre frekvens än väntat. Redovisningen av de aktuella förändringarna skulle omgående kunna tillställas berörda enheter inom arbetarskyddsstyrelsen eller yrkesinspektionen. Faktorer som skulle kunna bevakas är exempelvis olika maskintyper, material, ämnen etc.

18.4 Uttag av enskilda skadefall

Inom arbetarskyddsstyrelsens olika bransch- och specialinriktade enheter och inom yrkesinspektionen finns behov av att få information om olika typer av skador som underlag för tillsynsarbetet. Det kan många gånger gälla speciella grupper, som t. ex. personer som skadats vid viss typ av arbete i skogen; fall av misshandel av väktare; truckolyckor som gett upphov till klämskador; yrkessjukdomar inom en viss yrkesgrupp. I många fall räcker det med att få en lista över efterfrågade skadefall med de uppgifter som finns registrerade om resp. yrkesskada. I andra fall är det nödvändigt att göra manuella bearbetningar av uppgifterna i skadeanmälan, exempelvis studera den fria beskrivningen för att klarlägga det primära händelseförloppet vid skadan. Även specialkodningar av vissa uppgifter i skadeanmälan kan behöva göras för att sedan sammanföra dessa med redan registrerade uppgifter om de berörda skadorna. Behov finns också av att studera de enskilda skadeanmälningarna för att avgöra om ytterligare information behöver inhämtas om skadefallen. Det kan sålunda uppstå behov av att få tillgång till de enskilda skadeanmälningarna. Utredningen föreslår att möjlighet skall finnas att ur ADB-registret erhålla listor över skadeanmälningar enligt önskade kriterier, såsom exempelvis näringsgren, företag, yrke, yttre faktor och händelseförlopp.

18.5 Övriga uttag

Utredningen vill framhålla att det utöver vad som angivits i det föregående finns möjligheter att genomföra olika slag av bearbetningar och analyser av uppgifter i det ADB-baserade yrkesskaderegistret. I vissa fall kommer därvid även uppgifter från andra register att behövas.

För att följa yrkesskadeutvecklingen över längre perioder behöver man ta fram tidsserier. I regel torde det vara tillräckligt att därvid utnyttja de uppgifter som kvartals- och årsbearbetningarna ger och sammanställa dessa till tidsserier. Det kan dock ibland, exempelvis för en uppföljning av yrkessjukdomar, bli nödvändigt att utnyttja ett grundmaterial där man för varje individ sammanför uppgifter för flera år. Denna typ av uttag får dock, bland annat med hänsyn till datalagstiftningen, prövas från fall till fall.

The first part of the document discusses the importance of maintaining accurate records of all transactions. It emphasizes that proper record-keeping is essential for the success of any business and for the protection of the interests of all parties involved.

1.1.1. Introduction to the Accounting System

The accounting system is designed to provide a clear and concise overview of the company's financial performance. It consists of several key components, including the general ledger, the trial balance, and the financial statements. Each component plays a vital role in ensuring that the company's financial data is accurate and reliable.

1.1.2. The Accounting Cycle

The accounting cycle is a systematic process that involves eight steps, from identifying the business transactions to preparing the financial statements. This cycle ensures that all transactions are properly recorded and that the financial statements are prepared in accordance with the generally accepted accounting principles (GAAP).

19 Informationssystemets huvudman

19.1 Utredningens överväganden

Av direktiven till utredningen framgår att konkreta förslag bör ges om utformningen av yrkesskadestatistikens administration. Därvid bör uppmärksammas i vilken mån befintliga register och annan statistikproduktion kan tillhandahålla vissa av de uppgifter som behövs för yrkesskadestatistiken. En samordning med annan angränsande statistik bör eftersträvas så långt möjligt ifråga om såväl utformningen som den direkta statistikproduktionen.

De myndigheter som genom sin tillsynsverksamhet eller sin statistikproduktion kan ifrågakomma som huvudman för informationssystemet är riksförsäkringsverket, arbetarskyddsstyrelsen och statistiska centralbyrån (SCB). Även socialstyrelsen skulle kunna komma ifråga på grund av dess tillsyn över hälso- och sjukvården.

De överväganden utredningen har gjort gäller dock arbetarskyddsstyrelsen, riksförsäkringsverket och statistiska centralbyrån. Utredningen anser att fackkunskap på det område statistiken avser, liksom statistikens anknytning till arbetarskyddsstyrelsens administrativa verksamhet väger tungt i detta sammanhang. Utredningen föreslår därför arbetarskyddsstyrelsen som huvudman för informationssystemet.

De olika avnämarnas behov av information om yrkesskador måste tillgodoses oberoende av huvudmannaskapets förläggning. För att möjliggöra en fortlöpande diskussion och analys av avnämarnas informationsbehov föreslås att en samrådsgrupp tillsätts med uppgift att biträda huvudmannen med synpunkter på statistikens innehåll och utveckling. Denna samrådsgrupp skall bestå av representanter för arbetsmarknadens parter samt för de myndigheter, som är berörda av statistiken antingen som användare eller som producent av statistiken. Utredningens överväganden i huvudmannaskapsfrågan framgår av det följande.

19.1.1 Riksförsäkringsverket

Som beskrivs i avsnitt 3 Huvuddragen av yrkesskadestatistikens utveckling, har yrkesskadestatistiken från första början varit knuten till och producerats av riksförsäkringsverket. 1955 års utredning om yrkesskadestatistikens utformning m. m. föreslog att statistiken i fortsättningen skulle ha formen

av två parallella statistikgrenar, en för försäkringsbehov och en för arbetarskyddsändamål. T. o. m. år 1966 har också en särskild kostnadsstatistik över yrkesskador utarbetats och redovisats vid sidan av den officiella yrkesskadestatistiken. Denna kostnadsstatistik har utarbetats även för åren 1967 och 1968 för att sedan upphöra i och med övergången till enhetspremie inom yrkesskadeförsäkringen år 1972. Kostnadsstatistiken användes för att beräkna de differentierade premierna för arbetsgivaravgifterna enligt det system som användes före år 1972.

Den andra statistikgrenen, yrkesskadestatistiken, utformades i samråd med arbetarskyddsstyrelsen, arbetarskyddsnämnden och till viss del SAF och LO. Blankettens innehåll fastställdes i samråd med arbetarskyddsstyrelsen. Detsamma gällde utarbetandet av de indelningsgrunder, som fortfarande används i statistiken.

Den utformning yrkesskadestatistiken fick visade sig inte uppfylla de krav som senare kom att ställas på statistiken. Statistiken har främst kritiserats för den långa tid som förflyter innan resultaten publiceras. Indelningsgrunderna har inte ansetts tillräckligt detaljerade och lätta att förändra för att man snabbt skall kunna spåra nya risker till följd av förändringar i arbetslivet. De begränsade möjligheterna att idag kunna tillgodose arbetarskyddets behov sammanhänger bl. a. med att man genom blanketten inte får tillräcklig detaljkunskap om skadorna.

Sedan övergången till enhetliga premier för yrkesskadeförsäkringen genomfördes år 1972 har riks-försäkringsverkets behov av yrkesskadestatistik till vissa delar fått en ändrad inriktning. Viss statistik krävs vid riks-försäkringsverkets utarbetande av förslag till yrkesskadeavgift.

Riks-försäkringsverket är tillsynsmyndighet för de allmänna försäkringskassorna och handhar yrkesskadeförsäkringen och dess administration. Från den 1 juli 1973 handlägger försäkringskassorna i riks-försäkringsverkets ställe vissa ärenden angående sjukpenning m. m. enligt yrkesskadeförsäkringslagen. Förslag föreligger att försäkringskassorna helt skall överta yrkesskadehandläggningen från den 1 juli 1977.

I och med decentraliseringen har verket som tillsynsmyndighet över kassorna ett behov av yrkesskadestatistik även i fortsättningen. Kraven på en sådan statistik bör dock kunna förenas med de krav som arbetarskyddsverket kan ställa för att tillgodose yrkesinspektionernas behov av statistik på länsnivå.

Utredningens förslag till handläggningsordning för den nya yrkesskadestatistiken bygger till stora delar på ett samarbete mellan informationssystemets huvudman och riks-försäkringsverket. Bl. a. föreslås en gemensam anmälningsblankett för yrkesskadeförsäkringen och yrkesskadestatistiken. Det innebär att anmälan liksom nu skall skickas till försäkringskassorna, vilket medför visst merarbete för dessa utöver det administrativa arbetet för försäkringsändamål. Bl. a. skall bevakas att anmälan görs och att arbetsgivarens organisationsnummer är påfört. Vidare skall kassorna lämna uppgift om frånvarotidens längd, diagnos, invaliditetsgrad m. m.

Riks-försäkringsverket har, som tillsynsmyndighet för den allmänna försäkringen och ansvarig för yrkesskadeförsäkringen, behov av yrkesskadestatistik.

Utredningen finner emellertid att riks-försäkringsverkets behov av och

krav på statistiken inte är så tunga eller speciella att de skulle motivera att verket ansvarar för statistikens innehåll och omfattning. Inte heller de administrativa rutiner, som föreslås läggas på försäkringskassorna eller de kompletteringsuppgifter som behövs därifrån, får anses vara av en sådan omfattning att de motiverar att verket blir huvudman för statistiken.

19.1.2 Statistiska centralbyrån

Statistiska centralbyrån (SCB) är central myndighet för statistikproduktion i Sverige. För att kunna fullgöra dessa uppgifter har SCB byggt upp kunskap avseende statistiska metoder och mätteknik, ADB-metoder osv.

I 1971 års Promemoria angående yrkesskadestatistikens utformning och handhavande anförs att "SCB som central myndighet för statistikfrågor har stor erfarenhet av statistikarbete samt de bästa möjligheterna att vid uppläggning och fortsatt produktion av yrkesskadestatistik tillgodogöra sig såväl egna som andra statistikproducenters – inhemska och utländska – erfarenheter. SCB har också datamaskinell utrustning av betydande kapacitet". Med hänsyn till det anförda ansåg sig utredningen därför "böra förordna en överflyttning av statistikproduktionen till SCB".

SCB har som ansvarig för samordningen av den officiella statistikproduktionen bl. a. erfarenhet av utveckling och samordning av olika standarder som är väsentliga för yrkesskadestatistiken. Som framgått tidigare finns för yrkesskadestatistikens framställning behov av olika uppgifter som finns tillgängliga inom SCB. Det gäller t. ex. uppgifter om näringsgren och arbetad tid på arbetsställenivå, uppgifter om yrkesfördelning ur folk- och bostadsräkningarna samt uppgifter om förändring i arbetad tid för kvartalsstatistiken.

Vidare förfogar SCB över material inom olika statistikgrenar, som kan vara av intresse som bakgrundsinformation vid analys av yrkesskadestatistiken. Sådana uppgifter är demografisk statistik som beskriver regional befolkningsutveckling, näringsstruktur osv.

Vid bedömningen av huvudmannaskapsfrågan vill utredningen betona vikten av att kunna utnyttja experter inom statistik- och ADB-området samt möjligheterna till kombination av olika statistiska data, liksom möjlighet till avvägning och samordning av den statistiska verksamheten ur konsumenternas och uppgiftslämnarnas synpunkt.

Utredningen anser dock att vikten av fackkunskap på det område yrkesskadestatistiken avser, liksom statistikens anknytning till arbetarskyddsstyrelsens verksamhet, väger tyngre i detta sammanhang. Den direkta betydelse den statistiska informationen har som underlag för arbetarskyddsstyrelsens planering av verksamheten inom arbetarskyddsområdet motiverar att arbetarskyddsstyrelsen är huvudman för informationssystemet.

19.1.3 Arbetarskyddsstyrelsen

Vid remissomgången på 1971 års utredning angående yrkesskadestatistikens handhavande m. m. tillstyrkte arbetarskyddsstyrelsen utredningens förslag att överflytta statistiken från riksförsäkringsverket till SCB. Efter denna tidpunkt har förändringar skett såväl inom arbetarskyddsverket som ute i arbetslivet. En sammanslagning av arbetarskyddsstyrelsen och dåvarande

arbetsmedicinska institutet har genomförts och en kraftig utökning av personalen har skett. Kraven på ökad planering och effektivitet samt tidiga åtgärder mot och information om risker har ökat. Parallellt med detta har allmänhetens intresse för krav på lösande av arbetsmiljöproblem vuxit sig allt starkare.

Som en följd av ovan skisserade utveckling har det blivit allt mera påtagligt att verket behöver ett informationssystem om inträffade yrkesskador i form av statistik eller detaljuppgifter om enskilda fall. Inom en tillsynsmyndighet för arbetarskyddet kan ett sådant system användas i en rad olika sammanhang. Det kan användas för att spåra olycks- eller hälsorisker i arbetslivet, som underlag för anvisningar, åtgärder och forsknings- och utvecklingsarbete samt kontroll och uppföljning av effekter av anvisningar, åtgärder m. m. Arbetarskyddsverket har därför behov av att använda yrkesskadematerialet i det dagliga arbetet.

I avsnitt 11 redogörs för arbetarskyddsverkets behov av information om yrkesskador. Här kan sammanfattningsvis konstateras att arbetarskyddsverket är den i särklass tyngsta konsumenten av information om yrkesskador såväl i form av uppgifter ur yrkesskadeanmälan som yrkesskadestatistik. För att tillgodose verkets behov av information om yrkesskador behöver bl. a. indelningar göras, som är anpassade till arbetsrskyddets behov. Vidare behövs tillgång till enskilda skadeanmälningar, vilket för med sig behov av att kunna identifiera dessa i det manuella register, som föreslås finnas hos arbetarskyddsstyrelsen.

Även ämneskunskap för kodning av yrkesskadeanmälan behövs. En sådan specialkunskap är möjlig att få via arbetarskyddsstyrelsen och yrkesinspektionen. Därför är det lämpligt att kodningen av uppgifterna på yrkesskadeanmälan sker på yrkesinspektionen av specialutbildade kodare i samarbete med de yrkesinspektörer som har tillsyn över det arbetsställe där olyckan inträffat.

Samordning av kodarnas arbete på yrkesinspektionen samt viss kontrollkodning bör ske inom arbetarskyddsstyrelsen (se mer om detta i avsnitt 20 Statistikens handläggningsordning).

Det finns från statistikens användare ett stort behov av att statistiken kompletteras med analyser, vilka kräver kunskap om arbetsmiljö, teknik etc. Då arbetarskyddsstyrelsen har sådan ämneskunskap bör detta också vara en uppgift för styrelsen.

Inom arbetarskyddsstyrelsen finns den kunskap som behövs för att kunna förverkliga målet med det föreslagna informationssystemet om yrkesskador, nämligen att anpassa detta till arbetarskyddets behov. Detta gäller såväl innehållet i informationssystemet som de indelningar i ADB-registret om yrkesskador, vilka bör anpassas till arbetarskyddets behov.

19.2 Utredningens förslag

I bedömningen av huvudmannaskapsfrågan har utredningen ansett det väsentligt att arbetarskyddsverket ges möjlighet att påverka utformningen och utvecklingen av det informationssystem som till stora delar kommer att utgöra underlag för styrelsens arbete.

Planeringen av det förebyggande arbetarskyddet bör baseras på så stor kunskap om yrkesskadorna och dessas orsaker som möjligt. Även arbetsmarknadens övriga konsumenter av statistisk information om yrkesskador bör få tillgång till fullständig information kompletterad med sakkunnig analys. En sådan analys kan lämpligast göras på arbetarskyddsstyrelsen.

Med hänsyn till de synpunkter som framförts föreslår utredningen att huvudmannskapet för informationssystemet angående yrkesskador åläggs arbetarskyddsstyrelsen. Detta innebär att arbetarskyddsstyrelsen blir ansvarig för yrkesskaderegistret.

19.2.1 Statistikenhet vid arbetarskyddsstyrelsen

Arbetarskyddsstyrelsen har f. n. ingen enhet med uppgift att samordna yrkesskadestatistiken. Detta förhållande är otillfredsställande. Yrkesskadestatistiken används inom olika fackenheter med ansvar för viss bransch eller ämnesområde. Oavsett om utredningens förslag om huvudman antas bör en statistikenhet inrättas inom arbetarskyddsstyrelsen. Om arbetarskyddsstyrelsen blir huvudman för informationssystemet blir det än mer angeläget att en sådan enhet tillskapas. I sistnämnda fall måste styrelsen tillgodose andra avnämares behov av information om yrkesskador. Utredningen föreslår därför att en statistisk enhet inrättas inom arbetarskyddsstyrelsen.

Enheten skall ansvara för informationssystemets uppläggning och innehåll. Den skall vidare kunna tolka och analysera statistiken och "slå larm" då statistiken visar på förändringar i skadebilden. Enheten skall även samordna övriga enheters behov av information om yrkesskador. För att kunna tolka och analysera statistiken krävs kontinuerlig kontakt med övriga enheter. Enheten skall också initiera undersökningar kring yrkesskador.

Speciella uttag ur informationssystemet om yrkesskador kommer att behövas både för arbetarskyddsverket och övriga konsumenter. Enheten skall ansvara för hur sådana uttag skall göras. Enheten skall även i övrigt lämna upplysningar om statistiken och hjälpa övriga konsumenter med exempelvis analys av statistiken.

Utredningen har gjort vissa överväganden om var enheten lämpligast bör förläggas inom arbetarskyddsstyrelsen. Utredningen har diskuterat två alternativ, nämligen antingen tillsynsavdelningen på grund av dess omfattande behov av information om yrkesskador eller administrativa avdelningen på grund av dess samordnande funktion och ansvar för planering av verksamheten inom arbetarskyddsstyrelsen.

Utredningen avstår emellertid från att ge något förslag på var enheten organisatoriskt skall placeras inom arbetarskyddsstyrelsen utan anser att detta får bedömas senare. Därvid bör hänsyn tas till pågående utredning om register för miljödata, utbyggnaden av resurserna för epidemiologiska undersökningar av yrkesskador och erfarenheterna av läkarnas rapportering enligt 52 § arbetarskyddslagen. Av betydelse i detta sammanhang är också de fortsatta övervägandena om övriga informationskällor som kan belysa sambandet mellan arbetsmiljö och ohälsa.

19.2.2 *Statistikproduktionen*

Arbetskyddsstyrelsen har idag ingen erfarenhet av statistiskt arbete av mera omfattande slag. Arbetskyddsstyrelsen saknar bl. a. den datorkapacitet, som behövs för att framställa såväl löpande statistik som specialstatistik.

Med arbetskyddsstyrelsen som huvudman för informationssystemet bör därför ADB-arbetet i systemet och statistikproduktionen förläggas utanför verket. Utredningen har här övervägt två alternativ, nämligen att endera riksförsäkringsverket eller statistiska centralbyrån (SCB) ansvarar för dessa arbetsuppgifter.

Vid kontakter med riksförsäkringsverket har framkommit att verkets datorkapacitet periodvis är mycket hårt utnyttjad. Det har dock erfarits att verket planerar att införskaffa ytterligare en dator, som främst skall kunna användas vid eventuella driftstörningar i maskinparken. Från verket påpekas emellertid att verkets ordinarie driftskörningar exempelvis för utbetalning av pensioner kommer att prioriteras före en uppdragsverksamhet.

En förläggning av statistikproduktionen till riksförsäkringsverket kan därför medföra förseningar för yrkesskadestatistikens del.

Det ligger inom ramen för SCB:s uppgifter som central statistikmyndighet att om så anses ändamålsenligt biträda andra myndigheter med såväl metodologisk som teknisk service i statistikproduktionen. SCB:s erfarenhet av statistiskt arbete kan således utnyttjas vid uppläggning och produktion av yrkesskadestatistik. I det fortlöpande arbetet med statistiken kan SCB:s experter inom statistik- och ADB-området medverka. Vid kontakter med SCB har det framkommit att myndigheten är villig att ansvara för produktionen av statistiken.

Utredningen föreslår med hänsyn till ovan framförda synpunkter att SCB får i uppdrag att svara för statistikproduktionen.

Arbetskyddsstyrelsen skall som huvudman för informationssystemet angående yrkesskador ansvara för yrkesskaderegistret samt ange de innehållsmässiga förutsättningarna för statistiken. Som statistikproducent skall SCB, utifrån de angivna innehållsmässiga förutsättningarna, medverka vid planering och genomförande av statistiken. Därvid skall SCB:s funktionella enheter, specialiserade på olika moment i planering och produktion av statistik, medverka. För kontakter med arbetskyddsstyrelsen och för den interna samordningen av arbetet med statistiken inom SCB, erfordras att en mindre, ämnesinriktad funktion inrättas på SCB.

En närmare beskrivning av arbetskyddsstyrelsens och statistiska centralbyråns arbetsuppgifter finns i avsnitt 20 Statistikens handläggningsordning.

19.2.3 *Produktionsteknisk ledningsgrupp*

För att underlätta det löpande arbetet mellan arbetskyddsstyrelsen och statistiska centralbyrån föreslår utredningen att en produktionsteknisk ledningsgrupp tillsätts. Denna grupp skall bereda beställningar av specialbearbetningar där så är nödvändigt samt svara för samordning vid uttag av statistikprodukter.

19.2.4 Samrådsgrupp för informationssystemet

För att olika konsumenters behov av information om yrkesskador skall tillgodoses föreslår utredningen att en samrådsgrupp tillsätts för att samråda angående statistikens innehåll och utveckling.

Samrådsgruppen bör bestå av representanter för arbetsmarknadens parter samt för de myndigheter, som är berörda av statistiken antingen som användare av eller som producent för statistiken, dvs. främst riksförsäkringsverket, arbetarskyddsstyrelsen och statistiska centralbyrån. Utredningen föreslår därför att i samarbetsgruppen ingår representanter för LO, SAF, TCO, riksförsäkringsverket, arbetarskyddsstyrelsen, SCB och socialstyrelsen.

Gruppen föreslås samråda i frågor som gäller statistikens innehåll, utformning och fortsatta utveckling liksom yrkesskadeanmälans utformning. Gruppen bör även samråda om principiella frågor angående specialuttag ur yrkesskaderegistret.

1934
 The following is a list of the members of the American Medical Association for the year 1934. The list is arranged in alphabetical order by state and territory. The names of the members are given in full, including their titles and addresses. The list is divided into sections for each state and territory, and the members are listed in the order in which they were received into the Association during the year. The list is a valuable reference for the medical profession and the public alike.

1934
 1933
 1932
 1931
 1930
 1929
 1928
 1927
 1926
 1925
 1924
 1923
 1922
 1921
 1920
 1919
 1918
 1917
 1916
 1915
 1914
 1913
 1912
 1911
 1910
 1909
 1908
 1907
 1906
 1905
 1904
 1903
 1902
 1901
 1900

20 Statistikens handläggningsordning

De grundläggande reglerna för anmälan av yrkesskada återfinns i 31 och 32 §§ lagen om yrkesskadeförsäkring (YFL). Närmare föreskrifter om yrkesskadeanmälan ges i kungörelse 1968:595, samt i kungörelserna 1973:184 och 1973:854 angående förändring i kungörelsen om yrkesskadeanmälan. (Se avsnitt 4).

I de fall utredningen i det följande föreslår ändringar i lagen eller kungörelserna nedan hänvisas till vilken del av lagstiftningen som avses.

20.1 Förfarandet på arbetsplatserna

20.1.1 *Utredning om yrkesskada*

När arbetsgivaren enligt 31 § yrkesskadeförsäkringslagen eller på annat sätt fått kännedom om inträffad yrkesskada skall en skadeutredning genast påbörjas. Utredningen föreslår för att utredningen om yrkesskadorna skall bli så noggrann som möjligt att skyddsombudet tillsammans med arbetsgivaren och i mån av möjlighet den skadade själv deltar i utredning på platsen för skadefallet. Skyddsombudet föreslås signera skadeanmälan för att på detta sätt visa att han deltagit i utredningen. I de fall inget skyddsombud finns för arbetsstället bör den skadade utse en representant bland t. ex. arbetskamraterna som kan delta i utredningen i den skadades eller skyddsombudets ställe.

Det kan ibland vara ett problem för arbetsgivaren att få kännedom om alla yrkesskador som inträffar. Detta fick utredningens sekretariat exempel på vid sina besök våren 1973 hos olika företag. Framför allt gällde detta de medelstora och stora företagen där man inte alltid har en nära daglig kontakt mellan personal och arbetsledning. Detta leder till en icke önskvärd fördröjning av yrkesskadeanmälan. Utredning om yrkesskadan bör göras i så nära anknytning till skadetillfället som möjligt för att utredningen skall bli av god klass. Det är därför av yttersta vikt att arbetsgivaren bygger upp sådana rutiner och sådan organisation på arbetsplatsen att han omedelbart får kännedom om inträffade yrkesskador inom företaget.

Det är vidare viktigt att arbetstagarnas skyldighet att till arbetsgivaren ofördröjligen anmäla inträffad yrkesskada bibehålls (31 § yrkesskadeförsäkringslagen).

Utredningen konstaterar att arbetsgivaransvaret innebär att arbetsplatserna organiseras så att man omedelbart har möjlighet att fånga upp alla inträffade yrkesskador. Lämplig information bör spridas till de anställda angående deras skyldighet att ofördröjligen underrätta om inträffad yrkesskada till den arbetsgivare hos vilken den skadade är eller var anställd vid tiden för skadans inträffande.

20.1.2 *Arbetsgivarens anmälningsskyldighet*

32 § yrkesskadeförsäkringslagen ålägger arbetsgivare som fått kännedom om inträffad yrkesskada att enligt de föreskrifter som meddelas av regeringen anmäla skadan till den försäkringskassa där den skadade är inskriven. Anmälan skall dock ske endast om skadan medfört eller skäligen kan antas medföra rätt till sjukpenning enligt lagen 1962:381 om allmän försäkring (AFL) eller ersättning enligt lagen om yrkesskadeförsäkring. Utredningen finner att denna skyldighet bör kvarligga hos arbetsgivaren.

20.1.3 *Formulär för yrkesskadeanmälan*

Utredningen föreslår att anmälan till försäkringskassa görs enligt särskilt formulär som arbetarskyddsstyrelsen och riksförsäkringsverket fastställer efter samråd med den tidigare föreslagna samrådsgruppen för yrkesskadestatistiken. Arbetarskyddsstyrelsen fastställer den del av innehållet som gäller arbetarskydd och yrkesskadestatistik medan riksförsäkringsverket fastställer den del av innehållet som rör den försäkringsmässiga delen av informationen. Såvitt skadan gäller skeppstjänst bör formulär till anmälan fastställas av arbetarskyddsstyrelsen och riksförsäkringsverket efter samråd med sjöfartsverket.

Anmälningsblanketter skall tillhandahållas av arbetarskyddsstyrelsen, riksförsäkringsverket, försäkringskassorna och – i förekommande fall – sjöfartsverket. (Förändring i 2 och 11 §§ kungörelsen 1968:595.) Avsnitt 15 behandlar innehållet i det förslag till yrkesskadeanmälan som skall utprövas enligt förslaget.

20.1.4 *Tidsgräns för anmälan av yrkesskada*

Arbetarskyddet behöver en snabb rapportering av yrkesskadorna för att kunna följa skadeutvecklingen och vidta lämpliga motåtgärder. Lagstiftningen har inte satt någon exakt tidsgräns för avgivande av yrkesskadeanmälan, utan anmälan skall lämnas "ofördröjligen". Den tidsperiod som förflyter från skadedagen till dess anmälan når försäkringskassan är emellertid i realiteten ganska lång.

Riksförsäkringsverket har för 1973 års yrkesskador gjort en undersökning av hur lång tid som förflyter från skadedagen till och med anmälnans ankomstdag till försäkringskassan. Undersökningen var av stickprovskaraktär och omfattade varannan övergående skada och varje anmäld yrkesskada som ledde till invaliditet eller dödsfall.

Antal dagar från skadedagen till dess att anmälan inkommit till försäkringskassan för övergående yrkesskador, invaliditetsfall och dödsfall.

Antal dagar	Övergående yrkesskador %	Invaliditetsfall %	Dödsfall %
0- 7	12,5	12,3	20,2
8-14	21,8	21,4	25,6
15-21	18,5	14,2	17,9
22-28	13,4	11,8	8,9
29-35	9,3	8,0	5,4
Totalt 0-35	73,5	67,7	78,0
Totalt 0-70	93,6	84,2	89,3
> 70	6,4	15,8	10,7

Som framgår av tabellen har drygt hälften av anmälningarna kommit till försäkringskassan efter tre veckor och ca 75 % efter fem veckor. Ännu efter 10 veckor har fortfarande inte ca 10 % av anmälningarna inkommit till försäkringskassan.

Med hänsyn till den långa tid som i många fall förflyter innan anmälan når försäkringskassan föreslår utredningen en fast tidsgräns för anmälan.

Ofta har man på de stora och medelstora företagen så utvecklade rutiner för yrkesskadeutredning att det inte är något större problem att avge anmälan inom t. ex. 14 dagar. En förutsättning för detta är dock, som ovan framgått, att arbetsgivarna förbättrar sina möjligheter att fånga upp alla inträffade yrkesskador. Detta kan åstadkommas bl. a. genom att sprida information om arbetstagarens skyldigheter att anmäla inträffad yrkesskada till arbetsgivaren.

Vid de mindre företagen får man i regel snabbt kännedom om de skadefall som inträffar men har å andra sidan inga personalresurser avsatta för yrkesskadeutredning. Detta kan leda till att utredningen blir bristfällig, vilket i sin tur leder till en dåligt ifylld anmälan. Det är därför av vikt att även de mindre företagen utser en person, som är ansvarig för att yrkesskadeutredning görs och att anmälan ifylls.

I syfte att förbättra informationen om yrkesskadorna bör information och utbildning anordnas om yrkesskadornas orsaker och hur man fyller i yrkesskadeanmälan. Denna utbildning bör främst omfatta de personer som skall ansvara för utredning och ifyllande av anmälan, dvs. arbetsledare och skyddsombud. Anmälan bör också förses med en anvisning för ifyllande. Dessa åtgärder torde leda till ökade möjligheter att erhålla god information i anmälan inom 14 dagar.

Utredningen föreslår att arbetsgivare som fått kännedom om yrkesskada snarast och senast inom 14 dagar skall anmäla skadan till den försäkringskassa, hos vilken den skadade är inskriven. Denna förändring erhålls enklast genom ändring i 32 § yrkesskade-försäkringslagen.

20.1.5 Anmälningsförfarande m. m.

Enligt rådande lagstiftning skall yrkesskadeanmälan skickas till den lokala försäkringskassa, hos vilken den skadade är inskriven. Denna rutin bör

behållas av följande skäl.

Arbetarskyddet är beroende av en så fullständig rapportering om yrkesskador som möjligt. För att erhålla högsta möjliga antal anmälningar är det en fördel om uppgiftslämnandet för olika ändamål samordnas. För närvarande skickas anmälan om yrkesskada till försäkringskassan för kassans bruk samtidigt som anmälan fungerar som primärinformation för arbetarskyddets del och som underlag för yrkesskadestatistik. Anmälan skall även i fortsättningen fylla flera funktioner vilket talar för att det nuvarande systemet med samarbete mellan försäkringskassan och arbetarskyddsverket bör bibehållas.

Även erfarenheter från Danmark talar för att den nuvarande ordningen bibehålls. År 1973 ändrades anmälningsförfarandet för arbetsolycksfall, så att samma skada dels skall anmälas till försäkringsbolag på särskild blankett, dels till arbetarskyddet på annan blankett. Detta har inneburit att antalet anmälningar till arbetarskyddet kraftigt sjunkit. Mot beräknade 80 000 anmälningar inkom för år 1974 endast 27 000.

Yrkesskadeanmälan skall alltså avges av arbetsgivaren till den lokala försäkringskassa där den skadade är inskriven. Underlåter arbetsgivare att fullgöra sin anmälningsskyldighet kan han dömas till böter enligt 57 § yrkesskadeförsäkringslagen. I den händelse arbetsgivaren och arbetstagaren har olika meningar om en skada är yrkesskada, skall arbetsgivaren trots detta avge yrkesskadeanmälan. På anmälan anges då att det är fråga om "uppgiven yrkesskada". Vid skadereglering på kassan avgörs om skadan är ett yrkesskadefall eller ej.

Anmälningshandling inges i två exemplar oberoende av vilken typ av skadefall det är fråga om. Den inskränkning som f. n. görs beträffande skogs- och flottningsarbete och färdolycksfall slopas. Ett exemplar bör behållas av arbetsgivaren. Det är därför lämpligt att utforma anmälan så att ett original och två kopior erhålls vid en och samma utskrift.

Utredningen föreslår att arbetsgivaren till försäkringskassa enligt ovan inger anmälningshandling i två exemplar, oberoende av vilken typ av skadefall anmälan gäller. (Förändring i 2 § kungörelsen 1968:595.)

20.2 Rutiner hos försäkringskassan

Enligt 6 § kungörelsen 1968:595 skall försäkringskassa som mottagit anmälan om yrkesskada tillse att anmälan gjorts på blankett enligt fastställt formulär och i förekommande fall komplettera anmälan. Riksförsäkringsverket har utarbetat detaljerade rutiner för hur denna kontroll och komplettering skall utföras. Kassan skall utöver kontroll av att anmälan gjorts på fastställt formulär och i föreskrivet antal exemplar kontrollera att skadedagen överensstämmer med den dag som finns uppgiven på eventuellt yrkesskadekort, att registreringsnummer angivits för arbetsgivaren, att anmälan för övrigt är fullständigt ifylld samt slutligen, om anmälan avser person som inte är inskriven hos kassan, ta reda på om den skadade är inskriven hos annan kassa.

Utredningen föreslår att försäkringskassan även i fortsättningen utför ovan nämnda kontroller med undantag av kompletteringen av innehållet

i anmälan. Ansvar för detta överförs till kodarna på yrkesinspektionerna.

Utöver dessa rutiner föreslås kassan även utföra en utsortering av anmälningar om sådana skador som inte är att betrakta som yrkesskador. Fall som inte bedömts vara yrkesskador enligt yrkesskadeförsäkringslagens definition har hittills inte ingått i statistikmaterialet. Utsällningen har skett i samband med kodningen hos riksförsäkringsverket. Skador som undantagits från statistikbearbetning har t. ex. varit skador, som inte skett i samband med arbete, vilka inte gett upphov till sjukskrivning eller vilka rört personer, som inte är arbetstagare.

I huvuddelen av fallen torde försäkringskassan utan närmare utredning kunna avgöra, om en yrkesskada föreligger. I mera tveksamma fall måste t. ex. läkarintyg och eventuella andra handlingar inväntas innan skadan godkännes eller avslås som yrkesskada.

För att inte fördröja statistikproduktionen måste skadeanmälan tämligen omgående skickas vidare från kassan till yrkesinspektionen för kodning. Detta innebär att även de tveksamma fallen vidarebefordras till kodning. Kvartalsstatistiken kan således komma att innehålla skador, som senare visar sig vara icke godkända yrkesskador.

Den senare gjorda slutliga skaderegleringen bör meddelas SCB. Yrkesskadestatistiken kan på så sätt i sin årsredovisning lämna korrekta uppgifter om antalet under året godkända yrkesskador. Kassan bör för att kunna utföra denna uppgift upprätta ett stansunderlag för varje yrkesskada. På detta stansunderlag bör även lämnas uppgift om diagnos, sjukskrivningstidens längd, invaliditet och dödsfall till följd av yrkesskada. Uppgiften om dödsfall bör lämnas oberoende av vilket år skadan inträffat eller ersättning börjat utgå. Närmare motivering för behovet av dessa uppgifter har lämnats i avsnitt 15.

Utredningen föreslår att prövning om skadefallet är att betrakta som yrkesskada i yrkesskadeförsäkringslagens mening, görs av försäkringskassan. Utredningen föreslår vidare att kassan förser SCB med uppgifter angående diagnos, sjukskrivningstidens längd, beslutad invaliditet och inträffade dödsfall.

Kassan bör enligt 6 § kungörelsen 1968:595 även bevaka att skadefall som kan antagas vara yrkesskada anmäls i angiven ordning. Den skadades egen utsago eller uppgifter i blanketten S1 "Försäkran för sjukpenning" eller F1:2 "Försäkran i samband med sjukdom", kan ge anledning till förmodan att sjukdomen beror på yrkesskada. För att underlätta uppspårandet av yrkesskador föreslår utredningen att båda dessa blanketter förser med ett svarsalternativ om sjukdomstillståndet orsakats av yrkesskada eller inte.

När kassan utfört de kontroller och kompletteringar som föreslås ingå i dess rutiner för hantering av yrkesskadeanmälan skall det ena exemplaret av anmälan omgående skickas till yrkesinspektionen i det distrikt där arbetsstället finns. Det andra exemplaret behålls på kassan.

I 8 § kungörelsen 1968:595 sägs att kassan resp. riksförsäkringsverket i det fall två exemplar av anmälan inkommit genast skall sända det ena exemplaret till allmänna yrkesinspektionen eller specialinspektören inom yrkesinspektionen eller, då det är fråga om skeppstjänst, till sjöfartsverket.

Utredningen föreslår att försäkringskassan i fortsättningen snarast, efter kontroll och eventuell komplettering, skall sända det ena exemplaret av

anmälan till den allmänna yrkesinspektionen. (Förändring i 8 § kungörelsen 1968:595.) För att den i avsnitt 18 föreslagna publiceringstiden för kvartalsstatistiken skall kunna hållas, bör detta ske inom ca sju dagar. Även yrkesinspektionen behöver för sitt tillsynsarbete få tillgång till anmälningarna så fort som möjligt.

Utredningen förutsätter att de detaljerade rutiner som erfordras för att förverkliga ovan framförda förslag utreds i särskild ordning i samarbete mellan de berörda myndigheterna.

20.3 Rutiner hos yrkesinspektionen

Det krävs god kunskap om den lokala arbetsmiljön av dem som skall koda uppgifterna i yrkesskadeanmälan. Utredningen har funnit att detta arbete bör förläggas till yrkesinspektionen. Härvid uppnås fördelen av närhet till arbetsplatserna, där skadorna inträffade. Kodarna kan vidare samarbeta med de inspektörer som känner till maskinpark, allmänna miljöförhållanden och arbetets organisation på arbetsplatsen och därigenom på ett säkrare sätt bilda sig en uppfattning om vad som har hänt utifrån beskrivningen i anmälan.

Det finns nackdelar med en dylik decentraliserad kodning som noggrant måste hållas under kontroll. Om hög överensstämmelse mellan kodarna inte uppnås, kommer eventuella skillnader i statistiken mellan olika distrikt inte kunna tolkas, då dessa kan bero på faktiska skillnader i materialet lika väl som på olikartad kodning. Väl genomarbetade kodningsinstruktioner och någon form av centralt styrd utbildning av kodarna kommer därför att bli nödvändig. Vidare kommer en central kontrollkodning att behövas. Denna kontrollkodning skall främst syfta till ett enhetligt kodningsarbete. Den görs lämpligen av statistikenheten på arbetarskyddsstyrelsen som har kodarutbildningen på sitt ansvar.

När yrkesskadeanmälan anländer till yrkesinspektionen skall kodaren genast kontrollera att den är fullständigt ifylld. Eftersom anmälan inte innehåller de tidigare nämnda komplementuppgifterna som försäkringskassorna senare skall skicka till SCB, kommer distriktens läkare ej att få tillgång till diagnosuppgifter för de skadefall, som de skall bedöma. I den mån detta kommer att innebära en olägenhet bör särskilda rutiner utarbetas av de berörda myndigheterna. Om övriga uppgifter saknas skall kodaren med hjälp av kontaktpersonen på företaget komplettera anmälan. Kodaren skall även i svårtolkade fall ta kontakt med den yrkesinspektör som känner till företaget där skadan inträffat. Inspektören kan då hjälpa till med att tolka den beskrivning som finns i anmälan.

Så snart anmälan är kompletterad tar kodaren kopior av anmälan. En kopia lämnas till resp. yrkesinspektör för dennes tillsynsverksamhet. Vid färdolycksfall och sjöfartsolyckor går ingen kopia till yrkesinspektörerna.

Kopior av alla anmälningar om sjöfartsolyckor skickas omgående till sjöfartsverket.

Därefter utförs kodning av anmälan utom vad gäller näringsgren, frånvarotidens längd, invaliditet, diagnos och dödsfall, vilket senare kodas av SCB. Kodningen bör ske så att anmälan är färdig att skickas till SCB inom sju dagar.

För kontrollkodning och senare arkivering skickas kopia av den färdigkodade anmälan till statistikenheten på arbetarskyddsstyrelsen. Kodaren skall även under arbetets gång kunna kontakta statistikenheten för rådfrågan i tveksamma fall.

En gång per vecka skickas alla färdigkodade anmälningar vidare till SCB. Kodaren har dessförinnan tagit en kopia för eget bruk bl. a. för att möjliggöra kontakter med såväl SCB som den centrala statistikenheten på arbetarskyddsstyrelsen.

20.4 Rutiner hos arbetarskyddsstyrelsen

Enligt förslag i avsnitt 19, bör på arbetarskyddsstyrelsen inrättas en särskild statistisk enhet. Denna skall enligt förslaget analysera och kommentera yrkesskadestatistiken. Enheten skall kontinuerligt följa skadeutvecklingen och slå larm vid eventuella förskjutningar i skadebilden. Den bör även fungera som samordnare mellan de olika avdelningarna inom arbetarskyddsstyrelsen beträffande deras behov av statistiska uppgifter. Vidare skall enheten lämna upplysningar om statistiken och hjälpa övriga konsumenter med analys av tabeller i statistiken, uppläggning av speciella undersökningar m. m. För att underlätta det löpande samarbetet med SCB bör en grupp med produktionsteknisk inriktning inrättas.

Kodning m. m.

Enheten skall i samråd med experter inom arbetarskyddsstyrelsen och SCB bygga upp och utveckla klassifikationssystem med arbetarskyddsinnehåll. I samarbete med SCB skall enheten göra kodningsinstruktioner och utbilda kodarna på distrikten. Enheten skall även hålla fortlöpande kontakt med kodarna för att hjälpa till med problem i kodningsarbetet och utföra viss kontrollkodning av yrkesskadeanmälningarna i syfte att nå en enhetlig tolkning av instruktionerna. Enheten skall också förmedla kontakt mellan SCB och bl. a. arbetarskyddsstyrelsens medicinska experter i fråga om kodning av diagnosuppgifter.

Manuellt register över yrkesskadeanmälningar

Enheten skall upprätta ett arkiv över yrkesskadeanmälningar. Enheten kommer att få kopior av de kodade yrkesskadeanmälningarna från distrikten, dels för arkivet, dels för att kunna utföra den kontrollkodning som nämnts ovan.

Analysverksamhet och publicering

Enheten skall förse tabellerna i årsstatistiken med förklarande kommentarer från arbetarskyddssynpunkt. Detta arbete skall göras i samarbete med berörda experter inom styrelsen. Även andra uttag som görs ur yrkesskaderregistret skall vid behov analyseras och kommenteras.

Enheten skall ansvara för att kvartals- och årsstatistiken publiceras. Publicering skall ske i serien Sveriges officiella statistik.

Specialuttag ur ADB-registret, forskning m. m.

Arbetskyddsstyrelsen skall enligt förslag i avsnitt 19 vara registeransvarig och ansvara för uttag ur registret. Den statistiska enheten inom styrelsen skall på begäran från statistikanvändare samordna och beställa specialuttag ur yrkesskaderegistret. Vid tveksamma fall bör frågan diskuteras i samsrådsgruppen för statistiken.

Enheten skall samordna önskemål om information om yrkesskador från de olika avdelningarna på arbetskyddsstyrelsen. Enheten skall i samarbete med berörda avdelningar inhämta kompletterande uppgifter om t. ex. vissa maskiner, skador m. m. Vidare skall enheten medverka vid undersökningar för att mäta effekten av anvisningar och andra åtgärder, och vid behov ombesörja specialkodning av vissa delar av materialet.

Enheten skall, förutom ovannämnda arbetsuppgifter, också kunna initiera forskning och samarbete med övriga enheter, forskare och andra angående t. ex. epidemiologiska undersökningar av yrkesskador.

20.5 Rutiner hos statistiska centralbyrån

SCB skall enligt utredningens förslag vara producent av yrkesskadestatistiken. Detta innebär att SCB enligt av arbetskyddsstyrelsen givna förutsättningar skall utföra det arbete som innefattar planering och genomförande av statistikproduktionen. I dessa arbetsuppgifter ingår bl. a. kodning av vissa delar av materialet i yrkesskadeanmälan, dataregistrering, komplettering av yrkesskaderegistret med vissa uppgifter, som hämtas från SCB:s andra register, systemarbete, programmering och framtagning av tabeller och specialuttag. Tabellerna skall förses med nödvändiga kommentarer om materialets fullständighet, bortfall, eventuella mätfel osv. samt de konsekvenser detta får för användningen av materialet.

För att underlätta det löpande arbetet mellan SCB och arbetskyddsstyrelsen bör en grupp med produktionsteknisk inriktning inrättas.

Hela materialet skall näringsgrenskodas hos SCB. Stora delar av detta arbete kan göras maskinellt, medan vissa mindre delar kräver manuell hantering (se avsnitt 16).

SCB får underlag för dataregistrering från försäkringskassan för varje yrkesskadeanmälan. Detta underlag skall innehålla uppgifter om frånvarotidens längd, diagnos, invaliditet och dödsfall. Dessutom skall uppgift om avslagen eller godkänd yrkesskada ingå. Dessa uppgifter skall kodas på SCB.

För att upprätta ett yrkesskaderegister och möjliggöra uttag ur detta skall SCB utföra nödvändigt produktionsarbete.

Enligt förslag i avsnitt 19 skall SCB ta fram tabeller för kvartals- och årsstatistik. Som framgår av förslagen kommer antalet tabeller i den officiella statistiken att vara tämligen litet och av övergripande karaktär till förmån för särskilda beställningar från arbetsmarknaden. Denna riktade statistik skall tas fram av SCB. Likaså ingår tabeller till yrkesinspektionen och för

arbetarskyddsstyrelsens bruk. Vissa intermittenta och tillfälliga uttag i form av bl. a. frekvensuttag och andra uttag inom ramen för registret skall också göras.

Vissa larmrapporter enligt särskilda kriterier kommer att behöva tas fram. Även uttag av uppgifter om enskilda skadefall kommer att ske. I övrigt kommer det att krävas införande av kompletterande information i yrkes-skaderegistret, samkörningar med andra register, speciella uppdrag av forskningskaraktär m. m. Omfattningen härav kan idag inte fastställas.

Enligt de uppgifter som tillhandatagits av Arbetsinspektionen och Arbetsförhållanden har de yrkes- och arbetsrelaterade skadefallen i Sverige under 1975 varit 15 700 stycken. Detta utgör en ökning med 10 procent jämfört med 1974. Den största delen av skadefallen är av typen olyckor och sjukfall som beror på fysiska faktorer.

21.1.1. Yrkes- och arbetsrelaterade skadefall

Enligt de uppgifter som tillhandatagits av Arbetsinspektionen och Arbetsförhållanden har de yrkes- och arbetsrelaterade skadefallen i Sverige under 1975 varit 15 700 stycken. Detta utgör en ökning med 10 procent jämfört med 1974. Den största delen av skadefallen är av typen olyckor och sjukfall som beror på fysiska faktorer. De vanligaste skadefallen är av typen olyckor som beror på fysiska faktorer. Dessa utgör 10 500 stycken, vilket utgör 67 procent av de totala skadefallen. De vanligaste skadefallen är av typen olyckor som beror på fysiska faktorer. Dessa utgör 10 500 stycken, vilket utgör 67 procent av de totala skadefallen. De vanligaste skadefallen är av typen olyckor som beror på fysiska faktorer. Dessa utgör 10 500 stycken, vilket utgör 67 procent av de totala skadefallen.

21.1.2. Yrkes- och arbetsrelaterade skadefall

Enligt de uppgifter som tillhandatagits av Arbetsinspektionen och Arbetsförhållanden har de yrkes- och arbetsrelaterade skadefallen i Sverige under 1975 varit 15 700 stycken. Detta utgör en ökning med 10 procent jämfört med 1974. Den största delen av skadefallen är av typen olyckor och sjukfall som beror på fysiska faktorer. De vanligaste skadefallen är av typen olyckor som beror på fysiska faktorer. Dessa utgör 10 500 stycken, vilket utgör 67 procent av de totala skadefallen. De vanligaste skadefallen är av typen olyckor som beror på fysiska faktorer. Dessa utgör 10 500 stycken, vilket utgör 67 procent av de totala skadefallen. De vanligaste skadefallen är av typen olyckor som beror på fysiska faktorer. Dessa utgör 10 500 stycken, vilket utgör 67 procent av de totala skadefallen.

21 Utvecklingsarbete och genomförande

21.1 Utvecklingsarbete

Utredningen föreslår att informationssystemet om yrkesskador träder i kraft den 1 januari 1978. För att detta skall vara möjligt krävs att den i avsnitt 15.7 föreslagna försöksverksamheten för utprovning av skadeanmälan dessförinnan genomförts. Vidare bör arbetet med att utveckla indelningar speciellt anpassade för arbetarskyddets behov fortsätta. Dessa två arbetsuppgifter bör igångsättas så snart som möjligt. Utredningen föreslår därför att arbetarskyddsstyrelsen får i uppdrag att utföra dessa arbetsuppgifter i samarbete med riksförsäkringsverket och SCB. Oberoende av om utredningens förslag antas bör arbetet fortsätta med utveckling av standarder för indelning av yrkesskadorna speciellt anpassade för arbetarskyddets behov. Då den nya arbetsskadeförsäkringen föreslås träda i kraft den 1 juli 1977 kommer riksförsäkringsverket att från denna tidpunkt behöva ett nytt formulär för yrkesskadearmälan. Försöksverksamheten bör därför vara avslutad före denna tidpunkt så att en samordning kan ske vad gäller utformningen av formulär för skadeanmälan.

21.1.1 *Försöksverksamhet för utprovning av yrkesskadearmälan*

Utredningen har tagit fram ett förslag till innehåll i skadeanmälan. När synpunkter inkommer från remissinstanserna bör arbetet med att utforma en blankett för skadeanmälan snarast påbörjas. En detaljerad anvisning för dem som skall fylla i blanketten bör även utarbetas. Blankettförslag och anvisning bör sedan utprovas i en försöksverksamhet så snart som möjligt.

Utprovning av blanketten bör ske i början av år 1977 och pågå under tre månader. Försöket bör läggas upp så att man får möjlighet att bedöma hur formuläret fungerar i företag av olika storlek och inom olika branscher.

De företag som deltar i försöksverksamheten kommer sålunda att fylla i två anmälningar vid inträffad yrkesskada, en ordinarie anmälan som sänds till försäkringskassan och en försöksanmälan som sänds till yrkesinspektionen. En kontroll av att försöksanmälan insänts kan göras när den ordinarie anmälan anländer från kassan till yrkesinspektionen. Den ordinarie anmälan utgör också ett av underlagen för att bedöma hur försöksanmälan fungerat. Uppgifterna i försöksanmälan bör sedan kodas för att utvärdera dels anmälan,

dels de förslag till standarder för indelningar av materialet, som utarbetats.

Utredningen föreslår att arbetarskyddsstyrelsen tillförs resurser för att planera och genomföra den föreslagna försöksverksamheten under tre kvartal med början fjärde kvartalet 1976. Vid genomförandet av försöksverksamheten är det viktigt att utnyttja den erfarenhet som finns av nuvarande yrkesskadestatistik liksom den erfarenhet som finns av utformning av blankettformulär, utveckling av standarder, kodningsarbete etc. Försöksverksamheten bör därför ske i samarbete med riksförsäkringsverket och SCB. Utredningen föreslår att en arbetsgrupp tillsätts med representanter från de tre verken.

21.1.2 Utveckling av standarder för indelningar

Som framgår av avsnitt 16 har en till utredningen knuten arbetsgrupp med experter från arbetarskyddsverket påbörjat ett arbete för att utveckla standarder för indelningar, som skall användas i det ADB-baserade yrkesskaderegistret. Arbetet har främst gällt indelningar speciellt anpassade för arbetarskyddets behov. Utredningen anser att det är angeläget att detta arbete fortsätts. Även detaljerade anvisningar bör utarbetas för hur kodning enligt dessa indelningar skall ske. Den nuvarande arbetsgruppen inom arbetarskyddsverket bör emellertid förstärkas med experter från riksförsäkringsverket och SCB. Arbetarskyddsstyrelsen föreslås erhålla medel för detta arbete motsvarande tre manmånader under år 1976.

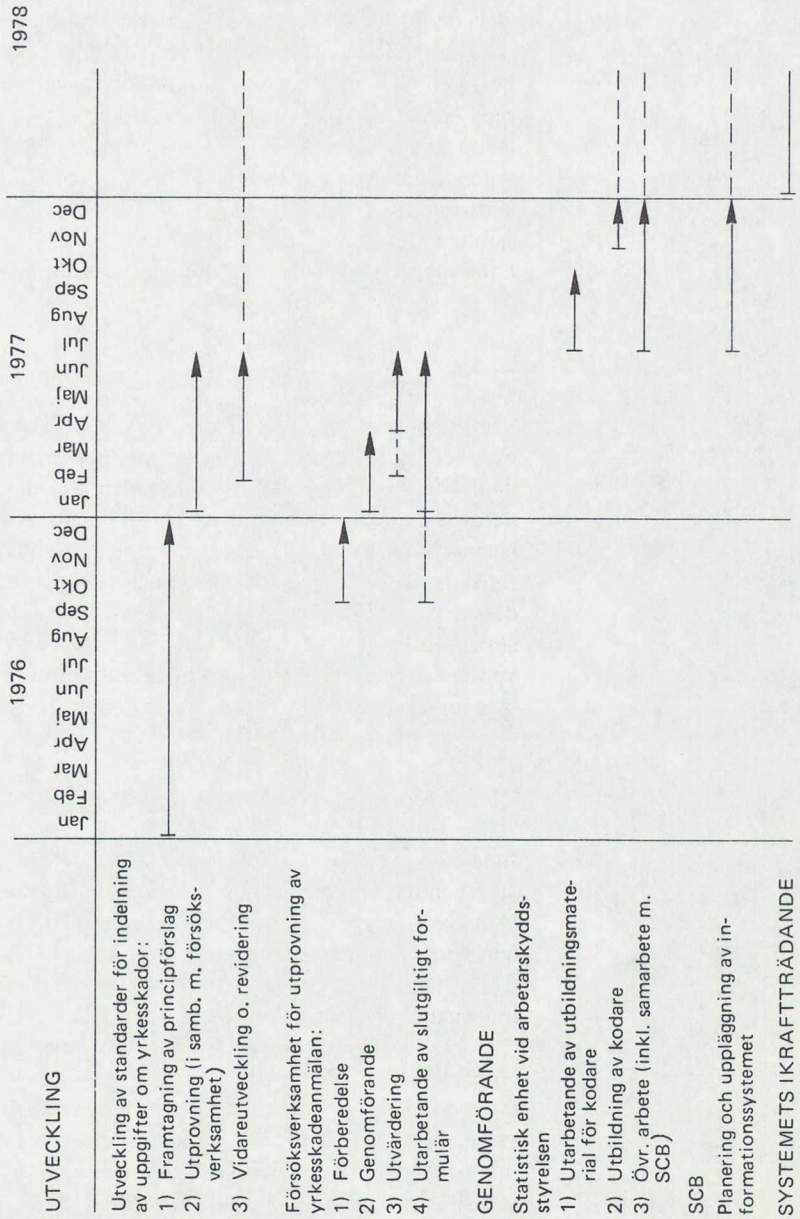
21.2 Genomförande

Innan det föreslagna informationssystemet kan tas i bruk den 1 januari 1978 behöver arbete med planering och uppläggning av systemet igångsättas. Den i avsnitt 19 föreslagna statistiska enheten vid arbetarskyddsstyrelsen bör starta sin verksamhet senast den 1 juli 1977. Personalbehov och kostnader härför finns beskrivna i avsnitt 22. Enhetens arbetsuppgifter inom informationssystemet finns beskrivna i avsnitt 19.2.1.

I de arbetsuppgifter, som bör utföras innan systemet tas i bruk, ingår en planering av enhetens verksamhet samt arbete med utbildningsmaterial för kodarna och utbildning av dessa. De senare arbetsuppgifterna bör utföras i samarbete med riksförsäkringsverket och SCB. För att kodarna skall kunna utbildas innan det ordinarie kodningsarbetet börjar, behöver dessa anställas senast den 1 november 1977.

Det är viktigt att information om det nya formuläret för yrkesskadeanmälan ges till allmänheten. Denna information bör samordnas med information från försäkringen.

I avsnitt 20.5 finns beskrivet rutinerna hos SCB som producent för yrkesskadestatistiken. Planering och uppläggning av informationssystemet om yrkesskador hos SCB bör påbörjas senast den 1 juli 1977.

22 Kostnader

I det följande redovisas en kostnadsberäkning i 1976 års priser och löner för bl. a. uppläggning av det föreslagna informationssystemet för yrkesskador och produktion och publicering av yrkesskadestatistik. Utöver de här redovisade kostnaderna tillkommer icke beräknade kostnader inom företagen, yrkesinspektionen m. fl. Dessa kostnader torde emellertid i stort sett vara jämförbara med motsvarande kostnader inom nuvarande system.

22.1 Engångskostnader

22.1.1 *Fortsatt utvecklingsarbete*

Det arbete med bl. a. utveckling av standarder, som en arbetsgrupp hos arbetarskyddsverket påbörjat, bör fortsätta. Arbetsgruppen bör dock förstärkas med bl. a. personer från riksförsäkringsverket och SCB med erfarenhet av arbete med olika standarder och anvisningar för kodningsarbete. Arbetarskyddsstyrelsens kostnader för denna förstärkning beräknas till 40 000 kr.

22.1.2 *Försöksverksamhet*

Före införandet av det nya informationssystemet föreslår utredningen att det i arbetarskyddsstyrelsens regi bedrivs en försöksverksamhet för utprovning av yrkesskadeanmälan i samarbete med riksförsäkringsverket och SCB. För detta ändamål bör under ca nio månader bl. a. en statistiker och en arbetarskyddssakkunnig avdelas. Kostnaden för uppläggning, genomförande och utvärdering av försöksverksamheten samt utarbetande av en slutgiltig yrkesskadeanmälan beräknas till ca 350 000 kr.

22.1.3 *Utbildning av kodarna*

Stora krav måste ställas på utbildningen av kodarna. Bl. a. förutsätter kodarnas placering ute på distrikten en omfattande utbildning så att kodningen sker på ett likartat sätt. Kostnaderna för kodarutbildningen, inkluderande löner till kodarna under utbildningstiden, löner till lärare samt utbildningsmaterial beräknas till ca 150 000 kr.

22.1.4 *Uppläggningskostnader*

Uppläggningskostnaderna hos SCB har beräknats till 500 000 kr. I detta belopp har medtagits medel för personal till uppläggningsarbetet, utbildningskostnader för SCBs kodningspersonal samt systemarbete, programmering o. dyl.

22.2 *Driftkostnader*

22.2.1 *Statistikenheten hos arbetarskyddsstyrelsen*

Utredningen föreslår att en statistikenhet inrättas hos arbetarskyddsstyrelsen. Enhetens uppgift blir att ange förutsättningarna för statistiken samt tolka och analysera den och "slå larm" då statistiken visar på förändringar i skadebilden. Fyra olika arbetsuppgifter kan urskiljas på enheten, nämligen

- samordning av statistikbehov inom styrelsen, analys av statistik, råd och upplysningar såväl inom styrelsen som till andra avnämare, hjälp vid framtagning av riktad statistik
- produktionstekniska kontakter med SCB, uppläggnings- och förslag till tabeller i olika statistikprodukter etc.
- kontakter med och utbildning av kodarna. Uppläggnings- och standarder för indelningar ur arbetarskyddssynpunkt
- uppläggnings- och hantering av det manuella registret av yrkesskador.

Enheten bör med hänsyn till de planerade arbetsuppgifterna bestå av en chef, tre handläggare och fyra övriga.

Lönekostnaden för enhetens personal och vissa expensmedel beräknas till 700 000 kr.

22.2.2 *Kodarna*

Utredningen föreslår att det i yrkesinspektionsdistrikten anställs kodningspersonal. Med hänsyn till de stora skillnaderna i antalet till olika distrikt insända yrkesskadeanmälningar kan det t. ex. bli aktuellt att de mindre distrikten får dela på kodare.

Riksförsäkringsverket har f. n. ca 20 kodare för arbetet med yrkesskadedatastatistiken. Dessa kodare utför även kodning av näringsgren, sjukskrivningstid, diagnos och invaliditetsgrad vilket enligt utredningens förslag inte sker på yrkesinspektionsdistrikten utan centralt på SCB. Å andra sidan blir kodningen på distrikten mer detaljerad än nuvarande kodning av motsvarande slag. Utredningen beräknar att kodningsarbetet kräver en insats motsvarande 15 manår. Den årliga kostnaden för löner till kodarna och kostnader i samband med fortbildning och information beräknas till 1 000 000 kr.

22.2.3 *Statistikproducenten (SCB)*

Hos SCB erfordras medel för yrkesskadedatastatistikens produktion. Kostnaderna för bl. a. en handläggare och fyra övriga med uppgift att koda näringsgrenskoder och ca 80 000 diagnoser per år, utföra kontroll- och upp-

rättningsarbete samt övrigt statistikproduktionsarbete har beräknats till 550 000 kr.

22.2.4 Databearbetning m. m.

Dataregistreringsarbete skall utföras hos SCB. Kostnaderna härför beräknas till 360 000 kr. Databearbetningar för den officiella statistiken innebär bl. a. fyra kvartalsbearbetningar, av vilka den sista också får vara en preliminär årsbearbetning på fyra kvartalsmaterial, en "definitiv" årsbearbetning samt senare uppdatering och bearbetning. Dessutom behövs fem samkörningar med företagsregistret. De sammanlagda kostnaderna härför kan uppskattas till ca 150 000 kr. Kostnader för riktad statistik, larmrapporter samt vissa specialtabeller kan beräknas till ca 350 000 kr. De totala kostnaderna för databearbetningarna beräknas alltså uppgå till 500 000 kr.

Utöver dessa kostnader tillkommer för erforderliga programrevideringar och särskilda kvalitetskontroller ca 100 000 kr.

Utredningen föreslår dessutom att det skall finnas möjlighet att erhålla statistik som kräver speciella bearbetningar och införande av kompletterande information i statistiksystemet. Sådan kompletterande information kan dels gälla ytterligare information om inträffade skador, dels annan information som inhämtas genom samkörning med andra register. De årliga kostnaderna för dessa speciella uttag etc., som under de första åren bedöms bli begränsade, kan beräknas till ca 100 000 kr. På längre sikt kan dock dessa kostnader komma att öka betydligt.

Den officiella statistiken samt arbetarskyddsverkets riktade statistik avses täcka större delen av de behov som finns hos övriga konsumenter. I de fall man har behov av ytterligare bearbetningar förutsätts konsumenterna själva bekosta dessa.

22.2.5 Publicering m. m.

Den nya yrkesskadestatistiken föreslås bli publicerad i en kvartals- och en årsstatistik. De årliga tryckkostnaderna vid publiceringen, som bör ske inom serien Sveriges officiella statistik (SOS), beräknas till ca 100 000 kr, vilket överskrider nuvarande kostnader för publicering av statistiken. Utredningen anser att kraftigt ökade insatser måste göras för att nå en vidare spridning av statistikens resultat. Olika åtgärder bör därvid övervägas som t. ex. att publiceringen sker i populärare form med användning av diagram o. d. och genom utdelning av friexemplar i större utsträckning.

Ytterligare resurser kommer vidare att krävas för arbetarskyddsstyrelsens informationsverksamhet, t. ex. vid olika larm, specialanalyser av statistik samt sammanställningar av olika slag för undervisningsändamål. Kostnaderna härför har beräknats till ca 100 000 kr.

22.3 Sammanställning av kostnader

I följande sammanställning redovisas utredningens beräkning av de kostnader som införandet av det nya informationssystemet och driften av detta

inklusive publiceringen av yrkesskadestatistiken väntas medföra.

Som en jämförelse kan anges att kostnaderna för framställningen av yrkesskadestatistiken hos riksförsäkringsverket för närvarande uppgår till drygt 1,5 milj. kr. Av nedanstående sammanställning framgår att de löpande årliga kostnaderna skulle öka med ca 2 milj. kr. om utredningens förslag genomförs. Av denna ökning faller dock ca 1,3 milj. på dels inrättandet av en statistisk enhet inom arbetarskyddsstyrelsen som utifrån arbetarskyddets behov skall utforma, analysera och tolka statistiken, dels vidta åtgärder för att möjliggöra en statistik anpassad efter de olika konsumenternas behov samt att utföra olika specialbearbetningar. Även ökade resurser behövs för information om och spridning av resultaten av olika statistiska sammanställningar. Innehållsmässigt innebär förslaget en påtaglig ambitionshöjning jämfört med nuvarande system vilket leder till en högre driftkostnad. Det bör påpekas att oberoende av om utredningens förslag antas eller ej behöver en statistisk enhet inom arbetarskyddsstyrelsen inrättas.

Engångskostnader

Försöksverksamhet samt utveckling av standarder för indelningar	390 000
Utbildning av kodare	150 000
Uppläggningskostnader	500 000
	<hr/>
	Summa kr. 1 040 000

Driftkostnader

Personalkostnader:	
– statistisk enhet vid arbetarskyddsstyrelsen	700 000
– kodarna	1 000 000
– statistikproducenten (SCB)	550 000
Databearbetningar m. m.:	
– dataregistrering	360 000
– officiell statistik	150 000
– riktad statistik	350 000
– övrigt	200 000
Publicering m. m.	200 000
	<hr/>
	Summa kr. 3 510 000

IV Övrig information om arbetsmiljö- betingad ohälsa

---

23 Arbetsmiljö och ohälsa

23.1 Tilläggsdirektiven

I de tilläggsdirektiv som yrkesskadestatistikutredningen erhöll 1974-11-29 konstateras att den tidigare utgångspunkten för utredningsarbetet varit att statistiken t. v. borde ha i huvudsak oförändrad omfattning i fråga om personkrets och yrkesskadebegrepp. Denna begränsning hade emellertid kommit att framstå som otillfredsställande. Man påpekar att för uppkomsten av sjukdom flera faktorer inverkar mer eller mindre samtidigt och kan ge effekter efter kortare eller längre tid och att det vid åtskilliga sjukdomar har visat sig att arbetsförhållanden eller arbetsmiljö var en bidragande faktor till sjukdomens uppkomst. Mot denna bakgrund är det angeläget att bredda informationen om sådana former av ohälsa som kan ha sin orsak i förhållandena i arbetsmiljön. En komplettering av yrkesskadestatistiken med andra informationskällor anses därför nödvändig.

Utredningen har genom de vidgade direktiven fått i uppdrag att undersöka i vilken utsträckning det är möjligt att genom olika former av tillgänglig statistik eller annan redovisning av sjukdom eller ohälsa, som kan ha samband med arbetet, men som inte är yrkessjukdom i yrkesskadeförsäkringens mening, förbättra underlaget för åtgärder på arbetsmiljöns område.

23.2 Utredningsarbetets uppläggning

Utredningsarbetet har inriktats på en kartläggning av befintliga register inom sjukvården och angränsande områden, vilka kan innehålla uppgifter om individens hälsotillstånd. Även register om arbetsmiljösituationen/exponeringen/belastningen har inventerats.

För Sveriges del är sjukdomars förekomst och utbredning hos befolkningen noggrannare registrerad än i de flesta andra länder genom dödsorsaksstatistik, cancerregistrering och annan individorienterad hälsostatistik. Möjligheten att dra några slutsatser om eventuella samband mellan arbetsmiljö och ohälsa begränsas emellertid av att registreringen av exponeringen (belastningen) är mycket bristfällig.

Kartläggningen av de olika registren har utförts av en av utredningen anlita expert läkaren Jan Thorsson, Bygghälsan. Denna kartläggning samt

hans kommentarer om registrens användbarhet för att belysa sambanden arbetsmiljö och ohälsa finns redovisade i en till betänkandet bilagd departementsstencil (Ds A 1976:3). I denna stencil presenteras också två andra rapporter där möjligheterna att med hjälp av register belysa sambanden mellan arbetsmiljö och ohälsa diskuteras. Rapporterna har sammanställts av läkaren Anders Englund, LO och bitr. överläkaren Olav Axelson, Yrkesmedicinska kliniken, Örebro. De tre rapporterna, som de enskilda författarna svarar för, har varit en del av underlaget för utredningens diskussioner. Ett annat underlag utgöres av den rapport och de diskussioner som fördes vid den konferens om epidemiologi, som miljödatanämnden anordnade i december 1975 samt till konferensen utarbetade bakgrundsrapporter. Detta material har ställts till utredningens förfogande av miljödatanämnden.

Det är angeläget att statsmakterna snarast får ta ställning till en reformering av yrkesskadestatistiken. Med hänsyn härtill har utredningen valt att avsluta sitt arbete med att lägga fram ett konkret förslag i detta avseende. I fråga om övriga informationskällor om arbetsmiljöbetingad ohälsa har utredningen på den relativt korta tid, som utredningen förfogat över sedan tilläggsdirektiven erhållits, inte kunnat utarbeta ett konkret förslag till hur olika register kan utnyttjas för att förbättra underlaget för åtgärder på arbetsmiljöns område. Utredningen har i stället stannat för att kort redogöra för de olika register som kartlagts samt att rent principiellt beröra möjligheterna att utnyttja dessa register. För att på ett tillfredsställande sätt behandla detta stora problemområde bör, enligt utredningens mening, utredningsarbetet fortsätta i lämpliga former.

23.3 Behov av information om sambanden arbetsmiljö och ohälsa

För att öka kunskapen om sambanden mellan arbetsmiljö och ohälsa behöver man främst kunna belysa utvecklingen av nya riskfaktorer i arbetsmiljön. Samtidigt måste också tidigare kända risker följas med syfte att kontrollera säkerheten i gällande gränsvärden och nuvarande eliminationsteknik.

Till en del kan detta göras med hjälp av det föreslagna informationssystemet om yrkesskador. Detta kommer emellertid inte att kunna beskriva all arbetsmiljöbetingad ohälsa, trots den utvidgning av yrkessjukdomsbegreppet som föreslagits av yrkesskadeförsäkringskommittén. Därför behöver informationssystemet om yrkesskador kompletteras så långt möjligt med andra informationskällor.

Den exponering individen utsätts för bestäms inte enbart av arbetsmiljön. Vid bedömningen av de faktorer som berör människans hälsa, måste den totala exponeringen beaktas. Tyngdpunkten i fråga om de omedelbara riskerna vid hantering av olika ämnen och produkter ligger emellertid i arbetsmiljön och det är där man har anledning att vänta att ogynnsamma verkningar i första hand gör sig gällande. På arbetsplatsen är människan utsatt för fysiska förslitningsfaktorer och kemiska ämnen på ett sätt som ifråga om antalet ämnen och långvarig exponering genomsnittligt vida överstiger exponeringen utanför arbetet.

Om man har möjlighet att kontrollera exponeringen inom arbetsmiljöområdet torde man därigenom också kunna påverka exponeringen i miljön i övrigt. Om man t. ex. vill kontrollera effekten i form av ohälsa av giftiga kemiska ämnen, är det lättare att identifiera riskgrupper av individer som blir exponerade i sitt yrke. Dessutom är möjligheterna för kontroll av exponeringen bättre inom arbetsmiljön än i miljön i övrigt.

Arbetsmiljöutredningen framhåller i sitt betänkande SOU 1976:1-4 att en kartläggning av kemiska ämnen och produkter i arbetslivet behövs med hjälp av generella föreskrifter, som riktar sig mot samtliga producenter av ett visst slag av ämne eller produkt. Vidare bör arbetarskyddsmyndigheterna genom arbetsmiljölagen ges vida möjligheter att ingripa med krav på att en arbetsgivare eller annan näringsidkare skall ge upplysningar om eller föranstalta om undersökning av ämnen han använder eller framställer i sin verksamhet. Den dokumentationsverksamhet som bör bedrivas med stöd av lagen om hälso- och miljöfarliga varor kommer genom arbetsmiljöutredningens förslag att mer markerat anknyta även till arbetarskyddet.

På detta sätt finns alltså möjlighet att följa utvecklingen vad gäller introducerandet av nya riskfaktorer. Utnyttjandet av studier över samband mellan ohälsa och arbetsmiljö, dvs. yrkesepidemiologiska studier kommer också att ha stor betydelse, dels för att finna hittills oupptäckta samband mellan olika ämnen, produkter, fysiska miljöfaktorer och ohälsa, dels för att kontrollera effekten av gällande gränsvärden, nuvarande eliminations-teknik och andra kontrollsystem. Det är nödvändigt att söka etablera en mer systematiskt arbetande arbetsmiljöinriktad epidemiologi. Dess inriktning bör systematiskt ses över och dirigeras via toxikologisk kunskap och fortlöpande undersökningar av olika produkters förekomst i svensk industri eller kännedom om specifika industriprocessers utbredning.

För arbetarskyddets del, såväl inom arbetarskyddsstyrelsen som för arbetsmarknadens parter, är behoven av epidemiologiska undersökningar främst följande, nämligen

- för upptäckt av tidigare icke kända samband mellan arbetsmiljö och ohälsa
- som underlag för prioritering av åtgärder mot risker
- för kontroll av effekten av olika insatta åtgärder och försök till eliminering av skadliga faktorer
- som underlag för uppläggning av medicinsk rutin och tidig diagnostik t. ex. inom företagshälsovården.

23.4 Begreppen hälsa och sjukdom

Utredningens uppgift har varit att söka beskriva tillgänglig statistik eller annan information om sjukdom eller ohälsa av betydelse för att belysa samband mellan arbetsmiljö och ohälsa. När man skall diskutera vad som menas med sjukdom eller ohälsa måste man naturligtvis fråga sig vad hälsa är och vad som kan räknas som avvikelse från hälsa. Det finns en rad olika definitioner av hälsa av vilken ingen är invändningsfri eller allmänt accepterad. Den mest kända är Världshälsoorganisationens (WHO): "Hälsa är ett tillstånd av fullständigt fysiskt, psykiskt och socialt välbefinnande och inte endast frånvaron av sjukdom eller svaghet". Denna definition har

kritiserats främst på grund av sin abstrakta och allmänna karaktär, men den har också uppenbara förtjänster. En förtjänst är att hälsotillståndet relateras till varje individ och skall värderas utifrån individen och en annan är att definitionen för in tre sinsemellan likvärdiga variabler, nämligen fysiskt, psykiskt och socialt välbefinnande, som alla måste beaktas för att en person skall betraktas som fullt frisk.

Problemen är emellertid stora när man skall söka beskriva vad dessa begrepp betyder. Man kan anta att individen, den praktiserande läkaren och samhället delvis ser olika på hälsa. För individen kan hälsa vara att "känna sig bra" eller frånvaro av besvär; för läkaren kan det vara frånvaro av registrerbar sjukdom och för samhället sammanhänger kanhända hälsa med individens möjlighet att fullgöra sin sociala roll. Svårigheten att definiera hälsa bör inte underskattas, eftersom den leder till klara problem när det gäller att mäta hälsotillståndet hos befolkningen. Det finns en rad olika mått på hälsa och sjukdom som används inom sjukvården och inom den vetenskapliga forskningen. Dödlighet utgör ett sådant mått som kan beräknas med god precision. Problemet med att mäta ohälsa är större eftersom det ofta rör sig om svårämbara förlopp som inte nödvändigtvis behöver vara objektivt påvisbara, utan också kan gälla subjektivt upplevda besvär av t. ex. lukt, buller eller med arbetet i stort.

När det gäller medicinskt påvisbara effekter strävar man i epidemiologisk forskning liksom i all annan forskning att finna samband av mera generell giltighet. Det innebär att man är nödsakad att ordna sina iakttagelser. För sjuklighetens del kan detta ske genom att sammanfatta symtom i sjukdomsbilder och diagnoser.

Att ställa diagnos är i kliniska sammanhang oftast en nödvändig procedur. Ibland nödgas läkaren av brist på information att nöja sig med att registrera symtombilder. Kriterierna för en specifik diagnos skall också helst kunna nogra preciseras. De största svårigheterna finns inte oväntat vad gäller psykiska sjukdomar. Redan vid de klassiska psykoserna såsom t. ex. schizofreni är sjukdomsbilderna växlande och gränfallen talrika. Svårigheterna ökar ju mer oklara och diffusa sjukdomsbilderna är. Särskilt besvärlig är den flytande övergången till "normalt". Man finner därför att frekvensen psykiskt sjuka skiftar starkt i olika undersökningar och olika länder, vilket troligen mindre beror på skillnader mellan de undersökta populationerna än på skillnader i tillvägagångssätt, klassificering och värderingar.

Andra sätt än genom en av läkare satt diagnos söka ange ett sjukdomstillstånd utgörs t. ex. av förekomst av arbetsfrånvaro, sjukskrivning, viss medicinkonsumtion eller viss sjukvårdskonsumtion. Sådana mått kan användas för att kringgå en del svårigheter som kliniska beskrivningar kan medföra. Om t. ex. arbetsfrånvaro används som indikator på sjukdom erhålls samtidigt ett mått på konsekvenserna. Trots att arbetsfrånvaro kan ses som ett mer objektivt mått än att individen har ett visst symtom, så har även det vissa svagheter. Faktorer som kan påverka arbetsfrånvarons omfattning kan t. ex. vara sjukförsäkringsförmåner och individens attityder till sitt arbete och sin hälsa. Tolkningen av sådana indirekta mått försvåras av att de kan vara uttryck för en lång rad olika omständigheter såväl hos individen själv, som i hans arbetsmiljö eller i samhället i stort.

Ett annat sätt att mäta ohälsa är att genom intervjuer inhämta uppgifter

om hälsotillstånd. Den information om hälsotillståndet man kan inhämta på detta sätt är begränsad till sådana problem som individen själv är medveten om och villig att meddela intervjuaren. Med intervjuer kan man dock inhämta ett flertal data på avvikelser från ett normalt hälsotillstånd. Exponering för buller, klimat, stress eller andra belastningsfaktorer kan ge upphov till t. ex. sömnsvårighet, svårigheter vid olika aktiviteter såsom samtal eller olika slag av arbeten. Dessa problem kan tillsammans med andra sociala och socialpsykologiska störningar ge upphov till s. k. störningsreaktioner av olika slag hos olika individer. Störningar definierade på detta sätt ger subjektiva reaktioner, som inte är direkt objektivt mätbara, utan måste lämpligen inhämtas med hjälp av intervju- och enkätmetodik. Också rent kliniska sjukdomar som kroniska bronkiter, hjärt-kärlsjukdomar och andra kan diagnostiseras med fullt acceptabel säkerhet genom intervjuer och enkäter.

Vad gäller kvaliteten på de data som finns registrerade i olika ohälsoregister i Sverige finns det anledning att anta att sjukligheten är mer noggrant registrerad och att uppgifterna är av bättre kvalitet än i de flesta andra länder. Detta beror bl. a. på att Sverige har en relativt homogen befolkning jämfört med andra länder vilket gör det möjligt att vänta sig ungefär samma sjukdomspanorama i olika befolkningsgrupper. Hälsa- och sjukvården är vidare väl utbyggd och dessa faktorer liksom försäkringsväsendets utformning innebär att alla i stort sett borde ha samma chans att återfinnas med diagnos med samma säkerhet i olika ohälsoregister.

23.5 Exponering

Som tidigare nämnts utgör mätning av exponering ett problem. Man kan ställa en rad krav när det gäller data om exponering. Uppgift bör finnas dels om den mängd av ett ämne individen har exponerats för dels den tid han har exponerats för ämnet. Dessutom bör man ha tillgång till detaljerade uppgifter om använd mätteknik.

Ett stort antal exponeringssituationer existerar i arbetslivet och de är i regel synnerligen komplexa. Det beror på att det dels råder exponering samtidigt för ett flertal ämnen som vart och ett i sig kan vara farligt och som också kan samverka och/eller förstärka varandras effekter, dels att det förelegat exponering för olika ämnen under olika tidsperioder i arbetstagarens liv. Det senare kan gälla såväl varierande arbets- och produktutformning under olika tidsperioder på ett företag som den enskildes byte av arbete under årens lopp. I denna växling av arbetsuppgifter kan ingå antingen byte av arbetsgivare inom samma yrkesområde eller totalt byte av yrke från en period till en annan.

Både exponeringstid och exponeringsnivå kan vara avgörande för om sjuklighet kan uppstå eller inte. För vissa faktorer t. ex. mycket giftiga ämnen eller impulsljud kan vissa toppvärden vara bestämmande. För andra miljöfaktorer är exponeringstidens längd avgörande.

Till detta kommer att många effekter i form av sjukdom, vilka förekommer i arbetsmiljösammanhang, uppkommer först lång tid efter den aktuella exponeringen. En korrekt exponeringsbeskrivning kan därför behöva omfatta

en mycket stor del av individens liv, inte minst i yngre åldrar.

Tidigare har mätningar av rådande exponeringsförhållanden endast skett i mycket ringa utsträckning. Detta beror på ett flertal orsaker såsom att man inte var medveten om olika ämnens farlighet och därför inte ansåg det behövt att göra mätningar, att de mätmetoder som funnits varit ofulländade samt svårigheten att individrelatera sådana mätningar.

De exponeringar, som t. ex. lett till cancersjukdomar idag, skedde troligen under en tidsperiod när i regel inga mätningar företogs. För att idag kunna finna något mått på exponeringen kan man göra interna gradering inom en produktionsenhet med utgångspunkt bl. a. från personers placering vid maskiner och i lokaler. I och med det har man emellertid stora svårigheter att vid en analys av eventuell översjuklighet och dess orsaker sammanföra exponerade grupper från olika produktionsenheter.

I vissa fall kan man uppskatta exponeringens omfattning genom erhållna beskrivningar av andra akuta symtom än de man söker – symtom om vilka man vet vid vilka exponeringsnivåer de uppträder. Om man t. ex. vet att personer som arbetade med vinylklorid på 40-talet drabbades av akut medvetlöshet kan man uppskatta vinylkloridexpositionen till att ha legat på nivåer av 10 000–20 000 ppm¹ eftersom medvetlöshet uppträder först vid dessa halter. I åter andra fall kan man tänka sig att utföra modellförsök, vilka imiterar gårdagens arbetsmiljö och därigenom tillåter uppskattning av då rådande exponeringsförhållanden.

– Sammanfattningsvis är det alltså mycket svårt att finna exponeringsdata som är så goda som man skulle önska, när man vill ställa dagens sjukdomsförekomst mot tidigare exponering. Inte sällan blir angivet yrke i stort eller anställning i bestämt företag inom en specificerad produktionsenhet de enda exponeringsuppgifter som är tillgängliga. Dessutom innehåller register med exponeringsdata oftast endast en uppgift om individens nuvarande yrke eller sysselsättning.

Tillräckligt djupgående studieuppläggningar i vad avser tidigare exponering kan erfordra mycket stora resurser. Exempelvis kan man med hjälp av gamla personallistor söka återfinna alla som arbetat i ett företag under ett visst antal år. Genom att utreda vem som stått vid en viss maskin kan man sedan inom gruppen internt gradera mängd av exponering. Ett svårt problem är att återfinna den personal som slutat på företagen särskilt som personalregistren inte sällan rensas med avseende på avgången personal.

Studier av detta slag kräver så stora resurser att de måste begränsas till visst antal situationer. I ett stort antal fall torde man istället få nöja sig med mindre exakta exponeringsvariabler därför att frågeställningen trots allt är mycket angelägen. Det måste därför övervägas om inte i vissa situationer ganska generella eller t. o. m. indirekta mått på eller uttryck för exponeringssituationer kan rättfärdiga avstämning mot register över sjuklighet. Detta gäller under förutsättning att sådant arbete kan ske med en begränsad resursinsats.

23.6 Metodproblem

Det torde i vissa fall vara av värde att utnyttja redan befintliga informationskällor om sjuklighet i en strävan att stegvis söka sig in mot nya, tidigare

¹ Parts per million.

ej identifierade sambandssituationer.

Förekomsten av allmänna register som omfattar en stor grupp exponerade personer kan i bästa fall innebära en god möjlighet att påvisa även en relativt obetydlig effekt. Kvaliteten och detaljeringsgraden på de medicinska uppgifterna är här av central betydelse. Vaga eller sammanfattande uppgifter om sjuklighet omöjliggör i de flesta fall ett utnyttjande av dessa register för studier om samband mellan exponering och sjuklighet. I stället får man nöja sig med mera speciella register, t. ex. inom företag, som innehåller detaljerade uppgifter för såväl sjuklighet som exponering. I vissa fall är emellertid dessa material för små för att medge att man mer exakt anger effektens storlek, utan man får i allmänhet nöja sig med att konstatera att en effekt föreligger.

I många fall är de exponerade grupperna i Sverige så små att inte ens en sammanslagning av alla i landet exponerade för en viss substans ger en tillräckligt stor population för att tillåta säkra slutsatser och samband. Epidemiologisk information från andra länder och toxikologiska data måste därför också noga följas och värderas.

När det gäller att kunna dra slutsatser av skillnader i ohälsorisker mellan olika grupper av exponerade respektive icke exponerade i ett ohälsoregister bör påpekas att den arbetande befolkningen troligen utgör en utvald grupp, då den sjukaste delen av befolkningen inte är arbetsför. Möjligheten att undersöka relationer mellan riskexponering och närvaro i ett ohälsoregister växlar dessutom starkt med olika ohälsoregisters karaktär. Speciellt svårt torde det vara att dra några slutsatser från t. ex. register över mental hälsa eftersom de yngre personerna där sällan eller aldrig haft något yrke under en längre tid och följaktligen inte blivit exponerade för sådana agens som utgör riskfaktorer. Uppgifterna om såväl sjukligheten som exponeringen bör också bedömas med hänsyn till möjligheten av att de kan anges på olika sätt inom olika yrkesgrupper. Här kan bl. a. hänvisas till den diskussion om svårigheterna att ange och klassificera yrkesuppgifter som finns i avsnitt 15.4. Det finns troligen också en tendens att man vid angivande av yrke föredrar att ge en yrkesbeteckning med ett visst social anseende. Det innebär att icke exponerade yrkesgrupper "belastas" med sjuklighet som rätteligen borde hänföras till den exponerade gruppen. Detta leder till att möjligheten att finna viss översjuklighet i en exponerad grupp försvagas.

Ett annat problem utgörs av att ej redovisade faktorer, som t. ex. rökning, alkoholmissbruk etc. kan förekomma tillsammans med den misstänkta exponeringen, vilket kan försvåra utredningen om ett samband med sjuklighet. Ibland kan det finnas anledning att misstänka kombinationseffekter mellan sådana exponeringar och agens i arbetslivet.

23.7 Olika sätt att belysa samband arbetsmiljö och ohälsa

Informationen i olika sjuklighetsregister kan i princip användas på två olika sätt, nämligen som underlag för att upptäcka misstänkta samband samt för att testa sådana samband.

När det gäller att finna hittills ej upptäckta samband mellan arbetsmiljö och ohälsa har detta oftast tillgått så att en enskild forskare efter t. ex. litteraturstudier funnit en fråga intressant, att man uppmärksammat ett antal

patienter med likartad sjukdomsbild och yrkesbakgrund eller att ett visst ämnes kemiska struktur har inbjudit till misstankar om önskad biologisk effekt.

Ett alternativt sätt att finna hittills ej upptäckta samband skulle kunna vara att utnyttja registren för en aktiv sökprocess avsedd att upptäcka avvikande sjukdomsmönster hos olika grupper såsom de registrerats i olika register, t. ex. genom samkörning av olika ADB-baserade register. Sådana görs också i en rad andra länder, som har väsentligt sämre förutsättningar med hänsyn till kvaliteten på de register, som där finns.

I decennier har t. ex. i England och Wales med jämna mellanrum utgivits en yrkesuppdelad dödlighetsstatistik. Den har föranlett en hel del vidareutredningar, men i stort sett fått en mera begränsad praktisk betydelse på grund av att ingen tagit vara på och fört vissa intressanta frågor till vidare utredning.

I en nyligen publicerad amerikansk rapport¹ har ett likartat förfaringsätt använts på information från den så kallade American Cancer Survey, vilken jämförts med demografiska och socialekonomiska karaktäristika för de boendeorter där cancerfallen samlats in. Resultaten förefaller ge en god utgångspunkt för fortsatt arbete. Likartade tankar i Sverige har lett till projektutformningar dels från cancerregistret hos socialstyrelsen, dels från strålningsbiologiska institutionen vid Stockholms universitet. I båda fallen är avsikten att komplettera befintlig medicinsk information – i detta fall cancersjuklighet – med information om tidigare yrken och sysselsättningar samt bostadsort.

Det bör påpekas att den nu relaterade möjligheten att eventuellt utnyttja olika register för att finna hittills oupptäckta samband mellan arbetsmiljö och ohälsa endast kan utnyttjas som sökrutin för att indikera översjuklighet eller överdödlighet inom vissa yrken eller sysselsättningar. Fördjupade studier måste sedan göras innan några orsakssamband kan fastställas. Detta kan innebära förnyade studier inom ramen för registret eller också kan studier med delvis andra utgångsdata än de som finns i registret behövas, dvs. mer traditionellt uppbyggda studier kan behöva startas. Metoder för sådana studier diskuteras i det följande.

Om en bestämd misstanke råder om ett samband mellan någon faktor i arbetsmiljön och ohälsa kan detta undersökas på två sätt. Det ena är att man betraktar informationen i registret som den biologiska effektvariabel mot vilken man vill ställa den misstänkta exponeringen för att se om denna försakat en förhöjd sjuklighet i något avseende. Arbetet kan i dessa fall utgå från de i ett register angivna sjukdomsfallen och föranleda ett sökande efter exponeringskaraktäristika bland de insjuknade. Sedan på motsvarande sätt exponeringskaraktäristika framtagits för en jämförbar grupp av icke insjuknade kan man statistiskt undersöka om skillnader föreligger i exponeringshänseende mellan grupperna. Två krav kan i detta fall ställas på registerinformationen. Dels måste informationen vara korrekt dvs. diagnoserna vara de rätta, dels måste man kunna identifiera den enskilda personen så att forskaren kan söka sig tillbaka till den insjuknades exponeringshistorik. Eventuella uppgifter i registret om yrke och bostadsort vid sjukdoms- eller dödstillfället torde i en undersökning av detta slag ge alltför vaga uppgifter för att tillåta säkra slutsatser om samband mellan arbete

¹ Hoover A et al: Science, 19 sept. 1975.

och sjukdomen i fråga.

Man kan också utgå från en känd, väldefinierad grupp människor, vars exponering i nuet eller det förgångna är känd och väl beskriven. Det är alltså exponeringen för det misstänkta ämnet som karaktäriserar den grupp vars dödlighet eller sjuklighet i olika avseenden man med registrens hjälp vill beskriva. Därefter söker man efter de olika personerna i olika register om sjuklighet. Även här måste registren tillåta att man kan återfinna de enskilda individerna. Personnummer är då ett lämpligt identifieringsbegrepp. När gruppens sjuklighet söks i registren måste alltså stora krav ställas på registrens personnummersäkerhet.

Självfallet är det även här av vikt att sjukdomsregistreringen är adekvat såväl till omfattning – täckningsgrad – som till diagnos. Då emellertid samma informationskälla används för att beskriva en jämförelsegrupps sjuklighet behöver inte brister i dessa avseenden leda till direkta felslut men försvagar möjligheten att med registrets hjälp besvara den uppställda frågan om samband med exponering föreligger. Uppgifter om yrke, bostadsort etc. blir här helt ointressanta då exponeringsvariabeln ju redan beskrivits på annat sätt. Däremot kan naturligtvis information behövas om vårdande sjukhus etc. för ytterligare studier i journaldata för individerna i de studerade grupperna.

Genom att inhämta motsvarande sjuklighetsinformation i registret om en annan grupp människor som förutom just den aktuella expositionen är identisk med den beskrivna exponerade gruppen kan man få fram ett värde på vad som vore normalt att förvänta för gruppen. Ett alternativt sätt är att se hur sjuklighetsmönstret skulle se ut för den definierade gruppen om den vore identisk med ett jämförbart avsnitt av alla registrerade – dvs. svensken i allmänhet – eller invånaren i den avgränsade geografiska enheten i allmänhet. Om man emellertid studerar specifik sjuklighet, dvs. sådan sjuklighet som orsakas av ett enda agens (ämne) och som har en relativt speciell sjukdomsbild behöver man ofta ingen jämförelsegrupp utan man är mest intresserad av sambandet mellan exponeringens omfattning och sjukdomsfrekvensen (t. ex. vinylklorid – leverangiosarkom, kvarts-silikos).

Vid undersökningar av ospecifik yrkessjukdom, dvs. en mer eller mindre väl definierbar sjukdomsbild, som kan bero på såväl flera olika slag av exponeringar såväl inom arbetsmiljön som i miljön totalt, blir det nödvändigt med en väl utvald jämförelsegrupp för att kunna avläsa effekten av den arbetsmiljöbetingade exponeringen. Denna ospecifika yrkessjukdom kan exemplifieras med lungcancer, en sjukdom som kan uppkomma bl. a. efter exponering för radondöttrar eller för metallföreningar såsom arsenik och kromat, men som också kan drabba personer i helt "rena" miljöer, dock då vanligtvis rökare. Den ospecifika yrkessjukligheten torde i framtiden tilldra sig det största intresset och kan misstänkas vara att återfinna inom exempelvis cancersjukdomarna, tillstånd av degenerativ natur i rörelseapparat, bland hudsjukdomarna och sannolikt i viss mån också inom mentalthälsoområdet.

Gemensamt för de båda arbetsformerna i detta tillvägagångssätt, där registerinformation utnyttjas som effektvariabel, är att en bestämd misstanke redan föreligger och att en hypotes uppställts om att samband råder. Likaså är det klart att man vid dessa undersökningar endast är intresserad av register

med sjukvårdsorienterad information och att andra uppgifter i sådana register som t. ex. om exponering är av underordnat intresse. Det krav som behöver ställas när det gäller att använda register av detta slag är att man kan identifiera den enskilde individen.

23.8 Registrens formella tillgänglighet

Datalagen reglerar ADB-register som innehåller upplysningar som avser enskild person. Personregister är inte bara register som identifieras med hjälp av namn eller personnummer. Enligt förarbetena till datalagen föreligger ett personregister även om man angivit identiteten i form av t. ex. ett löpnummer, men vid sidan av det maskinella registret har tillgång till kodnyckel som medför att identiteten kan avslöjas.

Formellt beror tillgången till registren på dels tillstånd enligt datalagen (1973:189), dels tillstånd från registeransvarig. Dödsorsaksregistret betraktas dock ej som personregister i datalagens mening. För tillgång till detta krävs endast tillstånd från SCB i egenskap av registerförare. Samkörning av uppgifter ur dödsorsaksregistret med uppgifter ur personregister kräver dock tillstånd enligt datalagen.

Tillstånd enligt datalagen krävs för personregister om bearbetning av detta ej täcks av det fastslagna ändamålet i det tillstånd som lämnats den registeransvarige. För samkörning krävs alltid tillstånd.

Datalagen innehåller i 3 § viss förutsättning för att tillstånd skall meddelas. För information om bl. a. sjuk- och hälsovård gäller enligt 4 § att tillstånd får meddelas endast om den registeransvarige är myndighet som enligt lag eller författning har att föra sådant register. Om särskilda skäl föreligger kan dock annan meddelas tillstånd. Ibland krävs synnerliga skäl för att tillstånd skall kunna beviljas. Vetenskapliga och statistiska bearbetningar kan utgöra sådana skäl.

Sekretessbestämmelserna – som avser även annat än personregister – kan å andra sidan i och för sig hindra registeransvarig myndighet att medge tillgång till viss information. Sekretesslagens regler är generellt sett formellt inte tillämpliga myndigheter emellan, men sådant informationsutbyte mellan myndigheter anses dock i praktiken begränsat enligt samma principer. Enligt framlagt förslag till lag om allmänna handlingar kommer denna praxis att lagfästas. Statistiska centralbyrån har vid prövning av undantagen från sekretessen visat stor restriktivitet och har även ställt sig avvisande till så gott som allt utlämnande av primärmaterial till andra myndigheter.

Uppgifterna i flera av de i avsnitt 24 beskrivna registren, t. ex. folk- och bostadsräkningarna, har insamlats för statistiskt ändamål. Statistiksekretessen utgör hinder för utlämnande av sådant material på individnivå i forskningssammanhang.

Även om datainspektionen meddelat tillstånd till uttag av information från ett register eller samkörning av flera register innebär detta inte någon skyldighet för registeransvarig myndighet att tillhandahålla informationen. Den frågan avgör varje registeransvarig självständigt.

En förutsättning för att kunna upptäcka hittills icke kända samband mellan arbetsmiljö och ohälsa samt åtgärda detta bygger till stor del på att man

har tillgång till datorbaserad individrelaterad information. Utredningen anser att det är angeläget att man för forskningens och det praktiska arbetarskyddets del får tillgång till data av detta slag. För detta användningsområde kan man direkt visa på vilket sätt de insamlade uppgifterna används och vilka resultat som kan erhållas.

1.5
1.6
1.7
1.8
1.9
1.10
1.11
1.12
1.13
1.14
1.15
1.16
1.17
1.18
1.19
1.20
1.21
1.22
1.23
1.24
1.25
1.26
1.27
1.28
1.29
1.30
1.31
1.32
1.33
1.34
1.35
1.36
1.37
1.38
1.39
1.40
1.41
1.42
1.43
1.44
1.45
1.46
1.47
1.48
1.49
1.50
1.51
1.52
1.53
1.54
1.55
1.56
1.57
1.58
1.59
1.60
1.61
1.62
1.63
1.64
1.65
1.66
1.67
1.68
1.69
1.70
1.71
1.72
1.73
1.74
1.75
1.76
1.77
1.78
1.79
1.80
1.81
1.82
1.83
1.84
1.85
1.86
1.87
1.88
1.89
1.90
1.91
1.92
1.93
1.94
1.95
1.96
1.97
1.98
1.99
2.00

24 Informationskällor om ohälsa och exponering

I Sverige finns en rad ADB-baserade och manuella personregister som upprättats för forskningsändamål. Det gäller främst medicinsk forskning såsom forskning inom sjuk- och hälsovård. Ofta har registren upprättats för mycket speciella ändamål och möjligheterna att använda uppgifterna som informationsunderlag för åtgärder i arbetsmiljön är därför i många fall begränsade.

Endast ett register kan sägas vara uppbyggt speciellt för kontrollen av yrkessjukdom, nämligen pneumoconiosregistret (dammlungeregistret). Bland övriga register av intresse kan nämnas dödsorsaksregistret och cancerregistret samt patientregister från sjukhusens slutna vård, men flera register kan eventuellt utnyttjas för att belysa ohälsa/sjuklighet eller exponering. Man bör dock ha i åtanke att mycket få av registren från början har upprättats för sådana syften.

Registren kommer att behandlas mycket kortfattat. För en utförligare beskrivning av registren hänvisas till J. Thorssons rapport i Ds A 1976:3 under rubrikerna syfte, målgrupp, ohälsouppgifter resp. variabler.

24.1 Informationskällor om ohälsa

24.1.1 Dödlighet och dödsorsaker

Inom SCB finns två olika register som belyser dödligheten inom befolkningen. Fr. o. m. 1961 finns ett *dödsorsaksregister*, omfattande dödsfallen inom den kyrkobokförda befolkningen, lagrat på magnetband. Ett manuellt dödsbevisregister finns fr. o. m. 1951. Registret är underlag för den årliga dödsorsaksstatistiken och för regionala och longitudinella dödsorsaksredovisningar. Det används bl. a. för avregistrering av dödsfallen i andra register samt för uppföljning av riskpopulationer av olika slag där dödsorsaksuppgifter erfordras. Vid studiet av enskilda sjukdomar kan dödsfallsregistret utnyttjas som informationskälla och för selektering av dödsfall i viss sjukdom eller sjukdomsgrupp.

Dessutom finns ett *dödsfallsregister för studier av yrkesdödlighet m. m.* Registret omfattar samtliga avlidna under perioden 1961–1970, vilka ingick i folkräkningsbeståndet år 1960. Syftet med registret är att erhålla en databas för studiet av dödligheten med avseende på sådana variabler som endast är tillgängliga i folkräkningen. Registret innehåller dels samtliga i dödsor-

saksstatistiken tillgängliga uppgifter, dels folkräkningsuppgifter såsom yrke, näringren, sysselsättning, utbildning, hemort, nationalitet etc.

Information om dödlighet och dödsorsaker kan också erhållas ur vissa i fortsättningen nämnda informationskällor om ohälsa.

24.1.2 Sjuklighet

Patientstatistik baserad på utskrivningar från *kroppssjukhusens slutna vård* täcker f. n. drygt 70 % av alla utskrivningar eller mer än 700 000 vårdtillfällen per år. Statistiken produceras i samarbete mellan socialstyrelsen och sjukvårdens huvudmän. En försöksverksamhet inleddes år 1964 med målsättning att utveckla ett för lokal-, regional- och riksplanering lämpat statistiskt underlag. I andra hand kunde statistiken beräknas ge underlag för vissa undersökningar om befolkningens hälsotillstånd. Patientstatistiken är också ett medel för studium av sjukvårdskonsumtionen och förändringar i densamma. Statistiken bygger på vårdtillfällen avgränsade genom tidpunkt för in- och utskrivning. Ytterligare uppgifter utgörs bl. a. av nummer på patientens lokala försäkringskassa (för geografisk bestämning) och personnummer. Uppgift om ohälsa utgörs av diagnoser som specificeras enligt socialstyrelsens sjukdomsklassifikation. Förutom diagnoser avseende sjukdomar och skador genom yttre våld och förgiftning kan uppgift om skadornas yttre orsak anges.

Inom socialstyrelsen har bearbetningar gjorts där vårdtillfällena beskrivits med hänsyn till patientens ålder, kön, diagnos, kliniktyp etc. Enskilda forskare har bl. a. via s. k. forskarlistor gjort bearbetningar av materialet. Bl. a. har slutenvårdskonsumtionen per individ under en fyraårsperiod studerats. För läkemedelsbiverkningsforskningen har registret varit av stort värde.

Sedan 1962 har socialstyrelsen fört *patientstatistik avseende vårdtillfällen i slutna psykiatrisk vård*. Syfte och innehåll är i princip samma som i ovan nämnda patientstatistik från slutna kroppsvård. Emellertid finns endast en frivillig uppgift om personnummer varjämte diagnoserna är av en mer obestämmd karaktär.

Patientstatistiken är föremål för en utredning inom socialstyrelsen i ett projekt angående den framtida hälsostatistiken (HÄSST – hälso- och sjukvårdens statistikberedning). Man kommer att i denna utredning ta särskild hänsyn till de yrkesepidemiologiska aspekterna.

I Stockholms läns landstings sjukvårdsområde med omkring 1,5 miljoner invånare, finns sedan år 1968 ett *administrativt informationssystem för sjukvården*, som är uppbyggt enligt följande principer. I ett s. k. huvudregister lagras befolkningsdata per individ, dessutom i förekommande fall uppgifter motsvarande socialstyrelsens patientstatistik och uppgifter om röntgenundersökningar. Under detta register finns för varje sjukhus ett patientregister innehållande detaljerad information om patienter aktuella för vård. Efterhand överförs uppgifterna till ett historiskt register. Detta senare register används för att framställa statistik.

Huvudregistret består av fyra delar, nämligen en del med aktuella identitetsuppgifter om alla som bor i regionen (även yrke); en del med kritiska medicinska data, som t. ex. att patienten har diabetes; en del med uppgifter från tidigare slutna vård. Den fjärde delen innehåller uppgifter från eventuella

röntgenundersökningar. Registren används främst för administrativa ändamål, men har också använts för speciella statistiska sammanställningar.

Anmälan av nyupptäckta tumörer skall sedan år 1958 ske till socialstyrelsens *cancerregister*. Syftet med cancerregistret är att följa insjuknandefrekvenser, förändringar av dessa över tiden och geografiska olikheter. Dessutom tillhandahåller registret material för forskningsändamål.

Anmälan av nyupptäckta primära tumörer till registret är obligatorisk för läkare vid sjukhus beträffande patienter inom såväl öppen som sluten sjukvård. Dessutom skall varje tumör diagnosticerad av patolog eller cytolog anmälas oberoende av den kliniska anmälan. I 95 % av fallen baseras uppgifterna på anmälningar från både klinik och patolog. Registret kompletteras maskinellt varje år med dödsorsaksuppgifter med hjälp av SCB:s dödsorsaksregister.

Registret innehåller uppgifter om bl. a. personnummer, diagnos, lokalisering av den primära tumören samt den sjukens yrke eller sysselsättning samt namn på uppgiftslämnande inrättning. Diagnossäkerheten bedöms som god eftersom två uppgiftskällor utnyttjas. Uppgift om yrke baseras på sjukjournalens information och har visat sig vara mindre användbart. Även hemorsuppgifterna är ofta ofullständiga. Eftersom cancer framför allt uppträder i de högre åldrarna då patienten ofta är pensionär, är uppgift om yrke vid insjuknande i allmänhet av litet värde.

Medicinsk födelseregistrering inleddes år 1973 för att socialstyrelsen skulle få en bättre och mer differentierad redovisning av tillstånd under graviditeten, förlossningen och tiden närmast denna, vilka var av betydelse för moderns och barnets hälsa. Den utgör även underlag för bl. a. den perinatale mortalitetsredovisningen. Senare uppträdande störningar i barnets hälsotillstånd kan studeras mot denna information om hälsotillståndet som nyfödd. Registret omfattar samtliga förlossningar (drygt 100 000 per år).

En viktig aspekt när det gäller att undersöka ett ämnes farlighet är om ämnet kan ge upphov till skador på fostret under havandeskapstiden eller inverka genetiskt.

Socialstyrelsens *missbildningsregister* syftar till att tidigt upptäcka ökningar i frekvensen fosterskador för att få underlag för att identifiera fosterskadande faktorer. Rapportering av missbildningar sker från förlossningsavdelningar med nära tillgång till pediatrik sakkunskap.

Andra register från vilka information om nyföddas hälsotillstånd kan hämtas är läkemedelsbiverkningsregistret med information om läkemedelseffekter, statens bakteriologiska laboratoriums analyser beträffande förekomst av fenyketonuri och galaktosemi, cytogeniska centralregistret samt enskilda forskares register.

Inom allmänna försäkringen finns en rad register. Syftet med registren är att utgöra underlag bl. a. för riks försäkringsverkets (RFV) avgiftsberäkningar för en del av verkets officiella statistik och för handläggningen av enskilda försäkringsärenden.

Uppgifter angående sjukskrivning finns för åren 1956–1973 registrerade på s. k. försäkringskort (*F-kort*), som för varje försäkrad innehåller uppgift om yrke, adress, sjukpenningklass, ersatta sjukpenningdagar, diagnoser m. m. F-korten ger alltså för varje individ en samlad bild av alla sjukskrivningar. Från och med 1974 registreras uppgifter angående sjukskrivning

i ett dataregister. Dock registreras ej diagnos. Registret kommer endast att innehålla uppgifter för de tre senaste sjukskrivningsåren. Detta *sjukförsäkringsregister* är ett administrativt register för allmänna sjukförsäkringen. *Sjukfallsstatistikregistret* är ett utdrag från sjukförsäkringsregistret och omfattar alla sjukpenningfall för personer födda den 5, 15 eller 25 samt samtliga fall av föräldrapenning, frivillig sjukpenning och ersättningsfall för vård av barn.

Statistikregistret används för riks-försäkringsverkets statistik om obligatorisk sjukförsäkring m. m. Förutom vissa identitetsuppgifter, bl. a. personnummer, innehåller registret uppgift om sjukpenninggrundande inkomst och alla avslutade ersatta sjukperioder. Uppgift om diagnos finns ej.

Inom riks-försäkringsverket finns också *register över nybeviljade förtidspensioner/sjukbidrag och invaliditetsersättningar*. Registrets syfte är att följa utvecklingen av antal förtidspensionärer och studera beviljande-, rehabiliterings- och dödlighetsfrekvenser. Registret innehåller bl. a. personnummer och diagnos enligt socialstyrelsens klassifikation.

Det svenska *tvillingregistret* omfattar i Sverige födda likkönade tvillingar och består egentligen av två register. Det första innehåller ca 10 000 tvillingpar födda under åren 1886–1926 medan det andra innehåller 26 500 tvillingpar födda mellan åren 1926–1957.

Syftet med det första tvillingregistret var i första hand att studera dödligheten uppdelad på skilda sjukdomar inom par som är olika utsatta för olika omgivningshygieniska faktorer, i första hand rökning. Det andra registret innehåller också data som gör det möjligt att utvärdera individernas anpassning till förändringar i miljön samt studera omgivningens effekter på människans hälsotillstånd.

Pneumoconiosregistret handhas av arbetarskyddsstyrelsen och syftar till att ge upplysning om sambandet mellan förekomsten av vissa aerosoler (damm) i luften på arbetsplatsen och utvecklingen av dammlunga (pneumoconios) bland exponerade personer till ledning för arbetarskydd och forskning.

Registret består av en exponeringsdel och en falldel. Exponeringsdelen omfattar uppgifter om exponerade personers kön, ålder, arbetsnamnes och vissa medicinska data, vilka inhämtas vid en årlig medicinsk pneumoconioskontroll. Falldelen består av riks-försäkringsverkets uppgifter om den medicinska utvecklingen hos de fall som anmäls (anmäls) enligt yrkeskadeförsäkringen.

Registret har främst använts som kontroll, dvs. kända pneumoconiosrisker kan följas med hänsyn till den aktuella sjukligheten. Planer föreligger emellertid att förbättra kännedomen om den exponerade gruppen.

Enligt 52 § *arbetarskyddslagen* har läkare, som i sin verksamhet får kännedom om sjukdom, som kan ha samband med arbetet, skyldighet att göra anmälan till tillsynsmyndigheten. Syftet med den nya bestämmelsen är att tillföra arbetarskyddet den information om sjukdomsframkallande faktorer i arbetsmiljön som läkarna i sin verksamhet får kännedom om. Anmälan enligt 52 § skall innehålla uppgift om a) sjukdom, symtom eller besvär, b) misstänkt arbetsmiljö eller arbetsmiljöfaktor, c) antal individer som misstanken grundar sig på, d) övriga omständigheter på vilka misstanken grundas samt e) i de fall där misstanken gäller förhållanden vid ett bestämt ar-

betsställe, arbetsställets och arbetsgivarens namn och adress.

Arbetsarkivstyrelsen har nyligen utkommit med tillämpningsföreskrifter för anmälan enligt 52 §. Registret är sålunda under uppbyggnad och idag (jan. år 1976) har ca 90 anmälningar inkommit.

Företagshälsovården har sedan början på 50-talen vuxit fram i Sverige och omfattar i dag ca 20 % av alla arbetande (gäller företagshälsovård med såväl teknisk som medicinsk del). Inom företagshälsovården har uppgifter från verksamheten systematiserats för den egna enhetens behov.

Uppgifter finns samlade om såväl ohälsa som exponering. Ohälsouppgifter finns dels i form av diagnosuppgifter dels uppgifter om sjukfrånvaro. De flesta register är manuella. Inom *Bygghälsan* finns dock ett ADB-system, som i anslutning till hälsundersökningar lagrar viss information om vederbörandes exponering, uppgifter om subjektivt upplevda besvär, vissa laboratorieprover samt eventuellt satta diagnoser. Hittills gjorda bearbetningar av registret har syftat till att för olika "besvär" upptäcka förhöjda förekomster hos olika sysselsättningsgrupper. Sådana upptäckter har initierat speciella undersökningar som nu pågår. Registrets informationsmöjlighet har hittills utnyttjats i begränsad omfattning.

24.1.3 *Subjektivt upplevda symtom*

De effekter som en exponering kan ge upphov till hos en individ eller grupp av individer kan vara av olika slag från medicinskt påvisbara hälsorisker till en försämrad trivsel. Subjektivt upplevda besvär kan som nämnts studeras med hjälp av intervju- och enkätteknik. I det följande skall såväl en del register som undersökningar av engångskaraktär nämnas.

SCB:s *levnadsnivåundersökningar* syftar till att fortlöpande belysa fördelningen och utvecklingen av centrala välfärdskomponenter. Fr. o. m. år 1976 omfattar undersökningen välfärdskomponenterna hälsa, utbildning, sysselsättning, ekonomi, boende, sociala relationer och fritid. Undersökningarna omfattar ett representativt urval av Sveriges befolkning i åldrarna 16–74 år. Varje kvartal genomförs ca 3 000 intervjuer som sedan sammanställs till årsresultat. Institutet för Social Forskning har år 1974 gjort en upprepning av 1968 års levnadsnivåundersökning inom låginkomstutredningen.

Olika branschundersökningar finns som belyser dels exponering dels subjektiva besvär. Exempel på sådana undersökningar är t. ex. *LO:s enkät* som sedan följts upp inom vissa branscher samt de pågående *enkäterna inom TCO och SACO-SR* om medlemmarnas arbetsmiljöer.

24.1.4 *Övriga informationskällor*

Utöver de redan uppräknade informationskällorna kan nämnas andra som också kan användas för att belysa ohälsa. Så finns t. ex. *statistik gällande öppen sjukvård* inom vissa områden. Ett *tuberkulosregister* finns vid riksföreningen för hjärt- och lungsjuka. Som ett led i ett WHO-initierat kontrollprogram för hjärtkärlsjukdomar startades i Göteborg år 1968 ett *infarktregister*. Infarktregister finns nu även i Malmö, Uppsala, Falun, Gävle och Böden. Statens medicinska forskningsråds planeringsgrupp för preventiv kardiologi samordnar verksamheten. Även uppgifter från de medicinska och

psykologiska undersökningarna vid *militär inskrivning* kan användas. De militära myndigheterna är dock ytterst restriktiva när det gäller att lämna ut materialet. Bland de övriga källor kan nämnas *hälsoundersökningar* i vissa sjukvårdsområden, *hälsokontroller av fyraåringar* samt uppgifter som insamlats vid *speciella undersökningar* såsom t. ex. inom jordbruket (Jordbrukets socialmedicin, Lund).

24.2 Informationskällor om exponering

I det följande kommer några register med uppgifter som kan användas som mått på exponering att presenteras. Eftersom de sjukdomsalstrande exponeringarna ofta ligger långt tillbaka i tiden är det emellertid svårt att finna lämpliga exponeringsdata. Inte sällan blir angivet yrke eller anställning i ett bestämt företag de enda exponeringsuppgifter som är tillgängliga.

Folk- och bostadsräkningarna (FoB) är totalundersökningar och genomförs vart femte år i syfte att insamla uppgifter som är av betydelse för analys och planering inom ett flertal områden. Bland de uppgifter som inhämtas kan nämnas yrke, arbetsplats, förvärvsarbetets omfattning och näringgren.

Registret över femtondefödda (RFF) inom SCB lades upp första gången utifrån 1950 års folkräkning. Förutom uppgifter från 1950 års folkräkning innehåller registret för åren 1951–1959 uppgifter från inkomststatistiken och befolkningsstatistiken. Uppgifterna finns lagrade på kort. År 1960 lades ett nytt RFF upp med 1960 års folk- och bostadsräkning som bas. Detta register uppdaterades t. o. m. år 1967. Informationen finns lagrad på magnetband. I detta register finns bl. a. uppgifter om yrke och arbetsplats. Syftet med RFF är bl. a. att möjliggöra longitudinella studier på individnivå.

Miniatyrpopulationen vid SCB utgörs av ett antal delurval från olika register. Urvalen som inte är sammanförda i ett register består av femtondefödda individer samt familjemedlemmar till femtondefödda huvudmän. Populationen skall användas för statistikproduktion i form av analyserande tillståndsbeskrivningar av demografiska, sociala, utbildnings-, ekonomiska och arbetsmarknadsförhållanden.

Uppgifter om individbunden exponering under lång tid finns t. ex. för *bly- och arsenikarbetare* inom Rönnskärsverken liksom strålskyddsinstitutets register över *personal i radiologiskt arbete* innehållande bl. a. information om blodbild. Även inom Atomenergi finns ett exponeringsregister om *joniserande strålning*. Inom företagshälsovården finns också en rad mätningar av exponeringar av olika slag.

Exempel på beskrivning om exponering relaterad till lokalisation kommer att samlas inom *Miljövårdens informationssystem*. Miljövårdens informationssystem (MI) används som samlingsbeteckning för insamling, bearbetning och lagring av information som rör miljöpåverkande faktorer och miljöförhållanden. Arbetet med MI siktar till att underlätta informationsbehandlingen vid myndigheter med miljökontrollerande verksamhet och bidra till rationell lagring och bearbetning av information om framför allt miljöfaktorer.

Arbetet med MI är ännu till stor del på planeringsstadiet. Försöksverksamhet bedrivs eller planeras under år 1976 med information om miljö-

föreanade anläggningar och utsläpp från dem, information som provtagnings- och analysverksamhet i livsmedelskontrollen, information om hantering av kemiskt avfall och information om pågående miljövårdsforskning. Senare under 70-talet planeras bl. a. försöksverksamhet med information om arbetsmiljön med en arbetsställeregistrering som bas. Av speciellt intresse för att belysa exponeringen inom arbetsmiljön är ett förslag som är framlagt om ADB-stöd för yrkeshygieniska mätningar.

24.3 Informationskällor om totalbefolkningen

För att upprätta register över riskgrupper och vid uppdatering och kontroll av redan inrättade register behövs information från aktuella personregister.

Länsstyrelsen vid Stockholms län för det s. k. *riksaviseringsbandet*, som används för aktualisering av folkbokföringsregister på regional nivå, samt totalregister både på den offentliga och privata sektorn. Riksaviseringsregistret omfattar förändringar i totalbefolkningen och innehåller uppgifter om födelser, dödsfall och flyttningar.

Vid länsstyrelsen i Stockholms län förs också det s. k. *samlingsregistret* som i praktiken utgör det register för samordnad person- och adressaktualisering (SPAR) som datainspektionen föreslagit skall inrättas. Detta register innehåller grundläggande personuppgifter för totalbefolkningen.

Registret över totalbefolkningen (RTB) inom SCB är en kopia av länsstyrelsens personregister. RTB har funnits sedan år 1968 och innehåller samtliga i landet kyrkobokförda personer. Registret uppdateras genom uppgifter från länsstyrelsernas personregister om t. ex. födelse, dödsfall, civilstånds- och adressändringar. RTB används bl. a. för att framställa befolknings- och inkomststatistik, uppdatering av andra register inom SCB samt som urvalsram.

24.4 Utnyttjande av befintliga register

De register med uppgifter om exponering och hälsoeffekter som beskrivits ovan har inrättats med ett annat primärt syfte än att ligga till grund för undersökningar kring sambanden arbetsmiljö och ohälsa. Några av registren har emellertid utnyttjats med detta syfte och vissa synpunkter på registrens användbarhet skall här framföras.

Register som ej är ADB-baserade torde endast kunna komma att användas som informationskällor vid specifikt utformade studier som skall besvara frågeställningar om misstänkt farlighet hos ett ämne. Detta gäller t. ex. huvuddelen av de register som finns eller kommer att byggas upp inom företagshälsovården. Sådana register ger redan idag och kommer i framtiden att ge mycket värdefull information om såväl sjuklighet som exponering. Arbetsmiljöutredningen föreslår i sitt betänkande (SOU 1976:1-4) att företagen själva i första hand skall kunna tillhandahålla de resurser som är nödvändiga för en modern miljökontroll och för övervakning av de anställdas förhållanden från säkerhets-, hälso- och anpassningssynpunkt.

Arbetsmiljöutredningen konstaterar också att ett viktigt led när det gäller att påvisa sambandet mellan yrke och arbetsmiljöbetingad sjukdom är en rätt upplagd registrering av tillståndet eller konstaterad översjuklighet hos

vissa yrkesgrupper i relation till deras arbetsmiljö. Framför allt behöver arbetarskyddsstyrelsen utarbeta regler för hur man tar hand om data som kommer fram vid läkarundersökningar vid medicinsk kartläggning av områden med särskilda yrkesrisker. Bemyndigandet för arbetarskyddsmyndigheten skall också inbegripa en möjlighet att bestämma om skyldighet att föra register i samband med undersökningarna och lämna uppgift till tillsynsmyndighet. Det är i detta sammanhang viktigt att kontinuiteten säkras i lokalt förvarad information och att man vid företagsnedläggelser har möjlighet att ta till vara sådan information.

När det gäller att utnyttja redan befintliga register om ohälsa finns flera av intresse. De register, som framför allt bör komma ifråga är SCB:s dödsorsaksregister och socialstyrelsens cancer- och missbildningsregister.

Ingen kan idag svara på hur stor del av vår totala dödlighet som kan hänföras till arbetslivets belastningsfaktorer. Den främsta källan för sådan information är för närvarande SCB:s dödsorsaksregister. Utvecklingsarbete pågår inom SCB för att komplettera denna dödsorsaksinformation med uppgifter om yrke etc. Här liksom för motsvarande komplettering av cancerregistret utgör folk- och bostadsräkningsuppgifter – framför allt de från år 1960 – den viktigaste informationskällan under förutsättning att föreliggande sekretessproblem kan lösas.

Diagnosuppgifterna i dödsorsaksregistreringen kan i viss utsträckning vara osäker. Dödsbevisen utfärdas efter obduktion eller på basis av läkarens kännedom om den dödes sjukdomshistoria. Förekomsten av obduktioner varierar dock mellan olika delar av landet vilket kan medföra att variationer kan föreligga i diagnosernas exakthet. I Nyköping genomförs dock för hela polisdistriktet om ca 90 000 invånare en ingående – praktiskt taget rättmedicinsk – obduktion på alla avlidna. Då området innehåller såväl tung järnindustri i Oxelösund, normal verkstads- och kemisk industri i Nyköping, atomenergianläggningar i Studsvik som typisk landsbygd i andra delar av upptagningsområdet torde här erbjudas en unik möjlighet att följa det totala dödsorsaks panoramat i sådana undergrupper av befolkningen.

Ett annat betydelsefullt område i detta avseende utgör Malmö-området, där en ytterst omfattande och heltäckande obduktionsverksamhet lett till upptäckter av flera cancerfall än i någon annan landsdel. Undersökningar av exponeringsförhållanden för de insjuknade i bestämda – framför allt relativt ovanliga – diagnoser torde ingenstans kunna utföras med sådan noggrannhet som i detta upptagningsområde. På grund av den osedvanligt fullständiga upptäcktsgraden av dessa sjukdomar i Malmö-området planeras en inventering av eventuell arbetsexponering hos de med diagnosen mesoteliom i lungsäck och bukhåla.

För studiet av yrkesrelaterad cancer bör i framtiden uppmärksammas de regionala cancerregister som är under uppbyggnad vid så kallade onkologiska kliniker. Betydligt mer detaljerad information om de enskilda fallen torde kunna insamlas på denna regionala nivå än i det centrala landsomfattande registret. Sannolikt kan också regionala särdrag i industriell produktion följas närmare i vad avser eventuella biologiska effekter under sådana lokala förhållanden.

I regel vore det önskvärt att få information om sjukdomar på ett tidigare stadium. Vissa slag av effekter kan man dock inte belysa förrän efter lång.

tid från exponeringstillfället; som t. ex. eventuella effekter på levern vid arbete inom gummi- och plastindustri, PVC. Det finns t. ex. inte heller några tidigare sökmetoder för lungsäckstumörer. Här borde man dock söka utnyttja data som gäller effekter på nästa generation. Det är allt oftare så att misstankar om ökad missbildnings- och barntumörfrekvens följer i spåren på misstankar om yrkessjukdomar bland yrkesexponerade.

För missbildningsregistret finns redan i socialstyrelsens egen regi ett utredningsprogram. Speciellt intresse bör vidare riktas mot möjligheten att kombinera detta register med socialstyrelsens registrering av medicinska födelsemeddelanden och cancerregistrets fall av barntumörer. Dessa register kan eventuellt ha betydelse för att belysa konsekvenserna av ett ökande antal kvinnor i fruktsam ålder inom vissa arbeten såsom kemisk processindustri eller underjordsarbete i gruvor.

Dödsorsaksbaserade uppgifter torde vara helt vilseledande för vissa sjukdomsgrupper som t. ex. hudåkommor, besvär från rörelseapparaten och även många sjukdomar i andningsorgan och matsmältningsapparaten. I de flesta sjukvårdsregioner förs idag statistik över slutet sjukvård med angivande av utskrivningsdiagnos. Det huvudsakliga användningsområdet är emellertid administrativ planering. En viss osäkerhet torde vidlåta dessa diagnoser liksom personidentifieringen i registren. När exaktheten i dessa båda variabler förbättrats kan denna informationskälla bli av större betydelse.

Ett register som inom en snar framtid kan ge mycket betydelsefull information är tvillingregistret. Genom att man studerar tvillingar kan ett flertal genetiska faktorer förväntas hållas under kontroll och skillnader i biologisk effekt kan hänföras till omgivningsfaktorer. Sådana omgivningsfaktorer – t. ex. yrkesexponering – kan därvid kartläggas detaljerat. Utöver effektvariablerna död och cancersjuklighet finns uppgifter om vissa symtom – t. ex. luftvägsbesvär – insamlade. Registerpopulationen är ännu förhållandevis ung och tillräcklig latenstid från en eventuell exponering torde ha uppnåtts endast för ett fåtal individer, varför registrets största värde ligger i framtiden. Medel har emellertid beviljats för orienterande undersökningar om registrets användbarhet för yrkesetiologiska studier.

Med pneumoconiosregistrets hjälp kan man följa kända pneumoconiosrisker med hänsyn till den aktuella sjukligheten. Under förutsättning att planerna på att inhämta bättre uppgifter om den exponerade populationen förverkligas, torde registret också kunna användas för att bedöma vilken exponering som kan tolereras för t. ex. kvartsdamm utan att sjuklighet uppkommer.

I detta sammanhang bör också beaktas möjligheterna att systematisera de anmälningar om samband mellan arbetsmiljö och ohälsa, som skall anmälas till arbetarskyddsstyrelsen enligt 52 § arbetarskyddslagen. Hittills har endast mycket få anmälningar inkommit och anvisningar för paragrafens tillämpning har nyss utkommit. För att kunna utnyttja de insända rapporterna krävs emellertid att resurser ställs till förfogande så att ett register kan läggas upp och bearbetning och utvärdering kan ske.

Möjligheterna att inhämta och systematisera den information som kan framkomma enligt den föreslagna 4 §, 6:e kapitlet, arbetsmiljölagen bör också övervägas. Denna paragraf innebär att regeringen, eller efter regeringens bestämmande, arbetarskyddsstyrelsen får föreskriva om läkarundersökning

av dem som sysselsättes eller skall sysselsättas i arbete som innebär risk för ohälsa eller olycksfall.

Som tidigare framkom i avsnittet om hälsa och sjuklighet kan avvikelser från ett normalt hälsotillstånd mätas på flera sätt, t. ex. genom frånvaro från arbetet, sjukskrivning etc. I detta sammanhang bör sjukförsäkringsregistret och F-korten speciellt uppmärksammas, då de kan vara av stort värde vid bedömningen av den totala sjukligheten liksom korttidsfrånvaro. Av vikt för möjligheten att utnyttja dessa register är huruvida uppgift om diagnos lättare kan bli tillgänglig. Denna fråga är under utredning.

Som tidigare nämnts utgör uppgifter om exponering ett problem. Uppgift om yrke är i många fall den enda uppgift som finns tillgänglig. Det mest intressanta registret är folk- och bostadsräkningarna därför att man där har möjlighet att följa individens yrkesuppgifter över tid. Registret över femtondefödda och den s. k. miniatyrpopulationen torde omfatta alltför små grupper för att de skall kunna användas för studier av detta slag.

Projektet Miljövårdens informationssystem är ännu under uppbyggnad och det är oklart vad det kommer att innebära. Huvudsakligen kommer det att omfatta mätningar som är avsedda att kontrollera att vissa fastställda maximala exponeringsnivåer inte överskrids. Huruvida individrelaterade mätningar kommer att ingå är inte klart.

De register som finns eller som kommer att läggas upp inom företagshälsovården kommer vad gäller exponering att få stor betydelse. Här föreligger dock ett stort behov av standardisering av undersökningsmetoder. Förutom exponeringar bundna till individen är också mätningar på fasta punkter i lokalen s. k. areamätningar av intresse. Genom mätningar kan man ännu mera noggrant studera de uppträdande ämnenas variationer. Ett system med fasta mätpunkter kan kopplas till datorer som både lagrar, sammanställer och utvärderar informationen. Vid utvärderingen kan man på ett selektivt sätt beskriva variationerna över önskade tidsperioder. Detta kan skapa möjligheter att spåra inverkan av nya miljöfaktorer, t. ex. införandet av ett nytt ämne som förstärker effekten av andra ämnen. Eftersom man i hög grad saknar möjligheter att genom biokemiska analyser av kroppsvätskor eller liknande bestämma exponeringen kommer mätningar av detta slag sannolikt att väsentligt öka i framtiden.

25 Fortsatt utredningsarbete

Som tidigare framgått har de olika registren använts på så sätt att registerinformationen utnyttjas som en effektvariabel mot vilken man ställer en misstänkt exponering. Möjligheten att använda registren för en allmän riskövervakning har också berörts.

Med hänsyn till de många och ur kvalitetssynpunkt goda register som finns i Sverige torde det föreligga bättre förutsättningar än i de flesta andra länder att få fram underlag på vilka beslut om fortsatta miljöförbättrande åtgärder kan byggas. Antalet undersökningar, där man med tillräckligt god vetenskaplig kvalitet kan beskriva såväl exponering som sjuklighet är begränsade på grund av de stora kostnader de kräver. För att få tillgång till en mer systematisk riskövervakning mellan yrkesbetingade exponeringar och sjuklighet får man nöja sig med en lägre ambitionsnivå. Under förutsättning att man med begränsade resurser kan samköra olika databaserade register kan man få en anvisning om var ytterligare studier bör sättas in. Man har på detta sätt möjlighet att bättre systematiskt kunna utnyttja de begränsade resurser som finns vad gäller mer djupgående vetenskapliga undersökningar. Möjligheten att bygga upp en sådan systematisk riskövervakning bör därför utredas vidare – speciellt mot den bakgrunden att befintliga register huvudsakligen är uppbyggda för andra ändamål.

Frågan om registrens utnyttjande är emellertid inte enbart av intresse för arbetsmiljöns del. Avnämare av och intressenter inom detta område representeras av bl. a. arbetarskyddsverket, socialstyrelsen, livsmedelsverket, naturvårdsverket och produktkontrollnämnden, trafiksäkerhetsverket, planverket, sjukvårdshuvudmännen, universitetssektorn och arbetsmarknadens parter.

För att genom registren få fram information som underlag för bedömning av risker i arbetslivet föreslår yrkesskadestatistikutredningen ett fortsatt utrednings- och utvecklingsarbete i syfte att granska och ge rekommendationer för komplettering och anpassning av befintliga register hos olika myndigheter. Även frågan om uppbyggnaden av nya register vad gäller exponering och exponerade individer bör utredas. Möjligheten att följa olika gruppers belastningsexponering bör här övervägas. Genom att "avläsa" en definierad riskgrupps utfall i sjuklighet med hjälp av olika ohälsoregister, kan man få fram ett larmsystem för hälsorisker. Exempel på sådana grupper är vinylkloridarbetare, arsenikmältverksarbetare eller befolkningen inom om-

råden med stor koncentration av kemisk industri t. ex. Stenungsund. Dessutom föreligger behov av att övervaka sådana grupper som utsätts för nya ämnen eller nyligen introducerade processer, så att risker blir tidigt uppmärksammade. Man bör således vid nya anläggningar i ett tidigt skede söka följa de anställda med hänsyn till om man med modern teknik kan eliminera olika hälsorisker. En sådan uppföljning borde vara av intresse, exempelvis vid Stålverk 80.

Företagshälsovårdens utveckling har speciellt intresse för frågan om att samla in uppgifter om exponering. Den tekniska delen av företagshälsovården får här en nyckelroll. Av speciellt intresse i detta sammanhang är det alltmer utvecklade samarbetet inom olika branscher, vilka kan medge landsomfattande insamling och karakterisering av exponerade grupper. Exempel på detta är såväl den totala företagshälsovårdsorganisationen inom byggnadsindustrin – Bygghälsan – som det samarbete som återfinns inom gruvindustrin och pappersindustrin. Likaså är gummiindustrin och varvsindustrin redo för sådant samarbete. Möjligheten till mer systematiskt insamlade uppgifter om exponering inom företagshälsovårdens ram bör därför ytterligare utredas.

Uppgifter om exponeringar insamlade på ett systematiskt vis kommer att på sikt öka våra möjligheter att kontrollera de effekter som olika faktorer i arbetsmiljön kan ge upphov till. För att emellertid berika vårt vetande också på kortare sikt bör utredas huruvida det finns möjligheter att mer systematiskt insamla exponeringsuppgifter om personer som inrapporterats till olika ohälsoregister med en viss diagnos, företrädesvis i cancerregistret.

Yrkesskadestatistikutredningen anser också att det bör utredas vilka resurser som krävs för olika myndigheter vad gäller registrens utnyttjande och uppbyggnaden av nya register. Inte minst viktigt i detta sammanhang är utbildningsbehovet. Bristen på kompetenta forskare inom området är stor.

I det fortsatta utredningsarbetet bör också beaktas andra pågående utredningar inom området. Miljövårdens informationssystem syftar bl. a. till att insamla, bearbeta och lagra information som rör miljöpåverkande faktorer. Inom HÄSST (hälso- och sjukvårdens statistikberedning) diskuterar man bl. a. möjligheterna att utnyttja sjukvårdsregistren i större utsträckning för forskning, däribland inom arbetsmiljöområdet. Beredningens arbetsuppgifter inkluderar också förslag till kompletteringar och förbättringar av nuvarande register, liksom förslag till förbättringar av gällande klassifikationer.

Arbetarskyddsfondens programkommitté för forskning och rekryteringsbefrämjande åtgärder m. m. inom området yrkesmedicinsk epidemiologi syftar till att belysa inom vilka områden behov för epidemiologisk forskning finns samt vilka resurser som behövs inom detta område.

Vidare pågår en rad undersökningar om befolkningens hälsotillstånd som t. ex. SCB:s levnadsnivåundersökning, Institutets för Social Forskning upprepning av 1968 års levnadsnivåundersökning inom låginkomstutredningen samt ett nystartat projekt om befolkningens hälsoförhållanden.

Bilaga A Nuvarande yrkesskadeanmälan

Yrkesskadegrupp	
Yrkesskadegrupp	Yrkesskadegrupp
1	2
3	4
5	6
7	8
9	10
11	12
13	14
15	16
17	18
19	20
21	22
23	24
25	26
27	28
29	30
31	32
33	34
35	36
37	38
39	40
41	42
43	44
45	46
47	48
49	50
51	52
53	54
55	56
57	58
59	60
61	62
63	64
65	66
67	68
69	70
71	72
73	74
75	76
77	78
79	80
81	82
83	84
85	86
87	88
89	90
91	92
93	94
95	96
97	98
99	100

UPPGIFTER AVSEDDA FÖR FÖRETAGENS INTERNA SKYDDSVERKSAMHET

Ifyllande av nedanstående formulär, vilket upprättats av Arbetskyddsmyndigheten, är icke **obligatoriskt**. Kungl. Arbetskyddsstyrelsen rekommenderar det emellertid för företagens interna skyddsverksamhet. (I de fall då formuläret kommer till användning behöver det ifyllas endast på det exemplar, som behålles på arbetsstället, och på det exemplar, som överlämnas till skyddsombudet.)

Arbetet avbröts den	Arbetet återupptogs den	Antal sjukdagar	Antal förlorade arbetstimmar
---------------------	-------------------------	-----------------	------------------------------

Yrkeskadans orsak torde kunna hänföras till (Markera beräknad huvudorsak med X och bidragande orsak med O i tillämpliga rutor.)

skyddsanordning ☐ ej anordnad, bristfällig, borttagen tillsyn ☐ ej utövad på grund av tidsnöd, annat förhinder eller felbedömning ej ordinarie arbete ☐ van arbetare i annat tillfälligt arbete byggnad ☐ felaktighet på byggnad o. d. utrymme ☐ otillräckligt i arbetslokal eller vid arbetsplats utrustning (maskiner, verktyg, redskap, arbetsbänkar m. m.) ☐ bristfällig eller olämplig ordning ☐ dålig ordning på eller omkring arbetsplatsen klädsel ☐ bristfällig eller olämplig för arbetsuppgiften omständighet som ej kunnat förutses (eller i undantagsfall ej kunnat fastställas) ☐	instruktion ☐ ej meddelad, bristfällig, ej uppfattad, ej efterföljd arbetsmetod ☐ felaktig men tillåten eller av obetänksamhet tillgripen ovana vid arbetet ☐ nybörjare eller överflyttad till nytt arbete arbetsområde ☐ felaktighet i arbetslokal eller inom arbetsområde belysning ☐ saknas, otillräcklig, felaktig eller trötande material ☐ olämpligt för arbetet personlig skyddsutrustning ☐ saknas, olämplig, icke använd sjuklig disposition ☐ på grund av skada, sjukdom eller depression annan persons beteende ☐ ovana vid arbetet, obetänksamhet eller annan orsak
--	--

Skyddsåtgärder

Vad har gjorts till förebyggande av dylika skador

Vad kommer att vidtagas för att söka förebygga ett återupprepande

I undersökningen har undertecknad deltagit

_____ Skyddsombud	_____ Arbetsgivare (arbetsföreståndare, arbetsledare)
----------------------	--

Bilaga B Arbetsmarknadens yrkesskadestatistik

1 Statliga verk

1.1 Arbetsmarknadsverket

Arbetsmarknadsverket producerar årlig yrkesskadestatistik, som omfattar all personal för vilken verket är arbetsgivare. Uppgifter för statistiken erhålls ur den officiella yrkesskadeanmälan, som av företag/verket skickas i kopia för bearbetning centralt.

Yrkesskadorna redovisas fördelade på 1) byggnads- och anläggningsarbeten, 2) skogsarbeten samt 3) industri- och verkstadsarbeten. Skadorna inom varje grupp fördelas på de olika arbetsplatserna. Antal utförda arbetstimmar och förlorade arbetstimmar samt yrkesskadefrekvens beräknad på antal skadade per 1 miljon arbetstimmar och svårhetstal framräknas. Inom varje grupp redovisas skadorna enligt huvudsaklig olycksfallsorsak, skadad kroppsdel och skadans art eller beskaffenhet. Tjänstemän och arbetare samt övriga särredovisas.

Statistiken används i arbetarskyddsundervisning samt som underlag för diskussioner om arbetarskyddsfrågor mellan arbetsledare och anställda.

1.2 Domänverket

Domänverkets yrkesskadestatistik bygger på uppgifter från företagen som insamlas på en särskild blankett. Materialet inkommer till verket med ca en månads eftersläpning och omfattar samtliga anställda utom arbetsledning och kontorspersonal. Sammanställningarna görs dels halvårsvis, dels helårsvis. Färdolycksfall ingår i materialet.

Arbetstagarna redovisas fördelade på arbetsuppgifterna virkestillredning, transport, skogsvård och övriga arbeten. Redovisning av skadorna sker per distrikt och uppgift lämnas om antal olycksfall och antal arbetstimmar. Svårhetstal och relativ yrkesskadefrekvens framräknas och redovisas. Dessutom redovisas antalet frånvarodagar totalt samt för varje olycksfall. En översiktstabell visar antal olycksfall och relativ yrkesskadefrekvens de senaste fyra åren vid olika sysselsättningar inom resp. arbetstagargrupp.

Statistiken används inom Domänverket för information och undervisning samt till att utvärdera i vilken utsträckning uppsatta mål inom arbetarskyddet har uppfyllts. Vidare görs prioriteringar av åtgärder som skall vidtas utifrån det statistiska materialet.

1.3 *Luftfartsverket*

Luftfartsverkets marktjänstsektion publicerar årligen en yrkesskadestatistik. Denna statistik, som görs manuellt, omfattar samtliga förvaltningar och flygplatser inom verket. I statistiken ingår all personal utom vapenfria tjänstpliktiga. Även färdolycksfall ingår.

Redovisningen av skador vid flygplatser görs enligt uppgifterna i den s. k. SAF-blanketten (se avsnitt 5). För varje förvaltning redovisas för två på varandra följande år totala antalet arbetade timmar i 1000-tal och antal olycksfall per 1 miljon arbetstimmar samt sjukdagar per olycksfall.

I följbrev till statistiken redovisas en fördelning av yrkesskadorna på nio personalkategorier samt skadeorsak per kategori. Skadeorsakerna överensstämmer med indelningen i SAF-blanketten. I brevet görs även en jämförelse mellan luftfartsverkets siffror och delar av den officiella yrkesskadestatistiken samt mellan luftfartsverket och ett större flygbolag.

Materialet används för att kunna prioritera var förebyggande arbetarskyddsåtgärder skall sättas in.

1.4 *Postverket*

Inom postverket görs på statistiska avdelningen månadsvis en sammanställning över ledighetsdagar för löneplansplacerad personal. I statistiken redovisas även antalet ledighetsdagar på grund av yrkesskada per personalgrupp och postdistrikt. Statistiken omfattar inte orsaker till yrkesskadorna. I statistiken ingår inte frånvaro förorsakad av färdolycksfall, om inte 90-dagarsgränsen överskrids.

Centralt görs parallellt med ovannämnda statistik, manuella, ej kontinuerliga bearbetningar av uppgifter om yrkesskador anmälda på riks försäkringsverkets blankett. Postverket får härigenom en överblick av antalet skador fördelade på olycksfallsorsaker. Materialet används för att vidta förebyggande åtgärder inom arbetarskyddet.

1.5 *Statens vattenfallsverk*

Verket sammanställer kvartalsvis uppgifter om yrkesskador inom samtliga personalkategorier. En årlig summering av kvartalsstatistiken görs. I materialet ingår färdolycksfall.

Yrkesskadorna redovisas för personalkategorierna arbetare, tjänstemän med utetjänst och tjänstemän med inetjänst. För varje kategori redovisas antalet skador uppdelade på olycksfall och yrkessjukdomar och för dessa antal dödsfall och invaliditetsfall. Vidare redovisas antal anställda inom varje kategori, antal arbetade timmar, antal sjukdagar totalt samt antal sjukdagar per yrkesskada. Relativ yrkesskadefrekvens och svårhetstal beräknas och redovisas.

Arbetarnas yrkesskador redovisas dessutom efter huvudsaklig skadeorsak samt efter bidragande skadeorsaker enligt indelningen i SAF-blanketten.

1.6 Statens vägverk

Vägverket sammanställer årligen yrkesskadestatistik som omfattar all fast anställd personal samt beredskapsarbetare inom verket. Grundmaterial för statistiken utgörs av den officiella anmälningsblanketten som för vägverkets del kompletterats med en baksida. Denna baksida innehåller uppgifter för verkets interna bruk.

Färdolycksfall ingår inte i statistiken utan redovisas skilt i ett inledande avsnitt till publikationen. Yrkesskadorna redovisas fördelade på verksamhetsgren. För de olika byggnadsdistrikten och vägförvaltningen (31 regionala enheter) redovisas skador fördelade på orsak enligt indelningen i den officiella statistiken. En särskild indelning av skadorna på olika arbeten (16 grupper) samt arbetsmoment (20 grupper) har gjorts utifrån verkets speciella verksamhet. Uppgift om skadad kroppsdel redovisas. Utöver relativ yrkesskadefrekvens och svårhetstal redovisas antal sjukdagar per olycksfall.

Statistiken skall ligga till grund för information om yrkesskador, prioritering och skälighetsbedömning av skyddsåtgärder. Det mera övergripande målet är att genom analys av olycksfallen finna riktlinjer till förebyggande åtgärder för att minska olycksfallsrisken i arbetet.

1.7 Televerket

Inom televerket sammanställs uppgifter om yrkesskador såväl inom de lokala förvaltningarna som på central nivå. På lokal nivå görs sammanställningar kvartalsvis vilka sedan skickas för årsvis redovisning centralt. De lokala sammanställningarna är endast avsedda för internt bruk och skall tillgodose den lokala förvaltningens behov. De årliga sammanställningarna, som görs centralt, publiceras.

Grundmaterialet till den centrala statistiken utgörs av en särskild blankett, som de lokala förvaltningarna fyllt i utifrån uppgifter i den ordinarie blanketten för yrkesskadeanmälan.

I statistiken ingår all personal indelad i kontors-, anläggnings-, drifts-, förråds- och verkstadspersonal. I statistiken ingår även färdolycksfall.

Statistiken innehåller dels en sammanställning för samtliga förvaltningar och arbeten, dels en redovisning sektionsvis. För varje förvaltning eller sektion redovisas tre tabeller. Den första redovisar för avdelning eller sysselsättningens art antal arbets- och färdolycksfall, antal sjukdagar totalt och per skada samt relativ yrkesskadefrekvens beräknad som antal yrkesskador per 1 miljon arbetstimmar. I den andra tabellen redovisas yrkesskadorna efter huvudsaklig skadeorsak enligt riks försäkringsverkets indelning fördelade på avdelning eller sysselsättningens art. Den tredje tabellen redovisar huvudsakligast skadad kroppsdel enligt riks försäkringsverkets indelning. Vidare finns ett diagram över den relativa yrkesskadefrekvensen samt antal sjukdagar per skada fördelat på vissa avdelningar.

Statistiken används för information på skyddskommitténs sammanträden och vid produktions- och kontaktträffar samt som underlag för beslut om förebyggande åtgärder. På central nivå används statistiken som underlag för beslut av mera övergripande karaktär, som exempelvis ändring av centrala metoder, verktyg, obligatoriskt användande av personlig skyddsutrustning och skyddskampanjer.

1.8 Statens Järnvägar

SJ:s centrala trafikavdelning, säkerhetssektionen, sammanställer årligen en rapport över de olyckshändelser, som rört rälgående fordon och sådana som uppkommit genom elström. En olyckshändelse kan ha gett upphov till personskada, men så behöver ej ovillkorligen vara fallet. Senast publicerade rapport är Säkerhetstjänsten 1974.

Redovisningen omfattar all personal i järnvägstjänst vid SJ: järnvägsmän, dvs. järnvägspersonal i tjänst eller personer som utfört arbete för järnvägens räkning, resande, dvs. personer som färdats på tåg och främmande personer, dvs. personer som varken är järnvägsmän eller resande.

Uppgifterna redovisas i ett antal tabeller över såväl personskador som materiella skador och orsakerna härtill. I statistiken ingår endast sådana personskadefall som lett till 14 dagars frånvaro. Nedan beskrivs de tabeller som innehåller uppgifter om yrkesskador. I en översiktstabell för åren 1961–1974 redovisas samtliga olyckor vid tåg- och växlingsrörelser, vagnuttagningar och småfordonsfärder. I tabellen ingår uppgift om antal skadade och dödade personer uppdelat på resande, järnvägsmän och främmande personer.

I en tabell över sammanstötningar vid tågrörelse redovisas orsaker därtill, uppdelade på fel av tågklarerare, fel av förare, fel av växlingspersonal samt andra orsaker. Under varje huvudgrupp görs ytterligare detaljindelningar. I en annan tabell redovisas urspårningar vid tågrörelse år 1974 med procentuell fördelning efter orsaker. Orsaksindelning görs i sju grupper.

I en tredje tabell görs för samtliga olyckshändelser en orsaksindelning i tre huvudgrupper som visar om järnvägspersonal har vidtagit föreskrivna säkerhetsåtgärder, om det varit något fel på skyddsanordning eller om olyckshändelsen berott på något annat.

I en särskild tabell redovisas antalet dödade och skadade personer per år fördelade på resande, järnvägsmän och främmande personer. För varje grupp anges även orsaken till skadan enligt en speciell indelning. För "resande" redovisas i ett diagram antal dödade och skadade personer per 1 miljard personkilometer. En särskild tabell innehåller en kortfattad redogörelse över olyckshändelser år 1974 där järnvägsmän döddats. I en annan tabell redovisas antal dödade och skadade personer genom olyckshändelse med elektrisk ström samt orsakerna till dessa.

Statistiken används inom SJ främst för att prioritera skyddsinsatser inom arbetarskyddet. Viss kostnadsbedömning görs även utifrån materialet. Även i instruktions- och utbildningssammanhang används statistiken.

2 Landsorganisationen och Svenska Arbetsgivareföreningen

2.1 Svenska Målareförbundet (LO)

Målareförbundet utger tillsammans med Målaremästarnas riksförening årligen en yrkesskadestatistik. Grundmaterial till statistiken utgörs av uppgifter i ansökningshandlingar om bidrag till en fond kallad "Förmånsfonden". Fonden skall ersätta förbundens medlemmar för inträffat olycksfall i arbetet inkluderande färdolycksfall och yrkessjukdomar. Skadefall med mindre än

fem sjukskrivningsdagar ersätts inte av fonden och finns således inte med i statistikmaterialet. Ansökan om ersättning ur fonden görs på en särskild blankett. De grupper som omfattas av statistiken är målare inom byggnadssektorn, således inte bil- och industrilackerare. Den senaste publikationen rör skador under år 1973.

I statistiken redovisas översiktligt hur sjukdagarna fördelar sig på olycksfall i arbetet, färdolycksfall och yrkessjukdomar. Skadorna redovisas vidare fördelade efter 17 orsaksklasser, vilka i stort överensstämmer med indelningen i "huvudsaklig olycksfallsorsak" och "yrkessjukdom" i den officiella blanketten. Vissa av orsaksklasserna har ytterligare indelats i undergrupper. För varje grupp redovisas antalet skador samt antalet sjukdagar i absoluta tal och med procentuell fördelning.

I en översiktstabell för åren 1967–1973 redovisas för arbetsolycksfall, färdolycksfall och yrkessjukdomar ökning eller minskning i absoluta tal och med procentuell fördelning, antal sjukdagar totalt samt antal sjukdagar per skada. Slutligen jämförs fördelningen av antalet skador inom resp. grupp mellan åren 1967–1973.

Statistiken används för information och undervisning i den förebyggande arbetarskyddsverksamheten.

2.2 Svenska Pappersindustriarbetareförbundet (LO)

Sedan år 1967 har Svenska Pappersindustriarbetareförbundet årligen insamlat och sammanställt uppgifter om yrkesskador.

Materialet, som har förändrats något under årens lopp, samlas in via huvudskyddsombuden på varje arbetsställe. Huvudskyddsombudet går igenom alla till riksförsäkringsverket insända yrkesskadeanmälningar för ett visst år och fyller med hjälp av dessa i förbundets egen blankett.

Uppgifterna sammanställs sedan centralt på förbundet och redovisas för varje avdelning i absoluta tal. Förbundet indelar skadorna i 17 grupper, t. ex. olika klämskador, gasskador, frätskador, olika brännskador, halkskador, trafikskador, ryggskador, ögonskador, skärskador och övriga skador.

Sammanställningen sänds sedan till varje arbetsställe. Syftet med statistiken är att förbundet aktivt skall kunna rikta den lokala skyddsverksamheten mot de mest frekventa skadorna.

2.3 Elektriska Arbetsgivareförbundet (SAF)

Sedan år 1973 gör Elektriska arbetsgivareförbundet årligen en sammanställning över yrkesskador. Grundmaterial för statistiken utgörs av en kopia av den officiella skadeblanketten. Materialet gäller enbart personal som är anställd inom kraftverkssektorn.

Personalen indelas i statistiken i fyra grupper, nämligen linjemontörer, maskinist/repairatör, tekniker och andra sysselsatta. Materialet omfattar färdolycksfall.

Skadorna indelas enligt de 16 orsaksgруппerna "huvudsaklig olycksfallsorsak" som finns i den officiella blanketten, dels i absoluta tal dels i procent för varje orsaksgрупп. Vidare indelas skadorna efter huvudsakligast skadad kroppsdel och skadans art eller huvudsakliga beskaffenhet i såväl absoluta

tal som i procent. Man planerar att så småningom redovisa relativ yrkesskadefrekvens och svårhetstal beräknad på samma sätt som för den officiella statistiken.

2.4 *Motorbranschens Arbetsgivareförbund (SAF)*

Motorbranschens Arbetsgivareförbund har under åren 1967, 1968, 1969 och 1970 gjort en sammanställning över yrkesskador. Den senaste publicerade statistiken utkom i september år 1971 och omfattade 1970 års skador. I materialet ingick 380 företag.

Uppgifterna till statistiken utgörs av sammanställningar på särskild blankett, som görs av företagen och sedan skickas till förbundet för central bearbetning. I blanketten efterfrågas antal inträffade yrkesskador och därigenom uppkomna sjukdagar fördelat efter skadornas orsak (14 orsaksgupper), skadans beskaffenhet och skadad kroppsdel. Samtlig personal inom medlemsföretagen ingår i statistiken.

Antal yrkesskador och antal sjukdagar redovisas fördelade efter orsaksgrupp, skadans beskaffenhet och skadad kroppsdel. Även den procentuella fördelningen redovisas. I följebrev till statistiken lämnas uppgift om antal yrkesskador samt antal sjukdagar till följd av yrkesskador per årsarbetare.

Enligt överenskommelse mellan Motorbranschen Arbetsgivareförbund och Svenska Metallindustriarbetareförbundet planeras att i fortsättningen göra liknande sammanställningar vart tredje år.

Avsikten med statistiken är att följa skadeutvecklingen inom medlemsföretagen. Materialet används för information och undervisning. Bl. a. har man sammanställt en broschyr, som behandlar de vanligaste skadorna inom branschen samt hur man bäst motverkar dem.

2.5 *Järnbruksförbundet (SAF)*

Sedan år 1955 gör Järnbruksförbundet årligen en sammanställning över yrkesskador. Den senaste publicerade statistiken är från år 1974 och omfattar 79 medlemsföretag. Grundmaterialet för statistiken utgörs av de sammanställningar över årets skador som resp. företag skickar till förbundet för central sammanställning. Företagen använder en speciell blankett som i första hand efterfrågar huvudsaklig olycksfallsorsak uppdelade i 15 grupper, vilka i stort följer den officiella blankettens orsaksindelning. Vidare efterfrågas uppgift om huvudsakligast skadad kroppsdel och om skadans huvudsakliga beskaffenhet. Yrkessjukdomar skall redovisas separat i blanketten.

I statistiken särredovisas arbetares yrkesskador, tjänstemäns yrkesskador samt arbetares olycksfall vid färd till och från arbetet. För varje grupp redovisas skadorna uppdelade på de 15 ovannämnda orsaksgrupporna, skadad kroppsdel samt skadans beskaffenhet. För varje grupp redovisas dessutom antal arbetade timmar i 1000-tal, antal yrkesskador per 1 miljon arbetstimmar, antal förlorade arbetstimmar p. g. a. yrkesskada samt frånvaroprocent. Slutligen redovisas för varje grupp dels invaliditet och dödsfall för olycksfallsskador och invaliditet och dödsfall för yrkessjukdomar.

2.6 Smidesverkstädernas Arbetsgivareförbund (SAF)

I april år 1973 publicerade Smidesverkstädernas Arbetsgivareförbund en sammanställning över yrkesskador som omfattar perioden 1/7 1971–30/6 1972. Sammanställningen omfattar 117 medlemsföretag med minst fem anställda. Samtliga personalkategorier inom dessa företag ingår. I sammanställningen redovisas antal yrkesskador per 1 miljon arbetstimmar samt antal frånvarodagar per 1 000 arbetstimmar. I tabellform redovisas yrkesskadornas och sjukdagarnas fördelning efter skadornas orsak (13 grupper), skadans beskaffenhet samt skadad kroppsdel. Antal yrkesskador har även angivits i procent.

Enligt överenskommelse mellan Smidesverkstädernas Arbetsgivareförbund och Svenska Metallindustriarbetareförbundet planerar man att göra liknande sammanställningar vart tredje år.

Syftet med sammanställningarna är att följa skadeutvecklingen inom företagen samt att användas för information och utbildning.

2.7 Sveriges Stuvareförbund (SAF)

Stuvareförbundet gör årligen en sammanställning över yrkesskador. Arbetet pågår med att utarbeta en kvartalsstatistik av mindre omfattning för hela branschen som komplement till årsstatistiken. Viss kvartalsvis sammanställning görs redan nu.

All ordinarie samt extra kollektivanställd personal omfattas av statistiken. Grundmaterialet för statistiken erhålls via medlemsföretagen, som årligen skickar in kopior på den ordinarie yrkesskadeanmälningsblanketten. Centralt förs sedan uppgifterna över på en mellanblankett, vilken används för databearbetning. För att kunna utnyttja beskrivningen av yrkesskadan ur den officiella blanketten har förbundet utarbetat anvisningar där man punkt för punkt talar om vilken information som eftersträvas. För närvarande pågår en utveckling av anmälningsrutinerna, som skall leda till att kopia i framtiden skall skickas till förbundet så snart frånvarotiden för skadefallet kan anges.

I statistiken redovisas antal yrkesskador fördelade efter tid och veckodag då skadan inträffade, den skadades ålder, civilstånd, friskstat (4 kategorier) och frånvarotid, sysselsättningens art (21 grupper), arbetarkategori (11 grupper), olycksplats (9 grupper), skyddskläder, skadans beskaffenhet, skadad kroppsdel, "personer" (bl. a. olika typer av fall, oförsiktighet från arbetskamrat, spiktramp, överansträngning). Vidare beskrivs det hanterade godset dels i termer av "nedfallande eller nedrasande från . . ." (11 grupper). Inblandade verktyg beskrivs enligt "fel eller bristfälligheter" (14 grupper) och "klämning och liknande av . . ." (14 grupper), "brott å . . ." (5 grupper) samt "nedfallande" (7 grupper). Vidare redovisas hissanordningar, utifrån "fel och bristfälligheter" och "slag av last, krok eller liknande".

I statistiken ingår även färdolycksfall, vilka särredovisas. Mått i statistiken är relativ yrkesskadefrekvens uttryckt i antal olycksfall/100 000 arbetstimmar.

Statistiken används för att prioritera centralt inriktade projekt i syfte att förbättra arbetsmetoder och arbetsplatser. Skyddskommittéerna använder statistiken för att informera om risker i arbetet och motivera till säkrare arbetsmetoder.

2.8 *Verkstadsföreningen (SAF)*

Verkstadsföreningen sammanställer årligen yrkesskador inträffade inom verkstadsindustrin. Statistiken bygger på de rapporter om yrkesskador, som medlemsföretag med minst 50 arbetare skickar till Verkstadsföreningen. För året 1973 ingick 569 företag i statistiken. Rapporterna görs på en särskild blankett där skadorna fördelas efter huvudsaklig skadeorsak enligt riksförsäkringsverkets indelning, huvudsakligast skadad kroppsdel (9 grupper) och skadans huvudsakliga beskaffenhet.

I statistiken redovisas ett sammandrag av 1973 års uppgifter, vilka belyser fördelningen av skadeorsakerna och skadornas lokalisering till vissa kroppsdelar samt skadornas beskaffenhet. I diagram redovisas dessutom den procentuella fördelningen skador för de mest utsatta kroppsdelarna. Vidare visas en indelning av skador per 100 arbetare (i 7 grupper med 0-5 skador, 6-10 skador osv.) mot antal verkstäder, antal arbetade timmar i 1000-tal, samt medeltal arbetare för verkstäderna i varje frekvensgrupp. Vidare redovisas relativ yrkesskadefrekvens, antal förlorade arbetstimmar, invaliditet och dödsfall för dels arbetare dels tjänstemän. Härvid särredovisas yrkesskador inträffade i arbetet och yrkesskador inträffade vid färd till och från arbetet.

I redovisningen ingår en sammanställning över de företag som haft mindre än tio skador per 1 miljon arbetstimmar samt en översiktstabell för skadeutvecklingen över tio år.

Statistiken används för diskussioner mellan verkstadsföreningen och personalavdelningarna på företagen. Om något företag ligger över medeltalet vad gäller olycksfall riktas speciella aktiviteter mot dessa i form av t. ex. hjälp att göra arbetsanalyser och skyddsutrustning. Man försöker även åtgärda olyckor där orsakerna är kända, som fotskador och ögonskador.

3 Partsgemensamma organ

3.1 *Bygghälsan*

Bygghälsan sammanställer årligen uppgifter om yrkesskador. Statistiken omfattar de kollektivt anställda vid företagen och täcker ca 60 % av det totala antalet arbetstimmar inom byggbranschen.

Grundmaterialet till statistiken utgörs av en speciell blankett som skickas till Bygghälsan. Blanketten följer SAF-blankettens indelning och ger även uppgift om skadorna avtalsvis.

I statistiken redovisas yrkesskadorna efter avtalsområde med uppgift om antal inträffade yrkesskador, antal arbetade timmar samt antal yrkesskador per 1 miljon arbetstimmar. Per avtalsområde redovisas även huvudsaklig skadeorsak i absoluta tal och med procentuell fördelning av samverkande yrkesskadefaktorer samt fördelning av antal yrkesskador och sjukdagar. Slutligen visas i diagramform för de fem senaste åren antalet yrkesskador per 1 miljon arbetstimmar för de olika avtalen. En fördelning på yrkesgrupper (murare, träarbetare och betongarbetare) redovisas för de fem senaste åren.

Syftet med statistiken är att få en uppfattning om orsakerna till olyckorna för att sedan kunna sätta in adekvata arbetarskyddsåtgärder. Man gör även

jämförelser år från år för att se om de åtgärder som vidtagits har haft effekt. Statistiken används även i utbildnings- och informationsverksamhet.

3.2 Svenska Gruvföreningen

Gruvföreningen utarbetar dels en månadsstatistik, dels en årsstatistik över inträffade yrkesskador vid svenska malmgruvor. Praktiskt taget alla i drift varande malmgruvor i Sverige omfattas av statistiken. Därutöver görs med ca 5-6 års mellanrum en utredning där samtliga olycksfallsrapporter ingår och där de svåraste olycksfallen detaljgranskas.

Årsstatistiken omfattar samtliga anställda vid resp. företag förutom entreprenadanställda. Uppgifterna skickas av medlemsföretagen till gruvföreningen på särskild blankett. I blanketten skiljer man på skador inträffade ovan och under jord.

I statistiken indelas de skadade efter arbetets art och skadorna redovisas fördelade efter huvudsaklig olycksfallsorsak. Orsaksindelningen görs i 18 grupper, vilka i stort överensstämmer med indelningen i den ordinarie yrkesskadeanmälan. Vidare redovisas skadorna enligt huvudsakligast skadad kroppsdel och skadans huvudsakliga beskaffenhet. Uppgift lämnas också om under året inträffade dödsfall, under året fastställda invaliditetsfall, antal sjukdagar totalt och per olycksfall, utförda arbetstimmar i 1000-tal, antal sjukdagar per 100 000 utförda arbetstimmar, antal förlorade arbetstimmar totalt och per 100 000 utförda arbetstimmar och antal olycksfall per 100 000 arbetstimmar. Färdolycksfall särredovisas.

I årsstatistiken för år 1973 redovisas först i en översiktstabell för åren 1967-1973 antal arbetstimmar och olycksfall, relativ yrkesskadefrekvenstal och antal sjukdagar totalt samt uppdelat på arbete ovan och under jord. I följande tabeller redovisas antal döds- och invaliditetsfall år 1973 samt sammandrag över döds- och invaliditetsfall åren 1971-1973. Härutöver redovisas i ett antal diagram arbetstimmar i miljontal för åren 1964-1973, olycksfall fördelade efter arbetets art åren 1971-1973, olycksfall fördelade efter skadeorsak år 1973, några av de vanligaste skadeorsakernas utveckling åren 1964-1973, olycksfall fördelade efter skadad kroppsdel åren 1971-1973, antal dödsfall per 1 miljon arbetstimmar åren 1964-1973, antal invaliditetsfall förorsakade av arbetsolycksfall åren 1964-1973 samt svårhetstal vid svenska malmgruvor beräknat på samma sätt som i den officiella yrkesskade-statistiken.

Statistiken används exempelvis vid arbetarskyddskurser, för riksomfattande kampanjer samt diskuteras vid skyddskommittéernas möten.

3.3 Svenska Kommunförbundet

År 1973 infördes en kommunal yrkesskaderapportering. Detta innebär att de enskilda kommunerna snarast efter ett skadeårs utgång till Kommunförbundet skall skicka in sammanställning över inträffade yrkesskador.

Uppgifterna för den centrala statistiken lämnas på en blankett, Y2, som överensstämmer med SAF-blanketten. Dessutom gör de enskilda kommunerna en annan sammanställning på blankett Y3 i vilken man för olika yrkesgrupper redovisar en årssammanställning av antal skador, antal ar-

betade timmar i 1000-tal, antal skador per 1 miljon arbetstimmar, antal anställda, antal skador per månad och 100 anställda, antal skador per 100 årsanställda, summa sjukdagar och antal sjukdagar per skada.

Uppgifterna på Y2-blanketterna sammanställs årligen av Kommunförbundet. Sammanställningarna omfattar all primärkommunalt anställd personal. Färdolycksfall ingår i statistiken. Skadorna redovisas i absoluta tal och i procent efter olycksfallsorsak. Orsaksindelning görs dels enligt den officiella statistiken dels enligt indelningen i SAF-blanketten.

Den senast publicerade statistiken är från år 1973 och omfattar ca 80 av 464 kommuner. Antalet anställda i dessa kommuner motsvarar ca 42 % av samtliga primärkommunalt anställda. P. g. a. det stora bortfallet påpekas från förbundets sida att sammanställningarna endast kan betraktas som underlag för att skönja tendenser. Den låga svarsprocenten torde komma att förbättras under årens lopp ju mera det nya statistiksystemet blir känt.

Utifrån uppgifterna i Y3-blanketterna görs sammanställningar som kommunvis redovisar uppgifter om tjänstemän och övriga arbetstagare.

Med Y3-blankettens indelningar som grund redovisas kommunvis antalet skador exklusive färdolycksfall för tjänstemän och övriga arbetstagare. Redovisning sker även per yrkesgrupp.

För färdolycksfallen redovisas kommunvis antal skador och antal sjukdagar för tjänstemän och övriga arbetstagare.

4 Vissa företag

4.1 *Billerud - Gruvöns bruk*

Skyddstjänsten vid Gruvöns bruk ger i sin årsrapport en yrkesskadestatistik. I 18 tabeller och diagram redovisar man yrkesskadebilden för de kollektivt anställda. Grundmaterial för statistiken utgörs av blanketten "Rapport om yrkesskada eller tillbud".

I översiktstabell för de senaste fem åren redovisas antal yrkesskador, antal förlorade arbetsdagar, antal yrkesskador/1 miljon arbetstimmar, antal yrkesskador/100 årsarbetare, antal arbetare frånvarande p. g. a. yrkesskada samt förlorade arbetsdagar/yrkesskada. Nästa tabell visar för de fem senaste åren hur antalet yrkesskador fördelar sig på de olika avdelningarna. Följande tabell jämför skadebilden för åren 1972 och 1973 per avdelning och redovisar antalet skador, om det är en ökning eller minskning, färdolycksfall, antal sjukdagar, sjukdagar per yrkesskada, förlorade arbetsdagar totalt och per skada, sjukdagar per 100 årsarbetare och yrkesskador per 1 miljon arbetstimmar. Huvudsaklig olycksfallsorsak redovisas separat för sulfat- och pappersbruket, sulfitfabriken och sågverket. Olycksfallsorsakerna indelas i 21 grupper av vilka de första 14 grupperna överensstämmer med den officiella statistikens, medan de övriga är företagets egna (t. ex. felsteg, gas, bländning, lek). Nästa tabell visar huvudsakligast skadad kroppsdel enligt indelningen i SAF-blanketten för de tre fabriksenheter.

I diagramform redovisas för åren 1947-1973 antal yrkesskador för de tre fabriksenheter, antal förlorade arbetsdagar, antal förlorade arbetsdagar per yrkesskada, skadornas fördelning på veckodag åren 1972-1973 separat för

de tre fabriksenheter samt tidpunkt på dygnet när yrkesskadorna inträffat för åren 1972 och 1973. Vidare redovisas för en 12-års period en fördelning på veckodag som yrkesskadan inträffat för skift- resp. dagarbete och antal yrkesskador per 1 miljon arbetstimmar under åren 1947-1973. Det sista diagrammet redovisar yrkesskadorna i procent av antalet anställda årsarbetare inom olika åldersgrupper åren 1968-1973.

4.2 Svenska Fläktfabriken

Företaget upprättar årligen en statistik över ersättningsberättigade yrkesskador samt gör en översiktlig sammanställning av uppgifterna i Verkstadsföreningens blankett.

Statistiken redovisar per verkstadsområde/skyddsområde antalet skador fördelade efter arbetad tid i 1000-tal timmar, totala antalet yrkesskador, antal yrkesskador per 1 miljon arbetstimmar för det aktuella året samt för föregående år, orsaken till skadan uppdelat på

- a) den skadade (uraktlåtenhet m. m., bristande ordning m. m., vårdslöshet, ovana vid arbetet, olämplig klädsel, sjuklig disposition m. m.)
- b) arbetsledningen (bristande skyddsåtgärd m. m., fel på material eller byggnad, bristande ordning, olämplig arbetsmetod)
- c) annan person (uraktlåtenhet m. m., bristande ordning m. m., vårdslöshet, ovana vid arbetet) samt slutligen
- d) orsak som ej kunnat förutses
- e) orsak som ej kunnat fastställas.

I en annan tabell redovisas skadorna efter den skadades sysselsättning fördelade på skadans lokalisation (16 grupper) och skadans art. Indelning av skadans art görs i huvudgrupperna: öppna skador, lokala infektioner och främmande kroppar (6 undergrupper), slutna skador (7 undergrupper), termiska skador (2 undergrupper), el-skador samt kemiska skador och förgiftningar (4 undergrupper). Indelning av den skadades sysselsättning görs i grupperna "manuellt arbete", "maskinellt arbete" (metallbearbetade maskiner och övriga) samt "annat". För dessa tre sysselsättningsgrupper lämnas uppgift om antal förlorade arbetstimmar per skadad kroppsdel. Indelning av skadad kroppsdel görs i 16 grupper.

Vidare redovisas skadornas fördelning under arbetsveckan efter antal sjukdagar och förlorade arbetstimmar samt i diagram antal skador och förlorade arbetstimmar fördelade efter de skadades ålder och anställningstid vid skadetillfället.

4.3 Svenska Tobaks AB

Svenska Tobaks AB sammanställer årligen uppgifter om inträffade yrkesskador. Redovisning av statistiken görs per skyddsområde (6 stycken). I en översiktlig tabell redovisas antal anställda samt antal skador för varje månad under skadeåret. Färdolycksfall redovisas separat. Antal skador per 1 miljon arbetstimmar redovisas för olycksfall i arbetet, färdolycksfall och för totala antalet skador. För varje skyddsområde görs en mer detaljerad sammanställning. Denna sammanställning visar för varje månad antal ska-

dor, typ av skada, skadad av/vid, skadeplats samt den skadades ålder och anställningstid.

4.4 *Uddeholms Aktiebolag*

Uddeholms Aktiebolag gör årligen en yrkesskadestatistik som omfattar anställda inom bolagets skogsindustri- och kemirörelse.

I statistiken för åren 1973–1974, som baseras på de olika brukens och fabrikernas årsrapporter på den s. k. SAF-blanketten, redovisas först en totalsammanställning enligt denna blankett. I diagramform redovisas antalet yrkesskador per 1 miljon arbetstimmar för olycksfall inklusive färdolycksfall, olycksfall i arbetet samt antal sjukdagar per 1000 arbetstimmar.

För skogsindustrin och för kemirörelsen redovisas antalet yrkesskador och antalet s. k. 0-skador (skador som ej föranleder sjukskrivning) per skadad kroppsdel. Av en annan tabell framgår den procentuella fördelningen av yrkesskador, 0-skador och tillbud uppdelat på huvudsaklig skadeorsak. Fördelningen av yrkesskador, 0-skador och tillbud redovisas även för de övriga faktorer som återfinns under rubriken "skadans orsak torde också kunna hänföras till..." i SAF-blanketten.

4.5 *Volvo i Göteborg*

Volvo i Göteborg redovisar i sin årliga publikation "Företagshälsovård med arbetarskydd" en översiktlig yrkesskadestatistik. Statistiken redovisar för varje avdelning en fördelning av yrkesskadorna per skadad kroppsdel (9 grupper) samt eksem. Vidare redovisas antal arbetstimmar i 1000-tal, yrkesskador/1 miljon arbetstimmar, förlorade timmar p. g. a. yrkesskador, förlorade timmar/yrkesskada samt frånvaroprocent. Tjänstemännens olycksfall samt färdolycksfall för såväl arbetare som tjänstemän särredovisas. I en översiktstabell redovisas yrkesskadornas fördelning per kroppsdel för de senaste tolv åren. För varje år lämnas dessutom uppgift om antal skador per 1 miljon arbetstimmar. I diagramform redovisas antalet yrkesskador per 1 miljon arbetstimmar för åren 1960–1973 vid vissa företag tillhörande Volvokoncernen. Någon gemensam statistik för hela koncernen finns dock inte.

Bilaga C Register och yrkesskadestatistik vid arbetarskyddsverket

1 Register

1.1 Allmänna aktregistret

Arbetarskyddsstyrelsens ärenden och yrkesinspektionens s. k. A-akter finns samlade i ett centralt aktarkiv benämnt allmänna aktregistret (A-aktregistret). Registret är ett sakregister enligt decimalsystem och är avsett att täcka såväl styrelsens som yrkesinspektionens arbetsområde. Systemet omfattar tio huvudavdelningar, nämligen

- 0 Administration
- 1 Byggnadsarbete och byggnadsverk; gruvbyggnad och gruvarbete; skogs- och flottningsarbete; arbete i samband med jordbruk och djurskötsel
- 2 Maskiner, redskap och andra tekniska anordningar, som icke är upptagna under andra huvudgrupper (ej tryckkärl /3/ och transportanordningar /4/)
- 3 Tryckkärl; även svetsning
- 4 Transportanordningar
- 5 Brandfarliga, explosiva, frätande, giftiga eller andra hälsofarliga eller besvärande ämnen samt andra agenser, som kan framkalla yrkesskada eller besvär
- 6 Vissa förhållanden i arbetet och på arbetsplatsen
  - Personlig skyddsutrustning
  - Hjälp vid olycksfall och sjukdom
  - Brand- och industriskydd
- 7 Minderårigas och kvinnors användande i arbete
  - Förhållandet arbetsgivare-arbetstagare
  - Vissa sociala frågor inom och utom arbetsplatsen
  - Hemindustriellt arbete
  - Yrkesutbildning
- 8 Arbetarskyddsfrågor av allmänna natur
- 9 Lagar och andra författningar; konventioner m. m.

Tillsammans innehåller ovan angivna tio huvudavdelningar ca 1 500 sökord som är sakområdesorienterade. För kemiska ärenden har allmänna aktregistret utökats med ca 300 sökord.

Diarieföring av arbetarskyddsstyrelsens ärenden är reglerad genom Tjänsteföreskrift daterad 1973-07-04. Diarieföringen sker på tre nivåer. Vid administrativa avdelningens kanslibyrå förs ett *centraldiarium* omfattande samtliga till styrelsen inkomna och inom styrelsen initierade ärenden med undantag för arbetstidsärenden och ärenden avseende yrkesinspektionen för landtrafiken. Vid var och en av tillsyns- och arbetsmedicinska avdelningarna förs ett *avdelningsdiarium*. Inom arbetsmedicinska avdelningen förekommer tre typer av verksamhet, nämligen forskningsverksamhet, uppdragsverksamhet och utbildning. Endast de ärenden som har anknytning till uppdragsverksamheten diarieförs. Vid arbetsmedicinska avdelningen diariefördes under första halvåret 1974 ca 250 ärenden. Vid tillsynsavdelningen diariefördes under budgetåret 1973/74 ca 2 600 ärenden. Vid arbetsmedicinska avdelningen arkiveras ärenden normalt i diarienummerordning hos enhetssekreterarna. På tillsynsavdelningen sker arkivering hos avdelningsregistern. Vid var och en av styrelsens byråer, enheter och fristående sektioner förs ett *enhetsdiarium*.

I samband med diarieföringen åsätts varje ärende ett aktnummer enligt klassifikationen i allmänna aktregistret där varje aktnummer är definierat. Ärendena inplaceras i allmänna aktregistret i aktnummerordning. För att återfinna dokument i registret, kan man söka dels direkt i arkivet under sakområde eller, om diarienummer är känt, i diariet som ger hänvisning till aktnumret. Även vid arbetsmedicinska avdelningen åsätts ärendena ett aktnummer, men beroende på aktregistrets konstruktion får de flesta ärendena samma aktnummer.

1.2 *Yrkesinspektionens arbetsställeregister*

Hos yrkesinspektionen finns arbetsställeregister, som används som underlag vid det direkta tillsynsarbetet. Registren är manuella och för varje arbetsställe finns en mapp där handlingar som berör arbetsstället finns samlade. Inom projektet Miljövårdens informationssystem, delprojekt MI-08, Information om arbetsmiljön, har det föreslagits att arbetsställeregistret skall överföras till ADB.

1.3 *Produktregister*

Produktregister vid tillsynsavdelningens kemibyrå

I den verksamhet som regleras enligt lagen om hälso- och miljöfarliga varor har arbetarskyddsstyrelsen att infordra upplysningar om kemisk-tekniska produkter, som förekommer i yrkesmässig hantering. Samtidigt med att denna lag trädde i kraft 1973-07-01 började ett s. k. produktregister att byggas upp på tillsynsavdelningens kemibyrå. Registret innehåller (april 1975) uppgifter om 150–200 produkter sorterade efter produkternas namn. Arbetarskyddsstyrelsen uppdaterar registret i takt med handläggningen av denna typ av ärenden. För infordran av uppgifter enligt lagen har styrelsen utarbetat en blankett som uppgiftslämnaren fyller i.

Produktregister vid arbetsmedicinska avdelningens kemiska enhet

Vid arbetsmedicinska avdelningens kemiska enhet finns ett mindre register över produkter av typ rengöringsmedel, tvättmedel i storindustri, avfettningemedel och liknande. Registret består av kort, där varje kort innehåller följande uppgifter

- preparatnamn (produktnamn)
- tillverkare
- uppgift om vad preparatet används till
- innehållsdeklaration

Uppgifterna har erhållits i samband med analyser vid enheten. Det används som ett direkt hjälpmedel i handläggningsarbetet för att ersätta tidsödande efterforskningar. Registret innehåller uppgifter om ca 200 preparat.

Produktregister vid arbetsmedicinska avdelningens sektion för yrkesdermatologi

Vid arbetsmedicinska avdelningens sektion för yrkesdermatologi (=yrkeshudkliniken, Karolinska sjukhuset) är ett register över hudskadande produkter och substanser under uppbyggnad.

Registret består av kort av olika slag. På s. k. produktkort noteras produktens namn, tillverkare, produktens beståndsdelar samt viss information om patienter som kommit i kontakt med produkten. För de olika grupperna av preparat upprättas s. k. samlingskort där för varje grupp preparat noteras som hör till gruppen. Exempel på grupper är hårvårdspreparat, oljor, plaster, färger, lim etc. På s. k. substanskort antecknas referenser till litteratur rörande substanser. Referenserna har främst erhållits från handböcker.

Registret innehåller (april 1975) uppgifter om drygt 2 000 produkter och ämnen. Tillväxten uppfattas av registeransvariga som snabb. De produkter som tas in i registret har direkt anknytning till klinikens patienter. Informationen om produkterna har erhållits antingen direkt från tillverkaren eller från källor inom arbetarskyddsstyrelsen. Registret läggs upp för sektionens (klinikens) interna behov, men man skall även kunna ge service åt andra hudkliniker m. fl.

1.4 Register över arbetsställen med blyexponerad personal på yrkesmedicinska sektionen

Register över företag med uppdelning på arbetsställen, där obligatorisk besiktning av blyexponerad personal förekommer. Besiktningssläkarna rapporterar in resultaten till detta register. Finner man då en ökande trend på vissa arbetsställen rapporterar man från avdelningen till yrkesinspektionen.

Tyvärr har man inom sektionen ej resurser att följa de enskilda individerna utan kontrollen omfattar sålunda endast arbetsstället. Denna uppgift åligger i praktiken besiktningssläkaren, men detta register har uppkommit för att få en likformig bedömning över hela landet.

1.5 *Rapportregister*

Det finns ett kartotek över cirka 1 000 vetenskapliga rapporter producerade inom arbetsmedicinska institutet och senare arbetsmedicinska avdelningen. Registret är sorterat efter författarnamn. Arbete med klassificering och indexering på sakområden pågår. Parallellt med detta arbete pågår konstruktion av en tesaurus (sökordslista). Önskemål finns om ett samlat arkiv med dessa rapporter.

1.6 *Register med referenser till facklitteratur m. m.*

CIS-kartotek

På arbetarskyddsstyrelsen finns ett kartotek producerat av CIS (Centre International de Sécurité, det internationella arbetarskyddets dokumentationscentral i Genève) omfattande 27 000 kort med referenser till internationell litteratur rörande arbetsmiljöområdet. Materialet omfattar åren 1960–1973. Från och med år 1974 registreras nyförvärven på magnetband. Successivt skall även äldre material föras över till magnetband.

En referattidskrift, CIS Abstracts, utges f. n. sex gånger per år men är planerad att utkomma med åtta nummer per år. Arbetarskyddsstyrelsen ansvarar för den svenska delen av materialet och vidarebefordrar svenska abonnemang, f. n. 40 stycken.

Analysregister vid kemiska enheten

Vid arbetsmedicinska avdelningens kemiska enhet sker registrering av litteraturreferenser enligt hålkortssystem. Registrering sker huvudsakligen av tidskriftsartiklar och seminarieuppsatser rörande metallanalyser. Varje artikel registreras med i genomsnitt 5–6 nyckelord som hämtas ur en lista med 55 nyckelord (t. ex. metallers benämningar, sätt att analysera, olika slag av apparater). Registret innehåller (april 1975) referenser till ca 200 artiklar. Innan en artikel registreras sker en kvalitetsbedömning och endast artiklar som innehåller något nytt av värde tas in. Tillväxten är av denna anledning ganska långsam. Artiklarna (främst i form av fotokopior) arkiveras i direkt anslutning till registret. Planer finns på att lägga upp registret på kassetband och utföra sökningar med hjälp av enhetens minidator.

Cancerregister vid yrkestoxikologiska sektionen

Vid arbetsmedicinska avdelningens yrkestoxikologiska sektion förs ett register med referenser till artiklar som behandlar cancer. Nya referenser tillförs registret genom sektionens egen bevakning av tidskrifter samt genom sökningar i olika litteraturregister.

Varje ny referens erhåller ett nummer och noteras på ett s. k. sortokort som placeras i en kortlåda i nummerordning. Referensen åsätts nyckelord från någon eller några av följande grupper:

- kemiska ämnen
- yrkesgrupper

- produktnamn
- biologiskt organ

Registret innehåller (februari 1975) ca 6 000 referenser och växer med ca 2 000 referenser per år. Sökning i registret sker någon gång per vecka. Frågevolymen är således ganska liten men borde enligt berörda handläggare kunna vara större om registret vore mera känt.

Allmänt toxikologiskt register vid yrkestoxikologiska sektionen

Vid arbetsmedicinska avdelningens yrkestoxikologiska sektion förs även ett allmänt toxikologiskt register. Nya referenser tillförs registret genom sektionens egen bevakning av tidskrifter samt genom sökningar i litteraturregister. Även sektionens ärenden registreras här.

Samtliga referenser finns noterade på sortokort. I varje sortokort har klipp gjorts i kanter och hörn. Klippen markerar bl. a.

- kemiska ämnesnamn (på svenska)
- referensens årtal (när referensen är skriven)
- kemiska ämnesgrupper
- kemiska analysmetoder

Utrymmet för klipp är dock begränsat. Av denna anledning kan inte författare, djurslag m. fl. intressanta uppgifter anges genom klipp.

Utsökning av önskade referenser sker direkt i sortokorten genom sortering efter klippen. För att underlätta sökning ligger korten sorterade efter vissa kriterier i kortlådan. Registret omfattar (nov. 1975) ca 15 000 referenser. Tillväxten är ca 3 000 kort/år. Till registret hör ett arkiv med ca 900 fotokopior av artiklar. Sökning i registret sker flera gånger i veckan i samband med telefonförfrågningar och utredningsärenden. För att underlätta sökning i registret överväger man inom sektionen att lägga upp registret på ADB-medium för bearbetning i den tidigare nämnda minidatorn på kemiska enheten.

Litteraturregister vid sektionen för fysikalisk yrkeshygien

Vid sektionen för fysikalisk yrkeshygien på arbetsmedicinska avdelningen finns ett arkiv innehållande främst särtryck men även fotokopior av tidskriftsartiklar. Till arkivet hör ett kortregister där varje särtryck (kopia) finns antecknad på ett kort. Registret är uppdelat i ett antal ämnesområden med anknytning till fysikalisk yrkeshygien. Inom varje område är korten sorterade efter författarnamn. Registret har beräknats innehålla 2 000–3 000 referenser. Tillväxten anses ske tämligen snabbt. Vid sektionen förs även ett separat kortregister med referenser till artiklar rörande vibrationer. Detta register innehåller ca 750 referenser.

Litteraturregister vid sektionen för yrkesmedicin

Vid sektionen för yrkesmedicin förs ett litteraturregister över olika ämnen. Registret omfattar 20 000–30 000 referenser. Nya referenser tillförs registret

genom sektionens kontinuerliga bevakning av rena toxikologiska tidskrifter samt Toxicological Abstract och Medical Abstract.

Av artikeln eller referenserna görs en sammanfattning där den metodik som används och omfattning av det presenterade materialet beskrivs. I samband med sammanfattningen görs även en bedömning av om de slutsatser man drar i artikeln är underbyggda. Sammanfattningen av artiklarna skrivs ned på lösa blad i A 6-format, vilka sorteras efter ämne. Man arbetar helt manuellt i registret och enda ingång i materialet är ämne. Önskemål finns om att kunna kombinera ämne och organ samt ämne och symptom.

Hittills har inga sammanställningar gjorts av registret. Man planerar att göra en fullständig dokumentation för varje ämne och då i första hand för ämnena på gränsvärdeslistan. Man kommer sedan att för olika avnämare söka sammanfatta denna information.

Registret används dels för att kunna besvara olika frågor som kommer in till sektionen, dels som underlag för att ställa hypoteser om effekten av olika ämnen vid epidemiologiska undersökningar.

1.7 Informations-spridning

Arbetskyddsstyrelsen utger en publikation benämnd "Aktuell information". Denna innehåller orienterande information i form av korta artiklar om t. ex. forskningsresultat, symposier, aktuella problem, pågående och planerade undersökningar m. m. Arbetskyddsstyrelsen ger också ut en trycksakskatalog som innehåller uppgifter om publikationer m. m. utgivna av styrelsen och andra myndigheter och organisationer inom aktuellt område. Tillsynsavdelningens biblioteks- och dokumentationstjänst sammanställer viktigare skrivelser från tillsynsavdelningen och sprider dessa i stencilerad form inom verket under benämningen "Tillsynsbladet". Vid arbetsmedicinska avdelningen sammanställs årligen en katalog över vid avdelningen pågående projekt. Denna sprids i stencilerad form. Katalogen innehåller information om de projekt som pågår den månad katalogen sammanställs, nämligen oktober månad. Som tidigare nämnts under punkt 1.6 förmedlas en referattidskrift, CIS Abstracts, i Sverige genom arbetskyddsstyrelsens försorg. Arbetskyddsstyrelsen utger också en vetenskaplig publikation "Arbete och hälsa".

2 Statistik

2.1 Branschriktad statistik

Sammanställning av kända olycksfall inom jordbruk och trädgårdsodling

Vid jordbrukssektionen görs årligen en sammanställning av kända olycksfall inom jordbruk och trädgårdsodling. Statistiken publiceras i stencil ca 8-9 månader efter skadeårets utgång. I redovisningen ingår ca 40 tabeller.

Sammanställningen är huvudsakligen baserad på till yrkesinspektionen inkomna anmälningar. Då emellertid endast en liten del (ca 10 %) av dem som arbetar inom jordbruket omfattas av yrkesskadeförsäkringen, inhämtar man även uppgifter från andra källor såsom Lantbrukarnas riksförbunds

försäkringsavdelning samt tidningsurklipp. De personer statistiken omfattar är således dels arbetstagare och dels lantbrukare (ägare) och dennes familjemedlemmar i den mån man kan erhålla uppgifter om inträffande olycksfall.

Olycksfallen redovisas fördelade efter jordbruksarbete och trädgårdsarbete. De indelas vidare efter arbetsområde, t. ex. nötkreatursskötsel och höskörd, inblandat maskinslag, tidpunkt för olycksfallet, den skadades ålder och skadad kroppsdel. Specialtabeller redovisas för maskinolycksfall, traktorolycksfall samt olycksfall vid nötkreatursskötsel. Hitintills har endast absoluta tal kunnat redovisas, men från och med 1974 års uppgifter kan antal olycksfall per en miljon arbetstimmar anges. Uppgift om arbetstimmar kan erhållas från SCB:s jordbruksstatistik.

Den statistik som framställs används främst i upplysnings- och informationsverksamhet. Sammanställningen av maskin- och traktorolycksfall tjänar som underlag för det förebyggande arbetet, såsom anvisningar och meddelanden. Även vid besvarande av vissa löpande ärenden kommer sammanställningen till användning.

Sammanställning av yrkesskador inom landtrafiken

Inom tillsynsavdelningens trafiksektion framställs en statistik över inträffade yrkesskador inom yrkesinspektionens för landtrafikens tillsynsområde. Statistiken omfattar till yrkesinspektionen inkomna anmälningar samt yrkesinspektionens specialundersökningar av yrkesskador bland personal inom järnväg, spårväg, bil- och bussföretag, liksom postverkets, Pressbyråns och AB Trafikrestaurangers personal vid tjänstgöring på tåg. Statistiken redovisar antalet yrkesskador totalt och i procent fördelade på ovan nämnda grupper. Vidare görs en särredovisning av yrkesskador vid järnvägstjänst fördelade efter den skadades verksamhet såsom lastning, lossning, växlingstjänst etc. I denna redovisning ingår en kortfattad redogörelse över varje dödsfall som inträffat.

Bearbetningen sker manuellt och statistiken har fram till år 1973 sammanställts en gång per år. För närvarande pågår en omläggning av arbetet, då trafiksektionen har övertagit ansvaret för statistiken från dåvarande specialinspektion.

Statistiken används inom trafiksektionen som ett medel för bedömning av olycksfallsutvecklingen inom olika arbetsområden. På områden med ökande antal skadefall har statistiken fungerat som vägledare vid bedömning av lämpliga insatser för att påverka skadeutvecklingen.

Yrkesskador vid skogs- och flottningsarbete

Statistiken omfattar alla till yrkesinspektionen anmälda yrkesskador vid skogs- och flottningsarbete oberoende av om arbetsgivarens huvudsakliga verksamhet hänförs till skogsbruk eller annan näringsgren. Bearbetning av materialet sker manuellt. Yrkesskadeanmälningar om olycksfall som inträffat vid fällning, kvistning, kapning och traktorkörning behandlas särskilt ingående och uppgifterna överförs till nålkort.

Statistiken publiceras ca 10 månader efter skadeårets utgång i en stencil.

Redovisningen är i denna stencil mycket detaljerad. Ca ett år efter skådeårets utgång sker redovisning i en något förkortad form, men med analyser i Föreningen Skogsbrukets Arbetarskydds rapportblad "Säkerhet".

Statistiken redovisar yrkesskador totalt och i procent fördelade på arbetsgivare, den skadades ålder, arbetsmoment, skadans art och beskaffenhet samt efter olyckshändelsens "karaktéristika". Inga relationstal beräknas då man ej har tillgång till uppgifter om arbetskraftens sammansättning. Man redovisar dock en jämförelse mellan totala antalet yrkesskador i skogsbruket och antal arbetstimmar i form av ett diagram för åren 1960 och framåt. Planer föreligger på att utnyttja uppgifter i SCB:s arbetskraftsundersökningar i skogsbruket, vilka ger vissa möjligheter att beräkna antalet arbetstimmar i skogsbruket. Statistiken används främst som underlag för anvisningsarbetet och för att följa upp effekten av anvisningarna.

Olycksfall vid lossning och lastning av fartyg

En särskild statistik över olycksfall vid lastning och lossning av fartyg har under en lång följd av år utarbetats av specialinspektörer för stuveriarbete, numera stuverisektionen inom tillsynsavdelningen. Statistiken omfattar till yrkesinspektionen under ett år inkomna yrkesskadeanmälningar om lastning och lossning av fartyg. Statistikbearbetningen sker manuellt.

Statistiken sammanställs en gång per år och publicering i stencil sker ca ett år efter skådeårets utgång. Statistiken innehåller fem tabeller som redovisar olycksfallen totalt och per 100 000 arbetstimmar fördelade på huvudsaklig skadad kroppsdel, skadans art och enligt en för denna statistik utformad orsaksindelning. I redovisningen ingår en analys av tabellerna samt en redogörelse för inträffade dödsfall. För beräkning av antal arbetade timmar hämtas uppgift från Sveriges Stuvarförbunds statistik.

Syftet med statistiken är att med hjälp av denna kunna angripa de mest olycksdrabbade områdena inom stuveriarbetet. Inom stuverisektionen finns planer på att också upprätta statistik över yrkesskador vid varv och oljeborrplattformar.

Yrkesskador vid byggen och anläggningar inom Stockholms distrikt

Inom yrkesinspektionen för Stockholms distrikt görs en sammanställning av anledningarna till yrkesskador vid byggen och anläggningsarbeten i Stockholms kommun. Sammanställningar görs två gånger per år till av distriktet anordnade byggkonferenser. Olycksfallen redovisas i absoluta tal och i procenttal efter en för denna statistik utformad orsaksindelning. Indelningen grundar sig på yrkesinspektionens uppfattning om huvudorsakerna till de flesta och allvarligaste olycksfallen. Exempel på huvudorsaker är maskin eller handverktyg; handverktyg och redskap; hissar och kranar; fall av person; fotskador; lyftning, bärning, kärning; fordon och arbetsmaskin. Indelningen är mycket flexibel och förändringar kan göras efter behov.

Statistiken används för att se om vissa typer av olycksfall tenderar att öka, vilket då kan leda till beslut om punktinsatser från yrkesinspektionens sida. Statistiken används även för att utläsa effekten av genomförda insatser.

Yrkesskador bland sjukhuspersonal

En sammanställning över yrkesskador bland sjukhuspersonal publicerades år 1965. Statistiken är baserad på yrkesskadeanmälningar under år 1964 som avser sjukhuspersonal. Rapporten består av en rad tabeller med kommentarer. Yrkesskadorna redovisas dels i absoluta tal dels fördelade per 1 000 av populationen (enligt publikationen "Allmän hälso- och sjukvård" som baserar sina uppgifter dels på matriklar över sjuksköterskor och barnmorskor, dels på sjukhusens årsberättelser).

Olycksfallen redovisas fördelade på yrke och ålder, sysselsättning, orsak och yrke, anställningstid, skadans art och skadad kroppsdel. Vissa specialbearbetningar har gjorts av fallolyckor och en särredovisning sker av dessa. En specialundersökning av sjukskrivningstidernas längd vid två yrkesinspektionsdistrikt redovisas också. Rapporten avslutas med förslag till åtgärder.

2.2 Statistik för specialinriktade sektioner – årsvisa sammanställningar

Olycksfall vid pressar

Inom maskinbyrån görs en sammanställning över olycksfall vid pressar. Sammanställningen baseras dels på till yrkesinspektionen inkomna anmälningar om olycksfall vid pressar, dels på specialblanketter som tillsänds företaget så snart man fått uppgift om att en sådan yrkesskada inträffat. Specialblanketten utformades i samband med att en anvisning för excen-terpressar togs fram för att följa anvisningens effekt.

Motivet för specialblanketter är dels att kartlägga olycksfallsorsaker, som är tekniskt betingade och kan ha samband med pressens konstruktion, dels att kartlägga maskinparkens ålder och sammansättning. Uppgifter inhämtas om maskintyp, maskindata, skyddsanordning, arbetets art, manöversätt och driftförhållanden. I blanketten ingår också en mycket detaljerad uppdelning på skadeorsaker och verktygsuppsättning samt personskada och kontroll/tillsyn vid uppsättningen.

Materialet bearbetas manuellt med hjälp av nålkort. Den sammanställning man hittills gjort har bl. a. använts vid utarbetande av nya anvisningar till skydd mot olycksfall vid pressar. Avsikten är att sammanställningar i fortsättningen skall göras årsvis.

Olycksfall vid snickerimaskiner

Inom maskinbyrån sammanställs årligen anmälningar om olycksfall vid snickerimaskiner. Grundmaterialet består av yrkesskadeanmälningar som inkommit till yrkesinspektionen. Statistiken redovisas i stencil. Olycksfallen redovisas dels efter olika typer av snickerimaskiner dels efter orsaker. Man gör en uppdelning med undergrupperingar i sågar, hyvelmaskiner, fräsmaskiner, borr-, stäm- och zinkmaskiner, limmaskiner samt metallbearbetningsmaskiner. En indelning i olika orsaker till olyckorna redovisas också.

2.3 Statistik för specialinriktade sektioner – sammanställningar av engångskaraktär

Yrkesskador vid truckar

Inom byggnadsbyråns lyftsektion har man gjort en sammanställning över olycksfall vid truckar. Statistiken har upprättats med utgångspunkt från under år 1972 till riksförsäkringsverket insända yrkesskadeanmälningar om olycksfall med truck. Till de arbetsgivare som lämnat uppgift om olycksfall med truck sändes ett frågeformulär med i huvudsak fasta svarsalternativ. Av ca 1 200 utsända frågeformulär erhöles ca 1 000 i retur med ifyllda uppgifter.

Med dessa uppgifter som grund har en detaljerad statistik upprättats. Statistiken omfattar 38 tabeller och har redovisats i arbetarskyddsstyrelsens rapportserie (T 1/74).

Olika aktiviteter har startats och kommer att startas på basis av denna statistik. Exempelvis har krav kunnat ställas på tillverkare av en viss trucktyp, då statistiken klart visar att det inträffar relativt många olycksfall av ett visst slag vid trucktypen i fråga. Varken arbetarskyddsstyrelsen eller leverantören har tidigare varit medveten om den höga olycksfallsrisken.

En kampanj mot olycksfall vid truckar har startats och första etappen av denna är inriktad på olika åtgärder mot påkörningsolyckor.

Man har också gjort en analys av frågorna i formuläret. Trots att formuläret uppgjordes i samarbete med specialister på området och trots den fina detaljeringsgraden i formuläret har det visat sig att det kan finnas väsentliga olycksfallsorsaker som ej framgår av den upprättade statistiken, på grund av att dessa orsaker ej förutsågs då formuläret konstruerades. Som exempel kan nämnas att en kritisk och sakkunnig granskning av den verbala beskrivningen ledde till upptäckten att ett antal allvarliga olycksfall inträffar då truckar kommer i rörelse utan förare. Detta gav upphov till ett meddelande från arbetarskyddsstyrelsen (1973:25).

Vid utarbetande av anvisningar, krav på leverantörer etc. kommer detaljanalyser av svaren och beskrivningarna i frågeformulären att ingå som ett led i arbetet. Sedan anvisningarna utfärdats och andra aktiviteter genomförts skall enligt planerna en kontroll av effekten göras genom att ett nytt frågeformulär utsänds och statistik upprättas på basis av inkomna svar. Detta beräknas ske 5–6 år efter utsändandet av de första frågeformulären. Ändring och komplettering av anvisningarna och nya aktiviteter förväntas bli aktuella när denna uppföljning av statistiken föreligger. Efter ytterligare några år kan det vara lämpligt med en uppföljningsstatistik.

Yrkesskador vid lyftanordningar

Inom lyftsektionen har en sammanställning gjorts över yrkesskador vid lyftanordningar under år 1973. Utgångspunkt för statistiken är en av lyftsektionen gjord sammanställning över yrkesskador anmälda till riksförsäkringsverket år 1968 om olycksfall vid kranar, traverser, telfrar och byggnadskranar. Man har där klassificerat de i blanketten givna faktauppgifterna samt från den beskrivande delen har uppgifter om orsaker och med dem sammanhörande uppgifter klassificerats och grupperats.

Sammanställningen av statistiken för kranar, teltrar etc. utgjorde basmaterial för utarbetande av en blankett för specialstatistik med hjälp av vilken man specialundersökte alla olycksfall av denna typ under år 1973. Statistiken är under utarbetande.

På samma sätt som för kranar, teltrar etc. har lyftsektionen gjort en sammanställning över yrkesskador anmälda till riksförsäkringsverket år 1968 om olycksfall vid transportörer, personhissar, byggnadshissar och övriga lyftanordningar. Vad gäller denna sammanställning ämnar man göra en uppföljning med hjälp av riksförsäkringsverkets statistik efter ca fem år.

Elektriska olycksfall vid byggnadsplatser

Byggsektionen har gjort en sammanställning över el-olycksfall. Som underlag för sammanställningen har man använt data och redogörelser ur Kommerskollegiets statistik såsom den redovisats i tidskriften ERA. Materialet omfattar en åttaårsperiod.

Sammanställning över sprickbildningar i stålkonstruktioner för byggnadskranar

Inom lyftsektionen har man gjort en sammanställning över sprickbildningar i stålkonstruktioner för byggnadskranar. Denna statistik avser således ej olycksfall utan vid 1972 års revisionsbesiktningar av dessa kranar har besiktningsmännen gjort en särskilt noggrann kontroll av stålkonstruktionen och rapporterat förekomsten av sprickor till lyftsektionen. Undersökningen kommer sannolikt att upprepas för byggnadskranar och även utföras på andra kranar.

Yrkesskador inom pappers- och grafisk industri

Inom maskinbyrån har gjorts en engångssammanställning av yrkesskador inom pappersbruk, pappersindustri, grafisk industri och vid pappersbearbetnings- och grafiska maskiner. För varje slag av yrkesskador har man gjort specialklassificeringar av orsakerna med hjälp av den verbala beskrivningen i yrkesskadeanmälan. Förutom redovisning efter orsaker redovisas olyckorna fördelade efter olika bakgrundsfaktorer såsom ålder, skadans art och beskaffenhet osv. För några av dessa sammanställningar planeras en uppföljning ske om fem år.

Bilaga D Centrala företagsregistret

1 Inledning

Inom statistiska centralbyrån (SCB) förs sedan år 1963 ett centralt företagsregister (CFR). Det omfattar information om företagen i riket samt om deras arbetsställen. Företagen utgörs i huvudsak av de fysiska eller juridiska personer som betalar arbetsgivaravgift eller är mervärdeskattregistrerade. Registret skall innehålla viss grundläggande information samt tjäna som ett basregister med möjligheter att lämna service till konsumenter såsom t. ex. statlig och kommunal förvaltning, näringsliv, intresseorganisationer, forskningsinstitutioner m. m. Uppgifter kan lämnas såväl i form av engångsuttag som i form av löpande uttag enligt vissa specifikationer. Uttagen kan vara av typ statistik, selektering eller urval med möjlighet till stratifiering efter ett flertal variabler. Näringsgrens- och storleksgrupperade data på riksnivå publiceras årligen i serien Statistiska Meddelanden.

2 Registrets ändamål och användning

I sin funktion som basregister för statistikproduktion fyller CFR en uppgift som informationsförmedlande enhet mellan skilda statistikgrenar, som populations- och urvalsram inom statistikproduktionen, som samordningsinstrument (genom exempelvis normgivande branschklassificeringar) och som underlag för redovisning av strukturförändringsdata.

I sin utåtriktade verksamhet är CFR av betydelse bl. a. för den fysiska och ekonomiska samhällsplaneringen, som forskningsunderlag, som underlag för marknadsanalyser och marknadsföring. Vidare används CFR som bas för komplettering och uppdatering av andra för specialändamål upprättade register. Registren används i stor utsträckning som urvalsram och adressregister vid olika former av undersökningar.

3 Enheter, identitetsnummer, omfattning

I CFR registreras företag och arbetsställen. För arbetsställebegreppet finns en redogörelse i betänkandets avsnitt 15.2.

Som identifieringsbegrepp på företagsenheterna använder CFR personnumret för fysiska personer och organisationsnummer för juridiska personer. (Enligt lag om identitetsbeteckning för juridiska personer m. fl. SFS 1974:174, skall organisationsnummer fastställas för juridiska personer m. fl. fr. o. m. den 1 juli 1975.) Varje arbetsställe har dessutom, oberoende av företagsnumret, ett åttasiffrigt och för detta arbetsställe unikt nummer. Registret är sorterat på person-/registreringsnummer, företag/arbetsställe och arbetsställesnummer.

Totalt ingår (nov. 1974) ca 380 000 företag i CFR varav 235 000 är fysiska personer och ca 145 000 juridiska personer. Ca 120 000 av företagen är jordbruksenheter. Ca 7 000 företag är registrerade med mer än ett arbetsställe (tillsammans ca 36 000 arbetsställen). Inräknat företag med endast ett arbetsställe ger detta totalt ca 400 000 arbetsställen.

På det offentliga området ingår de statliga och kommunala bolagen på både företags- och arbetsställenivå. De affärsdrivande verken redovisas på företagsnivå. Övrig statlig verksamhet (myndigheter m. m.) ingår ännu inte i CFR. Kommunal och landstingskommunal verksamhet redovisas enbart på "företagsnivå".

CFR är f. n. upplagt på magnetband.

4 Aktualisering av CFR

Aktualiseringen av CFR baseras på dels olika för ändamålet lämpliga administrativa register inom den offentliga sektorn, dels på inom SCB för olika statistikgrenar upprättade register och dels på särskilda årliga enkäter till vissa företagsgrupper.

Följande administrativa register utnyttjas f. n.:

- arbetsgivarregistret
- mervärdskatteregistret
- patent- och registreringsverkets aktiebolagsregister
- vissa register för taxerings- och folkbokföringsändamål.

De för aktualiseringen väsentligaste registren är de två förstnämnda. Med utgångspunkt från dessa register bildas stommen till CFR, dvs. klagörs vilka enheter som skall ingå i CFR. Dessutom inhämtas uppgifter om näringsgren och beträffande arbetsgivarregistret exempelvis uppgift om antal anställda. Övriga register kommer till användning dels som underlag för borttagande av upphörda enheter, dels för aktualisering av vissa uppgifter om enheterna främst namn och adress.

Den viktigaste begränsningen i de administrativa registrens möjligheter att betjäna CFR är att de saknar information om de olika arbetsställen där ett företag driver verksamhet.

Information om arbetsställen erhåller SCB genom årliga enkäter direkt till företagen. För att dessa enkäter skall kunna ställas till relevanta företag krävs för varje företag uppgift om förekomst av mer än ett arbetsställe. På SCBs begäran har därför arbetsgivaruppgiften kompletterats med avseende på detta förhållande.

För de företag som berörs av enkäterna kommer i fortsättningen aktua-

liseringen av de enskilda uppgifterna om företagen att baseras på enkäter i SCBs regi från att tidigare ha baserats på olika administrativa register. För övriga företag i CFR kommer aktualiseringen även fortsättningsvis att bygga på de administrativa registren.

5 Omfattning och innehåll m. m. beträffande 1975 års enkätuppgifter

Samtliga företagsenheter i CFR med tio, i vissa fall fem (industriföretag, SNI 2 och 3, vissa företag i SNI 6 samt banker) eller fler årsanställda berörs av enkäterna. Därutöver berörs de företagsenheter som i CFR registrerats med två eller flera arbetsställen eller som på arbetsgivaruppgiften angivit att verksamheten drivs på mer än en fast arbetsplats.

Undantag är främst jordbruksföretag som inte drivs i bolagsform samt vissa enheter i CFR som inte kan anses tillhöra den egentliga företagssektorn, exempelvis enskilda ägare av fastigheter, religiösa samfund etc. Statliga och kommunala myndigheter etc. omfattas inte heller av enkäterna.

Totalt omfattar enkäten 35 000 företag med tillsammans 65 000 arbetsställen.

Företagen ombeds lämna uppgifter dels om företaget i dess helhet, dels om varje arbetsställe för sig.

För varje arbetsställe lämnas uppgifter om

- benämning
- belägenhet (län, kommun, församling, adress)
- postadress
- verksamhetens status (i drift, nedlagd, överlåten etc.)
- antal arbetstimmar som utförts vid arbetsstället under år 1974 (motsvarande Y-tim enligt uppgiften på arbetsgivaruppgiften avseende år 1974)
- verksamhetens inriktning och omfattning (i form av beskrivning av den/de näringsgrenar som bedrivs vid arbetsstället. Blanketten har utrymme för angivande av fem näringsgrenar. Näringsgrenarna skall preciseras ned till femsiffrig SNI).
- resp. näringsgrens andel i procent av det totala antalet arbetstimmar vid arbetsstället.

För arbetsställen som startats eller övertagits under år 1975 uppskattas det totala antalet arbetstimmar vid arbetsstället under år 1975.

Till uppgiftslämnarens ledning för precisering av de näringsgrenar som drivs vid arbetsstället bifogas till blanketterna en förteckning över näringsgrenar enligt standard för svensk näringsgrensindelning, SNI. Verksamhet som består av interna arbeten och tjänster som helt eller till största delen utförts för andra arbetsställen inom företag beskrivs som "hjälpverksamhet" med precisering av den dominerande hjälpfunktionen.

För företaget i dess helhet lämnas uppgifter om

- verksamhetens status (i verksamhet resp. ingen verksamhet beroende på nedläggning, konkurs, likvidation, ombildning/överlåtelse, fusion etc.)
- juridisk form

- antal arbetsställen (per 1 april 1975)
- utförda arbetstimmar under år 1974
- uppgift om huruvida utförda arbetstimmar avser arbetad eller avlönad tid.

Antal arbetstimmar skall avse år 1974 och kan av uppgiftslämnaren hämtas från arbetsgivaruppgiften avseende år 1974 (antal arbetstimmar för sjuk- och yrkesskadeförsäkringen).

Uppgift om näringsgrenar efterfrågas inte. De kommer att beräknas med utgångspunkt från redovisningen av näringsgrenar på arbetsställen.

De i enkäten inhämtade uppgifterna används för uppdatering av CFR. Varje berörd företagsenhet uppdateras enligt följande

- antal helårsanställda (beräknas utifrån det redovisade antalet arbetstimmar dividerat med årsarbetstiden för heltidssysselsatt arbetstagare)
- juridisk form
- näringsgren, femsiffrig SNI (enligt vissa regler bestäms, med utgångspunkt från den på arbetsställena redovisade näringsgrensfördelningen, företagets huvudsakliga näringsgren samt om så erfordras ytterligare två näringsgrenar).

Varje berörd arbetsställeheten uppdateras enligt följande

- benämning
- belägenhet
- postadress
- näringsgren (fastställs enligt vissa regler om fler än en näringsgren redovisats på blanketten)
- binäringsgrenar, två st.
- antal anställda (beräknas utifrån det redovisade antalet arbetstimmar dividerat med årsarbetstiden för heltidssysselsatt arbetstagare).

Uppgifterna om antalet arbetstimmar förs alltså inte in i CFR vare sig för företagsenheterna eller arbetsställeheterna. Om fler än tre näringsgrenar (enligt femsiffrig SNI) förekommer förs dessa inte in i CFR. Uppgift om antalet arbetstimmar eller antalet anställda för resp. näringsgren registreras inte fördelade på de olika näringsgrenarna om flera sådana förekommer för viss registerenhet.

Det bör dock påpekas att de i blanketterna avgivna uppgifterna efter erforderlig granskning och korrigerings registreras i särskilt arbetsregister, vilket i sin tur används vid uppdateringen av CFR.

6 Tidsrutiner

Uppgift om arbetad tid och näringsgrenstillhörighet, för de företag som omfattas av enkäterna, kommer att finnas tillgängliga i juli månad året efter redovisningsåret. CFR uppdateras dock först under hösten.

För de företag, som ej omfattas av enkäterna, kommer som ovan nämnts, uppgift om arbetad tid och näringsgrenstillhörighet att erhållas via arbets-

givaruppgifterna. I och med att riksförsäkringsverket har samordnat sina rutiner med riksskatteverket kommer SCB att erhålla dessa uppgifter i augusti-september. CFR kommer att uppdateras med dessa uppgifter i början av november månad.

Uppgift om arbetad tid och aktuell näringsgrenstillhörighet för företag resp. arbetsställen, kommer således att finnas tillgängliga i CFR i november månad året efter redovisningsåret.

7 Exempel på näringsgrensindelning för företag och arbetsställen i CFR

Nedan ges exempel på några företags uppdelning på arbetsställen. För företaget som helhet och för respektive arbetsställe redovisas näringsgrenstillhörighet enligt svensk näringsindelning. På grund av sekretesskäl kan i exemplet redovisning bara göras på 4-siffernivå. I de fall mer än en näringsgren angivits för ett arbetsställe motsvarar den eller de senare arbetsställets binäringsgren resp. binäringsgrenar.

	Näring (NG)
<i>Billeruds AB</i>	34 11 20
66100 Säffle	
<i>21 arbetsställen;</i>	
Gruvöns bruk	3411, 3412
Huvudkontor	3411
Billeruds bruk	3411
Gruvöns sågverk	3311
Hällefors revir	1220, 1210
Borgviks revir	1220, 1210, 1110
Fredriksbergs revir	1220, 1210
Kraftförvaltningen	4101
Gruvöns Bruk	3411
Kyrkebyns bruk	3411
Charlottenbergs revir	1220, 1210
Torsby revir	1220, 1210, 1110
Fredriksbergs bruk	3411
Hällefors sågverk	3311
Ställdalens revir	1220, 1210
Dalslandsdistriktet	1220, 1210
Klarälvsdistriktet	1220
Ohs bruk	3411
Borgviks snickerifabrik	3311
Vänersborgs Virkesköpsrevir	1220
Gruvöns Bruk	3511

	Näring (NG)
<i>Kockums Mekaniska Verkstads AB</i>	38 41 10
Fack	
201 10 Malmö	
<i>1 arbetsställe;</i>	
_____	3841
<i>Norrbottnens Järnverk AB</i>	37 10 10
951 10 Luleå	
<i>10 arbetsställen;</i>	
Järnverket	3710
Sintringsverket	2301
Kalk- och dolomitbränning	3692
Syrgasverket	3511
_____ (i Luleå)	3710
_____ (i Stockholm)	3710
Ahrs bruk Lärbo	2901
_____ (i Hälsingborg)	3710
_____ (i Sundsvall)	3710
_____ (i Göteborg)	3710
<i>Ålö-Maskiner AB</i>	38 29 90
Fack 3	
905 90 Umeå	
<i>1 arbetsställe;</i>	
_____	3829
<i>Uppsala Kommun</i>	9100
Box 216	
751 04 Uppsala	
<i>Stockholms läns landsting</i>	
171 82 Solna	9331

SNI-kod

1110	Jordbruk, trädgårdsodling
1210	Skogsvård, kolning
1220	Skogsavverkning; flottning
2301	Järnmalmsbrytning
2901	Stenbrytning, sandtäkt
3411	Massa- och papperstillverkning
341120	Pappers- och papptillverkning
3511	Tillverkning av kemikalier, industrigaser

SNI-kod

3692	Cement- och kalktillverkning
3710	Järn-, stål- och ferrolegeringsframställning
371010	Järn- och stålframställning
3829	Övrig maskintillverkning; maskinreparation
382990	Annan maskintillverkning
3841	Byggande och reparation av fartyg, båtar
384110	Byggande och reparation av fartyg
3851	Instrumenttillverkning
4101	Elförsörjning
4200	Vattenförsörjning
9100	Offentlig förrättning, försvars-, polis- och brandskyddsverksamhet
9331	Hälso- och sjukvård

Bilaga E Folk- och bostadsräkningar

1 Syfte och användningsområde

Syftet med folk- och bostadsräkningen är att ge en samlad och allmän översikt över befolkningen och dess struktur och över bostäder och boendeförhållanden. Folk- och bostadsräkningen skall ge ett siffermässigt underlag om de aktuella förhållandena i landet som kan användas när man inom olika delar av samhället planerar för framtiden. Målet har varit att försöka tillgodose konsumenternas behov av detaljerad information för små regionala områden med möjligheter till variabelkombinationer som inte den löpande statistiken ger.

Undersökningspopulationen omfattar den mantalsskrivna befolkningen i Sverige. Befolkningen redovisas efter bl. a. förvärvsarbetande och icke förvärvsarbetande.

2 Historik

Uppgifter från folkräkningar vart femte år finns fr. o. m. år 1930 med undantag för år 1955 då räkningen inställdes. Fr. o. m. år 1960 har mättidpunkten ändrats från årets slut till den 1 november. Bostadsräkningarna har tidigare inte varit periodiskt återkommande och har heller inte samma långa historiska hävd som folkräkningarna. Fr. o. m. år 1960 har folk- och bostadsräkningarna samordnats. Samma yrkesklassificering har använts åren 1960 och 1965, samt (med vissa undantag) även vid 1970 års undersökning. Olika näringsklassificeringar har dock använts. Redovisning som bygger på standard för svensk näringsgrensindelning (SNI) sker fr. o. m. år 1970. Vissa data i 1965 års undersökning har för jämförelse i efterhand så långt möjligt omräknats enligt SNI.

3 Undersökningsmetod

Undersökningen genomförs som en totalundersökning. Uppgifterna hämtas direkt från allmänheten och från folkbokföringsväsendet. Kontroll av uppgiftslämnandet sker genom samordning med mantalsskrivningen. Tätorts- och glesbygdsredovisningen bygger på särskild avgränsning på främst ekonomiska kartor och stadskartor. Primärmaterialet utgörs av individuppgifter.

4 Variabler

De variabler som främst kan vara av intresse för yrkesskadestatistiken beskrivs nedan och avser innehållet i folk- och bostadsräkningen 1970. Innehållet i de närmast föregående räkningarna framgår av avsnitt 6 i denna bilaga.

4.1 Sysselsättning

Klassificeringen efter sysselsättning avser i första hand att dela upp befolkningen i förvärvsarbete och ej förvärvsarbete. Med förvärvsarbete avses:

- a) personer som under räkningsveckan utfört inkomstgivande arbete under minst 1 timme,
- b) personer med och utan inkomst som under minst en timme biträtt annan hushållsmedlem i dennes förvärvsverksamhet och var släkt med denne,
- c) personer som har ett stadigvarande arbete men som på grund av tillfälligt avbrott – semester, sjukdom o. d. – inte arbetade under mätveckan,
- d) personer som varit tillfälligt arbetslösa under en period före mätveckan.

4.2 Yrkesställning

Yrkesställning redovisas enligt följande 1) anställd arbetsledare o. dyl. 2) övrig anställd 3) medhjälpare familjemedlem 4) självständig yrkesutövare utan anställd personal 5) företagare med anställd personal.

4.3 Yrke

Klassificeringsschemat för yrke grundar sig på Nordisk yrkesklassificering (NYK). Principen för inplacering av olika yrken i systemet har varit att sammanföra likartad verksamhet utan att i allmänhet ta hänsyn till utbildning, yrkesställning, tjänsteställning eller branschtillhörighet. I princip har ingen åtskillnad gjorts mellan yrkesutövare med enklare arbetsuppgifter och sådana med mera kvalificerat arbete av likartat slag. Koden är uppbyggd i tre nivåer och omfattar yrkesområden (1-siffernivå), yrkesgrupper (2-siffernivå) och yrkesfamiljer (3-siffernivå). Koden är jämförbar med ISCO 1958 vad gäller yrkesområden, men en del avvikelser förekommer beträffande 2- och 3-siffernivåerna.

4.4 Socio-ekonomisk gruppering

Den förvärvsarbete befolkningen och dess medlemmar har indelats i tio olika socio-ekonomiska grupper. Grupperingen har skett på maskinell väg med utnyttjande av kombinationen yrke – yrkesställning. Grupperingen baserar sig på rekommendationer som utarbetats av europeiska statistikerkonferensen. Indelningen sker i följande grupper:

- 01 = företagare inom jordbruk, skogsbruk m. m.
02 = anställda inom jordbruk, skogsbruk m. m.

- 03 = företagare inom industri-, handels-, transport- och serviceyrken
- 04 = företagare inom fria yrken (läkare, advokater m. fl.)
- 05 = företagsledare (anställda)
- 06 = anställda inom tekniska, humanistiska, kontorstekniska och kommersiella yrken m. fl.
- 07 = anställda inom huvudsakligen industri – och transportyrken
- 08 = anställda inom vissa serviceyrken (hembiträden, serveringspersonal m. fl.)
- 09 = militärer
- 10 = personer med ej identifierbara yrken

4.5 Näringsgren

Näringsgrensklassificeringen bygger på SNI och är i huvudsak jämförbar med denna på firsiffernivå. Kodschemat har byggts upp i fyra nivåer där ensiffernivån avser näring, tvåsiffernivån näringsområdet, tresiffernivån näringshuvudgrupp, firsiffernivån näringsgrupp.

Kodsättningen har – med utgångspunkt från uppgifter om företagets namn och arbetsplatsens adress – i första hand utförts med hjälp av ett antal register:

- 1) företagsregister
- 2) samhällsregister
- 3) sjöfartsregister
- 4) fiskeregister
- 5) varuhusregister
- 6) institutioner för arbetsträning, skyddad verksamhet och hemarbete
- 7) lunchserveringar vid företag

De sex första registren innehåller för varje företag den firsiffriga näringsgrenskoden. Som hjälpkällor har man vid kodningen även utnyttjat olika kalendrar, kataloger o. dyl.

För varje förvärvsarbetande person bestäms dennes näringsgrenstillhörighet av företagets huvudsakliga verksamhet vid det arbetsställe där personen utfört sitt arbete under räkningsveckan. Om fler än en verksamhet har förekommit har den huvudsakliga verksamheten bestämts av det största antalet anställda. Samtliga personer vid ett och samma arbetsställe har sålunda hänförts till samma näringsgren oavsett deras arbetsuppgifter.

Arbetsstället och dess belägenhet bedöms vanligen med hjälp av den adress som angetts på blanketten jämförd med uppgiften i t. ex. centrala företagsregistret eller samhällsregistret. Men adressuppgifterna i företagsregistret har inte alltid varit aktuella och har därför i varje enskilt fall inte kunnat utnyttjas som jämförelsegrund.

Den adress som företaget angivit har inte alltid överensstämmt med den adress som de anställda angett på blanketten även om samma arbetsställe avsetts. Anledningen kan exempelvis vara att vissa arbetsplatser är mycket begränsade till ytan, men mer än en adressuppgift kan vara aktuell (olika ingångar till produktionsavdelning, administrativ avdelning etc). Andra arbetsplatser sträcker sig över stora områden med en gemensam adress för hela området.

4.6 Anställningens art

Fördelningen av de anställda efter anställningens art omfattar en uppdelning i statlig, kommunal och övrig anställning. Uppgiften om anställningens art finns inte på blanketten utan det är uppgiften om yrkesställning och företagets namn som ligger till grund för kodningen.

En systematisk redovisning av variabelinnehållet i FoB 60-75 finns i följande tabell.

Resultaten av folk- och bostadsräkningen 1970 har publicerats i statistiska meddelanden (SM) och Sveriges officiella statistik (SOS) efterhand som bearbetningarna blivit klara.

5 Kvalitetsbedömning

I anslutning till FoB 70 har man utfört s. k. kontrollundersökningar, vars syfte är att kvalitetsdeklarerat FoB-resultaten. Kontrollundersökningarna görs så att man med mer detaljerade mätmetoder för ett urval av enheter (personer, bostäder) mäter samma variabler som FoB. Kontrollundersökningarnas värden jämförs sedan med motsvarande FoB-värden, varvid vissa relativa avvikelsemått kan beräknas. Eftersom kontrollundersökningarna kan utföras med en bättre mätmetod (bl. a. direkta intervjuer) än FoB, brukar kontrollundersökningarnas värden definieras som sanna. Redovisningen av dessa avvikelsemått kan p. g. a. urvalstekniken endast ske för mycket stora redovisningsgrupper och för hela riket.

6 Utveckling och planering

FoB 75 genomförs på i stort sett samma sätt som FoB 70. Liksom vid tidigare räkningar används uppgifter ur det centrala företagsregistret (CFR) som hjälpmedel vid kodning av företagets näringsgren och av anställningens art. Uppgifter om företagets form, storlek och näringsundergrupp hämtas vid FoB 75 från CFR. Näringsgrensindelningen är i huvudsak densamma som vid FoB 70 och kodning görs på 4-siffernivå baserad på SNI.

Yrkesklassificeringen kommer liksom vid FoB 70 att kodas på 3-siffernivå men kommer att redovisas på i princip 2-siffernivå, såvida inte kvaliteten medger redovisning på 3-siffernivå.

För att rätt kunna användas som planerings- och beslutsunderlag krävs att FoB-resultaten har en tillfredsställande kvalitet. Vid planeringen av FoB 75 har resultaten från kontrollundersökningarna i FoB 70 använts till att förbättra frågetekniken och förklaringen i formulären samt instruktionen till granskningsorganen. Som exempel kan nämnas frågeutformningen för insamling av uppgifter om deltidsarbete.

Variabelinnehåll i FoB 60, 65, 70 och 75.

	FoB 60	FoB 65	FoB 70	FoB 75	Erhålles vid FoB 75 Register		Härledd variabel	Anmärkning
					genom blankett från			
					Individ	Fastig- hetsägare		
Hustyp								
antal lägenheter i huset	x	x	x	x	(x)	x		1a
andel lokaler	x	x	x	x		x		
rad- eller kedjehus	x	x	x	x		x		2
Byggnadsår								
ursprungligt byggnadsår	x	x	x	x		x		
ombyggnadsår		x	x	x		x		2
Lägenheternas utrustning								
vattenledning	x	x	x	x		x		
avlopp	x	x	x	x		x		
centralvärme	x	x	x	x		x		
bad- eller duschrum	x	x	x	x	x	(x)		
vattenklosett	x	x	x	x	x	(x)		
elspis eller gasspis	x	x	x					
kylskåp	x	x	x					
frysbox			x					
tvättmaskin			x					
Lägenheternas utnyttjande								
utnyttjande för ej upplåtna lägenheter		x	x	x		x		
Lägenheternas storlek								
antal rum	x	x	x	x	x	x		
antal rum som används till annat än bostad	x	x	x	x	x			
förekomst av kök	x	x	x	x	x	x		
Lägenhetens upplåtelseform	x	x	x	x	x			
Fastighetstyp	x	x	x	x		x		
Ägarkategori	x	x	x	x		x		
Hyra/avgift till bostadsrättsförening			x					
Bostadstillägg för barnfamiljer			x					
Lägenheternas kvalitetsgrupp	x	x	x	x			x	
Trångboddhet	x	x	x	x			x	
Hushållens sammansättning med avseende på antal boende, antal barn, etc.	x	x	x	x			x	
Kön, ålder, civilstånd	x	x	x	x				RTB
Medborgarskap, födelse land	x		x	x			x	RTB
Vigselår	x	x	x					
Tidpunkt för inträde i angivet civilstånd			x					1b
År för senaste inflyttning till Sverige			x					
Samhörighetsbeteckning			x	x		x		RTB
Hushållstillhörighet			x	x			x	
Hushållsställning (släktskap)	x	x	x	x	x			

1a Ej redovisningsvariabel vid FoB 75

1b Ej redovisningsvariabel

2 Hjälpvariabel 1965, 1970, 1975

	FoB 60	FoB 65	FoB 70	FoB 75	Erhålles genom	vid FoB 75 blankett från	Register	Härledd variabel	Anmärkning
					Individ	Fastighetsägare			
Sysselsättning	x	x	x	x	x				
Förvärvsarbetets omfattning			x	x	x				
Yrke	x	x	x	x	x				3, 4
Yrkeställning	x	x	x	x	x				4 Härledd variabel i FoB
Socio-ekonomisk gruppering	x	x	x						
Förvärvsarbetande dagbefolkning	x	x	x	x	(x)			x	5
Näringsgren	x	x	x	x	x		(x)		CFR
Anställningens art	x		x	x				x	
Pendling	x	x	x	x	(x)			x	6
Huvudsakligt färd sätt till arbetsplatsen			x	x	x				
Personbilsinnehav	x		x	x			x		8 SCBs personbilsregister
Utbildning	x		x						
Inkomst	x	x	x	x			x		4, 7 SCBs taxeringsband
Specialbearbetning av variabler:									7
Familjestatistik	x		x	x				x	

3 Yrkesuppgifter, kodus i FoB 75 med viss begränsad detaljeringsgrad

4 Urvalsbearbetning (15:e födda) för FoB 65

5 Lägsta redovisningsnivå: 1960: landsförsamling/stad; 1965: kommun; 1970: landsförsamling/stad samt tätort/glesbygd 1975: tätort/glesbygd

6 Pendling: arbetsplats i annan församling, kommun, kommunblock, tätort eller glesbygd än bostaden

7 Urvalsbearbetning (15:e födda) vid FoB 60

8 I totalräkningen ingick viss högre utbildning

Statens offentliga utredningar 1976

Kronologisk förteckning

---

1. Arbetsmiljölög. A.
  2. Bakgrund till förslag om arbetsmiljölög. A.
  3. Rapport i psykosociala frågor. A.
  4. Internationella konventioner inom arbetarskyddet. A.
  5. Säkerhetspolitik och totalförsvar. Fö.
  6. Deltidsanställdas villkor. Ju.
  7. Deltidsarbete 1974. Ju.
  8. Regionala trafikplaner - länsvisa sammanfattningar. K.
  9. Sexuella övergrepp. Ju.
  10. Skolans ekonomi. U.
  11. Bostadsbeskattning II. Fi.
  12. Företagens uppgiftslämnade. Fi.
  13. Byggnadsindex för husbyggnader och anläggningar. Fi.
  14. Kårobligatorium? U.
  15. Utbildning i förvaltning inom försvaret. Del 3. Fö.
  16. Folkhögskolan. U.
  17. Skador i arbetet. A.
-

Statens offentliga utredningar 1976

Systematisk förteckning

Justitiedepartementet

Delegationen för jämställdhet mellan män och kvinnor. 1. Deltidsanställdas villkor. [6] 2. Deltidsarbete 1974. [7]
Sexuella övergrepp. [9]

Försvarsdepartementet

Säkerhetspolitik och totalförsvaret. [5]
Utbildning i förvaltning inom försvaret. Del 3. [15]

Kommunikationsdepartementet

Regionala trafikplaner - länsvisa sammanfattningar. [8]

Finansdepartementet

Bostadsbeskattning II. [11]
Företagens uppgiftslämnande. [12]
Byggnadsindex för husbyggnader och anläggningar [13]

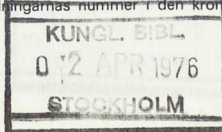
Utbildningsdepartementet

Skolans ekonomi. [10]
Kärobligatorium? [14]
Folkhögskolan. [16]

Arbetsmarknadsdepartementet

Arbetsmiljöutredningen. 1. Arbetsmiljölag. [1] 2. Bakgrund till förslag om arbetsmiljölag. [2] 3. Rapport i psykosociala frågor. [3]
4. Internationella konventioner inom arbetarskyddet. [4]
Skador i arbetet. [17]

Anm. Siffrorna inom klammer betecknar utredningarnas nummer i den kronologiska förteckningen

LiberFörlag
Allmänna Förlaget

ISBN 91-38-02733-X
ISSN 0375-250X